TITUS POPOVICI

CUBA

TERITORIU LIBER AL AMERICII

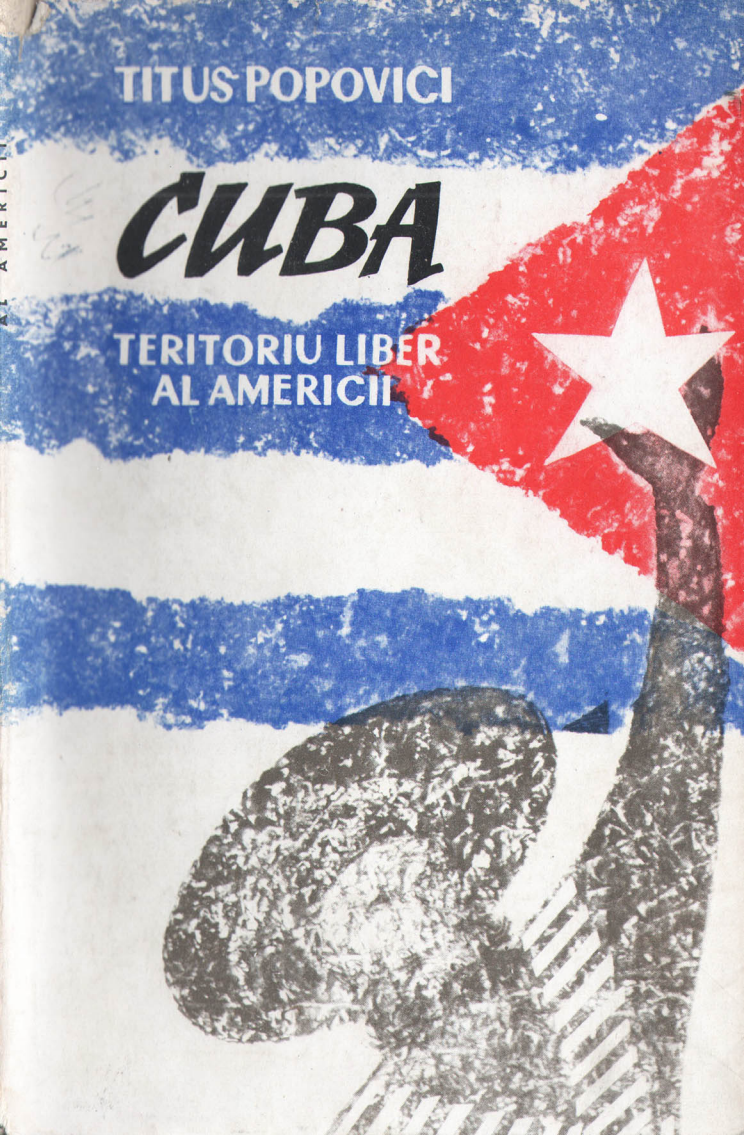

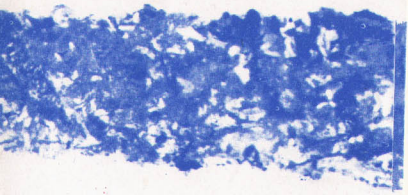

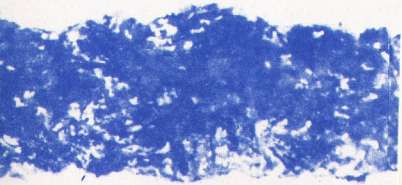

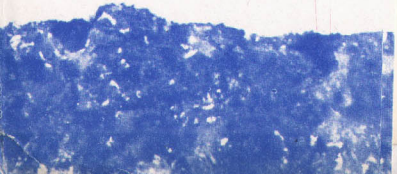

VIVA
NUESTRA
REVOLUCION
SOCIALISTA

TITUS POPOVICI

CUBA

TERITORIU LIBER AL AMERICII

«Primero se hundirá la isla en el mar antes que consintamos ser esclavos de nadie.»

FIDEL CASTRO

EDITURA TINERETULUI

Supracopertă de P. VULCĂNESCU

ÎN LOC DE PREFAȚĂ

„... Tierra más hermosa que ojos humanos munca viéron." *

Cristofor Columb

Pe suprafața încreștită de furtuni a acestui pămînt sînt locuri de unde nu te poți întoarce cu „impresii de călătorie".

Sînt în aceste locuri peisaje în fața perfecțiunii cărora ți se taie respirația și te simți fericit că exiști ; sînt în aceste țări muzee unde pînze celebre îți transmit dureri, bucurii, frămîntări, căutări, sau numai liniște și echilibru ; sînt în aceste țări teatre de pe scenele cărora răsună întrebări sau certitudini, deznădejdi sau afirmații ; sînt în aceste țări localuri unde oamenii petrec cu demnitate sau dezgustător, potrivit clasei din care fac parte ; sînt în aceste țări toate frumusețile, urîțeniile, toate înălțimile și abisurile pe care — într-o formă sau alta — le găsești pretutindeni, și cu toate acestea din asemenea țări nu te poți întoarce cu „impresii de călătorie".

Una din aceste țări este CUBA, TERITORIU LIBER AL AMERICII.

---

* „... Cel mai frumos pămînt pe care l-au văzut vreodată ochii omenești."

De aceea, această carte va încerca să transmită tot ce autorul ei a văzut, a simțit, a trăit, a auzit sau a citit în Cuba, timp de șase săptămîni, într-o perioadă în care în fața unei teribile amenințări, un popor eroic a stat în picioare, cu arma și cartea în mînă, fără să-și piardă surîsul, cu ochii ațintiți spre mare.

Pentru că numai la 90 de mile se găsește *Miami*.

Miami nu este numai un paradis maritim, unde se fac în fiecare zi concursuri pentru cele mai frumoase picioare ale anului în curs, pentru cel mai îndrăznet și minuscul „bikini", pentru sînii cei mai tulburători.

În Miami sînt tabere unde se antrenează pentru o invazie în Cuba călăii lui Batista și ai lui José Miró Cardona, *los esbirros, los vendepatrias* *.

Din Miami decolează avioane „necunoscute", de care bineînțeles guvernul S.U.A. nu are cunoștință.

În Miami fac declarații belicoase la radio diverși foști cubani, domiciliați în lada cu gunoi a istoriei.

Din Miami au sosit la 19 ianuarie 1961 pe bordul iahtului „Aries" cinci cetățeni americani. Erau veterani ai celui de-al doilea război mondial și veterani din Coreea. Citiseră în „cea mai informată presă din lume" că poporul cuban, crunt asuprit de „comuniști", își așteaptă „eliberatorii". Și în sfîrșit din Florida au pornit la 17 aprilie 1961 bandele de mercenari înarmați de S.U.A., convinși că poporul cuban îi așteaptă cu brațele deschise.

---

* ... zbirii, vînzătorii de patrie.

îi aştepta, însă ALTFEL, aşa cum au aşteptat totdeauna în istorie popoarele libere pe invadatori.

. . . . . .

Despre toate acestea şi despre multe altele...

... despre zecile de mii de învăţători voluntari, *maestros voluntarios*; despre învăţătorul martir Conrado Benitez; despre bătrînul de 101 ani care s-a prezentat *para la defensa de la patria* *, cu un rifle, venerabilă relicvă cu cremene a războiului de independenţă; despre rechinul, *el tiburón*, care n-a putut înghiţi *sardina*; despre copiii de 14—15 ani (îi rog să mă ierte, ei se consideră bărbaţi şi *sînt* într-adevăr) care defilau cu „bazooka" pe umăr; despre muncitorii care au devenit artilerişti în 24 de ore; despre mulţimea care lăcrima văzînd tancurile la defilarea din 2 ianuarie:

— *¡Ahora tenemos tanques! Que vengan!* **; despre micul „negrito" care se interesa dacă tancurile şi tunurile sînt bune; despre cei 12 oameni din Sierra Maestra, în jurul cărora s-a adunat, cu arma în mînă, sau cu mîinile goale, un popor întreg, dînd o strălucită lecţie de strategie consilierilor militari americani ai lui Fulgencio Batista; despre aparatele de tortură ale lui Esteban Ventura; despre atîţia eroi; despre atîta speranţă; despre atîta încredere... cinstit vorbind, despre toate astea nu se pot scrie nişte sărmane „impresii de călătorie".

Trebuie ALTCEVA.

Trebuie dat un răspuns prietenului meu, şoferul Armando Cisneros, care la despărţire m-a întrebat cu o sinceră emoţie:

---

* ... pentru apărarea patriei.

** Acum avem tancuri! Să vină!

— *¿Es verdad que un pedazo de corazón se le quedó aquí?* *

1961, anul educației în Cuba

---

* Este adevărat că o bucățică din inima dumitale a rămas aici?

BUCUREȘTI

văzut fugar, ca printr-un geam opac, ca printr-o pînză cenușie de muselină. Casa Scînteii, ca o jucărie depărtată, și apoi multă vreme huruitul avionului și zgîrcenia de culori a anotimpului : alb-cenușiu ; alb ; cenușiu-alb ; întuneric.

BUDAPESTA

o jumătate de oră pe aerodrom ; apoi orașul din aer : panglica de lumini de-a lungul Dunării, dantela de lumini peste Dunăre : Láncz Hid. Puțină zgîlțîială, puțină somnolență simulată.

PRAGA

o zi întrerupere. Bucuria de-a redescoperi cenușiile străzi știute din Mala Strana; Karlovy Most cu sfinții înnegriți de efortul industrial al orașului, Vltava sură și greoaie, cu un abur delicat și sfîșiat peste apele moi ; Hradčany în rarele momente de lumină ; crîșma „U Kalicha" cu portretul lui Franz Iosef insultat de muște și cu amintirea surîzătoare a rotofeiului soldat Șveik.

Din nou aeroportul, o scară de aluminiu. Decolăm.

Mai tîrziu, la mare înălțime, deasupra norilor, cerul e senin, albastru pastel ; dedesubt înghețate valuri bolovănoase. Un avion militar lasă în urmă o dîră subțire de spumă albă, face o volută grațioasă și se

pierde în depărtările înalte. Ne aflăm deasupra Germaniei Occidentale : avionul e de fabricație americană și poartă pe aripi și pe fuselaj o cruce neagră.

În jurul avionului nostru plutesc stelele, avionul pare imobil ; lucește verzui, ca un pește liniștit.

BRUXELLES

și din păcate n-avem timp să facem o „tură" prin orașul paralizat de grevă. Formalități și pe urmă sala de așteptare. Deocamdată totul e obișnuit : neon, fotolii moderne, comode, domni preocupați, inevitabilul copil rău, zbierînd din fundul inimii : „Maman, j'ai très faim !" O „maman" plictisită care-i promite „une gifle bien meritée".

Și deodată, ca într-o operetă, apare primul semnal al unei anumite Americi Latine : doi *señores* însoțiți de două *señoras* îmbrăcate după ultimul jurnal parizian. Cei doi *señoraes* arborează cu nonșalanță un costum tradițional de *charros* * : *sombrero* alb cu diametrul de un metru ; vesta neagră, scurtă, cu paftale de argint pe piept ; pantaloni negri, fus, care pe cusături — de sus pînă jos — au sute de zorzoane de argint. Centuri grele, pline cu gloanțe ; probabil pistoalele sînt în valiză ? ne aflăm deocamdată în Europa. Pe umeri, prinsă cu paftale masive de argint, o pelerină albă, lungă pînă la genunchi, pe care se deslușesc cai, potcoave, pinteni, cizme și cîteva obiecte greu de identificat. Proprietarii de pămînt din Mexico, *los terratenientes*, „păstrează" cu sfințenie portul de acum o sută și ceva de ani. Cu sfințenie și îndîrjire păstrează și apără și orînduielile sociale de acum o sută și ceva de ani.

Copilul cel rău a uitat de foame și urlă ireverențios : „Maman ! J'ai très peur !"

Cei doi *charros* nu se supără ; sînt băuți ușor, în mod distins. Urcăm în avionul transoceanic al SABENEI. Cei doi *charros* și doamnele lor sînt izolați

---

* ...boiernași.

de restul muritorilor printr-o perdea. Decolăm rapid. Răsfoim ziare : e o operaţie totdeauna foarte interesantă şi instructivă.

Din *Figaro* aflăm că greva din Belgia a constituit un teribil eşec... pentru comunişti. Mai aflăm că această grevă, cea mai mare din cîte a cunoscut Europa în ultimii ani, se va termina în curînd, maximum în cîteva ore, deoarece m. s. regele Baudoin şi m. s. regina Fabiola, făcînd un mare sacrificiu pentru poporul lor iubit, şi-au întrerupt luna de miere în paradisul terestru al Spaniei franchiste şi au venit „să lămurească situaţia prin augusta lor prezenţă". Mai citesc în ziarele distribuite de SABENA un interviu dat de m.s. Fabiola unui ziar catolic din Madrid, în care augusta doamnă ne informează că soţul ei Baudoin se roagă seara, înainte de culcare, cu atîta fervoare, încît ea, Fabiola, e convinsă că după moarte regele va fi trecut în rîndul sfinţilor.

LONDRA

din aer. Un nesfîrşit paianjen de lumini. Apar alte oraşe ; trecem deasupra Scoţiei, apoi deasupra Atlanticului.

Tîrziu noaptea mă trezesc. Trag perdeaua. Ne aflăm la mare înălţime : 12 000 de metri, deasupra oceanului, într-o infinită linişte luminoasă ; stelele par foarte aproape, mari ; luminat de „jet-urile" reactoarelor avionul pare o navă cosmică. Undeva, jos de tot, nori stranii ca o pătură pufoasă, diluaţi, strălucind ca mercurul. Peisajul a început să devină familiar imaginaţiei noastre. În curînd un om, un tovarăş al nostru, se va înălţa singur, dar urmărit de bătăile de inimă ale omenirii întregi şi inima lui va bate pentru prima oară în tăcerile veşnice, ochii lui vor îmbrăţişa pentru prima oară armonia unică a sferelor şi imaginea virgină a pămîntului.

Iar omul acesta va fi savant şi poet, soldat şi visător, Om al epocii noastre, fiu al ţării socialis-

mului. Pentru că în noaptea de 16 octombrie 1917, bubuitura tunului de pe Aurora conținea în ea și semnalul cuceririi cosmosului. *

MONTREAL

frig, zăpadă mărunță, vînt ascuțit. Plimbare de o oră pe coridoarele imense ale aerogării pustii în lumina dură și cam stereotipă a neonului. Decolare.

Peste cîteva ore avionul dansează ca o frunză. E una din acele *tornadas*, furtună care se zbuciumă adeseori deasupra Golfului Mexic.

MEXICO CITY

la ora 4 dimineața aterizăm. Cei doi *charros* sînt așteptați de vasalii lor. *Peonii* ** cu vaste *sombreros*, cu *poncho* *** pe umeri, tineri *caballeros* cu pistoale Colt bătîndu-le coapsele. O orchestră cîntă din răsputeri, cei doi *charros* fac semne foarte largi, își salută protector și binevoitor supușii. Pînă la terminarea formalităților se schimbă bezele, strigăte, *peonii* aduși să-și primească stăpînii cîntă mereu. Au figuri negricioase, ostenite și cîntecul, cu tot ritmul vioi, pare trist, ca la sfîrșitul unei petreceri. Polițiștii mișună. În uniforme kaki, negre, violet-cenușii, mai tineri, mai în vîrstă, cu revolvere imense. Sîntem anunțați că n-avem voie să părăsim aeroportul. Răspundem că n-avem această intenție. Ca să fim feriți însă de orice „tentație" ni se dă un polițist să ne păzească. E tînăr, mulatru, într-o uniformă răpănoasă, cu un palton civil pe umeri. Mai mișună în jur tot felul de figuri sinistre, cam sche-

* Acum, cînd apare această carte, zborul omului în cosmos e de mult un fapt împlinit. Cristofor Columb al spațiului se numește Iuri Gagarin și surîsul lui simplu e prezent în toate conștiințele: numele lui a devenit simbolul îndrăznelii creatoare, simbolul voinței comuniste de-a cunoaște, de-a supune și de-a transforma universul.

** ...argați.

*** ...un fel de pelerină, specifică portului național din America Latină.

matice : sînt agenţii în civil. Avem de stat 4 ore în aerogară. Însoţiţi de „îngerul păzitor" ne aşezăm în „cafeteria".

Poliţistul îmi spune că în Mexico sînt plaje foarte frumoase, *„muy bonitas. Puerto Vallarta, un verdadero paraiso* *... Cozumel, un otro verdadero paraiso"*.

Îl întreb dacă le-a văzut.

Mă priveşte sincer mirat, surîde indulgent naivităţii mele : „Nu, cum să le vadă".

— *Son para la gente rica, para los turistas extranjeros.* **

Nu-l mai întreb cam cine sînt aceşti *„turistas extranjeros"*, n-are rost.

Poliţistul are 23 de ani, îşi face serviciul militar ; i s-a ordonat să nu ne scape din vedere, altfel îl aşteaptă *„la cárcel muy dura"* ***. Nu înţelege de ce îi părem oameni simpatici ; ne întreabă în şoaptă dacă am auzit despre Lázaro Cárdenas *„un hombre muy valiente, muy honrado"* ****. Dacă vom avea neplăceri putem să-l chemăm la telefon.

— Ce fel de neplăceri ?

— *Quien lo sabe ?* *****

E mirat că „avem curajul să mergem în Cuba".

— De ce ?

După o tăcere stînjenită, evită răspunsul :

— *Por que allá la gente es muy pistolera* ******.

N-are rost să continuăm discuţia : ceea ce se spune în ziarele reacţionare despre Cuba, despre guvernul revoluţionar atinge zonele cele mai înalte ale absurdului. E greu de reprodus. Mă mărginesc să spun că mai tîrziu, în avionul mexican spre Havana, am citit un articol *de fond* în care cu tonul cel mai serios, mai doct şi mai obiectiv îngrijorat pentru destinul speţei umane, cititorii erau informaţi

---

* „...un adevărat paradis."

** — ...sînt pentru oamenii bogaţi, numai turiştii străini.

*** „...închisoare grea."

**** „...un om foarte curajos, foarte cinstit."

***** — Cine ştie ?

****** — Pentru că acolo oamenii pun iute mîna pe pistol.

că în Cuba „datorită faptului că guvernul e comunist, s-a abătut asupra insulei o foame atît de cumplită încît guvernul a dat dispoziții ca eroii luptei pentru libertate, care sînt executați, să nu fie îngropați, ci cadavrele lor să fie transformate în conserve de carne și distribuite populației".

*

* *

Timpul trece enervant, individul care ne-a luat pașapoartele spre viză s-a făcut nevăzut. În sfîrșit, după discuții cu voce ridicată, după completarea unor formulare cu desăvîrșire stupide, urcăm în avion în ultima clipă.

Zburăm într-o dimineață strălucitoare și pură, într-un aer de-o intensă limpezime, deasupra Mexicului.

Jos, pămîntul pare o ceramică frămîntată și chinuită. Un cafeniu aspru, sterp, țepos și ostil. Cratere vulcanice stinse, mameloane dezolante, un ciudat peisaj selenar în lumina din ce în ce mai tăioasă a soarelui. Din cînd în cînd, ca într-o geometrie a pustietății, ferme, plantații, drumuri.

De la 2000 de metri, timpul se anulează : fermele par vechi cetăți spaniole, încrustate în pămîntul de curînd cucerit. Senzația unei mari singurătăți. Peste pămîntul aspru, crăpat, ars, pare că o mînă uriașă a azvîrlit pumni de ceai ; așa apare de aici vegetația: milioane de firișoare de ceai, cernute de sus.

Umbra avionului se tîrăște lent deasupra vechilor piramide ale aztecilor.

Mărețe și sumbre, ancorate tenace în secolul XX, ca un reproș adresat cruzimii „conquistatorilor", ca o mărturie încăpățînată a unei civilizații ucise, ele se perindă încet sub ochii noștri. Umbra avionului pare un condor uriaș ; trece la fel de liniștită această umbră, ca, de mult, umbrele condorilor peste

templele pline de viață, de culoare, de ritm. Regăsesc în acest spațiu torturat de soare și de amintirea propriului trecut ceva din încleștările grandioase ale frescelor lui David Alfaro Siqueiros, pictorul închis azi în Mexic, marele artist-cetățean.

Deodată, departe, ca o imensă lamă tăioasă, argintiu-albastră, malul oceanului.

Dar înainte de-a ajunge deasupra „marii și mișcătoarei lui singurătăți", solul mexican mai oferă o stranie orgie de culori și forme. De-a lungul țărmului oceanului apar, într-o ordine și o simetrie halucinantă, lacuri roșii, terenuri siluite de ape cafenii, brun-închis, verde-otrăvit și putred, din ce în ce mai multe ochiuri roșii, violete, sticlind neliniștitor, ca și cum pămîntul acesta n-ar mai fi putut absorbi tot sîngele vărsat pe suprafața lui, de demult, de acum o jumătate de mileniu, din clipa cînd niște caravele pîntecoase, avînd pe pînzele lor umflate de vînt crucea Sfintei Ana, au ancorat aici, lăsînd pe malurile paradisiace un pumn de oameni subțiri, negricioși, cu ochii învăpăiați de pofte, oameni împlătoșați, ținînd într-o mînă spada și în cealaltă crucea. Altare și ruguri, catedrale și masacre, civilizații strălucitoare șterse de pe suprafața pămîntului cu mijloace mai eficiente decît ale ciumei și holerei.

Și înainte ca ochiul să fie liniștit și mîngîiat de puritatea verde-albastră a oceanului, solul mexican, încleștat și sîngeriu, pare că strigă.

Multă vreme oceanul. Albastru, pur, ușor încrețit. În dreapta în bătaia crudă a soarelui o oglindă orbitoare de aur și platină; în stînga insule trandafirii de nori, insule verzi ca niște imense și necunoscute animale marine.

Ultima escală mexicană, MERIDA. Rămînem în avion. Toți pasagerii coboară la Havana, e mai bine să nu riscăm. O aerogară măruntă; prin ușa deschisă a avionului pătrund valuri de căldură greoaie. Palmieri, flori roșii, necunoscute, ca niște guri însîngerate, polițiști. Foarte mulți polițiști.

Pe terasa aerogării multă lume ; fete tinere, plictisite, nostalgice. De undeva un megafon :

Quando se quiere de véras
Como te quiero yo a ti *...

Soare, cald, izbucnire de vegetație luxuriantă și totuși, totul pare trist. Poate din pricina oboselii, poate din pricina polițiștilor.

*

* *

Din nou oceanul. Multă vreme același.

Avionul se înclină pe o aripă.

O frîntură de secundă pămîntul și cerul se zbat într-o îmbrățișare uriașă. Apoi apare, ca pe o cartă poștală, un oraș modern pe malul oceanului, totul scăldat într-o lumină aurie, dulce ca mierea, apoi solul verde, grupuri de palmieri, șosele ca niște subțiri panglici de aluminiu.

Aterizăm.

O mică orchestră cubană — bluze aurii cu mînecile bufante, pantaloni negri strîmți, fețe rîzătoare și obosite ne cîntă un *son* ** din care deslușesc doar *bienvenidos*.

De pe terasa aerogării lumea agită batiste, strigă același „bienvenidos". Dar toate acestea se șterg, pentru că ochii îmi cad pe o lozincă imensă care străjuiește aeroportul :

¡PATRIA O MUERTE!

---

* Cînd iubești cu adevărat
Cum te iubesc eu pe tine...

** ...cîntec.

„¡FELIZ AÑO DE LA EDUCATIÓN!" *

Ser culto para ser libre **

José Martí

Nici o formalitate.

Un ofiţer *barbudo* *** aruncă o privire pe stema paşaportului, zîmbeşte larg şi în clipa aceea îmi dau seama că e foarte tînăr; o strîngere de mînă:

— *País socialista. Bienvenidos.* ****

Un medic tînăr, în halat alb surîde şi el; i se închid ochii de oboseală şi faţa măslinie, cu trăsături încă fluide, de adolescent, e trasă şi subţiată. Pune, cam la întîmplare, o ştampilă pe hîrtiile noastre.

— *Bienvenidos.*

Aparatele de aer condiţionat bîzîie discret: uriaşa sală cu pereţii de sticlă şi marmură albă e împodobită cu ramuri vopsite argintiu; abia acum cîteva zile a fost Crăciunul, *las Navidades*, şi aici zăpada e închipuită ca o ploaie domoală de argint.

Funcţionari ai aerogării, în uniforme de amirali, ne ajută la căratul bagajelor, rîd, ne bat pe umeri, vorbesc toţi deodată, ne întreabă de unde venim, nu aşteaptă răspunsul, lumea e mare şi încîlcită, esenţial e că sîntem *amigos de la Revolución* ***** şi că, odată întorşi acasă, vom spune tuturor că aici se petrece *una Revolución verdadera* ******. În urma noastră a intrat un grup de uruguaieni; îmbrăţi-

---

* „Un an nou fericit al educaţiei!"
** Să fii cult, pentru ca să fii liber.
*** ...bărbos.
**** Ţară socialistă. Bun venit.
***** ...prietenii revoluţiei.
****** ...o revoluţie adevărată.

şează pe toată lumea, funcţionari, soldaţi, călători, fac gesturi mari, cîntă :

Si por cosas de Fidel
Dicen que soy comunista,
Que me ponen en la lista,
Que estoy de acuerdo con el !
Cuba, si ! Cuba, si ! Cuba, si !
Yanquis, no ! *

Pentru mulţi dintre ei faptul de-a fi răspuns invitaţiei guvernului revoluţionar poate însemna la întoarcere persecuţie, închisoare, şomaj ; dar acum asta n-are nici o importanţă : *Yanquis, no ! Venceremos !* Aerogara e ca toate aerogările moderne : beton, marmură, sticlă, neon ; şi totuşi, din prima clipă, te cuprinde un şuvoi cald, ai vrea să spui ceva, să strîngi toate mîinile, să ţi se vadă pe faţă că eşti *amigo de la Revolución*, să dai ceva în schimbul acestei simplităţi exuberante.

Un tînăr în uniforma miliţiilor revoluţionare ne strînge mîna. Cămaşa albastră, cu un ecuson pe umărul stîng : M.P.R. ; pantaloni „verde-olivo", revolver la şold. E delegatul I.C.A.P. *(Instituto Cubano de Amistad con los Pueblos)* ; se scuză că e novice *en esta tarea* **, institutul e înfiinţat abia de o lună şi guvernul a invitat 1000 de delegaţi străini pentru aniversarea victoriei. Urcăm într-un Cadillac lung, larg, jos, aerodinamic.

— E un cadou pe care ni l-au lăsat contrarevoluţionarii fugiţi.

Demaraj spectaculos ; viteza excesivă e considerată ca o dovadă de curaj...

---

* Dacă din cauza lui Fidel
Se spune că sînt comunist,
Să fiu pus şi eu pe listă,
Sînt de acord cu el !
Cuba, da ! Cuba, da ! Cuba, da !
Yankeii, nu !

** ...în această funcţie.

— Mă numesc Eladio Aguiar. Cum se spune în limba dumneavoastră *bienvenidos?*

— Bun venit.

Notează într-un carneţel. Dar *Revolución?* Dar *Pueblo?* Dar *Patria?*

— Mîine am să vi le spun romîneşte. Trebuie să învăţăm limbi străine. Avem foarte multe de învăţat: limbi străine, mînuirea armelor, geografie, istorie, politică. Trebuie să învăţăm totul foarte repede, *el tiempo no nos espera*, timpul nu ne aşteaptă.

Pe autostrada mărginită de *palmas reales* * un şuvoi necontenit de automobile, vuind; motociclişti ale căror exhibiţii mă fac să închid ochii; panouri uriaşe publicitare, multe rămase de acum doi ani: superbe femei în slip care te îndeamnă să fumezi Chesterfield, Lucky Strike sau Pall Mall — dar şi altele mai noi: „Fii revoluţionar, consumă produse cubane!" Autobuze, care par destul de uzate, circulă cu o viteză ameţitoare; pe cele mai multe e atîrnată lozinca: ¡PAREDÓN PARA LOS TERORISTAS! (Asta înseamnă: „La zid cu teroriştii!")

— În ultimele zile bandiţii au început să acţioneze. Pun bombe în marile magazine, în toaletele cinematografelor... Se aşteaptă o intervenţie şi vor să-şi cîştige merite. Adevărul e că poporul şi-a pierdut răbdarea şi o să-i punem la zid, ca pe nişte *vendepatrias* ce sînt.

Ochiul lacom, sensibilizat de oboseală, ar vrea să înregistreze totul, lumina curată a înserării, siluetele nobile ale palmierilor, căsuţele mărginaşe, mizere, înecate în verdeaţă, sutele de prăvălii, baruri, cocioabele şi zgîrie-norii, dar mai ales mulţimea aceasta amestecată, bărbaţi şi femei în uniformă, cu revolverul la şold sau automatul pe umăr, mulţimea aceasta uluitor de prietenoasă, care se apropie de maşină la fiecare stop, îşi vîră feţele înăuntru, întreabă de unde sîntem, ne asigură că e gata să lupte

---

* ...palmieri regali (specie de palmieri).

pînă la ultima picătură de sînge, ne urează *bienvenidos*, ne dă adrese, ne oferă un *tabaco*.

Bulevarde largi, verdeață, ghirlande de ramuri argintii, un cer de sticlă albastră, multe panouri, lozinci, steaguri și un vuiet permanent, ca și cum toți havanezii ar vorbi deodată.

Șoferul se întoarce : îi lucesc dinții albi în obrazul negru. E îmbrăcat ceremonios în albastru-închis, guler alb tare, cravată neagră. Îl cheamă José, are 60 de ani și acum cîteva luni i s-a născut ultimul copil. Băiat.

— Sînt sigur că o să ajung să-l văd mare. Acum noi, cubanii, o să avem o viață mai lungă. Guvernul revoluționar — și urmează solemn și nițel emoționat — condus de acest om extraordinar numit Fidel Castro Ruz, ne-a promis o viață omenească. Dacă omul trăiește omenește atunci trăiește mai mult. Sînt sigur că ați observat acest lucru în țara dumneavoastră revoluționară. Totul e să ai de lucru. Într-o zi de șomaj omul îmbătrînește mai mult decît într-o săptămînă în care lucrează... Acum o să conduc mai încet — și într-adevăr, reduce viteza la „numai" o sută pe oră — ca să puteți savura priveliștea Malecón-ului.

E un bulevard imens, arcuit ca o potcoavă, străjuit de un dig de granit, pe malul oceanului : e spre seară și valurile strălucesc stins roșcate, ca bronzul topit. Pe un promontoriu stîncos, înaintînd în apă ca un pinten, se înalță *el Castillo del Morro*, vechea cetate spaniolă care controla intrarea în port, păzind corăbiile de atacurile prin surpriză ale corsarilor, temuții Frați ai Coastei. Turnurile, crenelurile cenușii par crescute din corpul stîncii, ca niște măsele monstruoase.

În stînga mari clădiri, hoteluri de lux, peste care lumina reclamelor de neon aruncă în răstimpuri pînze verzi, galbene, albastre, cenușii, roșii.

O statuie ecvestră, păzită de țevile tăcute ale unor tunuri de corabie.

— Maceo, surîde José. *El Titán. Negro. Como yo.* *
O clădire înaltă, patrată, cu un vast peron de marmură. Multe maşini parcate în faţă. Într-un medalion rotund de marmură, un vultur orgolios.

— Vulturul cu ghearele pregătite pentru pradă, se strîmbă José, *con las uñas de rapina...* Asta n-am găsit-o eu, ci Raúl. Foarte bună imagine, *muy exacta.* Ambasada cu spioni...

Trecem printr-un tunel săpat sub mare şi intrăm în cartierul Miramar. Aici, deodată, linişte. Vile somptuoase înecate în vegetaţie încă necunoscută nouă ; plante agăţătoare cu frunzele ca nişte scuturi, boschete tăiate în forme fantastice, siluetele demne ale palmierilor. Ferestre închise, trecători puţini.

— E cartierul marilor bogătaşi. Poporul l-a botezat „Ciudad Trujillo". Latifundiari, afacerişti, politicaştri. Cei mai mulţi au fugit o dată cu Batista, alţii mai tîrziu. Nu le place clima din Cuba, cu toate că e o climă foarte bună, *muy bonita.* Guvernul a naţionalizat casele contrarevoluţionarilor fugiţi, după ce le-a dat un termen să se întoarcă şi să încerce să devină oameni de treabă. Dar ei n-au vrut, aşa e caracterul lor... Aici va fi acum un cartier al distinşilor vizitatori străini. Se vor înfiinţa şcoli speciale pentru tineri. În curînd o să fie aici viaţă adevărată, cubană.

JUAN ? ANTONIO ? PABLO ? ESTEBAN ?

Nu i-am însemnat numele. S-a apropiat cu un mers uşor de adolescent, în timp ce directorul hotelului „Rosita", fost muncitor, ne „mulţumea că am

* Titanul. Negru. Ca şi mine.

venit în Cuba, înfruntînd primejdiile, ca să aflăm adevărul despre revoluție".

Juan, Antonio, Pablo sau Esteban purta uniforma de miliţian, puţin prea largă pentru corpul său subţire ; pieptul cămăşii albastre era acoperit de insigne, iar de la brîu îi atîrna, într-o teacă de piele, un cuţit lung, o *macheta* cu plăsele de os. De sub bereta neagră, părul des, buclat îi cădea pe umerii înguşti. Îşi chinuia fără încetare, cu un zîmbet stînjenit atunci cînd băga de seamă că e observat, cele cîteva fire de barbă şi de mustaţă.

— Vii de departe ?

— Da.

— Cu avionul ?

— Cu avionul.

— De unde ?

— Din Romînia.

— Aha, Rumania...

Nu mai zîmbeşte, pare jenat, îşi schimbă greutatea de pe un picior pe altul. Înţeleg. Nu ştie...

— Fidel, spune, arătînd o fotografie mare pe perete. *El caballón.* Îi spunem „el caballón" pentru că trage, trage... Se înhamă la toate. Asta e o insignă rusă... de la Com... so... mol... (Mă priveşte cu coada ochiului.) Comsomolul e un exemplu pentru toţi tinerii din lume. Eşti de acord ?

— Da. Sînt de acord.

— N-ai cumva o insignă din Romînia ?

Întîmplător am una singură, de utemist. O ia, o priveşte şi în sfîrşit zîmbeşte larg, cu dinţi orbitor de albi :

— A, ţară socialistă... Arată-mi-o pe hartă.

După ce i-o arăt, mă priveşte deschis şi spune foarte serios :

— Adevărul e că nu prea pricep hărţile. Sînt lipsit de cultură.

— Ce-ai fost înainte ?

— *Nada.* Nimic. (Ridică din umeri, se gîndeşte puţin, parcă vrea să găsească o expresie mai potrivită, mai cuprinzătoare.) Nimic. Acum sînt om. Am învăţat să scriu şi să citesc. Cred că ăsta e lucrul cel mai

greu. De acum încolo... Sigur, de acum încolo e mult mai ușor. Citești, bagi în cap, înveți pe alții. Ți se limpezesc multe lucruri după ce știi să citești și să scrii... Ai mai mulți prieteni. Așadar, țara ta e țară socialistă. A fost greu ? Ce-au spus imperialiștii ?

— Nu le-a plăcut.

— Cum să le placă ? Ei urăsc pe oamenii simpli... Hai să-ți arăt hotelul.

Holul de marmură gălbuie e plin de tineri, băieți și fete, cei mai mulți în uniformă. Se plimbă în grupuri, ținîndu-se de braț, degajați și sobri și *foarte la locul lor* în acest hotel de lux, care n-a fost clădit pentru ei. E aceeași simplă degajare pe care am întîlnit-o de atîtea ori acasă, la Peleș, sau în sălile fostului palat regal, aceeași grijă față de bunurile care azi sînt ale lor.

Ici-colo, deasupra măsuțelor de sticlă cu picioare subțiri de metal, o tăbliță, prin care „distinșii vizitatori sînt rugați să nu-și odihnească picioarele pe mese sau pe pereți".

Juan, Antonio, Pablo sau Esteban se simte obligat să-mi explice :

— Nu-i un obicei cuban, să știi. E un obicei imperialist, care ne arată lipsa lor de cultură... La urma urmei tăblițele astea trebuiesc scoase de aici. Noi nu ne odihnim cu picioarele pe mese sau pe pereți și nici nu invităm oameni care fac asta.

Mă conduce cu „discretă" insistență spre un salon alăturat. Și aici mulți tineri.

— Sînt învățători voluntari. Au fost invitați de Fidel la banchetul de Anul nou. Unsprezece mii de învățători. E un număr, nu ? O să fie cel mai mare banchet din istoria Cubei, *el primero banquete del pueblo* *.

În fundul salonului e un pian, spre care Juan, Antonio, Pablo sau Esteban mă conduce insistent. O piesă veche, patinată de timp. Și-l aud deodată pe Juan, Antonio, Pablo sau Esteban, spunîndu-mi foarte solemn, profesoral și încordat :

---

* ...primul banchet al poporului.

— După cum vezi, imediat alături de salonul de recepție, luxosul salon Beethoven, care fără nici o îndoială este cel mai somptuos salon al oricărui hotel de clasa întîi din Cuba, și aici veți vedea una din piesele antice cele mai rare, un pian, făcut din cea mai aleasă marchetărie, cu care faimosul Beethoven a executat inspirata lui muzică.

Onorații vizitatori sînt rugați să nu-l atingă, spre a nu-i lua prețioasa lui patină.

(Mai tîrziu, citind prospectul hotelului, mi-am dat seama că Juan, Antonio, Pablo sau Esteban a învățat pe de rost un „pasaj" din prospect : acela care avea legătură cu „cultura".)

— Acum du-te și odihnește-te puțin. Trebuie să întîmpinăm Anul nou odihniți, pentru că vom avea multe de făcut în *'61*, și noi și voi.

— În Romînia chiar acum e Anul nou, spun, uitîndu-mă la ceas. Acum, acasă e miezul nopții.

Mă privește brusc devenit serios, cu ochii mari, negri și umezi, și trebuie să-i explic diferența de timp. Rîde încîntat :

— Am crezut că-ți bați joc de mine. Ce caraghios e asta ! La voi e miezul nopții acum... (Își scoate bereta și-și trece mîna prin păr.) Trebuie să învățăm foarte multe. Uite asta nici nu mi-ar fi trecut prin minte... Atunci... *¡ feliz Año nuevo !* Un călduros salut prietenilor tineri romîni ! Ne întîlnim deseară în *Ciudad Libertad*...

În *Ciudad Libertad* erau însă 13 000 de tineri și nu ne-am găsit. Nu i-am notat numele și nu ne-am mai întîlnit după aceea. Peste cîteva săptămîni urmăream la televizor o manifestație în Santa Clara. Directorul hotelului mi-a spus :

— Îl mai ții minte pe tînărul acela cu părul lung, cu *macheta* și cu insigne multe ?

— Da.

— A căzut alaltăieri într-o luptă cu o bandă de teroriști, în Escambray. Avea 17 ani. N-avea părinți, n-avea rude. N-avea decît revoluția.

Străbatem luminoasa noapte a oraşului, plină de zumzet, de forfotă ; pierdut în şuvoiul celorlalte maşini, mersul automobilului are ceva solemn şi pe geamul deschis trecătorii ne oferă mici steguleţe cubane, sau *la bandera de 26,* drapelul roşu şi negru al Mişcării 26 Iulie ; se strigă mult, exuberant ; miliţienii încearcă să „rezolve" complicatele probleme ale circulaţiei ; toate farurile sînt aprinse şi fascicolul lor smulge din întuneric, ici şi colo, posturile de pază, ostaşi bărboşi care ne fac semne cu armele, grupuri de tineri care dansează în stradă în ritmul fierbinte de *cha cha cha ;* o maşină deschisă în care deslueşesc fugar profilul fin al unui bătrîn cu părul alb şi al unei femei în vîrstă, e salutată cu gravitate şi — pînă cînd trece — pare că în jurul ei se formează un spaţiu sobru, de linişte ocrotitoare. Bătrînul îşi înclină capul cărunt.

— E tatăl lui Camilo Cienfuegos... *el padre del héroe...*

El comandante Camilo Cienfuegos a fost unul dintre cei mai apropiaţi colaboratori ai lui Fidel, strălucit conducător de *guerilla ;* mai tîrziu i-am întîlnit portretul peste tot : înalt, subţire, cu o barbă mare revărsată pe piept şi plete lungi, scăpate de sub borurile largi ale unui *sombrero ;* avea 27 de ani, părea de-o seriozitate puţin visătoare şi tristă. A debarcat împreună cu Fidel în Oriente, în decembrie 1956 ; apoi a condus, alături de *Che* Guevara, *la Columna invasora* care a eliberat zona centrală a insulei şi a zdrobit principala forţă a lui Batista în Santa Clara. Adorat de soldaţi, unea o înflăcărare neobosită cu o surprinzătoare luciditate.

Acum un an, întorcîndu-se din provincie, avionul a fost surprins de o *tornada* şi s-a prăbuşit în ocean. Timp de trei zile, în frunte cu Fidel, întreaga populaţie l-a căutat şi cînd a devenit clar că avionul se

prăbușise în ocean, din rîndul tineretului s-a născut lozinca : *una flor para Camilo :* toți locuitorii Cubei au aruncat o floare roșie în mare și timp de cîteva zile vasele au intrat în portul Havanei străbătînd un covor de flori legănate ușor de valuri.

În amintirea lui, tinerii încadrați în organizația lor unică *Los Jovenes Rebeldes* primesc titlul de cinste „Camilo" după ce escaladează de cinci ori El Pico Turquino, cel mai înalt vîrf din Sierra Maestra. Și nu o dată, la lumina focurilor, în această regiune care a văzut luptînd și învingînd detașamentele eroice ale armatei *rebelde,* răsună *El Canto de Camilo* *.

Te canto por que no es cierto
Que te hayas muerto Camilo...

Por que vives, justiciero
En el hierro bravo y fino
Del machete campesino
Y en el rifle del obrero...

În noaptea caldă și parfumată pare că orașul întreg se scurge spre *Ciudad Libertad.*

Exact pînă acum doi ani, locul se numea *el Cuartel Columbia* ** și era cel mai puternic bastion al dictaturii în Cuba : un uriaș complex militaro-polițienesc, arsenal, cazarmă, cîmp de instrucție, locuințe luxoase pentru ofițeri, pentru instructorii americani, pentru armata de mercenari ; celule, săli speciale de tortură ; totul despărțit de restul orașului prin baricade de sîrmă ghimpată, blindaj, minciună și frică.

Poporul îl numea „Pentagonul Tiraniei". Și insula întreagă era împînzită de asemenea *cuarteles* a că-

* *Cîntecul lui Camilo*
Te cînt pentru că nu este sigur
Că ai fi murit, Camilo...

Împărțind dreptatea, trăiești
În fierul viteaz și ascuțit
Al cuțitului țărănesc
Și în pușca muncitorului...

** Cazarma Columbia.

ror eficiență s-a dovedit iluzorie. Una din primele măsuri ale guvernului revoluționar a fost transformarea *cuartelelor* în școli și abia în doi ani aceste bastioane revoluționare, în care obuzele au fost înlocuite cu cărți, au arătat mercenarilor ce înseamnă forța unui popor liber.

Acum doi ani — exact acum doi ani — *el Cuartel Columbia* își trăia ultimele clipe ; armata revoluționară se apropia de Havana ; mercenarii își azvîrleau armele și uniformele ; în birourile lor cu aer condiționat cîțiva generali în uniforme americane, *amarillo*, încercau să găsească o „formulă" salvatoare, proclamau „guverne", junte militare, bineînțeles „democratice", promiteau reforme, în timp ce afară servanții își părăseau tancurile și tunurile, iar orașul paralizat de greva generală vuia amenințător.

Acum, la 31 decembrie 1960, ora 23, pe clădirea principală becuri multicolore alcătuiesc lozinca lui Martí : *SER CULTO PARA SER LIBRE* pe acoperiș, de unde altădată mitraliere și tunuri își roteau fără încetare gurile negre asupra orașului, fîlfîie în bătaia vioriei a reflectoarelor steagurile popoarelor lumii. Fîlfîie și pînza întinsă a steagului american : *yanquis* are în Cuba o precisă accepțiune de clasă.

Mese simple și lungi de brad acoperă fostul poligon de tir : lampioane, serpentine, confeti, pîrîitori, trompete, aplauze, strigăte, cîntece salută sosirea fiecărei delegații străine, care este îndată înghițită de mulțimea aceasta neastîmpărată de tineri ; șoferii și ghizii aleargă disperați să prevină eventualele rătăciri, dar este inutil, nu ne pasă, o să ne descurcăm ; acum trebuie să strîngem nenumărate mîini, să ne împodobim cu pălăriuțe de hîrtie, să ne bombardăm cu serpentine, să rîdem, să strigăm, să trăim cu toți porii bucuria aceasta, să schițăm hărți pe fețele de masă de hîrtie, să dăm autografe, să recunoaștem că e cel mai mare banchet pe care l-am văzut vreodată. Un tînăr îmi povestește o istorie petrecută în Sierra, ca și cînd ne-am cunoaște de totdeauna ; după un mi-

nut se renunță la ceremoniosul dumneavoastră : *Usted* și se trece firesc și simplu la *tu ;* un *maestro voluntario* de 17 ani ne invită la școala lui din Manzanillo ; sîntem înfășurați în serpentine ca niște mumii, mîncăm piept de curcan cu serpentine, undeva o bancă de brad se rupe și izbucnește un hohot de rîs care cuprinde fostul poligon de tir de la un capăt la altul : lumea aceasta simte nevoia să rîdă, să-și exteriorizeze bucuria, exuberanța, încrederea.

Nimeni nu stă pe locul lui ; cu farfuriile de carton în mînă, cu serpetinele atîrnînd în păr, pe umeri, tîrîndu-se în urmă ca o trenă, toată lumea se mișcă, se plimbă, se cheamă, se întreabă :

— Cîți locuitori are țara ta ?
— Cîte școli ?
— Cîți învățători voluntari ?
— Se cultivă trestie de zahăr ?
— Nu se cultivă.
— Nu-i nimic, avem noi destulă...

Un tînăr, posesor de altfel al unui străvechi Colt 45 care-i atîrnă pînă la genunchi, ne întreabă zîmbind :

— Ce zici, dacă *„el senilo"* ar vedea asta, ar mai avea curajul să se gîndească la o invazie ? *(El senilo* este Eisenhower.)

Un delegat german în vîrstă, cu fruntea brăzdată de o cicatrice, rîde, strigă, se agită, face gesturi largi, cere de la toată lumea serpentine, pentru că i s-au terminat munițiile și deodată observ că fața îi e udă de lacrimi. Scoate din buzunar o insignă rotundă, învelită cu grijă în hîrtie subțire, se apropie de un tînăr și i-o prinde pe bluză. *Brigadas Internacionales de Voluntarios. Teruel.*

Reflectoarele mătură pînza întunecată a cerului, mîngîie cu lumină crestetele palmierilor, flăcările de pînză ale steagurilor.

E o singură respirație, un singur rîs, un singur strigăt.

Deodată se face liniște. Un minut numai, pentru că îndată izbucnesc strigăte, lozinci ce se unesc într-una singură.

Fidel, seguro!
A los yanquis dales duro! *

La masa lungă de cîteva zeci de metri, așezată în fața noastră, se produce învălmășeală. A sosit Fidel. Îl zărim din cînd în cînd printre cei care-l înconjoară, înalt, solid, cu uniforma verde-olivo descheiată, aplecîndu-se spre unul și spre altul, punîndu-i mîna pe umăr, ca și cum ar vrea să se scuze pentru că e atît de înalt. Se mișcă tot timpul, fără astîmpăr. Pocnesc „flash"-urile orbitoare.

— Iar îl enervează fotografii, rîde cineva.

Tăcere din nou, apoi cerul e brăzdat de jerbele rachetelor, buchete multicolore se sparg deasupra capetelor noastre.

— *¡Feliz Año de la Educación!*

Ne transformăm în discoboli. Discurile sînt farfuriile rotunde de hîrtie pe care toată lumea le azvîrle în aer, care ne cad destul de puțin delicat în cap, dar cine are vreme să se gîndească la asta? Pașnicele „farfurii zburătoare" trasează traiectorii complicate și e un vuiet nemaipomenit, rîsete, țipete, pîrîitorile mînuite cu înverșunare parodiază țăcănitul mitralierelor.

De undeva o bufnitură surdă, ca un mîrîit rău, înfundat. O pală roșcată de flacără și fum se înalță dinspre oraș.

Liniște. A trecut peste noi un suflu rece; fețele devin serioase, ochii sticlesc, zîmbetele se împietresc, se șterg.

— *Una bomba*, șoptește cineva.

Apoi liniștea aceasta se sparge dintr-o dată, ca o

---

* Fidel, negreșit!
În yankei lovește cu putere!

imensă placă de cristal gros. La megafon răsună pătimaș, vibrînd, o voce de femeie :

— *Para los teroristas...*

Și într-un singur glas mulțimea răspunde :

— PAREDÓN !

Pe estradă apare un om robust, cu părul alb, în uniformă de miliţian, cu ghitara în mînă. E salutat de peste tot :

— Hai, Carlos ! Cîntă, Carlos !

— E Carlos Puebla, „cîntăreţul revoluţiei", îmi spune cineva. Acum să vezi că va improviza ceva în legătură cu teroriștii.

„Carlos Puebla y sus tradicionales" * două ghitare, o pereche de *maracas,* o tobă lungă, bombată la mijloc : *marímbula.*

Și cîntecul porneşte viu și peste cîteva secunde refrenul e reluat de 13 000 de voci, și deși ritmul e săltăreţ, vioi și sincopat refrenul tună amenințător, așa ca să fie bine auzit.

Al que asome la cabeza,
Fidel,
Duro con el !

Quien piense seguir aqui
Conspirando a todo tren,
Que recuerde por su bien
Que el paredón, sigue alli ! **

Și rîsul porneşte din nou.

— Asta e : *¡Duro con el !*

Meritul acestui cîntăreţ popular, vechi luptător antiimperialist, un fel de Béranger al Revoluţiei Cubane, constă în actualitatea lui — în sensul cel mai strict, cel mai precis al cuvîntului.

---

* „Carlos Puebla și instrumentele sale tradiţionale."

** Cu cel ce-și ridică capul, Fidel,
Fii aspru !

Cine crede că poate să continue aici
Să conspire în voie,
Să-și amintească spre binele său
Că zidul îl aşteaptă !

„Formele cele mai populare ale cîntecului creol — spune despre Carlos Puebla marele poet național Nicolás Guillén — *guanguancó, son, bolero, guajira, guaracha,* constituie tiparul în care Puebla își toarnă inspirația. Nota ei dominantă e politică, umană, revoluționară ; vine de pe stradă, de pe cîmpurile de trestie de zahăr, din înfloritoarele cooperative agricole, se hrănește din transformările profunde pe care le-a parcurs o semicolonie nord-americană, astăzi ferm angajată pe drumul libertății. Opera lui Puebla e legată prin fire puternice de viața noastră națională. Nu e numai o oglindă foarte fidelă a acestor timpuri exemplare ale istoriei noastre : exprimă de asemenea în ritm, în grație ironică, picarescă, în arzătoare melancolie, profunzimea sufletului cuban, plin de un implacabil spirit de revoltă și de nădejdi sigure."

Cîntecele acestea, născute în febra revoluționară, care răspund provocărilor dușmanului, sau care pur și simplu își propun uneori să dezbată o temă politică, devin un fel de „articole de fond" muzicale, cîntate și comentate „în colectiv" ; tinerii dansează pe melodii al căror text spune de pildă :

El pueblo grita en voz alta
Sus patrioticas razones !
Ellos tienen sus cañones,
Nosotros lo que hace falta.
Ay, cubanos, nosostros lo que hace falta ! *

Mai tîrziu, în nopțile calde, am văzut grupuri de tineri ținîndu-se de braț, așa cum se întîmplă pe toate meridianele, și-n urma lor, ca o trenă, plutea refrenul :

Celui care mă întreabă îi răspund deschis :
Cu anticomunismul nu mă mai poate „duce" nimeni.

* Poporul își strigă cu glas tare
Gîndurile patriotice !
Ei au tunurile lor,
Noi, ceea ce ne trebuie.
Ay, cubani, noi ceea ce ne trebuie !

Mai tîrziu, spre dimineață, cerul e cenușiu-deschis, cu o largă fîșie portocalie la orizont ; valurile izbesc surd în zidul de granit ; de undeva o trompetă modulează nostalgic sunetele unei *guajira*.

L-am auzit vorbind pe Fidel Castro învățătorilor voluntari : înalt, drept, în picioare în fața microfonului, a anunțat pericolul grav care amenință revoluția : ziarele americane pregătesc terenul pentru o intervenție : se vorbește de 17 baze de rachete sovietice în Cuba, mașina minciunilor și a calomniei a început să funcționeze din plin ; bineînțeles nimeni nu va da înapoi :

Los esperamos no muertos de miedo, sino muertos de risa *.

Se împlinesc exact doi ani de cînd pe largile bulevarde străjuite de vile luxoase, sau pe străduțele de la marginea orașului, printre mizerabilele *solares* **, au început să se reverse pe străzile Havanei coloanele prăfuite ale bărboșilor din Sierra Maestra. Lumea cînta, striga, necunoscuții se îmbrățișau ; în fața închisorilor foștii deținuți politici își ardeau hainele vărgate, de pe acoperișuri cîte un agent al poliției lui Ventura mai trăgea un foc la întîmplare.

Un lung și dureros proces istoric lua sfîrșit.

---

* Îi așteptăm nu morți de frică, ci murind de rîs.
** ...cocioabe.

Havana...

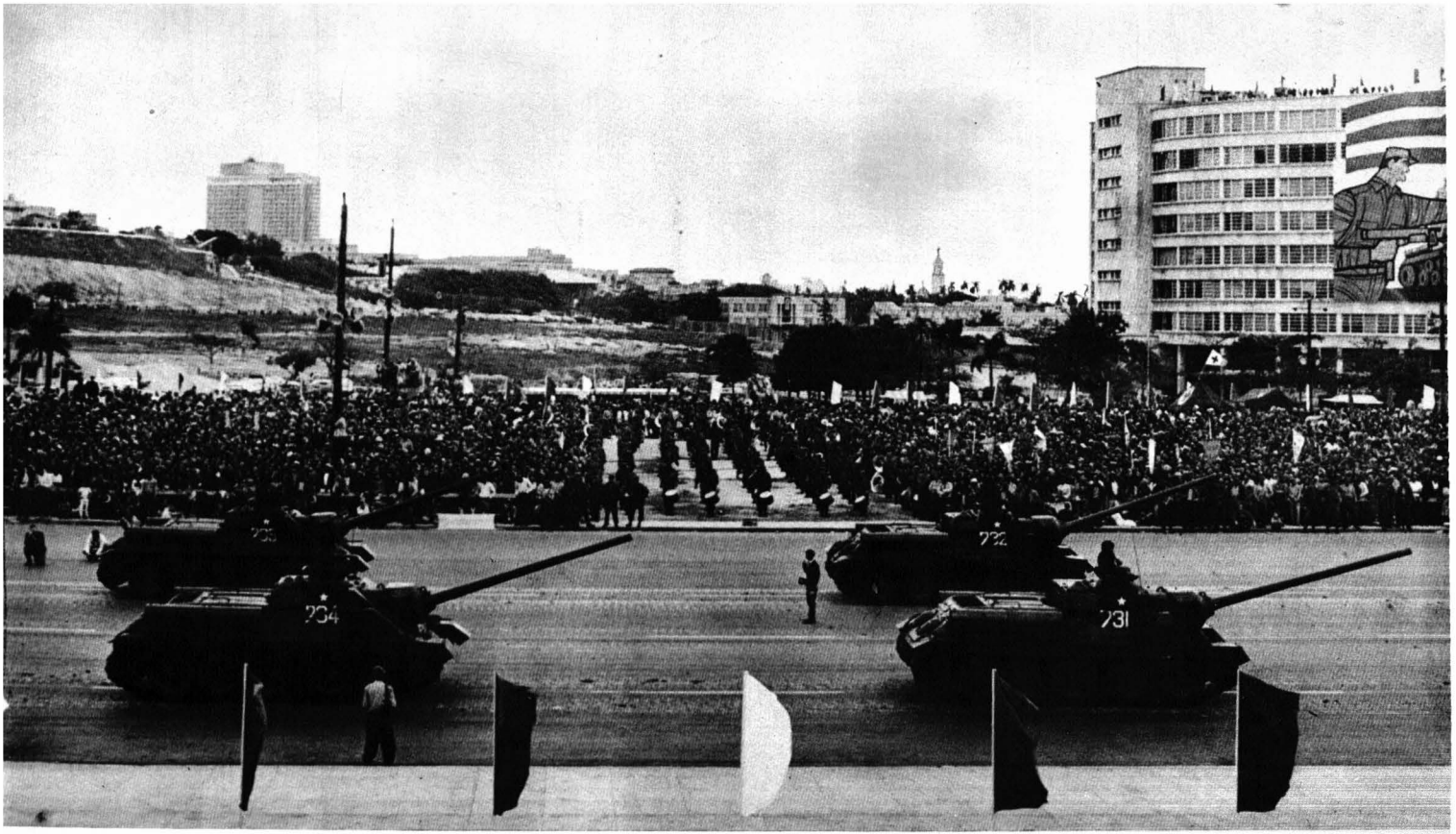

Acum avem tancuri! Să vină!"

„DEMOCRAȚIA" ÎN ACȚIUNE

Perfecțiunea există :

Ea se numește „democrația burgheză", sau „democrația americană". Perfecțiunea există, și constatarea aceasta ne face să regretăm doar că paradisul nu e încă organizat după principiile ei. Cît ar fi de înălțător un paradis în care bunul și înduratul Dumnezeu ar fi ales pentru o perioadă de patru sau cinci veacuri, în care sfinții părinți și mucenici ar duce campanii electorale, sub ochiul vigilent al arhanghelilor, păzitorii ordinii celeste, înjurîndu-se unii pe alții și promițînd maselor de adormiți întru Domnul toate libertățile și toate reformele visate de ei : mai mult nectar și ambrozie, o climă mai blîndă, nori mai diafani și stele mai strălucitoare.

Dacă ar fi să se adune la un loc toate opurile apologetice în care se exaltă virtuțile „perfectei" democrații burgheze, cred că s-ar înălța un munte care ar face concurență Everestului ; și dacă ar fi să se reverse deasupra lui sîngele victimelor acestei perfecțiuni sînt sigur că muntele ar fi roșu.

Unul dintre stîlpii de nădejde ai „democrației" în America Latină a fost *Fulgencio Batista.*

În 1952, cu 80 de zile înaintea alegerilor generale, în care partidul poporului cuban și liderul său Eduardo Chibás (mare orator, luptător intransigent împotriva hoției oficiale, a corupției guvernamentale, a nepotismului, în limitele radicalismului mic-burghez) părea că vor reuși să coalizeze în jurul programului lor valul crescînd al nemulțumirii populare, genera-

lul maior în retragere, senatorul partidului liberal și marele moșier Fulgencio Batista, surprinde Havana printr-o fulgerătoare lovitură de stat, pătrunzînd în dimineața zilei de 10 martie 1952 în *Cuartel Columbia*, care este predat lui Batista de un grup de generali : Francisco Tabernilla, Robaina, Diaz Tamayo și Cantillo. Și tragi-comedia care avea să coste atîta sînge, atîta suferință, atîția morți, atîția torturați, începe :

„Flash"-urile aparatelor de fotografiat, luminile reflectoarelor cinematografice îl surprind pe Batista în poziții teatrale, de obicei așezat, ca o supremă insultă, sub portretul cu ochii triști și visători ai lui José Martí : înconjurat de soldații care-l îmbrățișează și-l mîngîie pe umăr, cu gesturi de pederaști pioși ; la o tribună improvizată în fața trupelor, într-o poziție neroniană, străbătut de eforturi oratorice, anunțînd „noua eră de prosperitate", cu jacheta „istorică"* fluturînd în vînt.

În „Columbia" încep să se adune, în goana mașinilor luxoase, clienții politici, prezenți, trecuți și viitori, prietenii personali cărora „noua eră" le deschidea cele mai fantastice posibilități de îmbogățire rapidă, familia lui Batista, celebrul său frate „Panchin" și mai ales zbirii, *los esbirros* în frunte cu Salas Cañizares, un butoi gras, asudat, în uniforma de șef al poliției.

Cañizares și-a început imediat „activitatea" arestînd pe toți aceia care îndrăzneau să murmure împotriva loviturii militare. Cu ochii mici, porcini, camuflați sub ochelari negri, cu degetele ca niște crenvurști încărcați de inele uriașe, Cañizares, unul din făuritorii loviturii de stat, era și unul dintre cei mai tipici reprezentanți ai ei. L-am văzut într-o poză favorită ținînd în mînă cu delicatețe... două obuze de

* Jacheta „istorică" și-o punea Batista în ocazii solemne, mîndrindu-se prin aceasta cu originea lui umilă de sergent. Mai tîrziu jacheta a fost dăruită Muzeului de Istorie Bacardí din Santiago, de unde un grup de tineri a răpit-o și a „profanat-o", ceea ce a constituit un prilej pentru înăsprirea terorii polițienești.

tun, ca pe doi purcei proaspăt născuți, și cu un surîs ciudat, ca și cum polițistul ar fi trebuit să facă un efort chinuitor ca să-și aducă aminte *cum* se surîde.

„Apărătorul legii" nu se încurca în proceduri : cel mai mic protest, cea mai vagă notă critică în vreun ziar (reală sau interpretată) însemna că a doua zi un cadavru ciuruit de gloanțe apărea pe străzile Havanei, cu o bombă sau o petardă vîrîtă în buzunar, „spre justificare". Nici convențiile diplomatice nu-l jenau : aflînd că un grup de tineri revoluționari au cerut adăpost ambasadei Republicii Haiti, a încercuit ambasada și a început un asediu în regulă. Cei zece tineri au ripostat și un glonte l-a ucis pe Cañizares.

Cu acea plasticitate, atît de caracteristică pasiunii politice a cubanilor, șoferul nostru Armando Cisneros îmi spunea :

— Se adunau în „Columbia" ca niște *auras tiñosas** pe cadavrul Constituției.

Lovitura de stat a lui Batista a luat prin surprindere aproape toate organizațiile politice cubane. Președintele republicii, dr. Carlos Prío Soccarás, a predat puterea fără un gest de protest. Aceasta a demoralizat și mai mult unele pături cubane, care aveau încredere în „revoluționarismul" lui Prío, cu toate că „domnia" lui s-a caracterizat printr-o rară înflorire a corupției.

(Se povestește că atunci cînd alegerile l-au adus la putere, unul dintre colaboratorii lui apropiați, luîndu-și postul în primire și-a chemat secretarul, un bătrînel blazat, care văzuse multe și l-a întrebat :

— Spune-mi cît a furat predecesorul meu ?

— Un milion de pesos, señoria voastră.

— Vom dovedi că sîntem de patru ori mai inteligenți decît el, a surîs proaspătul „ales al poporului".)

*

* *

Încă din ziua loviturii de stat, scribii „noii ere" au început să caute și să găsească argumente justificative :

* ...vulturi pleșuvi.

— Batista a făcut *el golpe* deoarece şi Prío se pregătea să dea un *golpe* şi să frusteze alegerile. (La care, cu un umor involuntar, un „esseist", partizan al lui Prío, a răspuns, din exil : „Nu-i adevărat, Prío abia aştepta să scape de putere, ca să se bucure în tihnă, *para disfrutar,* de averea lui imensă".)

Trebuie spus că în rîndul maselor mai puţin pregătite politic aceste argumente au prins. Ele cădeau pe un teren impregnat de apatie, de indiferenţă politică, de oboseală, de idealuri pierdute — rezultat a 50 de ani de *politiqueria,* care au urmat independenţei jefuite de S.U.A. La aceasta a contribuit şi parada argumentelor care veneau în sprijinul „noii ere" ; tancurile patrulînd prin oraş, poliţia împrăştiind orice grup mai numeros care părea suspect, activitatea furibundă a delatorilor, *los chivatos.*

Partidul socialist popular a denunţat din prima clipă caracterul profund reacţionar al loviturii de stat ; în Oriente, Camagüey, Las Villas, organizaţiile partidului au chemat masele la rezistenţă, la manifestaţii de protest, înainte ca şefii militari locali să se fi supus rebeliunii. Şi — ceea ce e mai important — P.S.P. a arătat din prima clipă rolul imperialismului în pregătirea şi sprijinirea loviturii de stat. (Cu cîteva săptămîni înainte, lovitura de stat era „prorocită" într-un articol al ziaristului american Edward R. Tomlinson, care avea legături serioase cu Departamentul de Stat.)

Aceste manifestaţii populare n-au avut însă rezultatele aşteptate ; guvernul lui Prío era profund detestat, deoarece îşi părăsise lozincile antiimperialiste de pe vremea cînd era în opoziţie şi cedase presiunilor S.U.A. De asemenea guvernul lui Prío dezmembrase conducerea sindicatelor, impunînd prin metode fasciste pe Mujal, vechi troţkist, agent notoriu al imperialismului. Guvernul lui Prío a întreprins, sau a „tolerat" asasinarea militanţilor sindicali Cabrera, Amancio Rodriguez, José Olvido şi a conducătorului partidului, Jesús Menendez ; a închis timp de un an tipografia ziarului *Noticias de Hoy* şi *America depor-*

tiva ; a ocupat, jefuit și distrus postul de radio *Mil Diez* al P.S.P.

Cu toate acestea, încă din ziua de 10 martie 1952, partidul a pornit la învingerea acestor obstacole, făcînd o analiză amplă a situației politice, prevestind înăsprirea teroarei polițienești (și nu peste multă vreme pe străzile principalelor orașe au început să apară cadavrele tuturor celor bănuiți de *rebeldía),* dezastrul economic prin mărirea iresponsabilă a cheltuielilor (și ca orice dictator fascist care se respectă, Batista a împînzit țara cu monumente hidoase a căror realizare era dată pe seama acoliților lui și erau o sursă de profituri inimaginabile), dezvăluind concesiile oneroase făcute S.U.A., în schimbul recunoașterii lui Batista, politica exterioară total aservită intereselor S.U.A. (și pînă la victoria revoluției, reprezentantul Cubei la O.N.U. n-a făcut altceva decît să ridice mîna, la comandă).

E destul să spunem aici, deocamdată, că în momentul loviturii lui Batista existau 500 de milioane de dolari în vistieria statului — sumă destul de importantă pentru a fi investită în dezvoltarea industrială a țării, pentru lichidarea plăgilor șomajului, a inculturii, a bolilor și mizeriei care decimau populația. La 2 ianuarie 1959 în tezaur rămăseseră 70 de milioane (și aceasta desigur numai datorită ofensivei generale a armatei revoluționare, care a surprins pe „încercații" consilieri militari americani ai lui Batista).

În perioada care urmează imediat loviturii de stat, Batista substituie Constituția din 1940 (fruct al unei îndelungate și dureroase evoluții istorice) printr-un Statut constituțional, care-i permitea să modifice legile după bunul lui plac; dizolvă Congresul și-l înlocuiește cu un „Congres consultativ" format din prieteni personali; schimbă guvernatorii și primarii cu oameni care-i sînt devotați. Speranța multor lideri ai „opoziției în cadrul legii" (legile fiind cele noi, pe care Batista le fabrica pe măsura necesităților) se îndrepta spre patria „democrației adevărate", sperînd că S.U.A. nu vor recunoaște guvernul ilegal al dictatorului.

Dar S.U.A. recunosc imediat pe Batista. Presa, celebra presă liberă, ridică osanale „omului tare", care va ști să pună frîu comuniștilor. Ambasadorul S.U.A. îl „sfătuiește" însă pe Batista să organizeze un sistem electoral, care să-i consolideze în *urne* dictatura. Pentru că, așa cum se vede și se va mai vedea, în „lumea liberă" o dictatură încetează, *ipso facto,* să mai fie o dictatură din moment ce „poporul" votînd liber, sub amenințarea baionetelor și a poliției, îl „alege" pe dictatorul aflat de mult la putere.

Partidele burgheze de opoziție (a căror asemănare cu partidele istorice de tristă memorie de la noi e izbitoare) încep să poarte discuții interminabile cu Batista: îi cer să renunțe la putere, făcînd apel la cele mai nobile sentimente patriotice ale aventurierului. Îl roagă să binevoiască a accepta, pînă la ale-

geri, să predea puterea unui guvern *inequivocamente neutral* — la care Batista răspunde că e de acord, cu condiția *ca el* să numească respectivul guvern *inequivocamente neutral.*

Carlos Prío, care „luptă" în exil împotriva dictaturii, „îndemnînd" în general tineretul să se răscoale — ia o atitudine asemănătoare, cerîndu-i lui Batista „garanții" că alegerile vor fi cinstite. Batista, cu noblețea care-i caracterizează pe toți dictatorii, dă toate garanțiile care i se cer. Fracțiunea lui Grau San Martin e dispusă să participe la o „consultație electorală", cu condiția să nu se *modifice esențialmente* sistemul de vot și SĂ SE DEA GARANȚII CĂ NU SE VOR FURA URNELE !!!

Indignat, Batista se miră cum și de ce i se cer tocmai lui asemenea garanții, cînd el n-a violat Constituția decît ca s-o păstreze intactă, cînd el n-a lichidat ultimele resturi ale democrației burgheze decît pentru întărirea aceleiași democrații.

Într-un manifest F.E.U. *(Federación Estudiantil Universitaria)* declară : „În aceste momente în care am fost surprinși pe neașteptate de dictatorul Batista, F.E.U. se menține, ca totdeauna, în avangarda intereselor națiunii. Sîntem deci gata să apărăm Puterea Civilă și o vom face în forma pe care împrejurările o vor cere, chiar cu riscul vieților noastre".

„Puterea Civilă" burgheză capitulase însă rușinos și timp de 7 ani sîngele tineretului cuban va uda pietrele scăldate de soare ale Havanei, cimentul sălilor de tortură, pămîntul mustind de sevă al Sierrei Maestra.

*

* *

„Atunci s-a întîmplat ca un umil cetățean al acestei țări, care voia să creadă în legile republicii și în integritatea magistraților ei, pe care adesea îi văzuse pricinuind amărăciuni celor nefericiți, să caute în Codul apărării sociale articolul prevăzînd pedeapsa care trebuie dată autorului unui asemenea complot și să găsească următoarele :

«E pasibil de o sancțiune de privare de libertate de la 6 ani la 10 ani cel care ar comite orice faptă tinzînd direct să schimbe total sau parțial, prin violență, Constituția statului sau forma de guvernămînt statornicită.»

«Se va aplica sancțiunea de privare de libertate de la 3 la 10 ani celui care organizează o răscoală armată împotriva puterilor constituționale ale statului. Sancțiunea va fi privarea de libertate de la 5 la 20 de ani, dacă răscoala va fi săvîrșită.»

«Cel care va acționa în scopul determinat de a împiedica total sau parțial, fie și temporar, senatul, camera reprezentanților, pe președintele republicii sau tribunalul suprem de a-și exercita funcțiile constituționale va fi privat de libertate pe timp de 6 la 10 ani.»

«Cel care va încerca să împiedice sau să tulbure efectuarea alegerilor generale va fi sancționat cu privare de libertate pe timp de 4 la 8 ani.»

«Cel care va introduce, va publica, va propaga sau va încerca să execute în Cuba o ordonanță, un ordin sau un decret... îndemnînd la nerespectarea legilor în vigoare va fi sancționat cu privare de libertate de la 2 la 6 ani.»

«Cel care, fără un drept legal sau ordin din partea guvernului, va prelua conducerea trupelor, pozițiilor, fortărețelor, posturilor militare, localităților, navelor sau avioanelor militare, va fi privat de libertate de la 5 la 10 ani.»

«O sentință similară se va da celui care va uzurpa exercițiul vreunei funcții atribuite prin Constituție uneia dintre puterile de stat.»

Fără să spună cuiva vreun cuvînt, cu codul într-o mînă și cu hîrtiile în cealaltă, acel cetățean s-a prezentat la vechea clădire din capitală unde își avea sediul tribunalul suprem, în a cărui competență intra intentarea procesului și pedepsirea celor vinovați. El a depus un memoriu în care denunța delictele săvîrșite și cerea ca Fulgencio Batista și cei 17 complici ai lui să fie pedepsiți cu închisoare de la 1 la 8 ani, conform prevederilor Codului apărării sociale, ținîn-

du-se totodată seama de circumstanţele agravante de recidivă *, trădare şi acţiune efectuată în timpul nopţii." **

Acest tînăr era Fidel Castro.

Acţiunea lui a provocat multă ilaritate în cercurile conducătoare.

Timp de multe luni continuă farsa opoziţionismului burghez, luptele în paharul cu apă : opoziţioniştii se ceartă şi se acuză reciproc de trădare şi nu pot găsi *metode paşnice* şi de cabinet pentru răsturnarea dictatorului. Metodele „nepaşnice" ar fi însemnat apelul la popor, deci... „pericolul comunist", aşa că Batista continua să rămînă la putere. La moşia lui „Kuquine", cîştigată „prin sudoarea frunţii şi prin munca cinstită a braţelor sale onorabile", i se aduce „ca să ia cunoştinţă de el" textul Statutului constituţional pe care el însuşi îl impusese. Batista ia cunoştinţă şi jură că va respecta cu sfinţenie legile pe care şi le stabilise singur. În fotografia istorică îl vedem pe dictator grav, inspirat, emoţionat, pătruns de solemnitatea clipei, înconjurat de un grup de domni pe feţele late ale cărora se citeşte hotărîrea fermă de-a fi pe mai departe apărătorii „dreptăţii şi democraţiei". Ei sînt înalţii magistraţi ai republicii. După Batista, jură şi ei. Mai trebuiesc nişte alegeri „libere", ca totul să fie în ordine şi Batista să poată deveni „pe cale legală" un al doilea Trujillo, *Padre Benefactor de la Patria.*

Ordinea este păstrată, de asemenea, în beciurile Siguranţei, unde operează Ventura. Am văzut o fotografie a lui Ventura : slab, smead, cu o mustăcioară latino-americană, într-un elegant costum civil, surîde misterios. Numai ochii negri, arzători, trădează demenţa sadicului. O mînă fină încărcată cu inele se odihneşte pe sticla biroului. În cealaltă, graţios, ca şi

* În lovitura săvîrşită pentru luarea puterii, Batista a fost „recidivist", deoarece mai făcuse o tentativă de acest fel.

** Fidel Castro, *La istoria me absolverá* (cf. Fidel Castro, *Discursuri*, Ed. Politică, Bucureşti, 1961, pp. 59—60).

cum ar oferi fotografului o floare, ține un revolver uriaș. Am văzut și aparatele de convingere : clește speciale pentru scos ochii, calupuri de oțel în care se vîrau picioarele deținuților și apoi se încălzeau la roșu, un sistem foarte complicat pentru smulgerea pe viu a unghiilor și zdrobirea falangelor, seringi cu care se extrăgea lichid din șira spinării, prese de oțel pentru zdrobirea testiculelor.

Părintele Ignacio de Loyola, făuritorul Sfîntului Oficiu al Inchiziției (pe atunci asemenea „organizații" erau sfinte ; azi sînt doar „democratice"), poate dormi în pace. Nimic din ceea ce a creat el nu s-a uitat, nu s-a pierdut : s-a transformat doar. La ora aceasta Ventura e la Miami : n-a putut suporta călcarea în picioare de către armata *rebelde* și de către poporul cuban a „democrației". N-a putut.

Unchiul Sam în această perioadă este reprezentat de ambasadorul S.U.A., Earl E. T. Smith.

La începutul dictaturii dl. Smith dă o declarație care în lapidaritatea ei amintește textele latine : „Îmi displace teroarea polițienească". Această declarație dă un nou avînt „petractărilor" partidelor de opoziție ; ambasadorul e asigurat că opoziția nu va deveni niciodată „prea" revoluționară. Earl E. T. Smith e asigurat de asemenea că opoziția aprobă pe Batista în politica lui anticomunistă și antisovietică ; că opoziția e de acord cu manifestațiile provocatoare ale delegatului Cubei la O.N.U. ; că opoziția aprobă politica de concesii și privilegii față de monopoluri ; că opoziția e de acord cu orientarea trădătoare, galbenă, trotkistă, a lui Mujal în C.T.C. *(Confederación de los Trabajadores de Cuba)* ; că opoziția se închină în fața O.E.A. *(Organización de los Estados Americanos)*, această „Sfîntă Alianță" contemporană din America Latină. Opoziția își rezervă însă dreptul de a preveni pe Earl E. T. Smith că abuzurile *ilegale* (spre deosebire de abuzurile legale !) ale lui Batista pot aduce apa la moara comuniștilor, ceea ce nu e de dorit. Programul opoziției e exprimat clar : Să se

revină la situația din 9 martie 1952. Cum ? Asta e treaba lui Dumnezeu și a lui Earl E. T. Smith.

Batista însă, avînd puterea în mînă, e mai practic, mai eficient. Numește o comisie, condusă de acolitul său Gustavo Gutiérrez, care să satisfacă pretențiile lui „Moa Bay Mining Company" (despre ce fel de pretenții era vorba, cred că e inutil să insistăm) — pentru a mulțumi prin aceasta și pe Smith, a cărui prietenie cu John Hay Whitney președintele societății „Freeport Sulphur", afiliată la „Moa Bay Mining Company" și casierul companiei electorale a lui Eisenhower, era de notorietate publică. Cînd vorbim de „prietenie" amintim că Simth își datora postul din Havana lui Whitney.

Din acest moment Smith se afișează peste tot în societatea dictatorului pe care-l patronează, rîzînd. În toate fotografiile, în toate jurnalele, apare un om robust, congestionat, de vreo 50 de ani, rîzînd cu o gură uriașă, săltîndu-și bărbia grea, rotundă, ca de cal. Modul în care Smith îl sprijină pe Batista este atît de evident, încît e condamnat de ceilalți funcționari superiori ai ambasadei, care n-au curajul să protesteze, deoarece cunosc „prietenia" dezinteresată a șefului lor cu Whitney.

„*Caña Brava*" (trestia goală pe dinăuntru) — așa l-au botezat pe Smith, *los negritos limpiabotas*, micii lustragii negri, gazetele vii ale Havanei — se afișează în continuare cu Batista, în așa fel încît *El Diario de la Marina*, unul dintre cele mai reacționare ziare care cred că a văzut vreodată lumina zilei, publică un articol de fond cu titlul : *„Smith, Go Home !"*, în care se pune cu toată seriozitatea întrebarea dacă nu cumva... „Earl E. T. Smith este un... agent al Kremlinului pe care-l servește mai bine decît toată propaganda comunistă".

Discuțiile în sînul opoziției continuă, „metodele pașnice" sînt din ce în ce mai greu de găsit. Rezumatul situației îl face cu un admirabil cinism generalul Francisco Tabernilla, șeful armatei :

„În Cuba n-au mai rămas decît trei partide: albastru, galben și alb." (Culoarea uniformelor poliției, armatei și marinei.)

În 26 iulie 1953, se răspîndește ca fulgerul în Havana știrea că un grup de tineri a atacat *Cuartelul Moncada* din Santiago de Cuba, al doilea bastion al armatei lui Batista în insulă. Luptele au durat cîteva ore, insurgenții erau pe punctul de-a cîștiga. Copleșiți însă numericește au trebuit să se retragă. Prizonierii au fost torturați fără milă, asasinați. Cîțiva supraviețuitori au reușit să scape, s-au ascuns prin oraș, alții au urcat în munți, unde, după cîteva zile, aproape mort de foame și de sete, a fost descoperit și prins, împreună cu doi tovarăși, șeful grupului, Fidel Castro.

M O N C A D A

„El creador fué Martí" *

Fidel

Într-o anumită presă (serioasa, documentata, obiectiva şi cinstita presă a monopolurilor imperialiste) e un loc comun şi oarecum de „bon ton" : ironia mai mult sau mai puţin subţire la adresa „revoluţiilor" din America Latină ; caricaturile în care un tînăr cu *sombrero* şi cu multe pistoale se scuză în faţa iubitei că a întîrziat la întîlnire deoarece fusese la revoluţie.

Într-adevăr coloneii şi generalii care conspiră unul împotriva celuilalt şi se destituie reciproc prin cîte un *golpe* din săptămînă în săptămînă, într-o „selecţie" al cărei arbitru e de obicei o anumită ambasadă străină, coloneii sau generalii pe care aceeaşi presă, pînă ieri cîntind osanale vechiului dictator, îi botează cu titluri abracadabrante *(Padre y Benefactor amado de la Patria Amada* **), coloneii şi generalii care apar pe balcoanele palatelor prezidenţiale, încărcaţi de fireturi şi decoraţii ca nişte portari de hotel, gesticulînd transpiraţi şi urlînd cuvinte sforăitoare despre „patrie", despre „momentele transcedentale" — ei, coloneii şi generalii, ar merita rîsul biciuitor al conştiinţelor cinstite. Dar niciodată zecile sau sutele de oameni a căror condiţie umană e atît de intolerabilă încît pentru ei, cei înşelaţi şi jefuiţi, flămînzi şi umiliţi, nu mai există altă soluţie decît să iasă în stradă să lupte şi să moară, numai cu o *macheta,* sau pur şi simplu cu mîinile goale.

---

* „Creatorul a fost Martí".

** Părinte şi binefăcător iubit al patriei iubite.

Inutilitatea atîtor sacrificii e tragică ; fiecare dictator posedă o adevărată știință a „comerțului cu morții" ; cîteva piețe sau străzi își schimbă numele ; fotografiile eroilor — luptînd sau ciuruiți de gloanțe și acoperiți de muște sub soarele arzător — apar în ziare, ca o justificare a abuzurilor care vor urma. Aceeași ambasadă străjuită de un vultur arogant continuă să „îndrume" noul guvern ; aceeași mizerie decimează în continuare populația ; aceleași colibe de nedescris, *los bohios,* adăpostesc familii numeroase, în umbra insolentă a zgîrie-norilor ; țăranii, *los guajiros,* stropesc cu sudoare pămîntul acelorași moșieri ; aceiași conducători corupți ai acelorași sindicate galbene își îndreaptă aceleași eforturi spre dezmembrarea mișcării muncitorești. aceleași torturi sînt folosite pentru distrugerea trupurilor, pentru înfrîngerea conștiințelor.

Sînt, însă, în istoria fiecărui popor momente esențiale, în care ura și nemulțumirea fiecăruia, umilința, rușinea, mizeria, spiritul de răscoală și de sacrificiu ale fiecăruia se unesc într-un singur val nimicitor — în fața căruia se dovedesc neputincioase toate mijloacele de represiune organizate și constituite de care dispune clasa opresoare : armata de mercenari ruptă de popor, privilegiată economic, special instruită pentru înăbușirea mișcărilor populare, armament de ultimul tip, instructori militari străini, presă, radio, biserică, poliție, delatori. Uneori, asemenea mișcări populare, reduse numeric, uluiesc pe „specialiști", așa cum s-a întîmplat la Nicaragua, unde, timp de patru sau cinci ani, *El Pequeño Ejercito Loco* (Mica armată nebună) de 3 sau 400 de oameni, condusă de generalul Sandino, a hărțuit și a bătut în cîmp deschis puternicele detașamente de *marines* ale S.U.A., venite în Nicaragua să apere pe cetățenii din Boston, Philadelphia, Atlanta sau Miami, grav amenințați în libertățile lor fundamentale de faptul că țăranii și muncitorii din Nicaragua voiau ceva mai multă pîine pentru copiii lor.

Alteori, un fapt eroic, pregătit în taină de un grup de oameni și dus la îndeplinire cu un total dispreț al

morții, poate fi preludiul unei mari mișcări naționale de eliberare.

Acest lucru s-a întîmplat în Cuba ; *Moncada* a fost semnalul deșteptării acelui spirit care a însuflețit în lupta împotriva colonialiștilor spanioli *El Ejercito Libertador* al lui Martí, Gómez, Antonio Maceo și Calixto García, spirit care părea de multă vreme stins, înecat în corupția vieții publice, călcat în picioare de insolența neocolonialiștilor nord-americani și care rămînea doar ilustrat de paginile cărților de istorie, ca un lucru de mult pierdut, poate ca un reproș mut al coloanelor de *mambises* care șarjaseră cu *machetele* puternica armată colonialistă spaniolă a generalului Weyler, călăul Cubei.

*

* *

Știrea că la 26 Iulie, în timpul carnavalului din Santiago de Cuba, un grup de tineri a atacat *Moncada,* al doilea bastion al tiraniei în Cuba, că luptele au durat cîteva ore și s-au terminat prin înfrîngerea atacanților a străbătut insula. Părea de necrezut că în condițiile de teroare, opresiune, în apatia sterilă a „opoziției" — cu toate urmările capitulării ei obiective, să se găsească cineva care să se opună efectiv și deschis dictaturii. Surprins, Batista a luat totuși cîteva măsuri, prima fiind scoaterea în afara legii a partidului socialist popular, închiderea sediilor, a tipografiilor, arestarea militanților. Abia la cîteva zile, într-un discurs ținut în fața trupelor, pe poligonul de tir din *Columbia,* Batista, isteric și îmbrăcat din nou cu „jacheta istorică", a dat o versiune oficială. L-a acuzat pe Carlos Prío că ar fi dat un milion de pesos unui grup de bandiți, *forajidos,* mercenari ai comuniștilor și ai lui... Trujillo ! Scopul principal al planului lui Castro era, după Batista, un atentat împotriva persoanei sale sacrosancte. Anunță că grupul de *forajidos* era înarmat cu mitraliere grele și cu grenade. În timpul luptelor pentru cazarmă și pentru clădirile înconjurătoare care reprezentau puncte strategice : Palatul de Justiție și Spitalul

Civil, *los forajidos* ar fi masacrat cu pumnalele, cu sînge rece, bolnavii din spital şi personalul Palatului de Justiţie. Batista a anunţat că în luptă au fost ucişi 32 de *pandilleros*. La două zile însă numărul oficial al morţilor se ridică la 80.

A urmat vizita lui Batista şi a lui Earl E. T. Smith la Santiago, înmormîntarea cu pompă a soldaţilor regimentului, căzuţi în bătălie, decorarea steagului regimentului, vizite prin spitale, discursuri mussoliniene, începute şi terminate cu un triplu *salud*, strigat spre punctele cardinale, asigurări că regimul e mai tare decît oricînd.

Şi paralel un val de represiune, care prin absurdul şi cruzimea lui ar putea fi pus pe seama demenţei.

În plină stradă, foarte departe de clădirile regimentului unde s-au dat luptele, un copil care se juca pe pragul casei este împuşcat de o patrulă a poliţiei. Cînd tatăl său se repede să ridice cadavrul, este imobilizat şi împuşcat în ceafă. Muncitorul Calá care se întorcea de la lucru cu o pîine sub braţ este împuşcat din goana unui „jeep".

În 26 iulie, la ora 3 după-masă, începe masacrul prizonierilor răniţi. Sosise de la Havana, cu elicopterul, generalul Martin Diaz Tamayo care a declarat sec: „Este o ruşine şi o dezonoare pentru armată să aibă de 3 ori mai mulţi morţi decît atacanţii. Trebuiesc ucişi 10 prizonieri pentru fiecare soldat mort !" Primul prizonier asasinat a fost doctorul Mario Muñoz, medicul grupului, care nu avea arme, nici uniformă, ci purta halatul alb al profesiunii sale. Arestat la Spitalul Civil, unde îngrijea răniţii grupului Castro şi ai armatei, în drum spre *cuartel* este împuşcat pe neaşteptate în ceafă şi lăsat în stradă, într-un lac de sînge.

Grupurile poliţiei fac razii în toate spitalele. La *Centro Gallego* smulg de pe masa de operaţie doi rebeli răniţi grav şi-i ucid izbindu-i de pereţi, îi încarcă într-o maşină şi-i aruncă la Moncada peste masa de cadavre. N-au putut face acelaşi lucru în Colonia Spaniolă, unde doctorul Posada le-a spus că nu vor intra în spital decît peste cadavrul său. Lui Pedro

Miret, Abelardo Crespo și Fidel Labrador le-au injectat în vine aer și camfor în Spitalul Militar. Își datoresc viața căpitanului Tamayo care, cu revolverul în mînă, a gonit pe călăi. Dimineţile următoare erau scoși din cazarmă grupuri de oameni și duși cu automobilele la Siboney, la Maya, Sondo și în alte locuri unde erau împușcați. După aceea erau trecuți ca morți în luptă. Pe mulți îi sileau să-și sape groapa. Alții erau îngropați de vii, cu mîinile legate la spate.

Consemnul era general în toată provincia. Zece zile după 26 iulie, un ziar din Santiago a publicat știrea că pe șoseau de la Manzanillo la Bayamo au apărut cadavrele a doi tineri, spînzurați. Fuseseră trei. I-au bătut pînă cînd și-au pierdut cunoștința, după care i-au strangulat. Unul dintre ei însă a scăpat, a găsit refugiu în casa unui țăran și mai tîrziu a depus în fața tribunalului.

*
* *

Sergentul Eulalio Gonzáles supranumit *El Tigre* se prezintă în celula în care sînt închise Haydée Santamaria și Melba Hernandez. Apropiindu-se de Haydée Santamaria, sora lui Abel Santamaria — unul dintre cei mai apropiați tovarăși ai lui Fidel — deschide o cutiuță de catifea, din acelea în care se țin bijuterii, și i-o prezintă : conținea un ochi însîngerat.

— E al fratelui tău. Dacă nu spui ceea ce el nu vrea să ne spună, i-l scot și pe celălalt.

— Dacă i-ați scos un ochi și el n-a spus nimic, cu atît mai puțin voi vorbi eu, care mai am încă doi ochi, îi răspunde Haydée.

Peste cîteva ore, Gonzáles se întoarce în celula celor două fete, le torturează groaznic, fără să poată scoate o vorbă de la ele.

Exasperat, îi strigă Haydéei :

— Nu mai ai logodnic ! Ți l-am omorît !

La care, foarte calmă, fata îi răspunde, citînd cuvintele imnului național :

— Nu e mort, pentru că : *morir por la patria es vivir.*

La cîteva zile, Gonzáles, întorcîndu-se de la închisoarea Boniato, în incinta căreia avea o creşcătorie de cocoşi de rasă, se urcă în acelaşi omnibuz în care călătorea, în doliu, mama lui Abel Santamaria. Se apropie de ea şi începe să se laude :

— Doamnă... nu mă cunoşti. Eu am scos mulţi ochi şi te asigur că am să mai scot, cîţi va fi nevoie.

În zilele care au urmat asaltului *Moncadei,* peste tot au început să apară cadavrele răniţilor care fuseseră făcuţi prizonieri : spînzuraţi, îngropaţi de vii, desfiguraţi de torturi, castraţi. Ordinul generalului Tamayo fuses executat. Onoarea armatei era salvată. Călăii făceau tot ce le stătea în putinţă să-şi etaleze cavalerismul. Mamelor care veneau zdrobite de durere să ceară informaţii despre copiii lor, colonelul Chaviano le răspundea rîzînd :

— Cum să nu, doamnă, cu plăcere. Osteniţi-vă pînă la „Hotelul" Santa Ifigenia. Acolo este găzduit fiul dumneavoastră.

„Hotelul" Santa Ifigenia este morga din Santiago.

Dintre aceşti asasini în uniformă unii au reuşit să fugă şi să-şi găsească un adăpost călduţ în patria „adevăratei democraţii", alţii au fost judecaţi şi executaţi după victoria revoluţiei.

Cu toată repulsia am căutat prin ziarele epocii fotografiile lor, nu din curiozitate morbidă şi nici măcar din dorinţa de-a descoperi pe feţele lor stigmate ale eredităţii sau ale nebuniei : pur şi simplu doream să văd în ce măsură feţele lor seamănă cu ale altora, cu a unui Himmler sau Eichmann de pildă.

*

* *

Şi iată cîţiva din galeria monştrilor :

Pilar García, despre care cubanii spun : *Nombre de mujer, alma de asasino* *. Grăsuliu, bonom, şugu-

* Nume de muiere, suflet de asasin.

băţ, uniformă americană. Şef al poliţiei naţionale. Anchetele sale se terminau simplu, după „metoda García" : un glonte în ceafă. Se spălau podelele. Altul. În timpul grevei generale cînd era întrebat ce să se facă cu arestaţii, urla : „Nu mă mai consultaţi pentru toate fleacurile ! Folosiţi metoda «*M*» !" (*M*, de la „*muerto*".) Greviştii erau arestaţi. Se folosea pe loc metoda „*M*".

Pilar García se găseşte în Statele Unite.

Manuel Ugalde Carillo. Mustăcioară cuceritoare, surîs obsecvios de chelner. Era trimis acolo unde Batista dorea să dea „exemple". Asista la torturi rîzînd şi dînd sfaturi părinteşti chinuiţilor.

Ugalde Carillo se găseşte în Statele Unite.

José Maria Salas Cañizares (fratele şefului poliţiei). Faţă rotundă ca un genunchi de elefant, mustăcioară, brăţări de aur la ambele mîini. Propriii lui soldaţi l-au poreclit *Massacre*. Numit inspector militar în Santiago, era specializat în torturarea femeilor ai căror fii, soţi sau fraţi luptau în armata răsculată.

J. M. Salas Cañizares se găseşte în Statele Unite.

José Eleuterio Pedraza. În civil, sprîncene groase, ca două lipitori negre, urechi imense de liliac, privire fixă, încruntată, de „*duro*". Şi-a făcut ucenicia pe moşia lui, unde spînzura ţăranii bănuiţi de sentimente sau simpatii revoluţionare. În ultimele zile, Batista l-a numit colonel, sperînd că *JEP* va reuşi să stăvilească valul revoluţionar. Era un om de „principii" : 10 ostateci executaţi pentru un soldat mort.

J. E. Pedraza se găseşte în Statele Unite.

Fermin Cowley Gallegos. Colonel. Cărnuri lăbărţate, gelatinoase, ochii pe jumătate acoperiţi de pielea flască a sprîncenelor. În 25 şi 26 decembrie 1958 a ucis cu mîna lui, aşezat într-un fotoliu (fusese rănit), 50—60 de oameni.

F. C. Gallegos a fost prins şi executat.

Şi lista se poate prelungi la infinit ; este ciudat cum crima abjectă în obscurele săli de tortură îşi pune pecetea pe figura asasinilor, şterge deosebirile tipurilor etnice, în aşa fel încît s-ar putea alcătui un „portret robot" în care popoarele să recunoască fără dificultate acest tip special care dezonorează secolul XX : asasinul fascist.

*

* *

Procesul „celor de la Moncada", în care urma să apară ca principal acuzat Fidel Castro, e anunţat pentru 7 septembrie 1953.

În toată această perioadă circulă cele mai fantastice zvonuri despre evenimentele care s-au petrecut la Santiago : Batista şi presa aservită dictaturii încearcă cu orice preţ să împiedice ca actul eroic şi desperat al unor tineri să găsească vreun ecou în rîndurile maselor populare.

Teroarea poliţienească se înteţeşte, şi în acelaşi timp Batista dă asigurări că în 1954 se vor ţine alegeri cu desăvîrşire libere. Ca o avanpremieră a acestei viitoare „libertăţi", avocaţilor li se interzice să ia contact cu deţinuţii închişi în celulele „speciale" ale închisorii Boniato.

În ziua procesului, Santiago pare să fie în stare de asediu : patrule înarmate circulă în oraş ; sînt mobilizate toate „serviciile speciale" ale armatei, marinei, aviaţiei, Siguranţa, *los chivatos* cum îi numea poporul pe delatori.

Palatul de Justiţie e cotrobăit din pivniţe pînă la mansardă şi astfel sterilizat e înconjurat de poliţie.

O căldură toridă. Marea Caraibilor care se vede de la geam pare o pastă groasă albastră, orbitoare. În sală, cu uniformele ude de sudoare, sînt înghesuiţi 600 de poliţişti. Se aud doar zgomotele surde ale paturilor de armă, apoi un alt zgomot, mai prelung : zăngănitul lanţurilor ; sînt introduşi deţinuţii şi timp de cîteva minute pînă cînd, îmbrînciţi cu brutalitate, îşi iau locurile în boxă, zăngănitul lanţurilor creează un fel de aureolă sonoră statuii clasice a Justiţiei :

femeia cu ochii legați, cu spada și balanța în mîini. Ciocnindu-și una de alta cătușele, Fidel începe :

— Doresc să atrag atenția...

Nu poate continua. Toți polițiștii încep să bată în podea cu paturile armelor. Înalții magistrați nu aud nimic ; nici zăngănitul lanțurilor agitate de deținuți, nici vocea lui Fidel, nici bocănitul asurzitor al paturilor de armă ; cercetează dosare, surîd, schimbă glume profesionale, își scriu unul altuia epigrame.

În sfîrșit se face liniște. Și din nou răsună puternică vocea lui Fidel :

— Domnilor magistrați ! Țin să vă atrag atenția asupra acestui fapt insolit. Ce garanții pot exista în acest proces ? Nici cei mai ticăloși asasini nu sînt aduși într-o sală, care pretinde a fi de justiție, în aceste condiții. Nu poate fi judecat nimeni astfel înlănțuit. Ca totul să fie în regulă ar mai trebui să ni se pună și un căluș în gură...

Președintele îl întrerupe, agitînd clopoțelul. Calm, Fidel iese din boxă, vine pînă în fața tribunalului, cu mîinile înlănțuite ridicate.

În clipa aceea, președintele „observă" lanțurile și dă ordin să le fie scoase imediat.

Șeful escortei se apropie de Fidel, cu mîna crispată pe patul revolverului. Privindu-l fix în ochi, Fidel întinde mîinile. Dar... nici o cheie nu se potrivește la cătușele lui. Președintele ridică din umeri, căutînd să scuze acest fapt „obiectiv". Nu se găsește cheia potrivită. Fidel rămîne nemișcat, cu mîinile întinse. În sfîrșit, Camps, șeful escortei, găsește cheia.

Procesul începe. Se dă lectură raportului colonelului Rio Chaviano*, zis și *El Chacal*.

...„Am deosebita cinste să supun Înaltului Tribunal de Urgență rezultatele cercetării ample și minuțioase asupra tristelor evenimente care au avut loc la Moncada în ziua de 26 iulie 1953, cînd grupuri înarmate cu instrumente *modernissimas* de război au atacat cazarma. În aceste grupuri erau oameni care după

* Rio Chaviano se găsește astăzi în Statele Unite.

conformația feței nu sînt cubani — în mod sigur. Ar putea fi din Mexico, din Venezuela, din Guatemala, sau chiar din alte părți. Majoritatea fuseseră înșelați. Nu știau că vin în Oriente ca să dezlănțuie un război civil. Cînd și-au dat seama și au vrut să renunțe la aventură, acuzatul Fidel Castro și capii răscoalei i-au împușcat pe loc.

... „Au început atacul prin ocuparea Spitalului Civil, s-au îmbrăcat în halate de bolnavi și au început să tragă cu gloanțe dum-dum. Cu cuțitul în mînă au deschis pîntecele la trei bolnavi, asasinîndu-i cu o brutală ferocitate".

„Informația" colonelului Rio Chaviano urmează pe același ton.

Batista își luase măsurile, instituind cea mai aspră cenzură a presei, astfel ca „adevărul" să rămînă de partea lui. Cea mai mică aluzie pe care o făcea un cetățean, simpla pomenire a numelui *Moncada* — însemna arestarea, tortura, împușcarea și aruncarea cadavrului în stradă sau în mare.

Al treilea este chemat la interogatoriu Fidel Castro. În clipa aceea, Rio Chaviano dă un ordin. Cîțiva soldați își pun baionetele și-l înconjoară pe Fidel. Se încuie ușile tribunalului. Căldura devine insuportabilă. Șeful escortei își scoate revolverul din toc și vine lîngă acuzat.

*

* *

PROCURORUL : Ați participat la atacul cazărmilor din Moncada, în Santiago și din Bayamo, în Oriente, în ziua de 26 iulie ?

— Da ! răsună limpede răspunsul lui Fidel.

— Și acești tineri ? întreabă procurorul, arătîndu-i pe cei înghesuiți pe băncile boxei acuzaților.

— Acești tineri ca și mine iubesc libertatea patriei lor. Ei n-au comis nici un delict — dacă dumneavoastră nu veți numi delict dragostea de patrie. Vă întreb : Nu această dragoste de patrie ne este predată în școli... Vă întreb...

— Limitați-vă la a răspunde întrebărilor domnului procuror ! îl întrerupe președintele.

Continuă procurorul :

— În ce formă a expus acuzatul, tovarășilor săi, planul lui ? Le-a explicat faptul criminal în care îi atrage ? Doresc să-mi răspundă, fără ca răspunsul său să provoace o dispută politică.

— Nu am interes să fac politică. Vreau să se spună adevărul.

— Atunci spune tribunalului cum i-ai convins.

— N-am avut nevoie să-i conving eu. Toți erau convinși că drumul pe care trebuie să-l luăm este calea armelor, o dată ce toate celelalte soluții se dovediseră inutile. Exista pericolul ca această generație să se piardă și să se anchilozeze.

— De ce n-ai folosit căile civile ? Doar ești avocat.

— Foarte simplu. Nu există libertate. După 10 martie eu n-am mai putut vorbi.

— Vrei să spui că după 10 martie nu s-a mai putut face politică ?

— Politicărie sterilă, da. Noi însă am înțeles că orice dialog cu uzurpatorii este inutil. Personal am dat în judecată pe Batista, dar tribunalele au tăcut.

Procurorul schimbă discuția :

— Să spună acuzatul de unde a avut bani să cumpere arme ? I-a dat acești bani expreședintele Prío ?

— Nouă nici Prío și nici nimeni altcineva nu ne-a dat un ban. Cheltuielile au fost acoperite prin sforțările și sacrificiul tuturor tovarășilor, prin donațiile generoase ale unor tineri care m-au urmat pînă la moarte. Am o listă cu numele fiecăruia dintre ei și cum cei care nu sînt aici au căzut în luptă, pot să vorbesc.

Jesús Montan, aici de față, a dat 4000 de pesos, economiile sale. Oscar Alcalde, de asemenea prezent, și-a ipotecat laboratorul pentru 3600 pesos ; Renato Guitart, asasinat, a dat 1000 ; Ernesto Tizol a vîndut o crescătorie de pui ; Pedro Miret a vîndut sufrageria mamei sale, salonul și frigiderul — l-am împiedicat să-și vîndă dormitorul. Atunci s-a mai împrumutat de la un cămătar cu 200 de pesos ;

Fernando Chenard, asasinat după luptă, şi-a vîndut aparatul de fotografiat — instrumentul său de muncă... Cu acest aparat a fotografiat atelierul sculptorului Fidalgo — atelier care a fost devastat şi distrus de poliţie, puţin după aceea, deoarece Fidalgo lucra la o statuie a lui Martí pe care o intitulase „Cuba care suferă" — fotografiile lui Chenard au fost publicate în revista *Bohemia*; Chenard a dat 1000 pesos ; Elpidio Sosa şi-a vîndut postul de casier ; Abel Santamaria * şi-a vîndut automobilul — dar a dat mult mai mult decît atît : şi-a dat viaţa care ar fi

---

* Abel Santamaria a fost unul din fondatorii lui *Movimiento de la Juventud del Centenario* — mişcare care a luat naştere în anul în care Batista se pregătea să serbeze cu fast aniversarea a 100 de ani de la naşterea lui José Martí, apostolul libertăţii cubane. Această mişcare tinerească a încercat să rupă cu „pertractările" oneroase ale opoziţiei şi să caute un drum nou, eficient, de luptă împotriva tiraniei.

În acest grup de tineri Fidel a recrutat cîţiva, care urmau să fie cadrele de bază ale unei mişcări clandestine. Primele celule ale acestei mişcări au fost formate din tineri de condiţie modestă : funcţionari, muncitori, funcţionari mijlocii — marea majoritate contabili, pe care-i recrutase Abel, el însuşi contabil şi student la ştiinţele comerciale.

Majoritatea acestor tineri aparţinuseră partidului ortodox, aripii sale radicale. În septembrie 1952, Fidel Castro le-a vorbit cu desăvîrşită franchete :

— Toţi cei care intră în mişcare sînt simpli soldaţi. Meritele sau sarcinile pe care le-au avut în cadrul răposatului partid ortodox nu contează ; lupta va fi grea, drumul lung şi spinos. Ne vom ridica împotriva dictaturii cu armele în mînă.

Au început, deşi sporadic, antrenamentele de tir, în diverse părţi ale provinciei Havana. De asemenea, în Universitate, la „Clubul Vînătorilor", sau în diferite ferme. Antrenamentul în Universitate consta în învăţarea mînuirii armelor — luptă personală, luptă de *comandos* şi se efectua sub conducerea lui Raúl Castro, student la ştiinţele sociale. Şeful antrenamentului era un bătrîn american, Isaac, veteran al primului război mondial. Pentru a asigura secretul tuturor acţiunilor, în afară de *juramento de honor* — pe care l-au depus toţi membrii, Fidel a numit o comisie de cercetare care veghea la păstrarea celei mai severe vigilenţe. Şeful acestei comisii era Abel Santamaria, un tînăr închis, prudent, de o mare capacitate organizatorică.

Înainte de orele decisive ale atacului, Fidel l-a desemnat ca şef al mişcării în cazul cînd el ar cădea în luptă.

fost nepreţuită în ziua victoriei revoluţiei... Poftiţi lista, domnule procuror.

Procurorul pune o nouă întrebare :

— Dumneata, Castro, care ai făcut aici elogiul lui Santamaria, cunoşti faptul că el a furat bani din casieria întreprinderii unde lucra, ca să îngroaşe fondurile revoluţiei ?

— Este o calomnie infamă. N-a fost destul că l-aţi torturat şi l-aţi asasinat mişeleşte, acum vreţi să-i mînjiţi şi memoria ?

PROCURORUL : De ce n-aţi atacat *el Cuartel Columbia ?* Aici se găseşte grosul forţelor militare şi nu în Moncada.

Răspunsul lui Fidel veni limpede :

— Moncada era cea de-a doua fortăreaţă militară a ţării. Pentru că eram foarte slab înarmaţi şi n-aveam suficientă experienţă am sperat să punem mîna pe Moncada prin surprindere. Am trasat sarcina ca numai în cazul extrem să se verse sînge.

Planul prevedea că vom pătrunde în *cuartel* prin surprindere şi-l vom ocupa. Psihologia militarului a dovedit de multe ori că soldatul nu reacţionează decît la ordine sau la împuşcături. Altfel nu se apără. Tot în Oriente a început războiul de independenţă a Cubei. E provincia cea mai *rebelde.* Ne-am propus să reeditäm invazia insulei de la apus spre răsărit, de aceea în clipa cînd prima parte a planului nostru s-a prăbuşit, am indicat tovarăşilor să ne reunim într-o fermă din Siboney, urmînd ca după aceea să urcăm în Sierra Maestra, să cerem ajutorul ţăranilor şi să ne fortificăm acolo.

Alte motive pentru care socotea că e bine să fie atacată Moncada, le-a expus Fidel lui Abel Santamaria : În Moncada era un arsenal preţuit la aproape patru milioane de pesos şi paza era nulă în comparaţie cu baricadele blindate şi sistemul de alarmă din *Ciudad Militar de Columbia.*

De asemenea Fidel a spus locotenenţilor săi :

— Chiar dacă nu vom obţine imediat victoria, datoria noastră este să semnalăm drumul care ne va conduce la ea ; avem un angajament de onoare în

fața Patriei : cu cît sacrificiul nostru va fi mai mare, cu atît mai mulți tineri ne vor urma exemplul. Fiecare dintre voi prețuiește mai mult decît 10 soldați. Luptăm pentru un ideal, așa că nu trebuie să ne preocupe superioritatea numerică a inamicului : importă calitatea adversarilor, nu cantitatea lor.

Reuniunile aveau loc în apartamentul pe care Abel și sora sa Haydée îl ocupau în cartierul Vedado din Havana. Aici se discuta economie politică, tactică militară, probleme de conștiință cetățenească, despre REFORMA AGRARĂ, despre demnitatea patriei.

Un timp procurorul păstră tăcerea, bău un pahar cu apă, pe care i l-a prezentat, pe o tavă de cristal, un soldat de gîtul căruia atîrna pistolul automat. Apoi :

— Dacă oamenii dumitale aveau instrucțiuni să evite, pe cît posibil, vărsarea de sînge, cum îți explici că au deschis pîntecele unor sărmani bolnavi fără apărare în Spitalul Militar ?

— E o calomnie ordinară, ca tot raportul informativ al lui Rio Chaviano. Între armele pe care le aveam, nu exista nici o armă albă. Iar dacă doriți exemple, iată-le : scena a fost chiar acest Palat al Justiției și sper că vor avea ocazie să treacă prin fața dumneavoastră martorii care ne vor da dreptate. Cînd tinerii de sub comanda fratelui meu Raúl au făcut prizonieri cîțiva soldați din corpul de pază, Raúl i-a dezarmat și a împărțit tovarășilor armele automate. Cînd s-a dat ordinul de retragere, acești prizonieri au fost eliberați. În schimb, atitudinea soldaților tiranului a fost deosebită, pentru că au torturat și au asasinat pe aceia pe care i-au putut face prizonieri.

— Te bizuiai pe ajutorul cuiva din actualul sau din vechiul regim ?

— Nu. Contam numai pe propriile noastre forțe și pe ajutorul întregului popor cuban. Ajutor pe care l-am fi obținut dacă am fi ajuns să comunicăm prin radio cu poporul.

— Deci pe ajutorul poporului ? întreabă, ironic, procurorul.

— Da. Credem în popor. Planul nostru era ca imediat după cucerirea Moncadei să citim — prin toate posturile de emisiune ale oraşului — programul nostru revoluţionar. Declaraţia noastră de principii conţine dorinţele diferitelor generaţii cubane.

— Spune-mi... tinere... Pe ce prestigiu politic te bizuiai dumneata ca să crezi că un popor întreg te va urma ? Şi mai ales un popor atît de sceptic şi de atîtea ori minţit cu vorbe mari şi frumoase. Pe ce prestigiu politic te bizuiai ?

Apăsînd pe fiecare cuvînt, Fidel îi răspunde :

— Pe acelaşi prestigiu politic pe care se bizuia... avocăţelul Carlos Manuel de Céspedes atunci cînd a dat semnalul răscoalei la Yara... Pe acelaşi prestigiu pe care se bizuia... negrul Antonio Maceo cînd s-a ridicat la lupta eliberatoare.

— Şi care era programul „guvernului" revoluţionar ?

Procurorul pune întrebarea cu vădită intenţie de a-şi bate joc. Ofiţerii de poliţie însă se agită şi preşedintele întrerupe.

— Nu e necesar să fie difuzat aici. E o utopie.

Din acest program „utopic" aş vrea să citez cîteva puncte :

În cinstea oamenilor din Cuba e triumful revoluţiei. Revoluţia lui Céspedes, a lui Agramonte, a lui Maceo şi Martí, a lui Mella şi a lui Guiteras, adevărata revoluţie care nu s-a terminat încă... Aniversarea a 100 de ani de la naşterea lui Martí se petrece într-un moment culminant. Lupta sîngeroasă şi bărbătească pentru libertate şi independenţă ; contradicţiile civice între cubani pentru a ajunge la o stabilitate politică şi economică ; procesul funest al intervenţiilor străine ; dictaturile ; lupta neîncetată a eroilor.

În faţa haosului în care a fost azvîrlită naţiunea de un tiran nerușinat, tineretul cuban, care iubeşte libertatea şi cinstea oamenilor liberi, se ridică în-

tr-un gest de răscoală nemuritoare, rupînd pentru totdeauna pactul ruşinos cu corupţia trecutului şi cu prezentul de doliu şi decepţii.

În faţa tragediei cubane, contemplată cu calm de liderii politici fără ruşine, se ridică în această oră decisivă TINERETUL CENTENARULUI — care nu are alt interes decît să cinstească cu sacrificiul, cu sîngele şi cu victoria sa visul nerealizat al lui Martí.

Şi declară în faţa onoarei şi demnităţii poporului :

1 Izvorînd din valorile cele mai curate ale poporului cuban, REVOLUŢIA se declară liberă de orice legături cu străinătatea, liberă de influenţele şi poftele politice ale aventurierilor. Oamenii care au organizat-o şi care o reprezintă se simt obligaţi numai în faţa sfintei voinţe a poporului de a-şi cuceri viitorul pe care-l merită ; revoluţia este lupta decisivă a unui popor împotriva tuturor celor care l-au înşelat.

... Revoluţia îşi declară dragostea şi încrederea în cinstea şi în mîndria oamenilor noştri ; îşi declară hotărîrea de-a folosi pe toţi cei care merită într-adevăr în marea sarcină de reconstrucţie naţională. Aceşti oameni există în toate colţurile Cubei, din coliba ţăranului şi pînă în cartierul general al forţelor armate. Nu e o revoluţie de castă.

... Revoluţia declară respectul său absolut faţă de Constituţia pe care şi-a dat-o poporul în 1940 şi o restabileşte ca lege fundamentală. Declară că unicul steag este tricolorul cu steaua singuratică şi îl ridică din nou, în tumultul luptei ; declară că nu există alt imn decît cel naţional cuban.

¡ Morir por la patria es vivir !

În numele martirilor.
În numele drepturilor sfinte ale patriei.
Pentru onoarea patriei.

Iulie 23, 1953.

*
* *

Tot timpul acestei prime şedinţe a tribunalului, Fidel Castro îşi ia asupra sa responsabilitatea celor

petrecute la Moncada, arătînd că această mișcare a tineretului nu are nici un fel de legătură cu nici un fel de partid de opoziție.

După ce tribunalul încearcă să stabilească gradul de responsabilitate al celorlalți acuzați, *în general oameni de a doua mînă a opoziției, arestați pentru a fi compromisă opoziția în întregime*, Fidel ia din nou cuvîntul :

— Domnule președinte, domnilor magistrați, cei care am participat la acțiunea din 26 iulie (face o pauză și urmează cu un ton ferm) și sîntem aici, desigur, vorbesc în cazul meu și al celor cîțiva tovarăși prezenți, cu care am putut comunica în închisoare, foarte puțini, desigur... n-o să negăm. Am spus de la început că mă recunosc autorul atacului de la Moncada, v-am explicat cum l-am organizat și am dat detaliile pe care le-am crezut de cuviință. Am declarat că nici unul dintre conducătorii politici, prezenți sau absenți, n-au nici o responsabilitate directă sau indirectă față de revoluție ; cît despre ceilalți tineri acuzați, trebuie să spun că unora le-am vorbit despre idealurile pentru care luptăm... poate că se căiesc de a mă fi ascultat...

— *No !* răsună la unison glasul tinerilor.

Clopoțelul președintelui se agită frenetic.

— Mă refer la faptul că... poate... unii cred că datoria lor față de patrie e alta și...

Masa compactă de tineri se ridică în picioare, ca mișcată de un resort, și-i răspunde :

— Nu, Fidel !

Din centrul grupului se aude o voce ascuțită :

— Toți cei care am participat la asaltul Moncadei vom spune limpede adevărul, cu toate că *el compañero* Fidel a recomandat celor asupra cărora nu există probe să nu se declare vinovați ; vom spune tot adevărul ; ceilalți acuzați pot să plece și să nege !

Toate privirile se întorc spre un tînăr cu înfățișare de adolescent, cu ochii ușor oblici și buzele subțiri. Numele lui circulă în șoaptă prin asistență : Raúl Castro.

În cea de-a doua sesiune a procesului, la 22 septembrie, au fost ascultați zece martori ; din depozițiile lor începea să se închege tabloul sinistru al represiunilor polițienești. Procesul se întorcea împotriva organizatorilor ; apărea adevărata față a dictatorului și a regimului său, regim care se pregătea să se „legalizeze" prin farsa alegerilor.

În noaptea de 25 septembrie, în ajunul celei de-a treia ședințe a Tribunalului, doi medici se prezintă în celula lui Fidel. Sînt în mod vizibil jenați.

— Am venit să-ți facem un examen general.

— Și cine se îngrijește atîta de sănătatea mea ?

Cei doi medici îi spun deschis că la începutul serii a venit în închisoare colonelul Chaviano. Le-a spus că „prezența lui Fidel la proces aduce grave prejudicii guvernului" și le-a ordonat să semneze un certificat în care să constate că acuzatul e grav bolnav și nu poate asista la judecată.

Medicii îi spun deschis că ei sînt dispuși să renunțe la posturile lor și să se expună persecuțiilor : îl lasă pe Fidel să hotărască, dar îi atrag atenția că își expune viața, deoarece văzînd că nu pot opri prezența lui la proces, s-ar putea ca autoritățile să-i aplice *La Ley de Fuga*, înscenarea unei evadări și asasinarea.

Fidel le răspunde :

— Vă veți da singuri seama care e datoria dumneavoastră. Eu mi-o cunosc foarte bine pe a mea.

Medicii se retrag și semnează certificatul cerut.

În aceeași noapte Fidel redactează o scrisoare adresată tribunalului în care demască planurile poliției ; solicită vizita a doi medici particulari care să ateste perfecta lui sănătate ; și spune clar : „dacă pentru a-mi salva viața trebuie să mă pretez la asemenea joc murdar, prefer să mi-o pierd de o mie de ori". Și încheie citîndu-l pe Martí : „Un principiu just e mai puternic, chiar din fundul unei celule, decît o armată întreagă". Această scrisoare este citită în cea de-a treia ședință, de tînăra Melba Hernandéz, cu care Fidel reușise să comunice.

Rezultate imediate : izolarea lui Fidel într-o celulă specială. Medici particulari îi fac un examen general în ziua de 27 septembrie și certifică perfecta lui sănătate. Cu toate acestea nu este adus la nici o ședință a tribunalului. În acest timp, sînt împrăștiate pamflete anonime, ieșite din tipografiile poliției, în care „cetățenii sînt chemați să ajute evadarea lui Fidel Castro" — încercare provocatoare, ca să justifice asasinatul care se pregătea. Folosindu-se de puținele mijloace care le stăteau la dispoziție, prietenii lui Fidel, aflați în libertate, demască această provocare. Și atunci nu rămîne decît călcarea brutală, deschisă, a legilor : poliția interzice prezența în proces a principalului acuzat.

Procesul lui Fidel, singur, are loc abia la 16 octombrie într-o sălită a Spitalului Civil a cărui clădire era înconjurată de poliție. Cămăruța e „amenajată" : există o boxă în miniatură, o bancă a apărării în miniatură, o masă a prezidiului în miniatură. Numai prezența poliției nu e miniaturală. Toate forțele ei sînt mobilizate.

Fidel e întrebat dacă are avocat.

— Da, răspunde. Pe doctorul Fidel Castro.

I se acordă dreptul de a se apăra singur. Și acuzatul trece pe banca — în miniatură — a apărării. I se acordă, cu un surîs condescendent, dreptul de-a vorbi în pustiu, în fața unor magistrați care au jurat credință pe „proiectul ilegal de Constituție" al lui

Batista şi în faţa unor poliţişti. Timp de şase ore, cu roba de avocat pe umeri, cu cătuşele la mîini, Fidel demască dictatura lui Batista şi exprimă deschis, cu mîndrie, idealul revoluţionar al tineretului cuban ; hotărîrea lui de-a lupta cu arma în mînă, dispreţuind moartea, pentru o patrie liberă şi independentă.

„Se petrecea, domnilor magistraţi, ceva nemaiauzit : guvernul se temea de prezenţa unui acuzat la procesul lui ; un regim de teroare, un regim sîngeros era înspăimîntat de forţa morală a unui om lipsit de apărare, dezarmat, închis şi calomniat. Astfel, după ce m-au privat de toate, m-au privat în cele din urmă şi de dreptul de a asista la procesul în care eram principalul acuzat. Luaţi în consideraţie faptul că aceasta se petrecea în timpul suspendării totale a garanţiilor constituţionale, pe cînd era în vigoare legea ordinii publice, cenzura radioului şi a presei. Ce crime oribile a comis oare acest regim dacă se temea atît de mult de vocea unui acuzat ?... *

Deşi eram absent, am putut urmări procesul din celula mea în toate amănuntele lui, mulţumită deţinuţilor din închisoarea Boniato, care, în ciuda tuturor drasticelor ameninţări, au folosit mijloace ingenioase pentru a-mi pune la îndemînă tăieturi din ziare şi informaţii de tot felul...

Pe măsura desfăşurării procesului, rolurile s-au inversat ; cei care acuzau au devenit acuzaţi, iar acuzaţii s-au transformat în acuzatori. Acum nu mai erau judecaţi revoluţionarii, ci era osîndit pentru totdeauna la acest proces un domn care se numeşte Batista... *monstrum horrendum* ** ! N-are importanţă că tinerii viteji şi demni au fost condamnaţi, căci

* Fidel Castro, *Discursuri*, ed. cit., din p. 16 şi urm.

** Monstrum horrendum — epitet folosit de Virgiliu (Eneida, III, 658) în descrierea ciclopului Polifem, pe care l-a orbit Ulise : „Namilă groaznică, hîdă, un monstru lipsit de lumină" (Virgiliu : *Eneida*, E.S.P.L.A., 1956, p. 85).

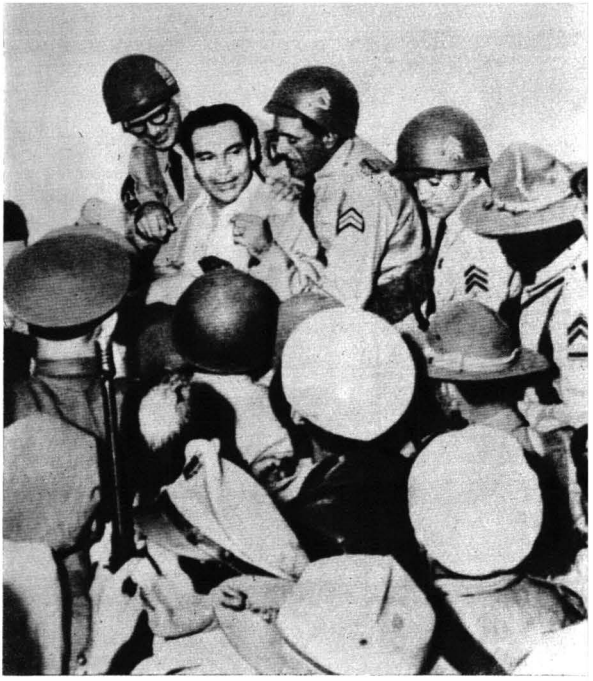

Batista după lovitura de stat din 10 martie 1952

Instrumente ale „democrației"

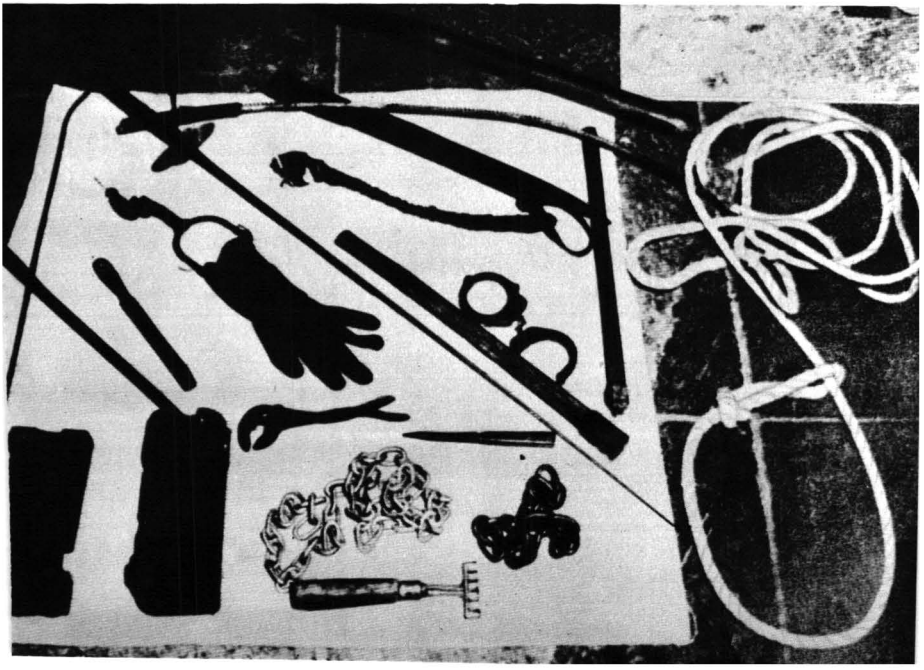

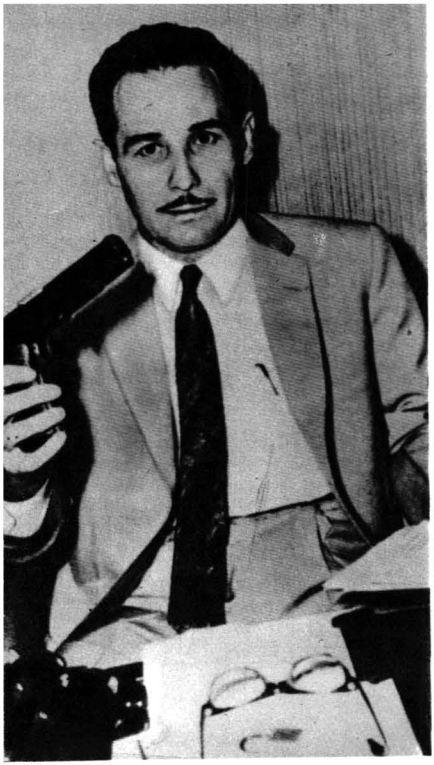

Ventura

Cañizares

García

mîine poporul va condamna pe dictator și pe zbirii săi cei cruzi. Revoluționarii au fost trimiși în insula Pinos, în ale cărei lagăre mai dăinuie spectrul lui Castell * și unde strigătele atîtor oameni asasinați nu s-au stins încă ; au fost trimiși acolo ca să-și ispășească dragostea de libertate într-o amară captivitate, izolați de societate, smulși din căminele lor și exilați din patrie. Nu credeți oare că în astfel de împrejurări misiunea mea ca avocat este ingrată și dificilă ?

Ca rezultat al atîtor manevre murdare și ilegale, prin voința celor care poruncesc și slăbiciunea celor care judecă, iată-mă în această cămăruță a Spitalului Civil, unde am fost adus pentru a fi judecat în ascuns, astfel încît să nu fiu auzit, ca vocea mea să se stingă și nimeni să nu afle ceea ce voi vorbi aici.

De ce există acel impunător Palat al Justiției, unde domnii magistrați se simt, fără îndoială, mult mai comod ? Nu este recomandabil, vă avertizez, să se împartă dreptatea din camera unui spital înconjurat de santinele cu baioneta la armă, pentru că cetățenii ar putea crede că însăși justiția noastră este bolnavă... și prizonieră...

Voi cere tribunalului doar un singur lucru și sper că îmi va fi acordat, drept compensație pentru excesele și ilegalitățile pe care a trebuit să le îndur, fiind lipsit de apărarea legilor : să mi se respecte dreptul de a mă exprima cu deplină libertate. Fără aceasta nu s-ar putea realiza nici măcar aparența de justiție, iar această ultimă încălcare ar fi, mai mult decît oricare alta, infamă și lașă.

Mărturisesc că m-a decepționat și aici un lucru. Am crezut că domnul procuror va veni cu o acuzație teribilă, dispus să justifice cu nenumărate argumente motivele pentru care, în numele Dreptului și al Justiției — al cărui Drept și al cărei Justiții? — trebuie

* Supraveghetor al închisorii model din insula Pinos, în timpul lui Machado. La căderea acestuia, în 1933, a fost împușcat, fiind învinuit de asasinarea a mai bine de 500 de deținuți politici.

să fiu condamnat la 26 de ani închisoare. Dar nu; s-a limitat numai să citească articolul 148 din Codul apărării sociale, pe baza căruia, plus circumstanțele agravante, cere pentru mine numărul respectabil de 26 de ani închisoare. Două minute mi se par foarte puțin pentru a justifica și a cere ca un om să petreacă în închisoare mai bine de un sfert de secol. Domnul procuror este cumva certat cu tribunalul? Fiindcă, după cum observ, laconismul său în cazul acesta este în directă contradicție cu solemnitatea și chiar cu acea nuanță de mîndrie cu care domnii magistrați au declarat că acesta este un proces de foarte mare importanță; iar eu am văzut procurori vorbind de zece ori mai mult într-un caz simplu, bunăoară de trafic de stupefiante, pentru a cere ca un cetățean să fie condamnat la șase luni închisoare. Domnul procuror nu a pronunțat nici un singur cuvînt pentru a motiva sentința pe care o cerea. Să fiu drept... înțeleg că unui procuror care a jurat să fie credincios Constituției republicii îi este greu să vină aici în numele unui guvern neconstituțional, impostor, cu totul ilegal și, mai ales, imoral și să ceară ca un tînăr cuban, avocat ca și el, și poate... tot atît de cinstit ca și el, să fie trimis pentru 26 de ani la pușcărie...

Faimosul articolaș al domnului procuror nu merită nici un minut de replică. Mă voi limita, deocamdată, să-l hărțuiesc ușor pe considerente juridice, pentru că vreau să lămuresc totul înainte de a începe lupta cea mare împotriva minciunii, falsității, ipocriziei, convenționalismului și lașității morale fără margini pe care se întemeiază această comedie grosolană, care, de la 10 martie și chiar dinainte de 10 martie, se numește în Cuba justiție...

Am ascultat luni 27 iulie, la radio, într-o colibă din munți, pe cînd mai rămăseseră acolo 18 oameni înarmați, cuvîntarea dictatorului. Cei care nu au trecut prin astfel de clipe nu vor putea înțelege niciodată amărăciunea și indignarea pe care le-am re-

simțit. În timp ce speranța atîta timp nutrită de a elibera poporul nostru se năruia, vedeam cum despotul se înălța și mai sus, mai perfid și mai arogant ca oricînd. Șuvoiul de minciuni și de calomnii pe care l-a vărsat în limbajul său înveninat, odios și respingător se poate compara doar cu șuvoiul imens de sînge tînăr și curat pe care, din noaptea precedentă, îl vărsa, cu știința, consimțămîntul, complicitatea și aprobarea lui, cea mai sadică bandă de asasini cunoscută vreodată. Dacă un om cinstit ar crede măcar o singură clipă ceea ce a spus el, ar comite o greșeală destul de mare, care l-ar face să se căiască și să se rușineze toată viața. În acele clipe nu încercam nici măcar speranța că vom putea să însemnăm pe fruntea-i mizerabilă adevărul care să-l stigmatizeze pentru tot restul zilelor sale și pentru restul timpurilor, deoarece în jurul nostru se strîngea cercul alcătuit din mai bine de o mie de oameni avînd arme cu o eficacitate și o putere mai mare decît ale noastre și cărora li se poruncise să nu se întoarcă decît cu cadavrele noastre. Astăzi, cînd adevărul începe să fie cunoscut, vreau să repet cuvintele pe care le-am rostit în clipa în care mi-am asumat această misiune. Cînd o voi îndeplini pînă la capăt, voi putea muri liniștit și fericit. Iată de ce nu voi înceta să-i înfierez pe acești asasini turbați...

Cînd m-am convins că toate eforturile de a lua fortăreața (Moncada n.n.) erau zadarnice, am început să retrag oamenii în grupuri de 8 și de 10. Retragerea a fost acoperită de 6 franctirori care, conduși de Pedro Miret și de Fidel Labrador, au blocat eroic trecerea armatei. Pierderile noastre în luptă au fost neînsemnate ; 95% din oamenii noștri au pierit din cauza cruzimii și bestialităților care au urmat luptei. În grupul de la Spitalul Civil n-a căzut decît unul, restul au fost capturați atunci cînd trupele s-au postat în fața unicei ieșiri a clădirii și n-au depus armele decît atunci cînd nu le-a mai rămas nici un glonț. Printre ei se afla Abel Santamaria, cel mai generos, mai iubit și mai neînfricat dintre tinerii noștri, a

cărui glorioasă rezistență face ca memoria lui să rămînă vie în istoria Cubei. Voi arăta ce soartă au avut cei care au izbutit să fugă și felul în care Batista a hotărît să pedepsească spiritul revoluționar și eroismul tineretului nostru.

În cazul în care atacul asupra regimentului avea să eșueze, planul nostru era să continuăm lupta în munți. În Siboney am reușit să adun din nou a treia parte a forțelor noastre; dar deja mulți dintre ei erau descurajați.

Vreo 20 au hotărît să se predea... * Restul de 18 oameni, cu armele și munițiile care le mai rămăseseră, m-au urmat în munți. Terenul ne era absolut necunoscut. După o săptămînă ne aflam pe partea cea mai înaltă a Cordilierilor, Gran Pietra, iar armata a ocupat poalele muntelui. Nici noi nu puteam coborî, nici ei nu îndrăzneau să urce. De aceea, nu armele, ci foamea și setea ne-au învins ultima rezistență. A trebuit să împart oamenii în grupuri mici; unii au reușit să se strecoare printre rîndurile armatei, alții s-au încredințat arhiepiscopului Pérez Serantes. Cu mine rămăseseră doar doi tovarăși: José Suárez și Oscar Alcalde. Fiind toți trei foarte extenuați, am fost surprinși dormind în dimineața zilei de sîmbătă 1 august de un grup comandat de locotenentul Sarría. Uciderea prizonierilor încetase da-

---

* Arhiepiscopul din Santiago, Pérez Serantes, complice al asasinilor, a scris o scrisoare călăului Chaviano; acesta i-a dat „garanții" că toți cei care se vor preda nu vor păți nimic. În momentul cînd îi dădea garanții, erau morți. Iată — fără comentarii — finalul scrisorii:

„Folosesc acest prilej ca să vă felicit, încă o dată, pentru nobilele și creștinești dvs. sentimente, pentru noblețea caracteristică unui militar cu un înalt simț al onoarei *(altamente pundonoroso)* — podoabă a armatei, demn de înaltele funcții pe care le îndepliniți.

E un noroc pentru Patrie și un mare noroc pentru Santiago să aibă un astfel de șef, în orele critice pe care le trăim.

Să binecuvînteze Domnul acțiunile dvs., să ne binecuvînteze pe toți. Să binecuvînteze Republica.

Prietenul dvs. și prelatul care vă binecuvîntează.

ENRIQUE, arhiepiscop de Santiago

torită puternicei reacţii a opiniei publice şi acest ofiţer, om de onoare, a împiedicat asasinarea noastră în timp ce ne aflam în plin cîmp, cu mîinile legate.*

Domnul procuror dorea foarte mult să cunoască ce şanse de izbîndă am avut. Aceste şanse se bazau pe factori de ordin tehnic, militar şi social. S-a încercat să se creeze un mit al eficacităţii armelor moderne, care ar face imposibilă lupta deschisă a poporului împotriva tiraniei. Defilările militare şi parăzile pompoase în echipament de război au ca scop să întreţină acest mit şi să creeze în opinia publică un complex de inferioritate absolută. Nici o armă, nici o forţă nu este capabilă să înfrîngă un popor care se hotărăşte să lupte pentru drepturile sale. Exemplele istoriei trecute şi prezente sînt nenumărate...

Cînd vorbim despre popor, nu înţelegem prin aceasta păturile înstărite şi conservatoare ale naţiunii, pe cei cărora le convine orice regim de opresiune, orice dictatură, orice despotism şi se prosternă pînă îşi izbesc fruntea de pămînt în faţa stăpînului care vine la rînd. Prin popor înţelegem, cînd vorbim de luptă, marea masă legată de pămînt, cea pe care toţi o vînd şi pe care toţi o înşală şi o trădează, cea care năzuieşte la o viaţă mai bună, mai demnă şi mai dreaptă în patria sa ; cea care de veacuri năzuieşte spre dreptate, dat fiind că generaţie de generaţie a îndurat nedreptăţi şi batjocuri, cea care doreşte mari şi înţelepte transformări în toate domeniile şi este gata să-şi dea pînă şi ultima picătură de sînge pentru o cauză în care crede şi care îi este dragă...

---

* În fiecare grup al armatei, care-l căutau pe Fidel, au fost introduşi doi sau trei asasini ai poliţiei (*matones* — meserie oficială). Cînd aceştia au vrut să tragă în cei trei tineri, Sarría — negru — i-a oprit :

— *Las ideas no se matan !* (Ideile nu pot fi ucise !)

Azi Sarría e căpitan, şeful gărzii palatului prezidenţial.

Şi cînd este vorba de luptă, noi numim popor pe cei 600 000 de cubani aflaţi fără lucru şi doritori să-şi cîştige pîinea în mod cinstit, fără să se vadă nevoiţi să emigreze din patria lor în căutarea pîinii ; pe cei 500 000 de muncitori agricoli locuind în cocioabe mizere, muncind patru luni pe an, iar restul timpului suferind de foame şi, împărţind mizeria cu copiii lor, neavînd nici o palmă de pămînt pentru semănat şi a căror existenţă ar putea să trezească mai multă compasiune dacă nu ar fi atîtea inimi de piatră ; pe cei 400 000 de muncitori industriali şi salahori, ale căror venituri sînt micşorate, ale căror cuceriri sînt mereu ciuntite, care au drept locuinţe infernalele magherniţe de la mahala, ale căror salarii trec din mîinile patronului în cele ale cămătarilor, al căror viitor este reducerea salariilor şi concedierea, a căror viaţă este truda continuă, iar odihnă mormîntul ; pe cei 100 000 de mici agricultori, care trăiesc şi mor trudind pe un pămînt ce nu este al lor, contemplîndu-l mereu cu tristeţe, aşa cum Moise privea pămîntul făgăduinţei, murind fără a ajunge să-l posede, care trebuie să plătească pentru parcelele lor, ca nişte şerbi feudali, o parte din produsele recoltate, care nu pot nici să îndrăgească pămîntul, nici să-l îmbunătăţească, nici să-l înfrumuseţeze, nici să planteze vreun cedru sau portocal pentru că nu ştiu cînd va veni jandarmul cu garda rurală să le spună că trebuie să plece ; pe cei 30 000 de învăţători şi profesori plini de abnegaţie, pe care-i preocupă sincer destinul generaţiilor viitoare şi care sînt atît de rău trataţi, atît de prost plătiţi ; pe cei 20 000 de mici comercianţi, împovăraţi de dări, ruinaţi de criză şi aduşi la sapă de lemn de o puzderie de funcţionari hrăpăreţi şi venali ; pe cei 10 000 de tineri liber profesionişti : medici, ingineri, avocaţi, veterinari, pedagogi, dentişti, farmacişti, ziarişti, pictori, sculptori etc., care părăsesc sălile facultăţilor cu diplome în buzunar, dornici de luptă şi plini de speranţe, pentru a se pomeni deodată într-un impas, cu toate porţile închise, nepăsătoare faţă de rugăminţile şi stăruinţele lor. Acesta este poporul, cel care îndură

toate nenorocirile şi care, de aceea, este gata să lupte cu înverşunare ! Acestui popor, ale cărui drumuri sînt pline de pietrele înşelăciunii şi ale falselor promisiuni, n-o să-i spunem : «O să-ţi dăm», ci : «Iată, aici se află totul, luptă acum cu toate puterile tale pentru ca libertatea şi fericirea să fie ale tale !»...

De atîta mizerie te poate elibera numai moartea ; şi statul doar la aceasta te ajută : să mori. 90% din copiii de la sate sînt infectaţi de microbi care pătrund în organism din pămînt, din murdăria care se strînge sub unghiile picioarelor desculţe. Societatea se emoţionează cînd află că a fost răpit sau asasinat un copil, dar păstrează o indiferenţă criminală în faţa asasinării în masă a atîtor mii şi mii de copii care, din lipsă de resurse, se sting în fiecare an agonizînd în chinuri. Ochii lor nevinovaţi, înceţoşaţi de apropierea morţii par aţintiţi spre infinit, cerînd iertare pentru egoismul uman şi implorînd să nu cadă blestemul lui Dumnezeu asupra oamenilor. Cînd un tată de familie lucrează patru luni pe an, cu ce poate cumpăra haine şi medicamente copiilor săi ? Vor creşte rahitici, la 30 de ani nu vor avea nici un dinte sănătos în gură, vor fi auzit 10 000 000 de discursuri şi vor muri, pînă la urmă, pradă mizeriei şi decepţiei.

Accesul în spitalele statului, mereu pline, nu este posibil decît pe baza recomandării unui magnat politic care îi cere nefericitului votul lui şi al întregii lui familii, pentru ca Cuba să continue să trăiască la fel sau chiar mai prost...

Cînd judecaţi un individ acuzat de furt, domnilor magistraţi, nu-l întrebaţi de cît timp nu mai munceşte, cîţi copii are, în ce zi a săptămînii a mîncat şi în ce zi nu. Nu vă ocupaţi de loc de condiţiile sociale în care trăieşte : îl trimiteţi la închisoare fără să ţineţi seama de nici un alt considerent.

La închisoare nu merg însă cei bogaţi, care dau foc prăvăliilor şi magazinelor pentru a-şi încasa poliţele de asigurare — chiar dacă ard şi cîteva fiinţe omeneşti, ei au destui bani ca să plătească avocaţi şi

să mituiască magistraţi. Îl trimiteţi la închisoare pe nefericitul care fură de foame, dar nici unul dintre sutele de hoţi care fură milioane din avutul statului n-a dormit vreodată o noapte după gratii ; cu ei cinaţi la sfîrşitul anului într-un local aristocratic şi se bucură de respectul dumneavoastră...

Un guvern revoluţionar, după ce i-ar instala pe parcelele lor, ca stăpîni, pe cei 100 000 de mici agricultori care plătesc astăzi rentă, ar trece la rezolvarea definitivă a problemei agrare, mai întîi stabilind, aşa cum cere Constituţia, suprafaţa maximă de pămînt pentru fiecare tip de exploatare agricolă şi expropriind surplusul, revendicînd pentru stat pămînturile uzurpate, desecînd mlaştinile şi terenurile inundabile, plantînd imense livezi cu puieţi şi rezervînd zone pentru împădurire ; în al doilea rînd : repartizînd restul disponibil ţăranilor, cu precădere celor cu familii numeroase ; creînd cooperative de agricultori pentru folosirea în comun a utilajului costisitor, a instalaţiilor frigorifice, pentru realizarea unei conduceri unice calificate a producţiei vegetale şi animale, oferind ţăranilor resurse, utilaj, protecţie şi cunoştinţe utile.

Un guvern revoluţionar ar rezolva problema locuinţelor reducînd cu hotărîre la jumătate costul chiriilor, scutind de orice taxă casele locuite de însişi proprietarii lor, triplînd impozitele pe casele închiriate, demolînd cartierele mizere pentru a ridica în locul lor clădiri moderne, cu mai multe etaje, şi finanţînd construcţia de locuinţe în întreaga insulă pe o scară nemaiîntîlnită, după următorul criteriu : dacă la ţară idealul este ca fiecare familie să-şi aibă propria ei parcelă, la oraş idealul este ca fiecare familie să trăiască în propria ei casă sau apartament. Avem piatră suficientă şi braţe suficiente ca să construim pentru fiecare familie cubană o locuinţă decentă. Dar dacă continuăm să aşteptăm miracole de la viţelul de aur, vor trece o mie de ani şi problema va rămîne tot nerezolvată...

În fine, un guvern revoluționar ar înfăptui reforma radicală a învățămîntului nostru, punîndu-l în concordanță cu inițiativele menționate mai sus, pentru a da pregătirea cuvenită generațiilor care vor trăi într-o patrie mai fericită. Să nu se uite cuvintele Apostolului * : «În America Latină se face o eroare foarte gravă : la sate, unde se trăiește aproape exclusiv din produsul cîmpului, copiii capătă o educație ca pentru viața urbană, oamenii nefiind pregătiți pentru viața de la țară». «Poporul cel mai fericit este cel care are copiii mai bine educați atît în ceea ce privește gîndirea cît și în ceea ce privește sentimentele». «Un popor instruit va fi întotdeauna puternic și liber»...

De unde să se ia banii necesari ? Cînd banii statului nu vor mai fi delapidați, cînd nu vor mai exista funcționari venali care să se lase cumpărați de marile întreprinderi în detrimentul fiscului, cînd imensele resurse ale națiunii vor fi mobilizate și cînd această țară fără frontiere va înceta să mai cumpere tancuri, bombardiere și tunuri, folosite doar în lupta împotriva poporului, și cînd poporul va fi educat în loc de a fi ucis, atunci vor exista bani din belșug.

Cuba ar putea să întrețină în condiții optime o populație de trei ori mai mare ; de aceea nu există motiv ca populația existentă astăzi să trăiască în mizerie. Piețele ar trebui să fie pline de produse, cămările caselor ar trebui să fie îndestulate ; toate brațele ar putea să producă din plin. Acesta nu este un lucru irealizabil. Este de neconceput că există oameni care se culcă flămînzi atîta timp cît mai rămîne o palmă de pămînt nesemănată, că există copii care, lipsiți de asistență medicală, mor ; că 30% din țăranii noștri nu știu să se iscălească, iar 99% nu cunosc istoria Cubei ; că majoritatea familiilor de la sate trăiesc în condiții mai proaste decît indienii pe care i-a găsit Columb atunci cînd a descoperit pămîntul cel mai frumos pe care l-au văzut vreodată ochii unui om.

* Fidel Castro se referă la eroul național cuban José Martí.

Celor care, pentru aceasta, m-ar numi visător, le spun, ca și Martí : «Omul adevărat nu caută să se ducă unde se trăiește mai bine, ci unde îl cheamă datoria ; acesta este omul zilelor noastre, al cărui vis de astăzi va fi legea de mîine, pentru că cel care a pătruns cu privirea tainele universului și a văzut frămîntarea popoarelor, care se mistuie și sîngerează de-a lungul secolelor, știe că viitorul, fără nici o excepție, este de partea acelora care-și fac datoria»...

Nu cer răzbunare pentru tovarășii mei morți, deoarece viețile lor nu pot fi evaluate și toți criminalii la un loc n-ar putea să le plătească cu viețile lor. Nu cu sînge se pot plăti viețile tinerilor care mor pentru binele unui popor ; fericirea acestui popor este unicul preț demn cu care pot fi plătite aceste vieți...

Dacă acesta este, precum ați spus, cel mai important proces care a avut loc în fața unui tribunal de la instaurarea republicii, chiar dacă ceea ce voi spune aici se va pierde înghițit de conspirația tăcerii pe care dictatura a vrut să mi-o impună, ceea ce veți face dumneavoastră va sta de multe ori sub ochii posterității. Gîndiți-vă că acum judecați un acuzat, dar că, la rîndul vostru, veți fi judecați nu o dată, ci de mai multe ori... ori de cîte ori prezentul va fi supus criticii distrugătoare a viitorului. Atunci ceea ce spun eu aici va fi repetat de multe ori, nu pentru că s-ar fi auzit din gura mea, ci pentru că problema justiției este eternă și pentru că, indiferent de opiniile jurisconsulților și ale teoreticienilor, poporul are un profund simț al dreptății. În logica simplă, dar implacabilă, a popoarelor, nu există nimic absurd și contradictoriu. Și dacă există un popor care să urască din tot sufletul privilegiile și inechitatea, acesta este poporul cuban. El știe că justiția este reprezentată de o femeie avînd în mîini o balanță și o spadă. Dacă o va vedea inclinîndu-se lașă în fața unora și ridicînd furioasă arma împotriva altora, și-o va imagina ca pe o prostituată ținînd în mînă un pumnal. Logica mea este logica simplă a poporului...

Cred că am justificat suficient punctul meu de vedere, sînt argumente mai multe decît cele prezentate de domnul procuror pentru a cere condamnarea mea la 26 de ani închisoare. Toate sînt în favoarea oamenilor care luptă pentru libertatea și fericirea poporului și nu în favoarea acelora care îl oprimă și îl jefuiesc fără milă ; de aceea eu am putut aduce multe argumente, pe cînd el n-a putut aduce nici unul. Cum se poate justifica prezența lui Batista la putere, putere pe care a acaparat-o împotriva voinței poporului, violînd prin trădare și prin forță legile republicii ? Cum să numești legitim un regim sîngeros, rușinos și asupritor ? Cum să numești revoluționar un guvern în care s-au grupat oamenii cei mai înapoiați, ideile și metodele cele mai retrograde ale vieții publice ? Cum să consideri validă din punct de vedere juridic înalta trădare a unui tribunal a cărui misiune a fost să apere Constituția noastră ? Cu ce drept să trimitem la închisoare cetățeni care-și dau sîngele și viața pentru binele patriei ? Este un fapt «monstruos înaintea națiunii și a principiilor adevăratei dreptăți !»...

«Dar există o cauză mai puternică decît toate cele spuse pînă acum : sîntem cubani și a fi cuban implică o datorie : a nu o îndeplini e o crimă și o trădare. Trăim mîndri de istoria patriei noastre, o învățăm în școli și am crescut auzind vorbe despre libertate, justiție, drepturi. Am fost învățați să venerăm de mici exemplul glorios al eroilor și al martirilor noștri : Céspedes, Agramonte, Maceo, Gómez și Martí au fost primele nume care s-au întipărit în mințile noastre ; ne-au educat cuvintele Titanului care spunea că libertatea nu se cerșește, ci se cucerește cu tăișul *machetelor ;* am fost învățați că pentru educarea unor cetățeni liberi într-o patrie liberă a scris Apostolul în cartea lui de aur : „Un om care e de acord cu legi nedrepte și care îngăduie să-i fie răpit pămîntul pe care s-a născut, nu e un om cin-

stit"... În lume trebuie să existe cinstea, așa cum trebuie să existe lumina. Cînd mulți oameni își pierd cinstea, se găsesc totdeauna alții care înmagazinează în ei cinstea pierdută a celorlalți. Aceștia se răscoală cu o forță teribilă împotriva celor care răpesc poporului libertatea sa, ceea ce înseamnă a răpi omului cinstea sa. În acești oameni trăiesc mii de oameni, un popor întreg, trăiește însăși demnitatea umană.» *

Am fost învățați că 10 octombrie și 24 februarie sînt date glorioase, zile de sărbătoare pentru patrie, fiindcă marchează zilele în care cubanii s-au răsculat împotriva jugului infamei tiranii ; am fost învățați să iubim și să apărăm frumosul steag cu o singură stea și să cîntăm în fiecare seară un imn ale cărui versuri afirmă că a trăi în lanțuri înseamnă a trăi mișelește și a muri pentru patrie înseamnă a trăi. Am învățat toate acestea și nu le vom uita, deși astăzi în patria noastră oamenii sînt omorîți și întemnițați pentru că practică ideile pe care le-au învățat din leagăn. Ne-am născut într-o țară liberă pe care ne-au lăsat-o moștenire părinții noștri și mai degrabă se va scufunda insula în mare decît să consimțim să fim sclavii cuiva...

Termin apărarea mea, dar nu așa cum fac întotdeauna avocații, adică cerînd libertatea celui pe care-l apără ; nu pot s-o cer cînd tovarășii mei îndură în insula Pinos o întemnițare mîrșavă. Trimiteți-mă lîngă ei, ca să le împărtășesc soarta, căci văd că este firesc ca oamenii cinstiți să piară sau să fie întemnițați într-o republică al cărei președinte este un criminal și un bandit.

Le exprim domnilor magistrați sincera mea recunoștință pentru că mi-au permis să vorbesc liber, fără intervenții meschine ; nu nutresc ură împotriva dumneavoastră ; recunosc că în anumite privințe ați fost umani și știu că președintele acestui tribunal, om cu o viață curată, nu-și poate ascunde

* Paragraful respectiv în traducerea lui T. P.

dezgustul pentru starea de lucruri care domneşte şi care-l obligă să dea o sentinţă nedreaptă. Pentru tribunal mai rămîne încă de rezolvat o problemă gravă : procesul celor 70 de asasinate, adică cel mai mare masacru pe care l-am cunoscut vreodată. Vinovaţii mai sînt încă liberi, ei poartă în mîini o armă care reprezintă o ameninţare permanentă pentru viaţa cetăţenilor. Dacă asupra lor nu cade întreaga greutate a legii, din laşitate sau pentru că acest lucru ar fi împiedicat, şi dacă, în acest caz, nu-şi dau demisia, în plen, toţi magistraţii, îmi va fi milă de onoarea dumneavoastră şi voi deplînge pata fără precedent care va mînji aparatul judiciar.

În ceea ce mă priveşte, ştiu că închisoarea va fi aspră cum n-a fost niciodată pentru vreun om, plină de ameninţări, de josnicie şi laşe răzbunări, dar nu mă tem de ea, cum nu mă tem nici de furia tiranului mizerabil care a luat viaţa a 70 dintre fraţii mei.

Condamnaţi-mă ! N-are importanţă ! Istoria îmi va da dreptate !"

Fidel Castro a fost condamnat la 15 ani închisoare.

În cercurile lui Batista a fost botezat tînărul nebun, *el muchacho loco.*

Condamnarea supraviețuitorilor de la Moncada nu-i era însă suficientă dictatorului pentru a asigura desfășurarea „normală" a alegerilor. Pînă la sfîrșitul anului 1953, continuă asasinarea tuturor celor bănuiți de activitate opozițională; numeroase sînt familiile anunțate că fiul, soțul sau fratele a „suferit un accident deplorabil" și cadavrul se găsește la Spitalul Militar sau al poliției. În același timp, Batista anunță hotărîrea sa inebranlabilă: „Vor fi alegeri, fie că plouă, tună sau trăsnește".

Vizita lui Batista la Închisoarea model din Isla de Pinos provoacă o manifestație de protest din partea deținuților, împotriva cărora se iau imediat măsurile cele mai severe. Fidel Castro e izolat într-o celulă.

„Trăiesc de 17 zile fără lumină — spune el într-o scrisoare — azi-noapte n-a fost numai întunericul și singurătatea, s-a amestecat și ploaia. Apa mînată de vînt a udat totul, patul e leoarcă. Am stat într-un colț mai ferit, ud pînă la oase, așteptînd cu nesfîrșită răbdare sfîrșitul diluviului."

Graba lui Batista de-a legitima lovitura de stat crește: asasinul călătorește prin toată insula în caravane polițienești; ține discursuri interminabile în care dă toate garanțiile asupra democratismului viitoarelor alegeri.

Dar poporul nu uită pe eroii de la Moncada. Răspunzînd acestei presiuni constante, unul din redac-

torii revistei ilustrate *Bohemia* obține dreptul de-a sta de vorbă cu supraviețuitorii de la Moncada.

În sala spitalului închisorii, cei 27 de tineri își afirmă din nou hotărîrea de-a lupta mai departe, credința în idealul lor politic.

În închisoare au organizat o școală pentru deținuți, numită în amintirea tovarășului lor căzut în luptă „Abel Santamaria". Redactorul revistei *Bohemia* reușește să stea de vorbă și cu Fidel Castro.

Întrebat ce crede despre acțiunile opoziției, Fidel răspunde fără ocolișuri :

— Opoziția trebuie să se unească pentru a lupta împotriva farsei electorale, cerînd o soluționare democratică, cinstită și patriotică a problemei cubane. Meschină și oportunistă e orice „unitate" care s-ar efectua pentru a participa la alegeri, alegeri care în mod natural vor fi frauduloase, fără vot direct și n-au alt scop decît să facă jocul dictatorului. A participa la aceste alegeri este o infamie de neiertat. Nu mă interesează că domnii conducători ai opoziției ne-au uitat aici în închisoare. Mă doare că au trecut peste sîngele și trupurile celor 80 de tineri — foști militanți ai partidului ortodox — care au căzut la Santiago și care au știut să-și apere convingerile pînă la mormînt.

Să ne unim pentru a lupta împotriva dictaturii, da ! acesta e cuvîntul de ordine ; să ne unim pentru a legifera dictatura, niciodată. Aceasta e părerea mea și o afirm, știind că ea îmi va crea sute de dușmani și că probabil va trebui să rămîn în închisoare pînă la sfîrșitul vieții mele.

„Pronosticurile" ziarelor oficiale sînt optimiste și, s-ar putea spune, științifice : Batista e cotat drept cîștigătorul sigur al alegerilor. Oamenii lui, care se îmbogățesc fabulos și pe care poporul i-a botezat „tanchiști" țin însă să-și asigure la maximum succesul ; activitățile poliției sînt nenumărate și extrem de stereotipe : arestări, torturi, asasinate.

În sfîrșit alegerile se celebrează. Batista e „ales" cu majoritate totală. Dictatorul nu mai e dictator.

Încep marile afaceri : proiectul unui canal Via Cuba, care să unească Oceanul Atlantic cu Marea Caraibilor, un nou buget, năvala „tanchiștilor" în toate domeniile vieții publice, peste tot unde se putea jefui, acestea sînt primele dovezi că „democrația" a început să funcționeze.

Odată consumată farsa electorală, se impunea o lege de amnistie pentru ca noul regim să demonstreze opiniei publice stabilitatea lui ; poate că era nevoie să se demonstreze și unui anumit ambasador că noul regim e puternic.

Batista declară deci : „...nu aș fi împotrivă să sancționez o lege de iertare aprobată de Congres, dar numai în cazul în care ea ar asigura pacea națională pentru multă vreme. Această lege trebuie să fie urmată de un pact de neutralitate între guvern și opoziție, ca ea să-și poată produce efectele și să asigure poporului posibilitatea de a se dezvolta în toată măreția".

Din celula Închisorii model, Fidel Castro trimite o scrisoare președintelui Camerei.

„Crește interesul public dacă în legătură cu amnistia este vorba și de cei de la Moncada, cei excluși din toate măsurile de amnistie. Nu știu dacă noi sîntem cei mai urîți, sau cei mai temuți.

E rîndul nostru să răspundem cinstit tîrgului moral pe care ni-l propune regimul, declarîndu-ne că va exista amnistie dacă deținuții și exilații renunță la atitudinea lor, dacă va exista un compromis tacit sau afirmat deschis de-a nu supăra guvernul.

Avem de dat un singur răspuns :

În schimbul libertății noastre nu vom da nici un atom din onoarea noastră.

Dacă am considera că un schimb de împrejurări și un climat de garanții constituționale ar cere un schimb în tactica noastră de luptă, acest schimb l-am face noi singuri, conform intereselor și aspirațiilor poporului ; dar niciodată în virtutea unui compromis laș și rușinos cu guvernul. Și dacă de acest compromis e nevoie ca să fim eliberați, răspundem

limpede : NU ! Nu numai că nu vom cere amnistia, dar nici măcar nu vom cere îmbunătățirea regimului de închisoare unui guvern care și-a demonstrat ura lui sălbatică față de tot ceea ce e cinstit în Cuba."

Amnistia e proclamată, dar ca să nu-și facă nimeni nici o iluzie, în aceeași zi polițiștii lui Chaviano pătrund într-o stație de radio din Santiago și bat cu brutalitate, în fața microfonului, doi spicheri care comentau legea de amnistie.

La ieșirea din închisoare, Fidel e așteptat de familiile celor căzuți la Moncada. Cu fetița de patru ani a unuia dintre ei în brațe, face prima sa declarație politică :

„Amnistia a fost rezultatul extraordinarei mobilizări populare, susținută în mod magistral de o parte a presei cubane. Cum poate guvernul să-și atribuie calități de generozitate, cînd a refuzat tot timpul legea de amnistie, pînă în clipa cînd presiunea opiniei publice a produs o adevărată spărtură în plasele lui ?

Alegerile pentru o Adunare constituantă servesc doar să prelungească domnia generalului Batista. Alegerile parțiale nu rezolvă nimic, nu interesează pe nimeni, în afară de un grupuleț de oportuniști care vor să se instaleze în primării și în Congres. Nu există formulă și nici un fel de soluție națională, în afară de alegerile generale, garantate prin lege. În aceste condiții lichidarea dictaturii ar fi un lucru de neîmpiedicat."

Declarație — fără îndoială — dictată de situația specială în care se găsea în acel moment : urmărit, spionat fără încetare ; era clar că dictatura căuta cel mai mărunt pretext ca să-l aresteze din nou sau sau să-l extermine.

Era de asemenea foarte limpede că nici o formulă „parlamentară", nici un fel de dialog cu dictatorul — recent botezat întru democrație — nu pu-

tea aduce o soluție crizei cubane : „opoziția“ își consemnase falimentul politic definitiv, capitulase în mod rușinos în fața lui Batista.

Întrebat de un ziarist ce crede despre normalizarea vieții politice și despre întoarcerea din exil a lui Prío, Castro răspunde precis :

„De șase săptămîni de cînd sînt liber și văd intențiile camarilei conducătoare, hotărîtă să rămînă la putere 20 de ani conform unor legi arbitrare, nu mai cred nici în formula alegerilor generale. Poporului îi sînt închise toate căile pentru o luptă civică : nu rămîne altă soluție decît aceia din 1868 și 1895.“

Adică, soluția insurecției armate.

La sfîrșitul lui 1955, Fidel Castro se exilează din Cuba.

POPORUL ÎNARMAT

(2 ianuarie 1961)

*¡ Adelante, cubanos !**

CUM DEVINE CINEVA ARTILERIST AL POPORULUI

Undeva în Cuba.

Soarele pulverizează cu aur vîrfurile palmierilor. Ierburi grase, ude. Corturi acoperite cu crengi. Printre boschete ţevile subţiri ale tunurilor anti-car. O scîndură prinsă de trunchiul unui pom : *Escuela Revolucionaria de Artilleria.* În jurul tunurilor se agită miliţienii ; feţele au concentrarea şi atenţia puţin mirată a novicilor: servanţii descopăr „secretele meseriei" şi în acelaşi timp se descopăr pe ei înşişi. Veterani din Sierra Maestra, a căror barbă ascunde cu greu cei 20 sau 25 de ani pe care-i au, explică mînuirea goniometrului.

Iată un grup de servanţi : un tapiţer, un mecanic, un vînzător de îngheţată şi doi şomeri. Încordaţi, poate puţin febrili : trebuie să înţeleagă, *trebuie* să nu li se repete. Fiecare minut e preţios. Revoluţia are nevoie de artilerişti.

Inspecţia de dimineaţă. Spre marginea taberei un alt grup de servanţi se aliniază ; între ei un băiat negricios, slab, cu ochii încercănaţi, tremurînd, abia se ţine pe picioare.

— Cum te cheamă ?

— *Miliciano* Cornelio Llanes Gallardo. Bateria Antitanc 26. Tovarăşe căpitan, eu...

Şi cade leşinat la picioarele directorului şcolii.

---

* Înainte, cubani !

E dus la punctul sanitar al taberei. Plîngînd, Cornelio spune că e suferind de ulcer şi că ar avea nevoie de un regim alimentar special.

— De ce n-ai spus nimic atunci cînd te-ai înscris în şcoală ?

— *Compañero* căpitan, dacă v-aş fi spus că am ulcer, nu m-aţi fi primit. Vreau să apăr revoluţia, pentru asta n-am spus nimănui nimic. N-am putut mînca ceea ce ni se dădea în tabără. Beam numai laptele. Şi ca să nu fiu descoperit de tovarăşii mei mă ascundeam în timpul mesei, pînă am căzut jos.

Directorul şcolii, căpitanul Antonio Núñez Jiménez, profesor de geografie, directorul I.N.R.A-ei şi în perioada aceasta de mobilizare comandantul şcolilor de artilerie pentru miliţieni, încearcă să-l convingă să se întoarcă acasă. Antrenamentul e greu pentru el şi marşurile îl vor da gata.

Cornelio rezistă. Argumentează. În definitiv şi *Che* Guevara a făcut toată campania din Sierra Maestra suferind de astmă. Preferă să moară aici decît să plece. Cum ar putea sta liniştit cînd imperialiştii ameninţă revoluţia, cînd Fidel a cerut un număr de artilerişti, şi mai ales cum ar putea sta acasă acum, *cînd sînt tunuri ?* Se zbuciumă cu ochii plini de lacrimi.

— Vă rog daţi-mi o şansă. O singură şansă. Am să rezist.

A stat două zile în pat, apoi s-a întors la bateria lui. La cîteva zile miliţienii au făcut un marş de 200 km prin regiunea muntoasă a provinciei Pinar del Rio, regiune accidentată, al cărei nume e elocvent : *Sierra del Infierno*. Cornelio a mers alături de tunul său purtîndu-şi întreg echipamentul şi în plus... o damigeană mare de lapte atîrnată de centură.

*
* *

Sosesc la Şcoala de artilerie 300 de tineri muncitori, voluntari. Condiţii de primire : plămîni sănătoşi, vedere bună. Examenul : un marş neîncetat de 62 de kilometri fără odihnă.

Înainte de a da ordinul de plecare, directorul școlii le spune că „cea mai bună benzină pentru picioare este entuziasmul. Se pot face mulți kilometri fără să bei, fără să mănînci și fără să dormi, cînd în fiecare piept bate idealul revoluției".

Miezul nopții. Milițienii pornesc cîntînd imnul național. Direcția : din centrul provinciei Havana, pînă la coasta de nord. Se va mînca peste 12 ore.

Cei 300 de oameni ajung în apropierea aeroportului Rancho Boyeros unde-i așteaptă un camion al I.N.R.A.-ei care duce 300 de cutii cu mîncare. Nici un milițian nu se mișcă de pe locul unde s-a oprit pentru cele 10 minute de repaus. Șoptesc ceva între ei, apoi unul raportează că au hotărît să nu mănînce nimic toată ziua, ca să demonstreze că se poate face un marș de 62 km și în aceste condiții.

La Ranchos Boyeros milițienii fac o colectă, ca să cumpere un drapel. O capelă se umple de bani mărunți : fiecare dă tot ce are și fiecare are foarte puțin. Suma care a prisosit este înmînată directorului școlii : contribuția artileriștilor voluntari pentru reforma agrară.

După 24 de ore de marș, cei 300 de tineri se întorc în tabără cîntînd, cu drapelul desfășurat.

Căpitanului Jiménez i se prezintă trei tineri care-l anunță că vor să părăsească școala. Motivele fiecăruia :

A : Mîncarea i se pare prea slabă.

B : E prea departe de familie.

C : E recent căsătorit și nu poate suporta despărțirea.

Căpitanul Jiménez îi lasă să plece, fără un cuvînt de reproș. După 15 ore cei trei s-au întors, doi dintre ei plîngînd, și l-au implorat să-i reprimească.

A : E gata să nu mai mănînce nimic pînă la sfîrșitul instrucției, numai „să i se facă marea onoare" de a fi reprimit. Întîlnindu-se cu tovarășii lui în fabrică (tovarăși care în această perioadă au muncit 16 și 18 ore, numai ca producția să nu scadă), aceștia

au convocat o adunare fulger în care l-au condamnat cu cuvinte atît de aspre încît preferă să moară.

B : În clipa cînd părinţii lui au aflat că a dezertat, l-au dat afară ; mama i-a spus : „Nu eşti fiul meu, eu am născut numai bărbaţi, nu zdrenţe".

C : Soţia l-a primit veselă, crezînd că s-a întors într-o scurtă permisie. Cînd a aflat că a părăsit şcoala l-a împins de umeri şi i-a închis uşa în nas, strigîndu-i pe geam că „ea nu vrea să ajungă de rîsul vecinilor, pentru că s-a măritat cu un *jutío* *".

Toţi trei au cerut să li se aplice orice pedeapsă, numai să fie reprimiţi.

Ce-ar fi de adăugat ? Cred că nimic. Am încercat să scriu toate acestea simplu şi fără comentarii. A, nu. E totuşi de adăugat ceva. Despre *acest* popor scria la începutul secolului ziarul *The Manufacturer* din Philadelphia următoarele :

„...Efeminaţi, goi pe dinăuntru, pigmei morali, oameni care urăsc orice efort, leneşi patentaţi."

Pe aceşti oameni îi vom vedea trecînd astăzi prin faţa statuii lui José Martí, hotărîţi să îndeplinească pînă la capăt lozinca lor : ¡ PATRIA O MUERTE !

---

* Un fel de liliac mare.

„ L A F I E S T A "

Orașele în sărbătoare se aseamănă, ca și cum bucuria și mîndria oamenilor stăpîni pe destinul lor ar anula depărtările : o clipă mi se pare că sînt acasă, la 1 Mai sau la 23 August : e același freamăt, pînzele steagurilor bat la fel în vîntul dimineții, același zîmbet strălucește pe fețele oamenilor ; aici însă mîinile care se ridică să ne salute țin strîns armele. Ni se strigă și strigăm *Venceremos,* ni se strigă și strigăm *amigos.*

La plecarea din fața I.C.A.P.-ului, miliția nul de pază, un negru în vîrstă, mi-a spus :

— Nu știam că sînt atîtea țări pe lume. Acum mă simt mai liniștit. E bine că sîntem atîtea țări, Cuba nu e singură, are prieteni, *tiene amigos.* Chiar în S.U.A., *Cuba tiene amigos.* I-am văzut aici. Sînt oameni de treabă, ca și noi. Cei care muncesc, nu pot să nu ne fie prieteni.

Comitetul pentru atitudine justă față de Cuba din S.U.A. a trimis 340 de delegați la aniversarea revoluției. Mulți dintre vizitatorii americani au donat sînge pentru ajutorarea victimelor atentatelor teroriste. Mașinile lor sînt în fața noastră și trec încet, printr-o adevărată pădure de mîini care li se întinde. Ei nu sînt *yanquis ;* sînt *americanos.* Lincoln nu e *yanqui,* Washington nu e *yanqui,* muncitorii americani, oamenii cinstiți din S.U.A. nu sînt *yanquis.* Ike și Herter însă da. (La cinematografe, jurnalele de actualități sînt prilejul unor adevărate demonstrații : șomerii americani înșiruați într-o coadă nesfîrșită pen-

tru a primi mizerabila supă — mult trîmbiţatul „ajutor de şomaj", sînt aplaudaţi frenetic, li se strigă din sală : „Urmaţi exemplul nostru şi nu veţi mai cere pomană !" În schimb orice apariţie a lui Ike, Herter, Trujillo, Somoza, Ildigoras e „salutată" cu fluierături asurzitoare şi cu strigăte de *Fuera !* * Pentru că aici pasiunile sînt foarte explozive.)

Şi în mod exploziv sînt salutaţi şi îmbrăţişaţi *adevăraţii reprezentanţi* ai poporului american.

In aceste zile mulţi cetăţeni americani de origină cubană au renunţat la cetăţenia S.U.A., în semn de protest. Iată scrisoarea unuia dintre ei, Octavio Villamil Rojas, care a locuit 8 ani la New York.

D-lui Dwight Eisenhower
Preşedinte al S.U.A.
Washington D.C. S.U.A.

Sir,

Vă trimit aici certificatul meu de cetăţenie nr. 8082726, obţinut prin petiţia nr. 586572, emis de Departamentul Justiţiei, Serviciul Imigraţie şi Naturalizare, pe care vi-l înapoiez dvs. cu multă plăcere.

Exercitîndu-mi drepturile mele şi aflîndumă în deplinătatea facultăţilor mintale, renunţ pe această cale la calitatea mea de cetăţean al S.U.A. şi la toate „avantajele" decurgînd din această calitate. Judecînd cinstit şi realist, înţeleg că guvernul S.U.A., şi în special domnia voastră, domnule preşedinte, acţionaţi în mod deliberat şi arbitrar împotriva celor mai elementare drepturi ale fiinţei umane şi resping cu mîndrie acest mod de conduită.

Domnia voastră ştie, desigur, mai bine decît mine, că poporul S.U.A. este fals informat

* Afară !

despre ceea ce se întîmplă în Cuba ; domnia voastră ştie, trebuie să-şi dea seama în adîncul sufletului, că guvernul revoluţionar cuban este tipul de guvern pe care şi l-ar dori orice popor din lume, deoarece respectă întrutotul cele zece porunci, cu alte cuvinte este un guvern care în mod sigur îi place şi lui Dumnezeu. Puteţi domnia voastră să spuneţi acelaşi lucru în legătură cu guvernul şi poporul ţării dvs. ?

Domnia voastră ajută cu încăpăţînare o bandă de renegaţi, o şleahtă de criminali de ultima speţă care au smuls mii de bărbaţi din paturile lor, i-au supus celor mai groaznice chinuri şi i-au asasinat ca pe nişte vite. Unul singur dintre aceşti criminali este mai mult decît suficient pentru a pîngări pămîntul lui Abraham Lincoln, George Washington şi al tuturor celorlaţi patrioţi nord-americani. Ei n-au luptat şi n-au murit pentru ca dvs. şi acoliţii dvs. să faceţi ceea ce faceţi acum. Permiteţi-mi să vă pun următoarea întrebare : Puteţi oare dormi liniştit noaptea ? Puteţi oare juca liniştit golf ?

Sincer vorbind, eu cred că nu. Nimeni nu poate dormi în pace cînd se ridică împotriva poruncilor lui Dumnezeu. Gîndiţi-vă, domnule preşedinte, un singur minut la consecinţele enorme ale permanentelor dvs. provocări, gîndiţi-vă că ele ar putea aprinde scînteia celui de-al III-lea război mondial, gîndiţi-vă la fiii şi nepoţii dumneavoastră, la tot ce li s-ar putea întîmpla. Gîndiţi-vă că sînteţi răspunzător de soarta lor şi de soarta tuturor popoarelor lumii.

¡ Patria o Muerte ! ¡ Venceremos !

Octavio Villamil Rojas

E poate foarte naiv, dar scrisoarea aceasta exprimă opinia multor cubani : „Dacă americanii de rînd ar putea cunoaște adevărul despre Cuba... dacă s-ar putea întrerupe măcar pentru un timp valul de minciuni și de calomnii... dacă americanii de rînd ar putea vedea, de pildă, această manifestație... sau dacă ar fi văzut uriașa adunare a poporului, atunci cînd un milion și jumătate de oameni, veniți din toate colțurile insulei, au votat Declarația de la Havana".

Dar, din păcate, nu se poate. Mașina de fabricat aberații, presa din S.U.A., lucrează din plin. Canibalism, copii vînduți în U.R.S.S. și China, cazanul, femeile la colectiv, fotografiile trucate etc., etc., etc. Goebels ar fi fericit. Nu a murit de tot.

*

* *

Pe marile artere ale orașului, El Paseo, Avenida de Rancho Boyero, 20 de Mayo, mulțimea aceasta colorată, vie, fremătătoare, veselă, disponibilă sufletește se scurge spre marea esplanadă străjuită de monumentul lui José Martí ; un turn de 102 metri a cărui bază formează steaua în cinci colțuri, *la estrella solitaria,* din marmură albă din Isla de Pinos. Capul spiritualizat al gînditorului, luptătorului și martirului pentru independența Cubei pare că se înclină în fața mulțimii clocotitoare care a umplut întreaga piață ; e o mare de capete, de steguțe cubane, de batiste, de pălării de *yarey* care se agită ; prin fața monumentului trec în goană nebună motocicliști militari, adevărați acrobați, și care poartă... pinteni. Unul străbate esplanada în aplauzele entuziaste ale spectatorilor, cu cel puțin o sută pe oră, citind ziarul.

La tribună, Fidel Castro în uniforma lui simplă, descheiată la gît, agitat, dinamic, mișcîndu-se fără încetare, citește telegramele care i se aduc mereu, stă de vorbă cu Pablo Neruda, cu Guillén, cu copiii care au invadat tribuna și-l trag de haină.

Totul e foarte puțin protocolar : așezat pe balustrada tribunei un *comandante* și-a scos cizmele, co-

piii vînează insigne, organizează un transport de sombrero-uri pentru delegații din țările nordice ale căror fețe au devenit de pe acum de culoarea racului fiert.

O femeie încă tînără, în uniformă militară, se apropie de microfon : e Violeta Casals, doctor în filozofie și litere, una dintre cele mai cunoscute actrițe din Cuba, interpretă inegalată a lui García Lorca. În timpul dictaturii a părăsit scena și a reușit să ajungă în Sierra Maestra unde a devenit spicheriţa postului de radio al răsculaților. Timp de doi ani sute de mii de oameni, riscîndu-și libertatea și viața, ascultau vocea ei pătimașă cu un sunet vibrant de violoncel. lansînd de undeva „de pe teritoriul liber al Cubei" semnalul cunoscut și așteptat :

— *Aqui Radio Rebelde !*

Acum, pentru această sărbătoare, cele peste o sută de stații de radio din Havana s-au unit sub inițialele F.I.E.L. *(Frente Independente de las Emisoras Libres).* În limba spaniolă *Fiel* înseamnă credincios.

— *Aqui FIEL, Fiel a Cuba, Fiel a la Revolución !*

Răsună Imnul Național, Marseillaise-a, Internaționala.

Într-o mașină deschisă *El Comandante* * Juan Almeída deschide defilarea. Și încep să defileze uni-

* Cel mai mare grad în armata revoluționară este cel de maior, *comandante.* E o reacție revoluționară la tendința tuturor marilor sau mărunților *caudillos* din America Latină, care după cîte o lovitură de stat se auto-înalță la gradul de generali, mareșali sau generalisimi. Batista urmase și el „regula" și peste noapte sergentul a devenit general.

Azi cel mai mare grad este cel de maior (Fidel, Raúl Castro, *Che,* Joél Iglesias, conducătorul organizației *Jovenes Rebeldes),* dar sînt și căpitani de 17 ani, veterani ai luptelor din Sierra.

Există o grijă permanentă și emoționantă a guvernului revoluționar ca în fața poporului să fie tot timpul prezentă diferența fundamentală, absolută, între grupul de oameni tineri (media de vîrstă a guvernului este cam de 30 de ani) care și-au consacrat viața luptei pentru fericirea și bunăstarea Cubei și între fauna ridicolă și dezgustătoare de dictatoraşi, marionete docile ale S.U.A. Nu e vorba aici

tăţile de luptă ale armatei revoluţionare ; în uniformele lor verde-olivo vor trece ore întregi, pînă seara tîrziu, cînd peste oraş se răspîndeşte pînza imensă de lumină ; opt sau nouă ore se scurg soldaţii şi unităţile miliţiei revoluţionare, în huruitul greoi al tancurilor a căror apariţie declanşează un val interminabil de bucurie, de orgoliu : *¡ Ahora tenemos tanques, que vengan !* Totul e viu în jur, agitat, frenetic şi scurgerea aceasta de trupe nu e nici o clipă monotonă, nu-ţi dă senzaţia unei parăzi militare pregătite cu minuţiozitate : e o mare manifestaţie a *poporului înarmat* şi bucuria celor care privesc e egală cu bucuria celor care trec prin faţa tribunei, care vor să treacă prin faţa tribunei, vor să fie văzuţi de Fidel.

La un moment dat din coloana miliţienilor se smulge o femeie în vîrstă, neagră, corpolentă, în uniformă ; poartă în braţe un copil nou-născut al cărui obraz, ca un pumnişor negru, e înconjurat de spuma

---

numai de un romantism inerent în această etapă a revoluţiei, ci de ceva mult mai adînc, de cunoaşterea profundă a psihologiei populare. De atîtea ori trădat, de atîtea ori minţit cu discursuri găunoase şi sforăitoare, cu promisiuni electorale, cubanul de rînd, *el hombre de la calle*, e foarte sensibil la tot ce i-ar putea aduce aminte de fastul deşănţat, de operetă, al fostelor regimuri, de complicatele forme protocolare prin care tîlharii şi asasinii de la putere încercau să-i impresioneze. Inechitatea socială în Cuba era agravată de domnia bunului plac, a nepotismului, a clicilor şi clanurilor ; prăpastia între mizeria maselor şi luxul într-adevăr exorbitant al paraziţilor exploatatori era strigătoare la cer.

Un exemplu din timpul războiului civil, povestit de Raúl Castro : „La un moment dat un grup de soldaţi revoluţionari au tras peste noapte la conacul unui *haciendado ;* aici era lumină electrică şi ofiţerii aveau de efectuat o lucrare topografică urgentă. Peste puţin timp s-a prezentat un grup de ţărani, care s-au învîrtit tăcuţi prin curte, privind cu ironie pe soldaţii revoluţionari. După un timp s-au hotărît şi au cerut să-l vadă pe comandant, căruia i-au spus doar atît :

— Tot aici trăgeau totdeauna şi cei din *guardia rural.*

Li s-a explicat că aveau nevoie de lumină, că nu voiau să le secătuiască proviziile, dar ţăranii au rămas inflexibili :

— Dacă sînteţi de-ai noştri, veniţi şi mîncaţi *la malanga* cu noi. O să lucraţi la lumina opaiţelor."

dantelelor. Se apropie de marea tribună de marmură și simplu, familiar, strigă :

— Fidel !

Desigur vocea se pierde în tumult, dar femeia, cu aceeași liniște, continuă să strige :

— Fidel, hei, Fidel !

Apoi, văzînd că nu e observată, atrage atenția unei fete în uniformă :

— *¡Chica, llamame a Fidel!* (Fetițo, strigă-mi-l pe Fidel !).

Fata se întoarce și spune, la fel de simplu și de familiar, unui ofițer care e cu o treaptă mai sus pe tribună :

— *¡Teniente, llama a Fidel!* *

Peste cele cîteva șiruri de bănci de marmură „chemarea" ajunge sus. Peste capetele celor din tribună ochii lui Fidel și ai bătrînei negrese se întîlnesc. Ea strigă din răsputeri :

— *¡Fidel! Tienes un soldado más!* **

El dă din cap surîzînd, îi face un semn cu mîna și bătrîna milițiană cu noul născut în brațe (fiu ? nepot ?) intră în coloană.

Cu armele în mîini se scurge poporul înarmat. Și scurgerea aceasta necurmată are ceva măreț și în același timp ceva foarte simplu, foarte firesc. Este, așa cum spunea cu un an înainte Camilo Cienfuegos, *el pueblo uniformado,* ostașii revoluției care știu de ce poartă armele, care știu ce apără. Și peste imensa esplanadă neagră de lume pare că trece ca un val fierbinte sentimentul acela unic al fraternității bărbătești care unește indestructibil membrii unei mari familii umane. Și în același timp, ca și cum pe alte latitudini ar reînvia pentru cîteva ceasuri momente trecute ale istoriei, am senzația că prin fața mea trec șirurile „sans culoților" parizieni, coloanele de *mambises* ale lui *Ejercito Libertador,* escadroanele Cavaleriei Roșii, istoria clocotind.

---

* Locotenente, strigă-l pe Fidel !

** Fidel ! Ai un soldat mai mult !

Spre prînz, am coborît din tribună spre una din laturile ei, acolo unde era un chioşc de răcoritoare. O mînă mică, neagră, mă trage de pantaloni :

— *Hagame el honor de regalarme con un refresquito.* *

E unul din sutele de gavroches ai Havanei, un mic *negrito* cu ochii mari, gravi, strălucitori de inteligenţă ; unul din sutele sau poate din miile de copii pe care părinţii îi trimiteau în stradă de la 3 sau 4 ani, ca să-şi găsească de mîncare sau să moară. Mă priveşte cu ochii pe care lupta atît de timpurie cu viaţa i-a făcut adînci, gravi, poate puţin trişti, şi spune solemn : *Muchas gracias*. Apoi, probabil ca să se revanşeze, mă întreabă dacă nu vreau să mă conducă la Fidel. Rîd şi-mi dau seama că l-am jignit. Nu spune nimic, urcăm alături spre tribună, îmi răspunde rezervat la întrebări şi cînd am ajuns la locul meu mă părăseşte, vizibil decepţionat. Peste cinci minute îl văd sus la tribună, lîngă Fidel. Îl trage de mînecă, primul ministru îşi apleacă spre el corpul de atlet, rîde ; puştiul arată spre tancurile care trec ; Fidel, foarte serios, îi explică ceva.

Micul negrito a rămas tot timpul la tribună, l-a urmărit cu ochii lui gravi, puţin adînci, pe Fidel în timpul discursului şi era normal să fie aşa, deoarece anul acesta, care se numeşte *Año de la Educación* e şi anul lui, anul a sute de mii de copii al căror destin — numai cu doi ani înainte — era boala, mizeria, foamea, umilinţa.

Trec, nesfîrşite, coloanele poporului înarmat...

---

* Fă-mi onoarea să mă tratezi cu o răcoritoare.

Fiecare club select — şi erau foarte multe şi foarte aristocratice * — avea şi un debarcader pentru iahturile particulare ale potentaţilor. Pe aceste iahturi se organizau partide de plăcere monstre în largul de azur al Mării Caraibilor ; se pescuia marlinul, peştele uriaş descris cu bărbătească admiraţie de Hemmingway.

La *Manzanillo,* lîngă un chei de lemn, e ancorat un iaht de mic tonaj, cu nimic deosebit de celelalte ; se numeşte *Granma* şi pe unul din pereţii cabinei căpitanului e prinsă o plăcuţă de bronz : *„Señor ! Recuerda que mi barco es pequeño y tu mar es inmenso."* ** Grupuri de copii, conduşi de învăţători, se apropie pe cheiul de lemn, urcă pe bordul iahtului, vizitează tăcuţi cabinele goale ; cineva arată o banchetă lipită de un hublou : „Aici a stat tot timpul Fidel şi a privit marea".

Epopeea din Sierra Maestra a început prin croaziera eroică a micului iaht *Granma.*

La New York, în Palm Garden, într-un miting al exilaţilor politici cubani, Fidel Castro declarase :

---

* Batista, care în fond era dispreţuit de aristocraţia cubană, pentru că era *mulato,* a plătit 500 000 de pesos ca să fie primit în clubul ultraselect „Cubanacan". Astăzi clubul e *para obreros,* cotizaţia pentru oamenii muncii fiind de 4 sau 5 pesos.

** Doamne ! Nu uita că vasul meu este mic şi marea ta este imensă.

„Pot să vă informez cu toată responsabilitatea că în anul 1956 vom fi liberi sau martiri. Noi sîntem astăzi, în Cuba, singurii oameni care știm încotro mergem și care nu depindem de bunul plac al dictatorului".

Presa aservită lui Fulgencio Batista a încercat să ia în rîs această declarație a tînărului conducător revoluționar; șeful armatei, generalul Tabernilla, „erou" al luptelor împotriva oamenilor dezarmați și cu mîinile legate la spate, afirma ironic: „Un război anunțat nu omoară soldați. Măsurile pe care le-am luat constituie un secret militar, pot însă afirma că armata, marina și poliția sînt în stare de alarmă pe întreg teritoriul național".

Situația în Cuba nu era însă nici pe departe atît de stabilă cum ar vrea să facă să se creadă oficinele dictaturii, radio-ul, presa și televiziunea. Nemulțumirea clocotea peste tot, poporul căpăta din ce în ce mai clar convingerea că partidele „istorice" (analogia, așa cum am mai spus, se poate face) sînt incapabile să opună dictaturii o poziție oarecare; revolta lua uneori forme anarhice, al căror rezultat a fost tragic, așa cum s-a întîmplat cînd un grup de tineri exaltați au atacat *Cuartelul Goicuría* și au fost măcelăriți pînă la unul de oamenii colonelului Pilar García, „asasinul cu nume de muiere", care și-a relatat apoi „victoria" la un post de televiziune, prăpădindu-se de rîs.

Siguranța lui Batista urmărea cu neliniște activitatea grupului de tineri exilați în Mexico. Se știa că aici se fac pregătiri, antrenamente militare, sub conducerea unui fost ofițer al armatei republicane spaniole, Alberto Bayo. Datorită presiunilor exercitate de Batista sînt arestați în Mexico City 23 de tineri cubani, pentru port ilegal de armă. În cadrul unei conferințe de presă colonelul Venegas, șeful diviziei federale de securitate, a arătat ziariștilor armele confiscate și i-a informat că arestații fac parte dintr-un așa-zis „grup liberal cuban", care trăiesc disciplinat în diferite reședințe și care-și aveau cartierul general la *rancho* Santa Rosa, în Ayapango, unde fusese are-

stat și conducătorul lor, Fidel Castro. Presa de stînga mexicană dezlănțuie o campanie în apărarea tinerilor care, bineînțeles, erau acuzați că sînt... „agenții Moscovei", și obține eliberarea lor.

Preocuparea permanentă a lui Batista, în această perioadă, cu toate declarațiile lui grandilocvente, rămîne Mișcarea 26 Iulie, activitatea ei și a lui Fidel Castro. În presă calomniile cele mai aberante curg : Fidel este acuzat că ar fi agentul lui Trujillo, ceea ce atrage o ripostă fulminantă din partea lui Fidel, care afirmă din nou că „în 1956 vom fi liberi sau martiri".

În Mexico pregătirile grupului revoluționar se apropiau de sfîrșit ; tuturora le erau clare cuvintele lui Fidel Castro, care rezumau esența luptei lor viitoare : „Mergem în Cuba să luptăm nu pentru mărunte schimbări politice, ci pentru transformări substanțiale, care să garanteze fiecărui cuban o muncă cinstită, libertate, iar patriei exercitarea absolută a suveranității naționale".

Viitorii luptători se pregăteau serios : lungi exerciții de marș, de tir, de înot, iar seara lecții de teorie militară, seminarii despre problemele fundamentale ale vieții cubane.

Prin lupta lor ei trebuiau să demonstreze șubrezenia „dogmei" întreținută cu grijă în America Latină, conform căreia „orice mișcare e neputincioasă în fața armatei regulate, profesioniste." *

---

* În cartea sa *La guerra de guerillas* Ernesto Guevara, *el Che*, spune :

„Considerăm că revoluția cubană a adus următoarele contribuții fundamentale la mecanismul mișcărilor revoluționare din America Latină :

1 Forțele populare pot cîștiga un război împotriva armatei.
2 Nu e întotdeauna necesar să se aștepte absolut toate condițiile necesare unei revoluții ; focul insurecției poate să le creeze.
3 În America de Sud, slab dezvoltată, terenul luptei armate este în mod principal la țară."

Toate condițiile atît de complexe ale unei lupte de *guerilla*, au fost studiate cu adîncă seriozitate, teza fundamen-

În dimineața zilei de 22 noiembrie 1956, cei aproape o sută de tineri sînt transportați în camioane la gurile rîului Tuxpán, care se varsă în Golful Mexic între Tampico și Veracruz. Sub o ploaie torențială, în grupuri de cinci-șase urcă în bărci, care se îndreaptă încet spre un vas cu toate luminile stinse.

---

tală a lui Guevara fiind legătura indestructibilă între mișcarea de *guerilla* și masele populare, care au sprijinit, au adăpostit și au hrănit, au ascuns și îngrijit răniții, au indicat unităților armatei răsculate drumuri ascunse, au dezinformat trupele de represalii ale lui Batista și în *primul rînd* au furnizat zeci de mii de luptători. Fără acest sprijin multilateral și total victoria împotriva dictaturii ar fi fost de neconceput. Se pare însă că tocmai acesta este punctul asupra căruia nu se pot lămuri nicidecum „strategii" din S.U.A., atunci cînd sînt dispuși să explice această victorie prin tot felul de factori aberanți, cel mai aberant și „democratic" fiind argumentul că S.U.A. nu și-au dat *seama* la timp de pericolul pe care-l reprezintă mișcarea lui Fidel Castro pentru... „lumea liberă" !

În presa nord-americană — unde într-adevăr totul e posibil, doar adevărul mai întîmpină „unele" greutăți — există în prezent tendința de-a face o paralelă între bandele de contrarevoluționari parașutați în Cuba și eroica mișcare de *guerilla* a lui Fidel Castro.

În timpul campaniei electorale, Kennedy a afirmat fără putință de echivoc :

...„Forțele care luptă pentru libertate în exil sau duc lupta de *guerilla* în munții Cubei vor fi susținute și ajutate..."

Ceea ce i-a atras riposta usturătoare a lui Fidel Castro de la tribuna Națiunilor Unite în 26 septembrie 1960 :

... „Dacă Kennedy n-ar fi un milionar analfabet și ignorant (APLAUZE) ar trebui să înțeleagă că nu se poate face o «revoluție» în munți, împotriva țăranilor, sprijinindu-te pe moșieri și că ori de cîte ori imperialismul a încercat să organizeze grupulețe contrarevoluționare, în cursul cîtorva zile milițiile țărănești le-au scos din luptă. Dar se pare că d. Kennedy a văzut vreun film la Hollywood despre *guerille* și crede că e posibil, *socialmente posibil*, să existe astăzi o luptă de *guerilla* în Cuba."

Se pare însă că logica, elementarul bun simț politic — ca să nu vorbim de înțelegerea dialecticii forțelor sociale sau de alte „invenții comuniste" — n-a funcționat ; la 16 aprilie 1961 armata perfect echipată și antrenată a mercenarilor a simțit acest lucru pe propria ei piele pe *Playa Girón* și în apele Golfului *Cochinos*. (Ceea ce pe spaniolește înseamnă „al porcilor".)

legănat de valurile furtunii care începea. Îmbarcarea se termină. Nimeni nu scoate o vorbă, tăcerea, liniștea și precizia mișcărilor sînt de acum înainte una din condițiile victoriei. Încet motorul se pune în mișcare și abia atunci, la unison, răsună acoentele bărbătești ale imnului : *„Al combate corred bayameses, que la patria os contempla orgullosa"* *.

Curînd furtuna se dezlănțuie ; micul vas aproape neputincios e zguduit de valurile puternice, motorul vechi funcționează anapoda și toți știu că oprirea lui înseamnă sfîrșitul ; mulți sufăr de rău de mare și încearcă să ascundă asta ; pilotul vasului repetă fără încetare :

— Ne îndreptăm spre Cuba, ne îndreptăm spre Cuba.

Fidel stă tot timpul cu urechea lipită de aparatul de radio : se anunță mișcări revoluționare în Santiago de Cuba ; abia își poate stăpîni nerăbdarea ; la un moment dat îi spune unui tovarăș :

— Aș vrea să putem zbura.

Dar din păcate *Granma* nu se caracterizează nici prin viteză și nici prin echilibru.

Fostul locotenent din marina de război, Roque, încearcă să zărească prin rafalele furtunii farul de la Cabo Cruz.

E a treia zi de navigație : în rarele momente cînd furia furtunii scade, toți privesc cu îngrijorare dacă nu se vede vreun avion sau vreun vas de război : apoi din nou pornesc valurile imense. La un moment dat Roque urcă pe acoperișul cabinei iahtului și imediat se aude un strigăt și zgomotul căderii lui în apă.

— Trebuie să-l salvăm ! răsună sec ordinul lui Fidel.

Expediționarii trăiesc momente de neliniște, se aud strigătele deznădăjduite ale locotenentului ; în apele acestea mișună rechinii, *los tiburones ; Granma* se

* „Porniți la luptă, bayamezi, căci patria vă privește cu mîndrie."

roteşte încet, inutil ; minutele trec : deodată se aude :

— Aici ! Aici ! Aici !

Un expediţionar se aruncă în apă cu un colac de salvare şi reuşeşte să-l scoată pe Roque.

Ziua se scurge încet, chinuitor ; în sfîrşit vasul se apropie de mica plajă Niquero la 50 de metri de mal, *Granma* se opreşte. Este lansată o barcă (singura barcă a expediţiei !), dar un val o răstoarnă şi o scufundă. Rămîne o singură soluţie : şi rînd pe rînd, cu raniţele grele în spate, cu armele ridicate deasupra capului, expediţionarii coboară în apa care le ajunge pînă la piept. Uneori piciorul se scufundă adînc în fundul mocirlos. Sînt într-o zonă mlăştinoasă care înaintează adînc în ocean.

Ceasuri întregi reuşesc să înainteze abia cîteva sute de metri ; e mlaştina tropicală colcăitoare de o viaţă obscură, greţoasă, miriade de insecte a căror pişcătură frige şi locul înţepat se umflă, trunchiuri putrezite care seamănă cu crocodili şi crocodili care seamănă în imobilitatea lor cu trunchiurile putrezite ; din cînd în cînd se aude o grohăitură înfundată şi un bot uriaş se deschide ameninţător ; totul în jur e fleoşcăit, nesigur, aerul greu, nemişcat, apăsător şi umed, sudoarea se amestecă cu nămolul acesta moale, gălbui, insidios, care aspiră piciorul, răsuflarea pare că nu se poate smulge din cuşca pieptului.

Nu se aude o vorbă ; oamenii înaintează cu dinţii strînşi, cu o ultimă încordare a voinţei. Acesta e doar începutul.

Ore întregi durează traversarea mlaştinei ; în sfîrşit, Fidel se întoarce şi spune :

— Pămînt, *tierra firme.*

Un expediţionar cade. Nu, n-a căzut. S-a aplecat şi a sărutat pămîntul patriei.

Unul după altul luptătorii se adună ; au transportat totul : medicamente, aparate de radio-transmisie, arme, muniţii, alimente.

Şi marşul începe.

Curînd întîlnesc primul țăran. Surprins, ingrozit, vrea s-o ia la fugă, dar Fidel îl oprește și-i spune :

— Sînt Fidel Castro. Acești *compañeros* și cu mine am venit să eliberăm Cuba... Nu trebuie să te temi de noi, am venit tocmai ca să ajutăm pe țărani, să le dăm pămînt pe care să-l stăpînească și să-l lucreze, școli pentru copii, case sănătoase pentru întreaga familie. Am dori să mîncăm ceva, vom plăti totul așa cum se cuvine.

Încă neliniștit, omul răspunde, cu accentul moale al țăranilor din sud :

— Vino p-aci, cumetre, da' ai grijă cu flinta asta să nu tragă singură. Am un porc și vi-l dau. Veniți după mine.

Dar abia fac cîțiva pași și o rafală de mitralieră sparge liniștea. Fidel dă ordinul împrăștierii în trăgători și grupa pornește. Nu vor mînca. Nu-și dau seama încă dacă au fost surprinși de o canonieră sau de patrule ale jandarmeriei sătești, *la guardia rural*, zbirii care păzesc „ordinea" și avutul cetățenilor care au avere. După cîteva ore se întoarce o patrulă revoluționară ; s-a ciocnit cu forțe regulate de infanterie ; au căzut opt tovarăși.

Toți îl privesc pe Fidel ; fața lui acoperită de o crustă de nămol e gravă : plănuise să debarce la Niquero la 30 noiembrie ; unul din conducătorii mișcării, Crescensio Pérez, urma să-l aștepte cu camioane și o sută de oameni ; de aici trebuiau să se îndrepte spre Manzanillo în timp ce în Santiago va izbucni răscoala. Din acest moment trebuia să funcționeze un întreg sistem de agitație și de sabotaje, care urma să culmineze prin greva generală.

Planul acesta se prăbușise. Debarcarea s-a produs cu cinci zile mai tîrziu, într-un loc neprielnic.

A doua zi, jubilînd, ziarele anunțau moartea lui Fidel Castro.

Expediționarii petrec noaptea în munte, sub o ploaie torențială. Nu se pot aprinde focuri, nimeni n-a mîncat de o zi. Dimineața pornesc spre est, în grupuri izolate. Curînd sînt reperați de avioanele mi-

litare care-i urmăresc cu rafale de mitralieră. Se ascund ziua şi mărşăluiesc noaptea, printr-o regiune necunoscută, fără ghizi, conducîndu-se după bunul simţ, după inspiraţie şi după amintirile unuia care copilărise în această regiune.

În ziua de 5 decembrie ajung într-un sat pustiu, în mijlocul unei plantaţii abandonate de trestie de zahăr. Patrulele aduc ştirea că la cîţiva kilometri, pe şoseaua care duce la Pilón, există un post militar care trebuie anihilat. Numai astfel se poate continua marşul spre munţi.

La patru după-amiază se împart puţinele alimente. Deodată răsună rafale de arme automate şi imediat îşi fac apariţia avioanele care în zbor razant mitraliază. Inamicul nu se vede, nimeni nu ştie încotro să tragă, se tem să nu se împuşte unii pe alţii. Fidel ordonă retragerea în spre *cañaveral* *. Gloanţele şuieră, trestia arde cu pocnituri ca de pistol, ordinele se transmit greu. E prima luptă serioasă şi ea nu seamănă cu exerciţiile destul de sumare şi aproximative din Mexico. Expediţia se împarte în grupuri de optzecе oameni, urmînd ca fiecare grup să încerce să spargă cercul format în jurul lor. Punctul de întîlnire : Sierra Maestra. Cum ? Cînd ? Unde ? Preferă să nu se gîndească la asta. Poporul îi va ajuta ; aceasta e credinţa fermă a fiecăruia. Grupul lui Fidel a rătăcit multă vreme prin hăţişurile încîlcite ale *cañaveralelor ;* din cînd în cînd erau descoperiţi de aviaţie, mitraliaţi. Cinci zile s-au hrănit numai cu *guarape,* sucul trestiei de zahăr. Cineva i-a propus lui Fidel :

— În ziua cînd revoluţia va triumfa, ar trebui să ridicăm un monument trestiei salvatoare.

Marşul durează cincisprezece zile ; din cînd în cînd întîlneau aşezări răzleţe de *guajiros.* Ţăranii îi adăposteau, îi îndrumau şi-i hrăneau din puţinul lor.

La 20 septembrie cercul militar este străpuns : în faţa lor se înalţă culmile albastre ale Sierrei Maestra : *El Pico Turquino,* cel mai înalt vîrf al Cubei, acolo

* Plantaţie de trestie de zahăr.

unde revoluționarii vor înălța o statuie a lui José Martí ; *El Pico Suecia, El Pico Real.*

În aceeași seară, în marșul lor, trec pe lîngă o turmă de animale ; *vaquero*-ul îl recunoaște pe Fidel, îl îmbrățișează și conduce grupul pînă la o căsuță, un *bohio* mizerabil, ca aproape toate locuințele țărănești din această regiune. Aici se oprește și strigă :

— Hei, băieți, ia veniți încoace !

Din casă ies cîțiva tineri conduși de Raúl Castro. Cei doi frați se îmbrățișează.

În jurul lor sînt doisprezece oameni.

Atîta a rămas din cei aproape o sută, care porniseră din Mexico cu lozinca : *¡ Vencer o Morir !*

Doisprezece oameni.

Acesta a fost nucleul armatei revoluționare, care în doi ani — exact în doi ani — a zdrobit armata lui Batista, armată profesionistă, încadrată cu instructori militari, posedînd armament de ultimul tip.

Doisprezece.

*

* *

Coboară, albastră și transparentă, seara.

Prin fața tribunei de marmură trec coloanele miliției revoluționare : muncitorești, țărănești și studențești.

În ziua aceasta — și mai tîrziu în timpul perioadei de mobilizare generală — au fost alături Miguel García García, în vîrstă de 101 (una sută unu) ani, negru, veteran al războiului de independență și Lázaro Valdés Ramirez, elev, de paisprezece ani. Au trecut alături prin fața tribunei, au stat alături în tranșee, și dacă ar fi trebuit și-ar fi dat viața, alături.

Trec milițiile revoluționare ; alinierea nu e poate perfectă, cadența nu amintește nici pe departe celebrul — de tristă memorie și iarăși de actualitate — pas de gîscă ; dar fiecare om știe de ce poartă o armă, știe ce apără ; voluntarii din milițiile revoluționare trec prin fața rudelor, a vecinilor, a prietenilor ; între cei care defilează și cei care aplaudă se înfiripă dia-

loguri : cîte unul care şchioapătă sau se încovoaie sub greutatea raniţei şi a armei e încurajat cu o glumă. Armele noi (tancuri ! tunuri !) sînt aplaudate frenetic. Trece o unitate formată numai din fete, cu *bazooka* pe umăr. *Bazooka,* această simplă armă antitanc, se bucură aici de un prestigiu extraordinar, ca şi cum ar fi cine ştie ce rachetă termo-nucleară. E explicabil : după doi ani de lupte neîncetate *El Ejercito Rebelde* poseda în dotare 3 (TREI) arme *bazooka* considerate „stoc intangibil". Una din ele i-a fost cedată, după serioase conciliabule, lui *Che* Guevara ca să poată distruge trenul blindat în cumplita bătălie finală de la Santa Clara.

Acum, numai din paraşutajele pe care le efectuează imperialiştii au fost înarmate două companii de *bazooqueros.*

Armata dictatorului nu ducea lipsă de nici un fel de armament modern. *El Ejercito Rebelde* a dus lupta cu vechi flinte „Whinchester", ultimul răcnet al tehnicii pe la sfîrşitul războiului de secesiune, adică prin 1864, cu *Colt*-uri şi *Smith and Wesson* străvechi, cu *escopetas* care se încărcau pe ţeavă, cu cartuşele drămuite riguros, mai preţioase decît pepitele de aur. *El parque* — stocul de muniţii — constituia o grijă, vecină cu mania. La 1 ianuarie 1958 un locotenent de 18 ani era să fie executat pentru că „salutase" împreună cu unitatea lui venirea Anului nou printr-o salvă trasă în apropierea cartierului general.

Trec unităţile miliţiei revoluţionare înarmate cu *bazooka.*

— Fabricam şi noi în atelierele clandestine un fel de *bazooka,* îmi spune un veteran şi desenează pe o foaie de carnet această armă sui generis.

„Strategii" din S.U.A. nu înţeleg nici pînă astăzi cum a fost posibilă victoria armatei revoluţionare. Fără ofiţeri de carieră (Fidel e doctor în drept, Raúl economist, *Che* Guevara medic, Juan Almeida muncitor, Camilo Cienfuegos era student, Joel Iglesias — care are 18 ani şi e *comandante,* ţăran), fără armament, fără tancuri şi avioane, fără experienţă. Pentru respectivii „strategi" e incomprehensibil ; ce

e drept n-au înțeles niciodată cum Armata Roșie a zdrobit intervenția celor 14 state și contrarevoluția albă, cum Armata Populară Chineză a măturat pe Cian Kai-și cu tot ajutorul S.U.A., cum Armata Populară Vietnameză a sfărîmat pe colonialiștii francezi la Dien Bien Fu, cum după șapte ani de lupte colonialismul francez nu a izbutit să înfrîngă mișcarea de eliberare algeriană.

Aici, deschid o paranteză mai largă :

La 16 ianuarie ne aflam la Santa Clara. Hotelul poartă urmele crîncenelor lupte care s-au dat pentru cucerirea orașului : zidurile, pereții coridoarelor, ușile de fier ale ascensorului sînt ciuruite de gloanțe. Sîntem anunțați că ne vom întîlni, la sediul Partidului socialist popular, cu *el comandante* Félix Torres, șeful militar al regiunii, un vechi comunist.

Cu sinceră emoție regăsesc — la 10 000 de kilometri — atmosfera febrilă, agitată, a anilor 1945—1946 : activiști care vin și pleacă, pe geamurile deschise pătrunde vuietul străzii — claxoane, strigăte, chemări, cîntece, tovarășul Arnaldo Milián, secretarul partidului, răspunde la zeci de telefoane ; se anunță o ședință a comitetelor de vigilență ; este cerut de către Mișcarea 26 Iulie un propagandist al P.S.P. pentru lecția de diseară despre „Nașterea clasei muncitoare cubane în jurul anului 1817" ; se anunță o ciocnire între miliția revoluționară și un grup de teroriști ; nu sînt pierderi ; la unu e o ședință a comandanților militari ; diseară e o adunare în amintirea conducătorului comunist Jesús Menendez, asasinat în 1948 în timpul guvernării „democratice" a maniului cuban : Prio Socarrás.

— Guillén a scris un poem minunat atunci, spune tovarășul Milián.

Jesús nu e în cer, ci pe pămînt,
nu zidește temple, ci sindicate...

Primul exemplar al poemului l-a trimis Nicolás asasinului plătit Casillas, cu următoarea dedicație : „Căpitanului Casillas cu tot disprețul meu".

Din nou telefonul. El comandante Félix Torres se scuză că ne va face să-l aşteptăm puţin. În perioada aceasta de mobilizare, cînd dintr-o clipă într-alta se poate produce intervenţia imperialistă, poziţiile s-au clarificat. Mulţi aventurieri politici care au intrat în rîndurile forţelor revoluţionare în ultimele zile ale lui 1959, atunci cînd soarta regimului Batista era pecetluită, şi-au dat arama pe faţă : dornici să-şi cîştige „merite" în faţa invadatorilor pe care-i aşteptau, au organizat mici bande teroriste, botezate pompos şi ridicol „armata de eliberare naţională", au urcat în munţii regiunii, au început să asasineze ţărani şi muncitori. Paralel cu încercuirea şi lichidarea lor are loc o vastă campanie de lămurire a opiniei publice. În adunări spontane sînt demascaţi aceşti asasini de rînd, care-şi zic cu nerusinare „revoluţionari anticomunişti", care fac paradă de „trecutul" lor revoluţionar. Fidel spunea undeva că revoluţia are foarte multe site : legile revoluţionare ; unii trec prin una, două sau trei site şi se întorc împotriva revoluţiei atunci cînd interesele lor meschine sînt atinse. „Revoluţionarii anticomunişti" s-au ascuns în munţi, împuşcă pe la spate, jefuiesc, stabilesc „impozite". Unii dintre ei au făcut la vremea lor parte din Mişcarea 13 Martie — grupare micburgheză, studenţească ; la 13 martie 1957 o sută de tineri, conduşi de liderul studenţesc José Antonio Echevarria au atacat în plină zi Palatul Prezidenţial cu scopul de a-l executa pe Batista. Au fost ucişi pînă la unul. În această mişcare, alături de luptători cinstiţi, devotaţi cauzei poporului, ca Faure Chomón, actualul ambasador al Cubei în U.R.S.S., au intrat multe elemente burgheze şi mic-burgheze, aventurieri şi carieristi. În timp ce în Sierra Maestra armata revoluţionară lupta din greu, cu imense sacrificii, în Escambray pseudo-revoluţionarii făceau un fel de camping, obijduiau pe ţărani şi încercau mai ales să distrugă grupul de *guerilleros* comunişti conduşi de Félix Torres care activa în aceeaşi zonă.

În cadrul unui uriaş miting, la sfîrşitul lui ianuarie '61, Fidel Castro a explicat poporului, cu acea

sinceritate care-l caracterizează, cauzele pentru care în Escambray au existat dificultăți :

„Oamenii cinstiți au învățat lecția Sierrei Maestra, dar și aventurierii au învățat din păcate școala Sierrei Maestra, și alături de un pumn de idealiști s-au cățărat în Sierra Escambray un grup de oportuniști și aventurieri (Strigăte : PAREDÓN ! PAREDÓN !), care n-au venit aici ca să lupte, ci să jefuiască, n-au venit să lupte împotriva forțelor tiraniei, ci au venit să mănînce vacile din Sierra Escambray. N-au venit să învețe pe țărani, ci să-i maltrateze, să-i corupă, să abuzeze de ei. N-au venit să ajute țăranul din Escambray, ci să-l supună unei noi dări, *gabele,* pe cel mai umil producător de cafea și de fructe. Adevărații tovarăși ai lui Echevarria au trebuit să se separe de acești gangsteri, *comevacas* (mîncători de carne de vacă), care nu voiau să lupte. Cînd *Che* și Camilo, glorioșii luptători din Sierra, doi din acei doisprezece care învățaseră drumul greu al luptei, doi din acei doisprezece care trăseseră bătăi teribile forțelor dictaturii care concentra împotriva Sierrei pe cei mai pregătiți soldați, cele mai eficiente bombe, escadrile de luptă, de bombardament și de vînătoare, cînd acești doi eroi au intrat în provincia Las Villas, au fost primiți de tovarășii lui Echevarria cu brațele deschise, au fost primiți de forțele care luptau în Yaguajay sub conducerea lui Félix Torres cu brațele deschise. Cînd au ajuns frînți de oboseală, după ce mîncaseră numai de 11 ori în patruzeci de zile, au fost primiți cu brațele deschise, hrăniți, îngrijiți.

În Escambray însă, gloriosul comandant al coloanei *„Ciro Redondo", Che* Guevara, a fost întîmpinat de un „literat" care l-a anunțat că nici o trupă nu poate rămîne aici fără autorizația celor care se găsesc deja în Escambray. Acest „literat" asasinase cu mîna lui 30 de țărani, care nu voiau sau nu puteau să plătească „impozitul" arbitrar.

Cînd s-a terminat războiul, acelora care nu s-au grăbit să lupte, acelora care n-au fost cei mai rapizi cînd trebuia să fie atacată o unitate a lui Batista,

li s-a părut că nu ajung toate stelele din republică pentru a-şi împodobi umerii cu ele ! Şi am suportat toate astea în virtutea principiului nostru de-a forma o unitate cît mai largă ; am înghiţit amărăciunea de-a vedea tovarăşi care aveau la activul lor peste cincizeci de lupte grele, cu gradul de sergent — şi care astăzi încă sînt sergenţi ! — pentru că în Sierra Maestra nu ploua cu stele ! În Escambray au coborît din munţi cu grad de *comandante* indivizi care nu trăseseră un singur foc în doi ani de zile ! Şi revoluţia a fost atît de magnanimă încît a acceptat să-i încadreze cu gradele pe care şi le puseseră singuri. Nu s-au înălţat la rangul de generali, mareşali sau generalisimi, pentru că în Sierra am stabilit că gradul de maior va fi cel mai mare în viitoarea armată.

...Dar nu numai aici au fost greutăţi. A fost deficitară şi o parte importantă din conducerea Mişcării 26 Iulie. În rîndurile conducerii mişcării din această provincie s-au infiltrat elemente ambiţioase, pseudorevoluţionare, care au început să semene fracţionismul, elemente care în ziua de 2 ianuarie 1959 şi-au cîştigat „merite" dărîmînd un hotel şi incendiind automobile.

Cine nu ştie că revoluţia avea forţe suficiente ca să-i nimicească de la început ?

Era necesar să le spunem toate acestea, pentru că acum vom face curăţenie.

Pentru că la ora aceasta dezertorii s-au unit cu foştii zbiri ai dictaturii. Abuzînd de sarcinile pe care le aveau şi de spiritul nostru de toleranţă, unii *comandantes* au început să ia contact cu ambasada americană, au început să declanşeze campanii de prozelitism, încercînd să formeze un cap de pod contrarevoluţionar. Imediat, cum era şi natural, au început să cadă paraşute cu arme în Escambray. Miliţia a capturat o mare parte, dar cealaltă parte, măruntă e drept, a ajuns în mîinile bandelor contrarevoluţionare. Populaţia ţărănească de aici nu era cea din Sierra Maestra — ţăranii din Sierra trăiseră doi ani de revoluţie — iar cei de aici nu prea ştiau cum stau lucrurile. Pentru că, vorbind sincer, aici n-a existat

un profund proces revoluționar, iar diferiții *señores* care se numeau «revoluționari» dădeau un exemplu detestabil ; astfel masa țărănească a rămas oarecum în marginea procesului revoluționar."

Am citat aceste cuvinte pentru că ele explică multe ; explică în primul rînd de ce imperialismul nu poate conta pe nici un fel de bază de mase în Cuba.

La provocările unor trădători, guvernul revoluționar a răspuns trimițînd în Escambray 25 000 de învățători voluntari.

Iar bandele care așteptau pe americani au primit vizita miliției revoluționare și răspunsul poporului în ceea ce privește „anticomunismul" :

Al que lo pregunta, le contestaré
Anti comunista yo jamás seré !
Anti comunistas fueron
Los que al pueblo asesinaron,
Los que a la Patria dejaron
Con veinte mil hijos menos. *

„Fiara roșie", „Mîncătorul de copii", „Fiorosul comunist" Félix Torres este un bătrînel mărunt de tot, slab, cu o barbă lungă și rară ; seamănă oarecum cu Ho Și Min ; poartă un vast *sombrero* de fetru împodobit cu steluța de *comandante ;* un obraz gălbui, chinuit, brăzdat de riduri adînci. Pare de 60 de ani, aflăm însă că n-are decît 42, dintre care jumătate i-a petrecut în închisorile dictaturii sau ale „democrației" burgheze.

Dialogul se înfiripă greu, deoarece Félix Torres spune simplu :

— Eu am dus la îndeplinire sarcinile de partid. (Surîde stins, ridică din umeri). Asta e tot.

* Celui ce întreabă, îi voi răspunde :
Anticomunist nu voi fi nicicînd !
Anticomuniști au fost
Cei ce au asasinat poporul,
Cei ce au lăsat Patria
Cu douăzeci de mii de fii mai puțin.

— Hai, Félix, spune cum ați început să faceți rost de arme, îl îndeamnă tovarășul Milián.

— Foarte simplu, răspunde *el comandante* Torres. Ne trebuiau arme și am făcut rost de ele.

Încet-încet, se încălzește. Ne dăm seama „cît a fost de simplu". Dacă unii reprezentanți ai burgheziei naționale mai ajutau financiar Mișcarea 26 Iulie, sperînd că vor profita în cazul unei victorii — pe care de altfel o vedeau foarte puțin probabilă — comuniștii, în condițiile de teroare ascuțită la maximum trebuiau să se bazeze numai pe propriile lor forțe.

— Eram patru la început, spune Félix Torres. Unul a fost prins mai tîrziu, torturat și executat. Aveam o pușcă veche și... un singur cartuș. Știam că unii *hacendados* posedă arme. Ne-am dus la unul dintre ei seara, cînd nu se vedea bine, dar totuși se mai deslușea ceva. Eu am bătut la ușă și ținînd mîna în buzunarul în care n-aveam nimic, am spus că sîntem revoluționari și avem nevoie de arme. Ca să dăm impresia că sîntem o grupă numeroasă, cei trei tovarăși (unul singur înarmat cu pușca veche cu un singur cartuș făcea acoperirea ; ceilalți doi aveau niște bastoane care în pîcla înserării puteau fi confundate cu armele) se mișcau tot timpul printre copaci. De prima dată am făcut rost de 14 pușți.

Rîde din nou stins. Asta e tot.

Nu, evident asta nu e tot. Sînt pe urmă doi ani de lupte crîncene, împotriva trupelor lui Batista, în condițiile de sabotaj ale pseudorevoluționarilor aciuați în Escambray. E victoria de la Yaguajay unde o sută și ceva de oameni, sub comanda lui Torres. au scos din luptă garnizoana de aproape 3 000 de soldați. E momentul poate cel mai greu, cînd la 1 Ianuarie 1959, după fuga lui Batista, se formează o juntă militară „revoluționară" din acoliții dictatorului falit, momentul cînd Camilo Cienfuegos efectuează raidul fulger asupra Havanei, iar Félix Torres rămîne organizatorul și comandantul regiunii Escambray... Acestea au intrat în istorie.

Omul îmbătrînit, firav, mărunt, din fața noastră (împotriva căruia tună posturile de radio ale emigrației) spune firesc : „Am îndeplinit sarcinile pe care mi le-a trasat partidul".

Afară trece o coloană militară ; o clipă ochii vii, ochii rămași foarte tineri ai lui Félix Torres strălucesc de mîndrie ; în clipa aceasta sînt convins că-și aduce aminte de cei patru oameni înarmați cu o pușcă veche cu un singur cartuș, cărora partidul le trasase sarcina să facă rost de arme.

Lo-que te prometió Martí
Vino Fidel y te lo cumplió. *

Guillén

„El forajido Fidel Castro și banda lui de comuniști au fost nimiciți!"

„In Sierra trupele guvernamentale au restabilit ordinea!"

„In curînd vom publica fotografia cadavrelor fraților Castro!"

„Planul Moscovei a fost dejucat!"

„Consumați berea creolă Hatuey!"

„Fidel Castro a fost ucis!"

„Fumați Coronas, fumați Partagas, fumați H. Upmann, fumați Pall Mall, fumați Flor Fina, fumați Chesterfield, fumați ce vreți, comuniștii lui Castro au fost nimiciți!"

„Puteți admira liniștiți minunatele picioare ale señoritei Alicia Figueros, această adevărată statuie vie, bandiții au fost zdrobiți!"

La cele peste o sută de posturi de radio din Havana, la televiziune, în paginile ziarului catolic și reacționar *Diario de la Marina* sau ale revistei pornografice și de șantaj *Confidencial*, victoria asupra „bandelor comuniste" e cîntată pe toate tonurile, printre picioare în teacă de nailon sau popouri dantelate, reclamele extraordinarului *Rón Bacardi*, sau a berii *Polar*.

---

* Martí ți-a făgăduit-o
Și Fidel a-ndeplinit-o.

Pe şoseaua principală apar însă posturile fixe ale armatei şi poliţiei, care controlează fiecare maşină, fiecare camion ; avioanele se deplasează spre sud ; îmbrăcate în *battle-dress*-ul american, *amarillo*, trupele dictatorului se scurg şi ele spre sud. Desigur, corul urletelor continuă, dar în Santiago a izbucnit o răscoală, au răsunat rafalele prelungi ale mitralierelor ; de data asta nu mai era vorba de un atac desperat, ci de o acţiune pregătită în cea mai disciplinată ilegalitate ; în spitalele din Santiago şi Manzanillo încep să apară răniţi, care sînt aduşi pe ascuns şi internaţi în clinici particulare.

Batista în persoană ordonă ca un avion prevăzut cu un hautparleur să zboare asupra zonei rebele, să-i îndemne să depună armele. Răspunsul e dintre cele mai elocvente : avionul e doborît.

Cenzura cea mai severă, cea mai absurdă încearcă să împiedice difuzarea oricărei ştiri despre ceea ce se petrece în Sierra, dar adevărul nu poate fi ascuns multă vreme.

Douăzeci de oameni, conduşi de un tînăr înalt, robust, cu barbă, au atacat micul *Cuartel la Plata*, au capturat armamentul şi muniţiile şi — ceea ce era lucrul cel mai neaşteptat — mica garnizoană li s-a alăturat.

În fiecare zi „Ultimele ştiri" anunţau încă o dată şi încă o dată moartea lui Fidel, distrugerea grupurilor (acum erau „grupuri") sale, dar nimeni nu le mai dădea nici o atenţie. Prin ochiurile sinistrei reţele poliţieneşti şi militare, care încercau să filtreze tot ce se îndrepta spre Sierra Maestra, grupuri de studenţi, medici, ingineri se scurgeau spre provincia Oriente. Mişcarea 26 Iulie acţiona clandestin în toate oraşele Cubei, strîngea fonduri, procura arme şi organiza transportarea lor spre Sierra.

„Puternicul vecin" a început să se intereseze de situaţia din Cuba. Herbert L. Matthews, corespondentul din Havana al lui *New York Times* primeşte ordinul de a se întîlni cu Fidel. Este transportat clandestin şi în curînd articolul său „O mare personalitate" apare la New York. Astăzi este desigur cu

totul lipsit de interes ce a înțeles Matthews în Sierra Maestra, cu atît mai mult cu cît n-a înțeles absolut nimic. „Idealiști, fanatici, copii, conduși de un om extraordinar care exercită asupra lor un fel de fascinație inexplicabilă". Importante sînt cuvintele lui Fidel : „Luptăm de 79 de zile, ne simțim mai puternici ca oricînd. Armata luptă rău, are pierderi foarte mari. Cînd capturăm prizonieri, îi interogăm, le luăm armele și le dăm drumul. Orice dictator trebuie să demonstreze că este puternic, altfel cade. Noi am reușit să demonstrăm că Batista este neputincios".

La 79 de zile de la debarcare, grupul celor doisprezece supraviețuitori se transforma într-o puternică armată de partizani, despre care Matthews scrie că e „practic invulnerabilă". Invulnerabilitatea nu consta însă, așa cum își imagina ziaristul, în dificultățile naturale pe care le opuneau armatei lui Batista munții Sierrei, ci în faptul că armata pe cale de-a se forma era o armată populară, țărănească. Însemna că aici, în Sierra, se petrece ceva deosebit, că răscoala se transforma în revoluție, că *El Ejercito Rebelde*, armata revoluționară, luptă pentru țeluri sociale înaintate, că aici se decide nu numai izgonirea lui Batista, ci viitorul Cubei. Dar... înțelegerea mecanismului societății e în general o treabă foarte complicată și ar fi ridicol să-i ceri acest lucru unui simplu corespondent al lui *New York Times*.

Articolul lui Matthews a făcut o mare impresie. Ministrul Apărării în guvernul terorist al lui Batista, Santiago Verdeja, a făcut o declarație publică : articolul e mincinos de la primul la ultimul rînd. Matthews n-a fost niciodată în Sierra, Fidel e mort, nu există nici un fel de lupte.

A doua zi, dictatorul îl dezminte implicit, anunțînd că e în posesia unor importante documente *„secretíssimas"* care conțin dispozițiile Moscovei ; că Fidel Castro e comunist, că în general toți cei cărora nu le place dictatura și persoana sa sînt comuniști,

bandiți, spioni ruși și totodată agenții lui Trujillo*. Cît despre *„los forajidos de Castro"*, Batista era liniștit : nu depășeau mai mult de 20 de oameni, împărțiți în grupuri de doi sau trei. În același timp, alt corifeu, generalul Tabernilla, informa că 2 — 3000 de soldați luptă în Sierra, împotriva puternicii armate a „comuniștilor".

La 10 martie 1957, explozii de grenade și rafale de arme automate răsună la Havana ; Palatul guvernamental a fost atacat de un grup de studenți, conduși de liderul F.E.U., José Antonio Echevarria. Atacul n-a reușit. tinerii au fost masacrați pînă la unul.

„Fumați Partagas, Flor Fina, H. Upmann, liniștea domnește în Cuba !"

„In Sierra mai acționează cinci oameni !"

„Fidel Castro e mort !"

„Raúl Castro e prizonier !"

„Beți berea Hatuey !"

„Banditii lui Castro ucid fără milă prizonierii !"

„Columbia Broadcasting System" transmite un film documentar din Sierra Maestra : apar Fidel, Raúl, *Che*, Camilo, Célia Sánchez și mai ales ostașii, țărani din Sierra.

* Toate acestea par, evident, de domeniul fanteziei, dar nu sînt. Despre o logică fascistă (!) nu se poate vorbi. Cît despre „contradicțiile" între Batista și Trujillo, ele sînt comparabile cu răfuielile între două bande de gangsteri de ultima speță ; cînd era nevoie de vreo diversiune în Cuba, ziarele anunțau cu litere de un metru „pericolul unei agresiuni din partea lui Trujillo" ; „Cuba se pregătește să atace Republica Dominicană !" ripostau ziarele „părintelui binefăcător al patriei iubite, excelentisimul generalisim Trujillo", care, îmbrăcat în costum alb de amiral, cu bicorn împodobit cu pene de struț și cu o pușcă-mitralieră în spate, ținea „încă un discurs crucial în istoria omenirii". „Contradicțiile" n-au împiedicat pe Batista să o șteargă la Trujillo, spre a scăpa de dreapta mînie a poporului cuban. Se pare că i-a adus ghinion : binefăcătorul, cel cu 4711 statui, a fost ciuruit de gloanțele celor care-l „adorau", iar fiii, nepoții, strănepoții, soțiile, amantele, amanții amantelor și soții lor au fugit în Paraguay, la dictatorul Stroessner, altă podoabă a „lumii libere".

Adevărul nu mai poate fi ascuns. Sosesc în Cuba reprezentanți ai Crucii Roșii de la Geneva, care trebuie să preia prizonierii, din ce în ce mai mulți. Și prizonierii vorbesc. Povestesc despre atitudinea profund umană a armatei revoluționare, despre spiritul ei eroic de sacrificiu, despre vitejia de care dau dovadă țăranii, muncitorii și intelectualii care luptă în Sierra. O serie întreagă de mari proprietari de pămînt încep să se gîndească la ziua de mîine, varsă sume mari de bani Mișcării 26 Iulie — și e de înțeles mînia lor de astăzi, au aruncat banii degeaba, mișcarea revoluționară n-a putut fi cumpărată.

Un document provenit din *La Zona Libre* cere guvernului Statelor Unite să suspende furnizarea de arme regimului odios al dictatorului. Dar „the business is allways business" — afacerile sînt totdeauna afaceri — și Batista primește fără încetare tancuri, avioane, bombe, specialiști militari.

Ziarele publică în fiecare zi „Comunicate de pe fronturile de luptă". Cu pericolul vieții lor cetățenii cubani ascultă în fiecare noapte *El Radio Rebelde* care vorbește de undeva, de pe „Teritoriul liber al Cubei".

Pe zidurile caselor din Havana, Santa Clara, Santiago de Cuba, Manzanillo, Las Villas apar în fiecare noapte afișele revoluționare: *Abajo Batista!* (Jos Batista!); *Viva Cuba libre!; Viva Fidel Castro!*

În barurile luxoase, în „La Tropicana", cel mai elegant bar de pe glob, lumea bună petrece; aici totul e liniște, plantele tropicale alcătuiesc un fel de pădure, o seră, cîntăreți negri fac să răsune acordurile melancolice ale vreunui vechi „danzón", se bea „Jaibol", și „Daiquirí", și „Bacardi de las Rocas", și „Daiquiri Mambí", și „Mulata", și „Presidente", și „Tigre Volador", divinele cocteiluri pe bază de rom Bacardi, esența arzătoare a trestiei de zahăr, romul cu *el criollisimo y refinado sabor;* lumea bună dansează senzualul *mambo*, și tinerescul *cha cha cha*, și ultima noutate *la pachanga;* lumea bună se amuză așa cum s-a amuzat totdeauna și cum crede că se va amuza totdeauna, pentru că așa a

orînduit Dumnezeu universul ; orchestrele cîntă în surdină, în penumbra albastră a barurilor cu aer condiţionat, minunatele cîntece cubane : „Noche de paz", şi „Ausencia", şi „Poinciana", şi „Malagueña", şi „Siboney" ; bila albă a ruletei se învîrte înnebunită, cu un mic zuruit vesel : „Rien ne va plus ! Faites vos jeux, messieurs", lopăţelele azurii strîng maldăre de hîrtii de 1 000 de pesos la masa de bacara ; ce bine se trăieşte în Cuba, *tierra más hermosa que ojos humanos nunca viéron ;* corpuri superbe de femei şi burţi lăbărţate de *haciendados* se lăfăiesc pe plajele unice, la Varadeoro şi la El Megano, la Guarda la Barca, în Isla de Pinos ; sfinţii părinţi catolici înalţă rugi către Domnul care a orînduit lumea asta atît de armonios, după chipul şi asemănarea paradisului ; şi ce climă încîntătoare are Cuba ! Ce elegant e ultimul tip de maşină americană ; şi înşişi americanii care vin aici să se desfrîneze puţin, cît sînt de drăguţi ! Şi partidele de iahting în largul senin al Mării Caraibilor, şi partidele de nudism, cu ceea ce urmează în decorul de paradis din Pinar del Rio ; e drept că uneori se mai aud împuşcături pe stradă, dar nu e nimic, cadavrele sînt repede ridicate ; şi *el señor* Esteban Ventura e atît de simpatic, de tulburător, cu ochii lui mari, întunecaţi, în care luceşte flacăra nebuniei şi a pasiunii ; lumea bună se amuză, citeşte *Confidencial ;* directorul, *el señor* Augusto Ferrer de Couto, e un om adorabil, desigur şantajist, dar ce lucruri interesante se scriu acolo ; adresele curvelor de lux şi date intime ; directorul e un personaj drăguţ şi cu un teanc de bancnote obţii să nu ţi se publice ultima aventură, sau a soţiei, în schimb poţi afla despre alţii ; şi călătoriile la Miami sau în Europa ; iar comuniştii vor să distrugă toate acestea, bineînţeles e imposibil ca zdrenţăroşii Havanei, locuitorii infamelor *solares* şi *bohios* să conducă ţara ; Fidel Castro a murit, da, ieri a apărut ştirea în ziar ; bandele comuniste din Sierra sînt nimicite, sigur, Batista e un mitocan, un *mulato* infect, dar ce mînă tare ! ce energie ! Dacă nu era el, Fidel Castro n-ar fi mort,

şi bandele sale n-ar fi nimicite ! *Viva Batista !* şi dictatorul le răspunde urlînd ca un Mussolini ceva mai întunecat la faţă : *Salud ! Salud ! Salud !* Sigur, la Havana există un număr înspăimîntător de prostituate, dar femeile trebuie să-şi cîştige şi ele pîinea ; sigur, *los guajiros* crapă de foame : să se descurce. Dacă sînt proşti ! Lumea bună petrece şi poate nicăieri pe suprafaţa pămîntului nu s-a putut petrece atît de bine, atît de complet ca în Cuba : trăiască şampania şi *rón*-ul, şi cocaina, trăiască Batista, *Viva Dios !* Pentru bani poţi obţine orice : fete de 5 sau 6 ani, băieţi, morfină, *marijuana,* maşini americane, posturi politice, *Viva Batista, Viva la Virgen* (Trăiască Fecioara !), *la querida la cubana virgencita del Cobre ! Baila mi cha cha cha* (Dansează cu mine cha cha cha), *Bailalo y tu verras !* (Dansează şi vei vedea !). A trecut un an de la debarcarea lui Fidel Castro pe mica plajă noroioasă de la Niqueros şi totul s-a terminat cu bine, Fidel Castro e mort, bandele de *forajidos comunistas* sînt nimicite, pe estradele barurilor cîntă mulatre pătimaşe, îşi unduiesc corpul de şarpe şi vocea răguşită, guturală, răscoleşte simţurile, lumea bună petrece. Undeva, în noaptea fierbinte şi umedă a Sierrei, se pregăteşte *Legea reformei agrare.*

Societatea cubană, la un an de zile după debarcarea expediţionarilor de pe *Granma* reprezintă imaginea elocventă a haosului : cîteva lucruri sînt însă extrem de clare :

a Dictatura s-a dovedit neputincioasă de-a înfrînge revoluţia şi de a-i stăvili înaintarea victorioasă.

b „Opoziţia" a pierdut orice urmă de prestigiu politic în faţa maselor ; iluziile într-o soluţie „priistă" sau „ortodoxă" s-au spulberat.

c Singura forţă organizată, puternică, ale cărei ţeluri sînt clare, este revoluţia.

Valul de teroare absurdă, lovind fără alegere în oricine este sau pare opoziţionist, atinge apogeul. O armată întreagă de delatori, *los chivatos,* recrutaţi

din drojdia societății, *mataperros* *, traficanți de droguri, proxeneți, lumpeni, toată spuma murdară care se naște în vremurile tulburi ale dictaturilor este mobilizată. Un simplu denunț poate însemna moartea ; polițiștii arestează cetățeni „din proprie inițiativă", îi torturează sălbatic și-i „eliberează" contra unor sume importante. Cine n-are bani, cu atît mai rău pentru el. Nici nu se feresc asasinii. Colonelul Sosa Blanco cutreieră satele din Oriente, ucide și incendiază, iar pe ruinele fumegînde, deasupra mormanelor de cadavre, pune să se scrie : *¿ Que se pasa cuando Sosa pasa ? ¡ Eso se pasa cuando Sosa pasa !* *

În apropiere de Santo Domingo același Sosa Blanco arestează o femeie în vîrstă și pe cei zece copii. Era „informat" că unul dintre ei are legătură cu armata revoluționară. I se cere mamei să-și denunțe fiul. În fața tăcerii ei disprețuitoare, Sosa îi împușcă pe rînd toți copiii, începînd cu cel mai mic, care avea abia un an.

— Ei, acuma spui ?

— Da, acuma spun. Acuma toți sînt cu Fidel.

Jacinto Menocal, zbirul regiunii Pinar del Rio, nu se mulțumea numai să tortureze sălbatic : om „subțire", folosea arma delicată a ironiei. Un bătrîn de optzeci de ani e arestat, chiar în ziua aniversării. Fără nici un motiv. Un denunț. Plîngînd, omul îi spune :

— Domnule maior, n-am făcut nimic. Azi împlinesc optzeci de ani. E o rușine să-i sărbătoresc în închisoare.

— În regulă.

Menocal cheamă pe Cheo, unul din călăii profesioniști.

— Uite, babalîcul împlinește optzeci de ani. Să-i facem cadou optzeci de lovituri de cravașă.

Bătrînul a murit.

Același Menocal arestează un tînăr de 13 ani, fiul unui medic destul de bogat. Cînd tatăl, deznădăj-

* haimanale.

** Ce se întîmplă cînd trece Sosa. Asta se întîmplă cînd trece Sosa !

duit, vine la *cuartel* cu o importantă sumă de bani, Menocal îi spune obsecvios :

— *Mi querido amigo* *, aţi venit prea tîrziu. Fiul dumneavoastră nu mai face parte din această lume. Îngeraşul scump ne-a părăsit. Sincerele mele condoleanţe.

Lista de exemple ar putea fi prelungită la nesfîrşit.

* Dragul meu prieten

Pasagerii care coboară din avion la Santiago de Cuba sînt minuțios identificați și verificați : la fiecare aterizare poliția efectuează arestări pe baza binecunoscutului principiu „democratic" burghez : mai bine zece nevinovați închiși, decît un revoluționar liber. Și totuși, pe aici trec în fiecare zi activiști ai Mișcării 26 Iulie, care au colectat bani, au plasat bonuri, *bonos de la Revolución* și se îndreaptă spre Sierra. Practic, chiar de la marginea orașului începe *„zona maiorului Almeida"*, unul din teritoriile libere ale Cubei.

Pe *Careterra Central,* în drum spre Manzanillo, din kilometru în kilometru, posturi fixe ale armatei și poliției ; fiecare mașină e oprită, scotocită cu minuțiozitate ; la porțile orașului controlul e draconic ; la Bayamo, în fața trist-celebrei *granja* unde operează asasinul Sosa Blanco, mașinile sînt literalmente acoperite de polițiști, care foiesc ca viermii pe o bucată de carne. Pentru că în munți, cum s-ar spune la cîțiva pași, e un alt *teritorrio libre,* cel mai important : aici conduce lupta Fidel Castro, de atîtea ori îngropat de presa lui Batista.

Deasupra *careterrei* zboară mereu avioane și elicoptere, dar abia părăsită șoseaua, la cîteva zeci de metri un rîu umflat de ploile din septembrie își rostogolește valurile gălbui sub bolta impenetrabilă de frunziș ; de aici începe urcușul în Sierra ; după cîteva ore de drum un *bohio* singuratic. Aici așteaptă

Vin Botello, în uniforma *verde-olivo*, cel mai bun ghid al zonei ; *guajiro* născut în această regiune cunoaște fiecare boschet, fiecare piatră.

Începe urcușul, greu, penibil, pe niște cărărui noroioase, care dispar frecvent și numai ochiul ager al ghidului recunoaște imperceptibilele semne. Patrulele batistiene se aventurează foarte rar în această zonă, pe care cu groază o numesc *el inferno vierde* și unde, după fiecare copac, după fiecare boschet, în fiecare groapă îi poate pîndi glonțul neiertător al „rebelilor". Lipsa de muniții a făcut ca ostașii revoluționari să devină țintași neîntrecuți : fiecare glonte contează și, de obicei, fiecare își atinge ținta.

Zece ore de drum și iată tabăra lui Juan Machado în *Brazo de Toro ;* aici se pot afla primele știri : „Ofensiva" trîmbițată a armatei lui Batista, al cărei succes e anunțat în fiecare zi cu litere de-o șchioapă în coloanele ziarelor, a fost zdrobită.

De aici, mereu înainte, urcînd spre Las Vegas, unde e campamentul lui Fidel. Din cînd în cînd, rar de tot, printre trunchiurile arborilor, prin desiș, se zăresc uniformele galbene ale batistienilor. Ostașii „rebeli" se amuză pîndindu-i, observînd groaza comună a soldaților și ofițerilor care, plecați în misiune, caută un loc unde să se așeze, un loc pe care-l bănuiesc pustiu, stau o zi-două, la plecare trag cîteva salve în aer și apoi raportează despre „succesul" misiunii. Dar în Sierra Maestra nu există „zone pustii", există doar teritoriul liber al Cubei.

Pe marginea rîului Yara coliba țăranului José Verdecia : are cinci copii, patru sînt în armată, unul a murit acum cîtva timp în lupta de la Cerro.

Ceva mai sus, o altă colibă distrusă, arsă, un morman de cenușă.

— Pe aici a trecut dobitocul de Sánchez Mosquera... A împușcat femeia care era însărcinată și doi copii mici. Zicea că vrea să dea un exemplu.

Noaptea se aude stins zgomotul unei canonade.

— De cînd i-a bătut Fidel, în fiecare noapte trag la întîmplare asupra munților zece-cincisprezece salve... Vor să-și alunge frica.

Pe piscul *Las Mercedes*, într-un *bohío* funcționează... inspectoratul școlar al Sierrei Maestra ; de un an de cînd durează lupta aici au apărut primele școli și e normal ca munca învățătorilor să fie inspectată. Tot aici lucrează un muncitor, Manolo Viltres, unul dintre cei mai iubiți oameni din Sierra ; grație lui, în toate campamentele de la Manzanillo pînă la La Plata se consumă carne de patru-cinci ori pe săptămînă. Cum face ?

— Încerc să mă descurc.

A organizat și unica „prăvălie" numită *El Turquino* sau *„La Tiendecita de la Maestra"* (Prăvălioara învățătoarei), unde se pot cumpăra bomboane și dulciuri.

De aici se desfășoară în toată măreția ei panorama Sierrei. O scurtă sclipire a soarelui în amurg și pe versant se aprinde o singură clipă un ochi de lumină : e acoperișul de zinc al *Comandanciei General*.

Zona e din ce în ce mai populată : apar ateliere de croitorie, unde se confecționează uniforme, ateliere de reparat arme, ateliere de fabricat „bazooka", după rețeta de care am pomenit în altă parte.

De aici, muntele formează un perete aproape vertical pînă la vîrful *La Plata*, al treilea ca înălțime în Cuba, după *Turquino* și *Loma Caracas* ; Fidel a ales aici sediul cartierului general. Pentru cine a văzut peretele acesta inaccesibil, declarația lui Fidel, făcută la trei luni după debarcare, apare ca foarte realistă : „Eu pot lupta zece ani în Sierra, dar nu pot asigura pe nimeni că poporul cuban va suporta zece ani de dictatură". La Plata — capitala teritoriului liber al Cubei — e un bastion inexpugnabil al revoluției.

Aici s-au construit cabane încăpătoare, cu pereții de zinc, acoperiți de frunziș ; ele aderă la peretele muntelui prin minuni de acrobație și de ingeniozitate inginerească.

O cabană cu două etaje : sediul lui Faustino Pérez, administratorul civil al teritoriului liber ; o imensă

magazie unde sînt depozitate arme și muniții, pe care o fetiță le numără conștiincios, trăgînd o linie pe caiet de fiecare 10 cartușe.

Cabana lui Fidel e asemenea celorlalte : o masă acoperită de hărți, planuri, cărți, cartușe, cutii de *tabacos,* trei fotografii ale lui Fidelito, un scaun de dentist, adevărată piesă de muzeu, și, rezemată de el, o armă cu lunetă.

Un ziarist din Venezuela relatează astfel prima sa întîlnire cu Fidel :

„O cămașă militară descheiată lasă să i se vadă pieptul musculos ; poartă două ceasuri brățară (asta din momentul în care o nepotrivire de ceasuri era să aducă pierderea unei lupte). E foarte palid deoarece în La Plata soarele nu pătrunde niciodată. Remarc privirea ascuțită, pătrunzătoare a ochilor negri, mobili ; poartă ochelari cu ramă groasă. Trece rapid de la o temă la alta : războiul, politica, viitorul. «Batista — spune de mai multe ori — n-are scăpare. E încolțit.» Vorbește despre inutilitatea «alegerilor» convocate de dictator pentru luna noiembrie. Spune că primește mereu oferte din partea soldaților și ofițerilor lui Batista de a conspira. Nu e partizanul conspirațiilor, crede că această etapă e depășită, ci preconizează încorporarea soldaților în armata revoluționară. Ne arată noul decret în virtutea căruia guvernul revoluționar va sancționa cu o interzicere de 30 de ani de a ocupa sarcini publice pe toți candidații la aceste așa-zise alegeri".

Sîntem întrerupți de Paco Cabrerra care-l anunță că 30 de soldați revoluționari, conduși de căpitanul Vega, au căzut într-o ambuscadă. Reacționează indignat :

«— Asta e culmea pentru niște partizani, să cadă într-o ambuscadă !»

În *Campenento Central* mai lucrează procurorul, responsabil cu aplicarea legalității revoluționare, Célia Sánchez, secretara lui Fidel Castro, Violeta Casals, spicheriță postului *Radio Rebelde.*

Situația militară în luna octombrie 1958 e următoarea : cu toate că numărul coloanelor nu e atît

de mare pe cît cred în general cubanii, *Fidel* a reușit să înarmeze 500 de ostași în principalele campamente ale Sierrei Maestra (*La Plata, Providencia, Los Negros, La Estrella, Las Vegas, Las Penas, Cieneguilla)*; *Raúl Castro* a consolidat cel de-al doilea front *Frank País*; *Juan Almeida* stăpînește zona *La Cobre,* la porțile lui Santiago de Cuba; *Crescencio Pérez* operează în extremul vest al *Sierrei Maestra (Niquero, Campachucla, Media Luna)*; în centrul provinciei, luptîndu-se în cîmp deschis, acționează coloanele comandanților *Ramiro Valdés, Calixto García, René de los Santos* și *Jaime Vegas.*

Din *Pinar del Rio* se anunță că maiorul *Dermidio Escalona* luptă în *Cordillera de los Organos.*

După 20 de luni de bătălie, se poate spune că întreaga insulă e cuprinsă de focul insurecțional al războiului civil.

Acești 2 000 de oameni, aproximativ, au zdrobit 40 000 de soldați, poliția și marina în timpul ofensivei lui Batista din mai 1958, în 30 de bătălii, capturînd un însemnat număr de arme, printre care tancuri grele, tunuri, făcînd mii de prizonieri, nimicind mii de soldați ai tiranului. Și, ceea ce este lucrul cel mai important, demoralizînd cu desăvîrșire pe mercenarii dictatorului.

La 26 iulie Fidel Castro, vorbind la postul *Radio Rebelde,* spunea:

„Dilema în care se găsește armata e foarte clară: ori se desprinde de acest cadavru care este regimul lui Batista și-și răscumpără păcatele în fața națiunii, ori armata se sinucide ca instituție. Ceea ce se mai poate salva astăzi nu se va putea salva peste cîteva luni. Dacă războiul se mai prelungește 6 luni, armata se va dezintegra cu desăvîrșire."

La o oarecare distanță de corpul principal de cabane, pentru a fi ferit de atacuri aeriene eventuale, se ridică Spitalul Militar, condus de *el comandante médico de la Sierra,* doctorul Martinez Sánchez, o somitate medicală din Havana, care și-a părăsit luxosul cabinet și bogații clienți pentru a veni în

munți. E o clădire mare, „înfrumusețată" cu mijloace locale : cărări de tinichea, din cutiile de lapte praf, pereți despărțitori făcuți din cutii de *tabacos*, paturi (singurii care dorm în pat în Sierra Maestra sînt răniții și bolnavii, ceilalți au hamacuri), o veche masă de biliard, ajunsă aici prin cine știe ce minune, servește ca masă de operații pe care s-au făcut cîteva intervenții extraordinare la lumina lămpilor de gaz. În fiecare seară sînt primiți și consultați țăranii din Sierra, cei care nu văzuseră doctor în viața lor. De asemenea luptătorii ilegaliști din orașe, răniți în ciocnirile cu poliția și al căror tratament ar fi primejdios în clinici, sînt aduși aici prin rețeaua clandestină.

Toată această „minune de organizare", cum spune toată lumea, e opera lui *Che* Guevara. Funcționează de asemenea ambulanțe operative : medici însoțesc coloanele în luptă pentru a putea da primul ajutor pe loc, sub focul inamicului.

Pe măsura posibilităților s-au organizat spitale de campanie și în celelalte zone de luptă ; medicii cubani au venit în Sierra ca să-și facă datoria patriotică ; ei sînt aceia care astăzi au răspuns sabotajului unor medici fugiți, prestînd o muncă supraumană și reușind să învingă „criza" pe care voiau s-o provoace agenții imperialismului.

Alături de spitalul „Dr. Mario Muñoz" (medicul grupului care a atacat *Cuartelul Moncada* și care a fost asasinat mișelește) — într-o baracă încăpătoare, se găsesc prizonierii, ofițeri batistieni ; Fidel a dat ordine severe ca ei să fie tratați cu respect ; majoritatea prizonierilor sînt însă predați Crucii Roșii. Unii din acești ofițeri au ajuns mai tîrziu să slujească revoluția în misiunile cele mai periculoase. Unul dintre ei, *comandante* José Quevedo fusese coleg de universitate cu Fidel. El a fost făcut prizonier în bătălia de la El Jigüe ; istoria merită povestită :

La 11 iunie 1958, în momentul cel mai ascuțit al ofensivei lui Batista, armata ajunsese la 10 kilometri

de vîrful Turquino. Era Batalionul 18, comandat de Quevedo. La 15 minute după contactul de foc, batalionul este complet încercuit, rămîne izolat, fără alimente. Aviația dezlănțuie un teribil bombardament, mitraliază pozițiile revoluționare, dar nici un ostaș revoluționar nu se mișcă din tranșee. În ziua de 16, trupe proaspete batistiene încearcă să spargă cercul, dar sînt respinse cu mari pierderi. În aceeași zi, aflînd că de cinci zile trupa încercuită e fără apă, Fidel dă ordin să se înceteze focul, pentru 3 ore, ca să se poată aproviziona de la îmbucătura rîului La Plata. Fidel îi trimite o scrisoare lui Quevedo :

„*Comandante* José Quevedo !

Cu profundă tristețe am aflat, din gura primilor prizonieri, că dv. sînteți șeful trupei încercuite. Știm că sînteți un militar cult, doctor în drept. Dv. știți că nu este justă cauza pentru care vă sacrificați. Dv.. militar de onoare și cunoscător al legilor, știți că dictatura înseamnă violarea tuturor drepturilor constituționale și umane ale poporului. Dv. știți că dictatura n-are dreptul să sacrifice soldații republicii, pentru a menține un regim care oprimă națiunea. n-are dreptul să trimită soldații republicii să lupte împotriva fraților lor, care reclamă dreptul de a trăi liberi și demni. Nu sîntem în război împotriva armatei, luptăm împotriva tiraniei. Nu vrem să omorîm soldați : deplîngem profund fiecare soldat care moare apărînd o cauză ignobilă și rușinoasă.

Politicienii tîlhari, miniștrii, senatorii și generalii stau în Havana fără nici un risc, în timp ce soldații lor sînt strînși într-un cerc de fier, răbdînd de foame și sete, amenințați de distrugerea iminentă.

Trupa dv. este încercuită, n-aveți cea mai mică nădejde de a vă salva, toate drumurile sînt închise, minate, înconjurate de tranșee. Nimeni nu vă poate salva. Veți muri de foame sau de glonț.

A sacrifica soldații într-o bătălie pierdută pentru o cauză rușinoasă e o crimă pe care un om cinstit n-o poate comite.

În această situație vă ofer o predare demnă. Toți oamenii vor fi tratați cu cel mai mare respect și considerație. Ofițerii pot să-și păstreze armele individuale.

Primiți, nu vă veți preda unui dușman al Patriei, ci unui revoluționar sincer, unui combatant care luptă pentru binele tuturor cubanilor, chiar pentru binele soldaților care ne atacă, unui tovarăș de pe băncile universității, care dorește Patriei tot ce-i doriți și dv.

Fidel Castro"

Maiorul Quevedo preferă să aștepte ajutorul pe care i-l făgăduia, dintr-o avionetă care se învîrtea deasupra locurilor, colonelul Ugalde Carillo.

În ziua de 19, un batalion întreg, sprijinit de artileria terestră și maritimă, înaintează spre La Plata.

Lupta durează 24 de ore, batalionul e în întregime nimicit.

În ziua de 20, unii soldați batistieni, abia tîrîndu-se pe picioare, se apropie de tranșeele „rebelilor" și cer mîncare, apă, țigări. Sînt primiți cu dragoste, hrăniți din puținul fiecăruia. Mulți plîng cu hohote.

La 21, resturile batalionului se predau.

Am citat acest episod, care e foarte romantic și ține parcă de alt secol ; aceasta a fost starea de spirit a armatei revoluționare. Astăzi, după neîncetatele provocări imperialiste și răspunzîndu-le, Fidel a declarat că „terorii contrarevoluționare i se va răspunde prin teroarea revoluționară". Iar presa capitalistă a început din nou să mugească.

Din ce în ce mai mulți ziariști din lumea întreagă sosesc în Sierra ; cercul de tăcere țesut de Batista se sparge ; pe ecranele lumii încep să ruleze scurte documentare despre lupta revoluționară ; în Las Vegas se semnează documentul Crucii Roșii Internaționale, privind predarea prizonierilor batistieni, în care, pentru prima dată, *El Ejercito Rebelde* e recunoscut parte beligerantă. Sfîrșitul se apropie.

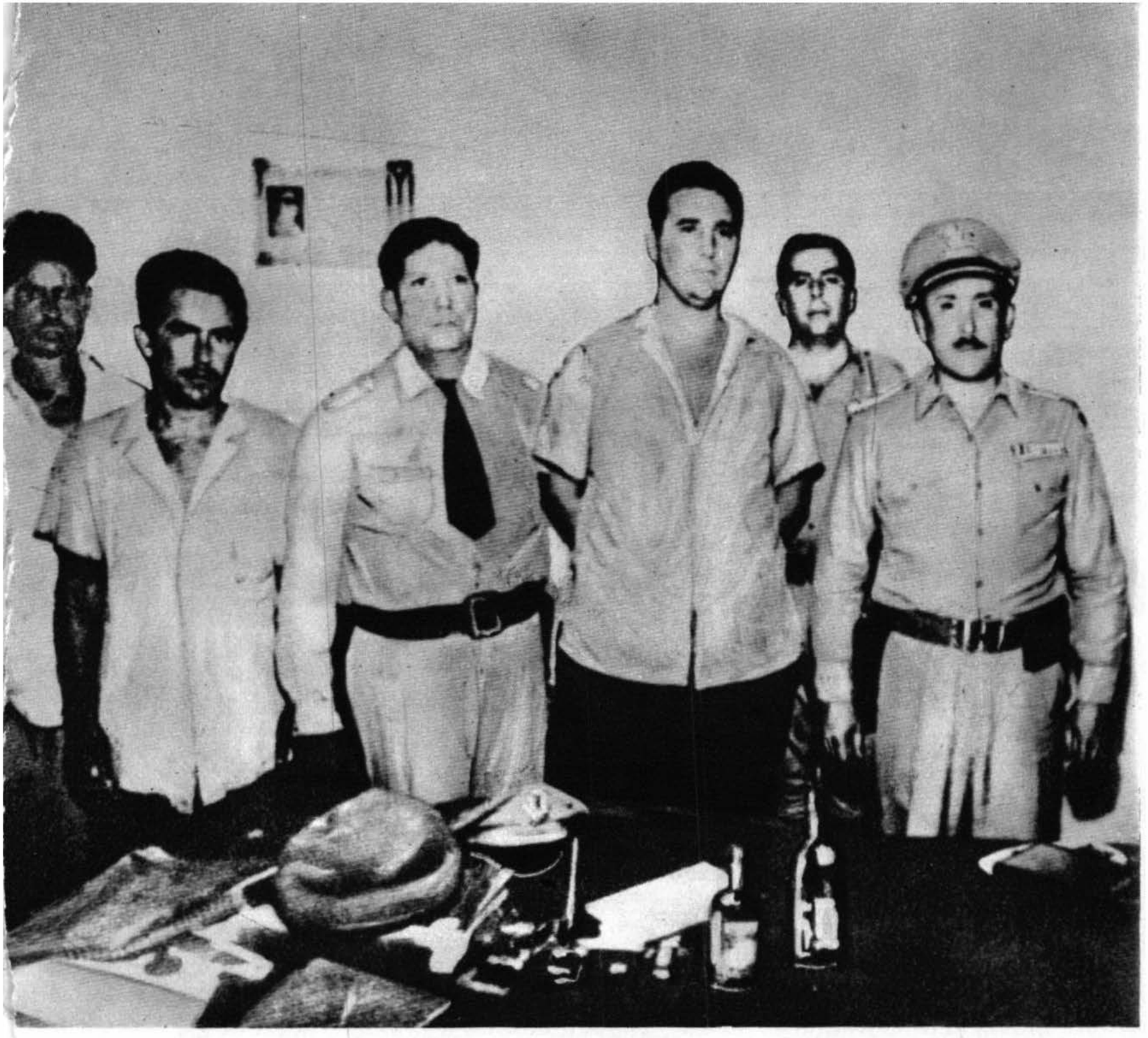

Fidel Castro în zilele procesului

Fidel şi Raúl Castro în Sierra Maestra

În „teritoriul liber" viața funcționează normal : școli, spitale, tribunale civile, primele măsuri ale reformei agrare.

În *Las Minas del Frío* (acolo unde astăzi e una din principalele tabere ale învățătorilor voluntari), funcționează o „Școală de recruți" organizată de *Che* Guevara. E regiunea cea mai bombardată ; trei-patru raiduri pe zi. De pe vremea lui *Che* funcționează aici un atelier de cizmărie, de armurărie și dulgherie. „Recruții", desculți, zdrențăroși, slabi și flămînzi, fac instrucție cu pari în loc de puști ; pe fețele lor subțiri apar primele tulee de barbă pe care și-o lasă să crească ; în curînd vor fi *barbudos*.

Cei mai destoinici vor fi trimiși în *„La Estrella"* unde sînt specializați în mînuirea mortierelor, în punerea minelor sau în deminare. Se povestește că în timp ce se făcea un exercițiu de minare, un țăran a trecut pe acolo, provocînd indignarea lui Fidel.

— Hei, *compadre* ! De ce treci pe aici ? Nu vezi că nu e voie ?

— Bine, *compay*, mi s-a urît să aștept !

Tot strigînd, Fidel îi răspunde :

— Ia te uită, noi așteptăm de doi ani și încă nu ni s-a urît !

„LA COLUMNA INVASORA"

Unul din chipurile care te întîmpină cel mai des în Cuba de astăzi e al unui tînăr subțire, cu barbă mare revărsată pe piept, cu plete lungi ieșind de sub borurile largi ale unui *sombrero tejano* ; moartea n-a reușit să-l șteargă — nu din amintirea poporului, deoarece încă din timpul vieții căpătase proporții de legendă ; moartea n-a reușit să-i distrugă prezența zilnică ; moartea nu i-a obișnuit pe cubani cu ideea că nu-l vor vedea conducîndu-și „jeep"-ul, străbătînd călare întinse *caballerias* ale gospodăriilor de stat sau luptînd cu elanul unic care-i era propriu împotriva viermilor invadatori, pe Camilo Cienfuegos ; moartea lui nu i-a obișnuit să nu aștepte ca Fidel, în focul unei cuvîntări, să se oprească deodată, să se întoarcă și să-l întrebe pe ostașul bărbos de lîngă el : *¿ Voy bien Camilo ?* *

Viața lui este o adevărată *canción de gesta.*

Fiu de muncitor (și am descris în altă parte respectul unanim de care se bucură în Cuba bătrînul Cienfuegos, cu părul alb, cu un respectabil Colt la centură și soția lui firavă, îmbătrînită, căreia toată lumea îi spune *La Señora Madre),* Camilo a fost crescut în spiritul unei profunde și adevărate iubiri pentru popor, în spiritul tradițiilor de luptă ale proletariatului cuban. În 1937, la vîrsta de 8 ani, făcea parte din *„La Asociación del Niño Español"* și ajuta din mărunțele economii, de care putea dispune un

* Zic bine, Camilo ?

copil de muncitor, la creşterea a 75 de orfani ai terorii lui Franco. Viaţa lui Camilo a fost la fel cu viaţa tuturor copiilor de muncitor : a cunoscut munca grea a părinţilor, eforturile lor pentru a-i da o educaţie ; s-a bucurat de plăcerile simple care i se puteau oferi : excursii, sport. Reuşeşte cu greu să studieze un an în Şcoala superioară de artă. În 1954 îşi „încearcă norocul" în Statele Unite, dar se înapoiază în ţară, respins de „Nordul crud şi brutal" de care vorbea José Martí.

Ia parte la toate manifestaţiile studenţeşti, reprimate sălbatic de poliţia lui Batista : la 7 decembrie 1955, în timpul unei greve, cînd fratele său Osmani, azi ministru în guvernul revoluţionar, a fost bătut în mod sălbatic, încearcă să-i ia apărarea şi este rănit în picior. În spital, doctorii remarcă una din trăsăturile lui, care-l vor face mai tîrziu atît de iubit în Sierra, curajul tineresc, veselia : nu dă voie să fie îngrijit primul : „Sînt alţii mai serios răniţi, *lo mio no es nada*".*

Mai încearcă o dată să-şi facă o situaţie la New York, fără să reuşească, este cît pe ce să piară într-un incendiu ; poliţia îl supraveghează, bănuindu-l că ar fi comunist. Aici citeşte pentru prima oară declaraţiile lui Fidel şi se convinge că singurul drum spre libertate trece prin insurecţia armată. Nu se mai poate întoarce în Cuba : după Moncada, situaţia devenise insuportabilă pentru revoluţionari.

Străbate pe jos, în autobuz, făcînd autostop, Statele Unite pînă în Mexico, unde începe să-l caute pe Fidel.

La început, deşi fratele său Osmani făcea parte din grupul care pregătea debarcarea în Cuba, nu e primit cu prea mare entuziasm şi asta era logic : poliţia lui Batista încerca tot timpul să-şi strecoare agenţii în grupul lui Castro. Au fost de ajuns cîteva zile însă ca Fidel şi ceilalţi revoluţionari să-şi dea seama de integritatea morală a lui Camilo.

---

* Eu n-am nimic.

După debarcarea iahtului *Granma,* în primele zile de lupte cu armata, Camilo se pierde de restul tovarășilor săi ; e descoperit peste cîteva zile, dormind într-un boschet, de către *Che* Guevara, Almeída și Ramiro Valdés (astăzi comandantul Securității poporului). Împreună pornesc spre Sierra în căutarea lui Fidel. Foamea și mai ales setea îi chinuie ; fiecare rîuleț, fiecare puț este însă păzit de poliție și armată, așa că timp de aproape o săptămînă grupul trebuie să se mulțumească cu roua dimineții. Abia în 14 decembrie se întîlnesc cu Fidel. Sînt în total doisprezece oameni.

În Loma de Caracas, Fidel, prezentîndu-se drept „ofițer-inspector", ia legătura cu un delator, un *chivato,* care-l informează în amănunt despre cuartelul unde sînt trupele tiraniei. Fidel îi spune delatorului că e informat că aici santinelele dorm în post și individul, ca să se evidențieze, îi dă toate indicațiile în legătură cu posturile de control. În această primă acțiune din La Plata, Camilo se distinge prin curajul său neobișnuit, prin totalul dispreț al primejdiei.

Urmează ciocnirile neîncetate cu armata și în același timp se formează *El Ejercito Rebelde.* La cîteva săptămîni, Camilo comandă un pluton de avangardă, cu gradul de locotenent.

Lupte, ambuscade, fiecare glonț drămuit, atacuri prin surprindere, importante cantități de armament capturate. În timpul atacului de la Pino del Água, *el capitán Camilo Cienfuegos* sare primul în tranșeele dușmanului, se avîntă primul în lupta corp la corp. E grav rănit : o rafală de mitralieră îi perforează abdomenul, brațul, și-l rănește în frunte. În timpul cînd tovarășii săi încearcă să improvizeze o targă, sub focul inamicului, Camilo observă alături de el un soldat rănit. Ordonă să fie transportat primul ; văzînd că oamenii ezită, se ridică și spune : „Ori îl luați voi, ori îl iau eu în spate !"

E îngrijit în Spitalul *Rebelde* și peste o lună e gata din nou de acțiune, deși nu pe deplin vindecat.

Cînd ziaristul american Matthews a stat de vorbă cu Fidel, alături de acesta erau toţi tovarăşii săi de luptă ; ascultînd vuietul bombardamentului de aviaţie, al barajelor de artilerie, ziaristul american şi-a imaginat că sînt angajate în luptă importante detaşamente revoluţionare şi că el are în faţă doar statul major. În realitate „statul major" e şi întreaga armată revoluţionară.

Devine necesară extinderea luptei pe alte fronturi. Raúl Castro formase în *La Sierra Cristal* gloriosul Front al Doilea *„Frank País"*. Acum lupta trebuia extinsă în cîmpie. Sarcina aceasta îi revine lui Camilo.

La 31 martie, la miezul nopţii, o coloană de 29 de oameni, sub conducerea căpitanului Camilo Cienfuegos, părăseşte Sierra Maestra, îndreptîndu-se spre Bayamo.

Peste două zile liniile telefonice sînt tăiate la 10 km de Bayamo, linia ferată între Manzanillo şi Bayamo e distrusă.

La 6 aprilie prima întîlnire *în cîmp deschis* cu armata tiraniei. Grupul se fixează de-a lungul *Careterei Central ;* pe la prînz apare un camion cu lapte care camuflează sosirea unor camioane militare. O sticlă cu benzină, camionul cu lapte se răstoarnă ; Camilo iese din tranşee şi le ordonă soldaţilor batistieni să se predea ; cum ei refuză, Camilo deschide focul asupra lor ; cîţiva soldaţi sînt ucişi, ceilalţi se predau. În jurnalul său Camilo povesteşte că în clipa cînd s-a apropiat de prizonieri, aceştia, resemnaţi, s-au întors cu spatele aşteptînd împuşcătura în ceafă. Camilo le spune că pot pleca ; la mirarea unor tovarăşi, le răspunde rîzînd :

— Din acest moment, aceştia sînt propagandişti ai revoluţiei.

Urmează lovitură după lovitură ; pentru prima oară în istoria Americii moderne, a Americii Latine, armata oficială e bătută în cîmp deschis. În acest timp, Camilo desfăşoară şi o vastă activitate de lă-

murire revoluționară, explică țăranilor scopurile revoluției, îi organizează în grupe de rezistență, care trec la acțiune, paralizează transporturile, sabotează comunicațiile inamicului.

La 16 aprilie sosește din Sierra Maestra un ordin al lui Fidel :

„De acord cu necesitățile tactice, este numit șef militar al triunghiului format de orașele Bayamo, Manzanillo și Victoria, *el comandante* Camilo Cienfuegos".

În seara aceea noul maior (cel mai înalt grad în armata revoluționară) e sărbătorit de tovarășii săi ; el le recită o strofă a poetului Espronceda, pe care o alesese ca deviză a vieții sale :

Y si muero, ¿ que es la vida ?
Por perdida ya la di.
Cuando el yugo del esclavo
Como un bravo sacudí. *

Prima acțiune a maiorului Cienfuegos e atacarea centralei electrice din Bayamo. Muncește fără preget la alcătuirea planului. *„El comandante* e aproape leșinat de oboseală, dar continuă să studieze planul de atac" — scrie adjutantul său, căpitanul Osvaldo Herrera. **

Atacul e încununat de succes : sînt distruse cîteva tancuri batistiene, centrala electrică e paralizată. În aceeași zi, neobosit, Camilo atacă Cauto el Paso, la cîteva zeci de kilometri distanță. Inamicul e derutat cu desăvîrșire : comunicatele sale vorbesc de „hoarde nenumărate", în realitate La Columna nu depășește 50 de oameni.

---

* Și dacă mor, ce este viața ?
Am dăruit-o,
În ziua cînd jugul de sclav
Ca un erou l-am scuturat.

** Căzut prizonier, mai tîrziu, căpitanul Herrera a fost torturat în mod sălbatic aproape o lună de zile, fără să scoată un cuvînt. În clipa cînd a simțit că nu mai poate suporta, a atacat cu mîinile goale o santinelă, care l-a împușcat în frunte.

La 4 mai, cîteva unități batistiene reușesc să încercuiască grupul.

„Se aude răpăitul mitralierelor de 50, descrie lupta căpitanul Herrera, explozia obuzelor de mortier, a grenadelor. Avioanele zboară fără încetare deasupra noastră mitraliindu-ne. Sîntem informați că sosesc cîteva tancuri grele. *El comandante* Cienfuegos ordonă să nu se cedeze o palmă de teren dușmanilor noștri. Muntele arde. Sîntem îngropați într-un *cañon* format de albia unui rîu secat, care străbate muntele. Apare un elicopter care dirijează asupra noastră tirul artileriei. La trei jumătate pornesc la atac. Îi respingem. Toți sîntem hotărîți să luptăm atîta timp cît unul dintre noi va fi încă în viață. Maiorul îmi spune că dacă rezistăm pînă la 8 seara, am cîștigat, deoarece la această oră avioanele nu mai pot zbura deasupra noastră.

La 6 seara năvălesc asupra noastră cu toate forțele. Îi respingem. Peste o jumătate de oră, focul scade în intensitate. La 8 seara, străbatem liniile inamice și părăsim muntele La Estrella."

Luna următoare luptele sporadice continuă. „Triunghiul" fierbe și nu numai din pricina acțiunilor militare. Camilo Cienfuegos, îndeplinind dispozițiile lui Fidel, a început să împartă pămînt țăranilor.

„Triunghiul" e practic izolat de restul insulei. Comunicațiile sînt tăiate, în orașele Bayamo, Manzanillo acționează grupe de rezistenți. La 12 iunie, Camilo primește o scrisoare de la Fidel.

„*Comandante* Camilo Cienfuegos,

Îți trimit următorul ordin :

Îți vei aduna toți oamenii bine înarmați și vei veni să iei contactul cu mine în zona Santo Domingo.

Realizează această mișcare în cel mai mare secret ; nimeni nu trebuie să-ți cunoască direcția de mișcare.

Străbate liniile inamice cu cea mai mare prudență.

FIDEL"

Camilo înțelege imediat situația nou creată : armata tiraniei pregătește ofensiva generală împotriva Sierrei Maestra.

Un grup restrîns de *escopeteros* (trăgători de elită) sînt lăsați în „triunghi" ; bazele sociale pentru viitoarea invazie sînt pregătite. Drumul pînă în Sierra e infernal : ploile fac să crească rîurile, care se transformă în adevărate torente ; oamenii frînți de oboseală dorm în medie o oră pe zi, umblă fără încetare prin noroi prin albiile rîurilor, în apă pînă la brîu, evitînd orice ciocnire cu armata lui Batista. Peste tot sînt ajutați de țărani, care le dau alimente, le furnizează ghizi. Camilo notează în jurnalul său :

AM JURAT AZI-NOAPTE SĂ NU MINT NICIODATĂ PE ACEȘTI OAMENI, PE ACESTE FEMEI CARE CRED ÎN NOI.

La 27 iulie grupul ajunge la La Plata, unde se găsește Fidel. Zi și noapte răsună salvele de artilerie, avioanele bombardează și mitraliază fără încetare.

„Fidel îmi spune că trebuie să efectueze o ieșire la două dimineața cu vreo douăzeci de oameni, știe că sîntem morți de oboseală, dar gata oricînd să luptăm. Am dormit o jumătate de oră și la două am pornit cu Fidel."

Atacul prin surprindere reușește : sînt capturate cîteva obuziere grele și 18 000 de cartușe.

În 19 iulie sosește și *Che* Guevara ; ofensiva desperată a batistienilor conduși de dementul Sánchez Mosquera e zdrobită.

Bucuria victoriei e umbrită de știrea morții căpitanului Herrera. Iată scrisoarea unui țăran adresată lui Camilo, în această împrejurare :

> „Alături de dumneavoastră, *comandante*, ne doare dispariția, niciodată îndeajuns deplînsă, a căpitanului Herrera *(nuestro nunca bien llorado)*, dar ne consolează faptul că știm că a murit așa cum a trăit, ca un bărbat, ca un viteaz.
>
> Să ne fie exemplul său o bază pentru a consolida idealurile noastre."

Pentru dictator ziua de 21 august 1958 a fost o zi ca oricare alta : la palat, Batista a primit miniştri, afacerişti, ofiţeri superiori. Generalul Tabernilla a anunţat iminenta distrugere a bandelor comuniste; seara, maiorul Boix Comas, şeful biroului de presă al armatei, într-una din stereotipele sale homelii, a informat poporul despre „iminenta lichidare a banditilor din Sierra".

În aceeaşi zi, la peste 1 000 de kilometri distanţă, Fidel Castro semna un ordin militar.

„*El comandante* Ernesto Guevara primeşte misiunea de a conduce din Sierra Maestra pînă în provincia Las Villas o coloană revoluţionară, care va purta numele eroului nostru *Ciro Redondo.*"

„*El comandante* Camilo Cienfuegos primeşte misiunea de a conduce o coloană revoluţionară din Sierra Maestra pînă în provincia Pinar del Rio. Coloana va purta numele lui *Antonio Maceo,* ca un omagiu adus gloriosului luptător pentru independenţă."

Comandanţii Coloanelor *Rebeldes* au dreptul de-a organiza unităţi de luptă revoluţionară, de-a aplica codul penal şi legile agrare ale armatei revoluţionare în teritoriul cucerit.

Coloana a 8-a a lui Guevara porneşte la 27 august. Ploi tropicale, rîuri crescute furtunos, întîlniri neîncetate cu trupele tiranului, zilnice atacuri aeriene, camioane batistiene şi „jeep"-uri capturate, folosite un timp, apoi incendiate, cizmele şi bocancii rupţi, uniformele ferfeniţă, o oră-două de somn pe zi, sacrificii, sindicate muncitoreşti înfiinţate în drum, pămînturi împărţite ţăranilor, ambuscade, atacuri furtunoase...

Cîteodată, cele două coloane se întîlnesc şi acţionează un timp împreună. La numai două săptămîni de marş în Camagüey, regiunea plană, devine clar că infanteria tiraniei nu e în stare să ţină piept, în cîmp deschis, armatei revoluţionare. Singura lor resursă e aviaţia, care bombardează şi mitraliază me-

reu case țărănești, boschete unde piloților li se pare că văd mișcare de trupe.

Din jurnalul lui *Che :*

„Septembrie 16. Trecem prin moșia Hevia. Un țăran ni se alătură, clasă generoasă, fără fidelitatea și eroismul căreia n-am fi putut rezista. Trupa nu mai poate. Flămîndă, zdrențuită, cu picioarele însîngerate și atît de umflate, încît sparg bocancii putrezi."

Din jurnalul lui Camilo :

„Timp de patruzeci de zile, am mîncat de unsprezece ori. Baza hranei noastre a fost un cal, pe care a trebuit să-l mîncăm crud, deoarece nu putem aprinde focuri.

50% din oameni au temperatură, dureri de cap, de gît, vărsături.

Înaintăm.

Fidel, trimite-mi, te rog, dinamită T.N.T. sau clorat, gloanțe de calibrul 30, fulminante, sîrmă electrică dublă, *Canto General* al lui Neruda, *Dicționar al limbii spaniole,* un text al *Constituției* din '40 sau orice altceva vrei tu."

Din jurnalul lui *Che :*

„Îi văd frînți, pare că nu mai au viață decît în ochii cufundați în orbite. Merg alături de ei și îmi vine să-mi deschid vinele ca să le ofer ceva cald. N-au dormit și n-au mîncat de trei zile. Am gîtul inflamat și ori de cîte ori durerea cedează puțin, le vorbesc. Și ei îmi mulțumesc cu un surîs și merg mai departe, clătinîndu-se sub greutatea armelor și a muniției."

Mai departe, din același jurnal :

„Azi am distrus două plutoane ale inamicului. Am capturat..."

Comunicatul militar al lui Batista din 20 august :

„Forțele Regimentului 2 Agramonte au surprins grosul forțelor bandiților în Laguna de Guano, Ca-

magüey, ucigînd cea mai mare parte, risipind pe ceilalţi. Între morţi a fost identificat cunoscutul agent comunist internaţional *Che* Guevara."

Din jurnalul lui *Che :*

„Plecăm din Cayo Toro sub focul unui avion, intrăm în terenuri mlăştinoase, apa ne ajunge la brîu, uneori pînă la gît. Toţi suferim de friguri.

O săptămînă.

Ajungem la linia ferată. Atacăm. Îi auzim cum strigă :

«Oamenii lui *Che ! Los barbudos !*»

Bombardamente. De trei zile ne hrănim cu apă noroioasă."

În sfîrşit, ajung la o fermă. Guevara încetează de-a mai fi comandant militar şi se transformă în medic ; el însuşi foarte bolnav îşi tratează soldaţii, îi încurajează :

— Nu-i nimic, *muchachos,* cînd vom intra în Havana, o să umblăm numai pe perne.

Dintr-un comunicat al lui Camilo, adresat lui Fidel :

„Nimic nu ne-a împiedicat să ne ducem la capăt misiunea. Camagüey a rămas în urmă, Camagüey cu orele lui dificile, cu orele de foame. Împreună cu *Che* am intrat în Las Villas, străbătînd rîul Jatibonico înot, muiaţi pînă la piele, dar cu armele şi cartuşele uscate."

6 octombrie, 63 de ani de la nemuritoarea epopee a lui Gómez şi Maceo, coloanele lui Guevara şi Camilo intrau în Las Villas ; şi parcă pentru a accentua paralelismul istoric, unul din şefi era cuban, iar celălalt străin prin naştere, dar cuban prin dragostea pe care o purta noii sale patrii. *

Situaţia din zona Escambray era foarte complexă. Pe de o parte, succesele coloanelor lui Camilo şi *Che* însemnau stăpînirea practică a zonei ; pe de altă

* Generalul Maximó Gómez era dominican.

parte, era atitudinea fracționistă a grupului condus de maiorul Jesús Carrera care se stabilise în Sierra Escambray și — așa cum am arătat în altă parte — teroriza țăranii, stabilea impozite, comitea ilegalități revoltătoare, executa oameni nevinovați. În comunicatele acestui individ, care făcea aici picnic, se întîlnește la fiecare pas termenul *mi teritorrio;* lui Guevara îi trimite o notă obraznică : „Fiind informat că dumneata te îndrepți spre zona mea, fără să-mi ceri oficial aprobarea, doresc să te previn că..."

Camilo Cienfuegos îi răspunde tăios, calificîndu-l de *comevaca* și intră în zonă, fără să-și „limpezească intențiile".

Răbdarea și tactul politic al celor doi comandanți sînt uimitoare : sprijinindu-se pe elementele cele mai cinstite și cu adevărat revoluționare din Mișcarea 13 Martie, Faure Chomón și alții, afirmă fidelitatea lor față de sfatul atît de actual al lui José Martí : „Unitate, acesta este cuvîntul de ordine".

Cu cîteva zile înainte, Camilo făcuse legătura cu grupul de luptători conduși de Félix Torres.

„Am sosit la un campament condus de domnul Félix Torres, comunist, perfect organizator. De la început și-a pus toată forța de muncă în serviciul cooperării unităților noastre. Sînt convins că avem o cauză comună. Ne simțim ca între frați, ca în Sierra, ne-au oferit tot ce aveau mai bun" — scrie Camilo în jurnalul său.

Bătălia din provincia Las Villas mobilizează toate forțele tiraniei. Se interzice călătoria pe căile ferate, pe șosea ; se deschide focul fără somație. Mai mult, apare un ordin prin care părinții, tutorii și orice alte persoane responsabile sînt obligate să anunțe imediat dispariția fiilor sau pupililor, sub amenințarea pedepsei cu moartea.

Celebrul asasin José Eleuterio Pedraza e numit general-maior și comandant al zonei ; el își începe activitatea ordonînd un sălbatic bombardament asupra populației civile, cu bombe de 1 000 kg *Made in U.S.A.*

În piața mare din orășelul Sancti Spíritus, *Che* dictează un ordin prin care se interzice vînzarea băuturilor alcoolice.

Din atelierele din Ciénaga sosește un tren blindat.

În atelierele din Ciénaga fusese montat un tren blindat ale cărui piese sosiseră din Marea Britanie. De asemenea, în zonă sînt masate tancuri grele, aruncătoare de flăcări, artilerie.

Coloana lui Camilo, în strînsă colaborare cu cea a lui Félix Torres, atacă orașul Yaguajay pe care-l ocupă casă cu casă, cu toată rezistența îndîrjită a polițiștilor batistieni.

Marina de război se apropie ; manevra e însă foarte indecisă, cîteva obuze trec pe deasupra pozițiilor armatei *rebelde*. Camilo trimite doi emisari să stea de vorbă cu ofițerii de marină. Ultimatum-ul e foarte concis :

— Ori vă predați, ori luptați, ori vă depărtați de coastă. Răspundeți imediat.

Și vasele de luptă se depărtează cuminți.

În oraș lupta se apropie de sfîrșit. Trupele batistiene se refugiază în *cuartel*, sub conducerea căpitanului chinez Abón Li.

Camilo dă ordin să fie pregătit pentru luptă un enorm tractor, botezat Dragon I, care, apropiindu-se de zidurile cazărmii, le supune unui foc violent de mitralieră și aruncătoare de flăcări. Două vagoane încărcate cu dinamită sînt proiectate asupra zidurilor cazărmii. Speranța că aviația va reuși să oprească atacul revoluționarilor e repede spulberată ; de data asta avioanele sînt supuse unui foc nimicitor și silite să dispară.

La 31 decembrie, cu mîinile ridicate, garnizoana iese din cazarmă.

Utilizînd tot felul de vehicule, Coloana a 8-a „Ciro Redondo" înaintează spre Santa Clara, capitala provinciei.

Lozinca momentului e : „Nu există odihnă !"

În „jeep"-ul lui, Guevara, cu o hartă întinsă pe genunchi, profesorul de geografie al Universității Las

Villas, Antonio Núnez Jiménez, şeful serviciului topografic al armatei revoluţionare, semnalează drumurile necunoscute care duc spre capitală.

Generalul Pedraza şi colonelul Casillas au luat toate măsurile pentru a face din Santa Clara o fortăreaţă inexpugnabilă ; *El Palacio Provincial,* Palatul Justiţiei, închisoarea, bisericile *Buenviaje* şi *Nuestra Señora,* posturile de poliţie şi mai ales *El Gran Hotel* cu cele 11 etaje ale sale sînt transformate în adevărate cazemate.

Luni 25 decembrie, ora cinci dimineaţa, *Che* porneşte la atac în fruntea coloanei, ocupînd Loma de la Capiro şi clădirea Lucrărilor Publice. Trenul blindat e atacat cu sticle de benzină ; ostaşii revoluţionari se apropie la cîţiva metri sub focul infernal al armelor de bord şi aruncă grenade în ambrazuri ; în faţa lui, pe linia ferată au fost îngrămădite tot felul de obstacole, şine vechi, camioane, bolovani. Mecanicul încearcă să se întoarcă, dar e imposibil : în cîteva minute şinele au fost demontate. Focul continuă un timp, scăzînd în intensitate, apoi pe un vagon apare steagul alb.

Armamentul capturat e imediat împărţit ; începe atacul general. Pînă şi veteranii din Sierra, obişnuiţi cu solidaritatea ţăranilor, sînt uimiţi de valul de entuziasm al populaţiei ; oamenii îşi sacrifică automobilele, mobilele ca să ridice baricade împotriva tancurilor ; de pe acoperişuri, de pe balcoane, de la geamuri, femei şi copii aruncă sticle de benzină asupra tancurilor. Un strigăt unanim răsună peste tot :

— Arme ! Daţi-ne arme ! Vrem arme !

În parcul Leoncio Vidal, sub focul precis al celor mai buni trăgători ai regimentului batistian, ostaşii revoluţionari înaintează spre Gran Hotel ; spre deosebire de Sierra, aici terenul le este ostil ; înaintează fără acoperire, dar înaintează : hotelul e cucerit etaj cu etaj, apartament cu apartament.

Aviaţia bombardează oraşul la întîmplare, dar furios, fără pauză. *Che* Guevara, rănit în braţ, străbate parcul Vidal cu pipa în gură ; nici măcar o singură

dată nu ridică ochii spre cerul unde bubuie motoarele avioanelor.

În 31 decembrie bombardamentul începe în zori. Odată trecut un val, ostașii ies din adăposturile improvizate, cîștigă cîțiva metri, se îngroapă în teren... Colonelul Casillas refuză să se predea ; în același timp e de acord să se întîlnească cu Guevara sub auspiciile Crucii Roșii.

Într-un „jeep", Guevara sosește la campamentul militar ; subțire, cu barba sa rară și părul bogat, țîșnind în șuvițe de sub basca neagră, devenită legendară *(La boina negra del Che)*, calm, ironic.

— Colonele, vin să vă cer să vă predați pentru a evita vărsarea de sînge.

— Maiorule, pînă cînd am un glonte, nu mă predau. Am să prefac Santa Clara în praf și pulbere și am să vă scot din oraș, oricît ar costa asta. Cu armele pe care le am, dumneata nu poți să mă învingi.

Che surîde ironic :

— Colonele, aveți arme, dar nu prea aveți cine să le mînuiască.

Casillas începe să urle :

— Am terminat întrevederea ! Poți să încerci să intri aici, *comandante !*

— Nu, colonele, dumneata trebuie să ieși de aici și să vii să te predai.

Se înclină cu suavitate și cu pipa între dinți iese, străbătînd șirul de soldați care-l privesc cu teamă, dar și cu admirație secretă. (Încă se pot vedea pe ziduri afișe în care se oferă un premiu aceluia care-l va preda viu sau mort pe „teribilul agent al comunismului internațional").

Nu s-a stabilit încă ce s-a petrecut între Casillas și oamenii lui ; peste o oră, aceștia se predau ; colonelul Casillas a fost prins mai tîrziu, îmbrăcat civil, în timp ce încerca să ajungă pe coastă spre a se îmbarca pentru S.U.A.

Arestat, se plînge de zgomotul care-l împiedică să se odihnească.

Căpitanul Machín, unul din adjuncții lui Guevara, îi răspunde :

— Colonele, într-un război nu putem evita gălăgia... Toate războaiele sînt zgomotoase...

— Cum se explică faptul că, deşi superiori numeric şi mult mai bine înarmaţi, aţi pierdut războiul ? întreabă un ziarist.

— Pur şi simplu pentru că moralul soldaţilor noştri era la înălţimea ghetelor mele...

La 17 noiembrie *Columna Uno „José Martí"* ajunge la sătucul Macanacú, în apropiere de Guisa ; aici trei companii ale armatei au hotărît să treacă în rîndul armatei *rebelde*.

În faţa celei mai impozante case (întreg satul are 21), stau perfect aliniaţi soldaţii, în ţinută americană impecabilă. Curînd se apropie avangarda coloanei *rebelde*, bărboşi, prăfuiţi, obosiţi, cam zdrenţăroşi. Cele două armate sînt una în faţa celeilalte ; se privesc în tăcere ; apoi un strigăt comun : ¡ *Que vivan los soldatos revolucionarios !* şi pe urmă încep glumele ; unii se imită pe alţii, există o anumită strîngere de inimă de amîndouă părţile şi rîsul e încă destul de forţat. Deodată, linişte. Soseşte Fidel şi se aşază în faţa trupei.

Un sergent mulatru, puternic, înalt, vine în faţa camandantului său şi dă raportul :

— *Señor*, compania e aliniată !

Căpitanul Oquendo se îndreaptă spre Fidel.

— Domnule comandant-şef, vă prezint Compania Charco Redondo, care a trecut în totalitatea ei în rîndurile armatei revoluţionare !

Linişte. Fidel spune, cu o voce răguşită, emoţionată :

— *¡Viva Cuba Libre !*

După şase zile de marş, coloana *José Martí* ajunge aproape de Guisa ; podul este aruncat în aer şi după-amiază la trei începe una dintre cele mai mari bătălii ale războiului civil ; armata dictaturii e superioară numeric şi ca armament, dar moralul e la pămînt şi nici cei mai „optimişti" cronicari ai lui Batista nu-şi mai fac iluzii.

Lupta începe printr-un atac al aviației batistiene ; un avion dirijează tirul artileriei. Apare în goană primul curier care anunță distrugerea avangardei inamice. Primii prizonieri, trei copii aproape, între 16 și 18 ani.

— Cînd v-ați angajat ? întreabă Fidel.

— De o lună... De două luni... De un an...

— Nu știați ce vă așteaptă ? De ce v-ați vîrît în afacerea asta ?

Răspunsuri încurcate, stînjenite, motive economice : toți trei sînt analfabeți.

Tot timpul o echipă specială adună armele inamice capturate ; ele sînt imediat împărțite luptătorilor.

După-masă e distrus un tanc greu de către căpitanul Coroneau.

21 noiembrie

Lupta continuă îndîrjită ; aviația bombardează fără încetare. Pe Fidel îl supără risipa de gloanțe.

Spre seară o coloană inamică respinge trupele revoluționare și se tîrăște în *cuartelul* din Guisa.

22 noiembrie

Cu toată osteneala celor 48 de ore nedormite, *los rebeldes* își reocupă printr-un viguros contraatac pozițiile în fața *cuartelului.*

Seara sosesc delegații asociației de *Ganaderos* ca să discute despre impozitul stabilit de armata revoluționară asupra crescătorilor de vite.

23 noiembrie

Lupta de poziții continuă, Fidel e mulțumit :

— Noi putem aștepta, putem avea răbdare. Esențial e să-i hărțuim fără încetare.

Majoritatea luptătorilor din *Columna Uno „José Martí"* sînt munteni din regiunea Niqueros, unde cu aproape doi ani în urmă debarcase Fidel.

24 noiembrie

Lupte de hărțuială.

25 noiembrie

În zori, un batalion de infanterie, precedat de tancuri grele „Sherman" înaintează pe șosea, dinspre Bayamo. Pe la prînz și această trupă e complet încercuită.

Sosește știrea căderii eroice a căpitanului Coroneau. Rezistase singur cu mitraliera sa grea de calibrul 30 ; un tanc s-a apropiat la cîțiva metri și a deschis focul împotriva lui cu toate armele. Coroneau, simplu mulatru, fără școală, luptase împotriva lui Fidel, la Moncada. După debarcare, s-a unit cu răsculații și a făcut toată campania din Sierra. Căderea sa are o influență neașteptată asupra trupei : pornesc la atac, capturează toate camioanele batistienilor. Aceștia se grupează în jurul puținelor tancuri care le-au mai rămas. Cele distruse sînt așezate pe șosele și, ca s-o blocheze, în jurul lor se sapă șanțuri.

26 noiembrie

Un nou atac al revoluționarilor îi aduce pînă în apropierea imediată a pozițiilor dușmane, unde se fixează, săpîndu-și tranșee.

27 noiembrie

O știre destul de gravă : două noi batalioane și tancuri au sosit pe locul acțiunii.

Fidel are o singură grijă : muniția e pe terminate. Se dă ordinul atacului general. La șase seara blindatele și infanteria inamică încep retragerea în debandadă, lăsîndu-și artileria, munițiile, răniții și morții.

28 noiembrie

Ziua începe cu unul dintre cele mai grele bombardamente din tot timpul războiului. Trei avioane sînt

doborîte, deşi *El Ejercito Rebelde* nu are armament antiaerian.

29 noiembrie

Unul din tancurile avariate, capturate, este pus în funcţiune. Înaintează pînă la intrarea *cuartelului* şi-i distruge zidurile. În clipa aceea două lovituri de *bazooka* îl scot din funcţiune. Servanţii, dispreţuind moartea, rămîn în tanc şi trag pînă la ultimul obuz. Apoi, protejaţi de focul tovarăşilor lor, se retrag. Unul din servanţi, un băiat de 16 ani, Hipólito Prieto, după ce a părăsit tancul îşi aduce aminte că a lăsat în el o mitralieră grea. Se întoarce sub focul duşman şi, deşi rănit, reuşeşte să salveze arma atît de preţioasă.

30 noiembrie

Patru batalioane inamice înaintează spre Guisa; ele sînt zdrobite şi puse pe fugă. La patru după-amiază garnizoana încearcă să se retragă, dar nu poate trece prin cercul de foc. La nouă seara avangarda revoluţionară intră în oraşel.

În aceeaşi zi de 30 noiembrie, acum şaizeci şi unu de ani, trupele armatei de eliberare, sub conducerea generalului Calixto García Iniguez eliberau Guisa.

O uriaşă cantitate de armament este capturată.

Comunicatul de luptă se termină cu cuvintele:

„Guisa, la 12 kilometri de Bayamo, este Teritoriu Liber."

Utilizînd camioanele şi „jeep"-urile capturate, *Columna Uno „José Martí"* (pentru întîia oară în istoria ei, autopurtată) se îndreaptă spre minele Charco Redondo. Noaptea, Fidel e întîmpinat de mulţimea care-l aclamă. La sindicatul minerilor, în faţa unei impresionante mulţimi, Fidel ţine prima sa cuvîntare.

Aici soseşte în 11 decembrie doctorul Manuel Urrutia, desemnat ca preşedinte provizoriu de Frontul Civic Revoluţionar. Magistrat, el prezidase procesul

celor de la Moncada. Legat prin toate firele de interesele marilor moşieri şi capitalişti, îşi dă seama, cu un an înainte, de sfîrşitul inevitabil al dictaturii pe care o slujise conştiincios; face un „gest" şi în timpul unui proces intentat unui grup revoluţionar votează pentru achitarea acestora. Este destituit din magistratură, fără să aibă de suferit alte persecuţii. Soseşte împreună cu soţia în Charco Redondo, pretinde „locuinţă demnă de înaltul său rang în noua Republică", şi ţine discursuri interminabile. („A trebuit să tac timp de 30 de ani, declară mîndru, acum trebuie, sînt obligat să vorbesc" *.)

În timp ce „noul preşedinte" încearcă să devină popular, Fidel Castro pune la punct ultimele planuri ale ofensivei care în cîteva săptămîni va zdrobi tirania.

La 19 decembrie soseşte aici şi Raúl Castro, pentru a primi ordine în legătură cu asaltul oraşului Santiago de Cuba.

Strategia lui Fidel constă în încercuirea şi lichidarea, rînd pe rînd, a tuturor *cuartelelor* militare care domină *Careterra Central.* Deşi bogatele capturi ar permite să se renunţe la aspra economie de muniţii, Fidel numără cu grijă fiecare cartuş.

Armata batistiană întrebuinţează cele mai murdare mijloace de luptă; la Jiguani garnizoana anunţă că se predă şi în clipa cînd ostaşii revoluţionari se ridică din tranşee deschid focul. Cade Ignacio Pérez, unul dintre cei mai valoroşi luptători ai armatei.

La 20 decembrie e încercuit *Cuartelul Maffo;* timp de un an aici a fost cartierul general batistian; apărătorii sînt călăi înrăiţi, care rezistă cu încăpăţînare pînă la 30 decembrie, cînd *cuartelul* e luat cu asalt.

---

* După victoria revoluţiei, Urrutia a încercat din răsputeri s-o abată pe calea murdară a anticomunismului. Fără succes. O grevă generală aduce ca prim-ministru pe Fidel Castro. Preşedintele republicii e ales Osvaldo Dorticos Torrado. Urrutia fuge în S.U.A.

Intre timp, căzuseră, predîndu-se sau fiind cucerite la baionetă, toate fortăreţele lui Batista în provincia Oriente.

Rămîne atacul împotriva Santiago-ului.

La 19 decembrie, după zece luni, s-au întîlnit fraţii Castro.

La 10 martie 1958, în fruntea Coloanei 6, „Frank País", Raúl porneşte din *Pata de la Mesa* în Sierra Maestra şi invadează cîmpiile Soriano. La plecare unitatea număra 86 de oameni, dintre care numai 50 erau înarmaţi şi aceia mediocru.

În cîteva luni Raúl Castro, cu o capacitate de organizare care-i uimeşte chiar pe tovarăşii săi de luptă, extinde frontul al II-lea pe o distanţă uriaşă, liberînd toate zonele rurale Baracoa, Guantánamo, Yateras şi Mayarí. Întregul teritoriu e organizat ; se alcătuiesc departamente de justiţie, sănătate, învăţămînt, finanţe, lucrări publice, propagandă. Săptămînal apare un periodic *El Surco (Ogorul)* ; în octombrie Raúl anunţă crearea forţei aeriene rebele care are zece avioane şi patru aerodromuri perfect camuflate. Cu bombe fabricate de mînă sînt atacate vasele de război care bombardează din larg ; prezenţa avioanelor face ca batistienii să înceapă să se predea în masă.

Un ziarist care asistă la întîlnirea între cei doi fraţi notează :

„Cazul lui Raúl este extraordinar. Acest băieţandru demonstrează o seninătate, o maturitate şi o superioritate care pare de necrezut pentru cei 27 de ani pe care-i are. Gîndirea lui politică e fermă : ştie perfect ce drum trebuie să urmeze revoluţia, ca să nu se confunde cu o simplă insurecţie armată. Raúl Castro vede revoluţia ca o importantă acţiune antiimperialistă. Mi-a vorbit cu mînie de episodul din istorie cînd americanii au pus mîna pe baza de la Guantánamo ; povesteşte indignat că armata S.U.A. a dat armatei dictaturii bombe de 1 000 de kg, care au fost întrebuinţate exclusiv împotriva populaţiei civile."

La 28 decembrie o camionetă pleacă dis-de-dimineaţă din *Central America*. În ea se găsesc : Fidel, Raúl, Célia Sánchez, Vilma Espín şi Calixto García. Nimeni nu ştie care e direcţia.

Camioneta se îndreaptă spre *Central Oriente*, o veche fabrică părăsită.

La 9 dimineaţa aterizează un elicopter şi din el coboară generalul Eulogio Cantillo, şeful armatei lui Batista.

Saluturi formale. Fidel şi Cantillo discută timp de două ore.

Războiul se apropie de sfîrşit.

Cantillo recunoaşte : „Armata nu mai doreşte să continue lupta".

Cantillo e de acord cu prima condiţie cerută de Fidel încă din 26 iulie 1958 ; Batista va fi arestat şi trimis în faţa tribunalului.

La prînz, cu umerii curbaţi, imagine vie a înfrîngerii, Cantillo urcă în elicopter.

„Pe drum, la întoarcere — povesteşte undeva Calixto García — Fidel nu scoate un cuvînt. E încruntat, preocupat, cufundat în gînduri.

La 31 decembrie, noaptea, fetele din compania *Mariana Grajales* improvizează o serenadă sub ferestrele cartierului general.

Urmează apoi cîteva salve de bucurie, care-l scot din sărite pe Fidel ; ordonă imediata arestare a responsabililor cu muniţia.

— Încă un An nou, şi rămîn fără gloanţe ! strigă el.

Spre dimineaţă, postul de radio *Progreso* din Havana anunţă :

„În cîteva minute vom informa poporul cuban asupra haoticei situaţii din ţară. În aceste momente are loc în *Cuartel Columbia* o importantă reuniune la care au fost convocaţi ziariştii".

Fidel, anunţat imediat, încearcă să-şi ascundă nervozitatea ; nu poate însă multă vreme şi izbucneşte :

— E o trădare ticăloasă ! Vor să escamoteze triumful revoluţiei. În această clipă pornim spre Santiago. Trebuie să-l ocupăm acum, imediat. Să se prezinte toţi comandanţii zonei la mine !

Un post de radio american anunță că Batista și familia lui au fugit din Cuba.

Fidel repetă :

— Trebuie să declanșăm imediat atacul asupra Santiago-ului. Dacă sînt atît de naivi încît își închipuie că vor paraliza revoluția cu o lovitură de stat, cu un nou *golpe,* le vom dovedi că s-au înșelat !

Toate camioanele și tancurile sînt pregătite pentru asaltul asupra orașului.

Postul de radio anunță :

„Generalul Cantillo își asumă conducerea armatei. Președinte al republicii a fost numit magistratul Piedra. Batista a fugit în Santo Domingo."

Lucrurile s-au petrecut astfel :

Cu cîteva zile înainte de începutul anului 1959, nimeni nu bănuia intențiile lui Batista. Teatral, ridicol, cel pe care lacheii săi îl numeau *El Hombre,* dădea asigurări că „situația e mai stabilă decît oricînd" ; or, atunci cînd se afla în fața comandanților săi militari, la curent cu situația reală, luă poză de martir :

— Domnilor, cunosc mai bine ca oricine gravitatea situației, așa că nu e necesar să mi se mai dea amănunte. Aș dori să știți că eu nu sînt Perón și că-mi voi face datoria, fie ce va fi. Cred că veți face la fel. (Între timp, își trimisese băieții în străinătate.)

De Anul nou sosește știrea luptelor din Santa Clara ; în Columbia e un du-te-vino neîncetat al ofițerilor superiori ; celor care priveau îngrijorați această aglomerație, li se răspundea rîzînd : „Bine, dar e Anul nou, se sărbătorește ca de obicei, deși lucrurile nu stau tocmai strălucit".

Se auzeau voci stridente :

— Pe mine nu vor să mă îmbarce ! țipa isteric Ventura.

— E singura formulă pentru a salva armata — spunea generalul Cantillo.

Banchetul nu e din cale-afară de vesel ; toți cei de față, slugile dictatorului, oameni care profitaseră în timpul domniei sale, alții care voiau „să-și asigure viitorul", pîndesc fața asudată, dar impenetrabilă a lui Batista.

— Cantillo îmi spune că nimic nu poate opri căderea Santa Clarei — şopteşte un avocat îmbogăţit din furturi.

— Sînt îngrozit, *estoy horrorizado* — se revoltă Batista. Cît sînge !

La miezul nopţii se ciocnesc cupele de şampanie.

— Salud ! Salud ! Salud ! clamează Batista.

Generalul Cantillo se ridică şi începe să-şi recite rolul :

— Domnule preşedinte, noi, şefii armatei, considerăm că renunţarea dumneavoastră ar contribui la restabilirea păcii, atît de necesară patriei noastre adorate. Facem apel la binecunoscutul dumneavoastră patriotism...

Invitaţii se simt îngheţaţi de groază. Aşadar, majoritatea lor vor fi părăsiţi ! Priviri înnebunite spre uşi.

Batista răspunde, vorbind despre patrie, despre familia cubană, de interesul său de-a menţine ritmul constituţional de viaţă care a caracterizat domnia sa.

Peste o oră, Batista soarbe ultima ceaşcă de cafea şi, fără un cuvînt, iese, urmat de generalul Cantillo.

Ora două dimineaţa ; pe aeroport avioanele pregătite de cîteva luni aşteaptă ; dintr-un şir lung de maşini coboară Batista, familia, rudele ; sînt însoţiţi de un grup de „persoane oficiale". Dictatorul falit se opreşte pe scara avionului, îşi şterge fruntea udă de sudoare şi... surîde. Dar nu se mai găseşte aici nici un fotograf care să-i imortalizeze figura patibulară : surîsul e mecanic şi ţine de trecut.

— Cantillo — se adresează Batista ofiţerului superior, care, cu o zi înainte, propusese lui Fidel Castro armistiţiul şi-i dăduse asigurări că Batista va fi predat justiţiei. Cantillo, ţine minte ce ţi-am spus ! Ştii ce ai de făcut !

— *Muy bien, general* — murmură Cantillo.

— Încearcă să obţii ajutorul personalităţilor pe care ţi le-am indicat, colaborarea lor e necesară în aceste momente.

— Aşa cred şi eu, generale.

Batista... surîde iar.

— În sfîrșit, Cantillo, nu uita instrucțiunile mele. De tine depinde succesul acțiunilor pe care le vei întreprinde de azi încolo.

Și deodată, ridicîndu-și brațele :

— Salud ! Salud ! Salud !

Avionul pornește. Se ridică greu — e încărcat peste măsură cu tot ceea ce tîlharul a reușit să adune ; luminile de bord strălucesc o clipă, apoi Batista dispare din istorie pentru totdeauna ; dispare așa cum a trăit, ca un tîlhar și un asasin.

În același timp, prin alte mijloace — iahturi, ambarcații de toate tipurile — restul bandei de criminali o șterg din țară ; Pilar García, clanul generalului Tabernilla, Masferrer, Pedraza, Mujal, Ventura și alții, cei care astăzi, cu ajutorul „dezinteresat" al Statelor Unite, apără „democrația".

Timp de o zi, în vreme ce poporul ieșea în stradă, elibera deținuții politici și se pregătea să primească armata revoluționară, *el Cuartel Columbia* era teatrul unei încercări profund comice de a stăvili, printr-o palidă imitație a loviturii de stat batistiene, înaintarea impetuoasă a revoluției.

Unul din magistrații republicii, care jurase credință lui Batista, *el señor* Carlos Manuel Piedra y Piedra, este chemat la cazarmă de către generalul Cantillo și numit președinte al republicii. Piedra ar dori „să se sfătuiască" cu cîțiva prieteni apropiați, dar Cantillo — prudent — trimite cîțiva polițiști și „prietenii", niște fosile politice, sosesc îngroziți că au fost arestați de Batista. După ce trece prima spaimă, „guvernul" se constituie.

Cuvinte mari curg : democrația, libertatea, patria, familia.

E prevăzut un „contact" cu Fidel Castro.

Piedra, slab, bătrîn, uscat, cu o voce scîrțîitoare, face „declarații" presei :

— Voi menține autoritatea morală și materială a generalului Cantillo, căruia i-am permis să stea de vorbă cu răsculații...

Pauză tristă, apoi încet de tot :
— Răsculaţii care se află la porţile Havanei.

Şi într-adevăr, coloanele lui Camilo Cienfuegos şi ale lui *Che* Guevara intră în Havana.

Poporul îi primeşte într-un delir de bucurie şi lovitura de stat născută moartă se prăbuşeşte ca un castel de cărţi de joc.

La 8 ianuarie, în *Cuartelul Columbia* devenit *Ciudad Libertad,* Fidel Castro se adresează direct poporului cuban.

La un moment dat se întrerupe şi întorcîndu-se spre un ostaş bărbos, cu un vast sombrero de sub care pletele negre îi cad pe umeri, i se adresează simplu :
— *Voy bien, Camilo ?*

Camilo surîde stînjenit ; răspunsul vine însă de la milionul de ascultători :
— *Si, Fidel !*

„ L A F I E S T A "
(continuare)

Uriaşa *Plaza Civica* e zguduită de un hohot de rîs ; rîd 500 000 de oameni şi în noaptea translucidă a Havanei hohotul pluteşte deasupra capetelor, alunecă peste case, peste creştetele palmierilor. La început nu înţeleg nimic, apoi cineva îmi spune :

— E răspunsul muncitorilor din Havana la acuzaţia americanilor că pe teritoriul Cubei s-ar afla 17 (şaptesprezece, nici mai multe, nici mai puţine, şaptesprezece — asta dovedeşte seriozitatea informaţiei) baze de rachete sovietice.

Un car alegoric înaintează încet ; e imens şi poartă o rachetă americană ; e autentică, pe ea scrie U.S.A.F. (United States Air Force) ; se vede bine steaua albă în cerc albastru. Racheta e una din cele nefericite de la Cape Canaveral ; a căzut în Cuba, în Pinar del Rio şi a omorît o vacă. „E singura rachetă care există în Cuba" — a spus Fidel în Ciudad Libertad în noaptea de Anul nou.

Culcată pe o platformă, lipită, reconstituită în ore de muncă voluntară de muncitorii din Havana, racheta americană înaintează maiestuos, ca un mort solemn ; o banderolă e prinsă de platformă :

LA MATAVACA DE LOS COMEVACAS DEL PENTAGÓN *

Înaintează solemn, în hohotul de rîs al cubanilor ; proiectoare mătură cu o fîşie de lumină marea de capete ; Cuba rîde şi e teribil rîsul popoarelor libere.

* Omorîtoarea de vaci a mîncătorilor de vaci din Pentagon.

Fantezia aceasta latină e încîntătoare ; trecutul e îngropat în dansuri, în mari mișcări carnavalești. Cînd au fost naționalizate întreprinderile americane — ca răspuns al guvernului revoluționar la sabotajul, provocările și embargoul S.U.A. — s-a organizat o înmormîntare monstră ; zeci de sicrie pe care erau scrise numele defunctelor societăți : „Texas Company" („Est Indian"), „Sinclair Cuba Oil Company S.A.", „Esso Standard Oil S.A. Divizién de Cuba", „The Cuban-American Sugar Mill", „Cuban Trading Company", „The New Tuinicú Company", „Compañía Cubana de Electricidad", „Compañía Cubana de Teléfonos", „United Fruit Company" (celebra „Mamita Yunai", șarpele verde), „Punta Alegre Sugar Sales Company"... etc. Douăzeci și șase de sicrie au fost conduse cu bocete ironice ; toate organizațiile de masă au trimis coroane de flori cu banderole care exprimau bucuria poporului ; sicriele acestea au fost „vegheate" ; și întreprinderile respective au fost vegheate, cu arma în mînă, iar pe zidurile lor scria *se ñamaban*, cuvinte pe care nici un cuban nu le aude fără să izbucnească în rîs. *Se ñamaban* sînt o amintire din timpul războiului de independență împotriva spaniolilor și erau cuvintele de predilecție ale unui general-țăran, Quintin Bandera, un colos cu suflet de copil, din care luptele fără cruțare făcuseră un erou, un *duro*. Cînd erau aduși în fața sa diverși prizonieri spanioli, despre care se știa că torturaseră și asasinaseră populația civilă fără apărare, generalul *mambí* Quintin Bandera îi întreba cu accentul său aspru, dur, de om din sud :

— *¿ Como te ñamas ?*

— Așa și așa — spunea călăul, devenit blînd ca un miel.

— *¡ Te ñamabas !* (Te numeai !) răspundea Quintin slobozindu-i un glonț în frunte.

¡„*Se ñamaban !*" marile întreprinderi exploatatoare nord-americane. La începutul lui februarie 1961 am auzit pe străzile forfotitoare și gălăgioase ale Havanei legiunile de *negritos*, vînzători de ziare, strigînd cît

îi ţinea gura : *¡ Se ñamaban ! ¡ Se ñamaban !* Alergau ca şopîrlele, prin şuvoiul neîntrerupt de maşini, de *guaguas,* urlînd : *¡ Se ñamaban !* Şi Havana rîdea cu hohote. *¡ Se ñamaban !* statuile ridicate exploatatorilor nord-americani de servilismul exploatatorilor cubani ; *¡ Se ñamaban !* Theodore Roosevelt şi Mc. Kinley şi Wood, teoreticienii şi practicienii neocolonialismului nord-american. În locul lor vor fi ridicate statuile luptătorilor pentru libertate : George Washington, Abraham Lincoln. *¡ Se ñamaba !* orgoliosul vultur american care străjuia monumentul victimelor scufundării crucişătorului „Maine" ; în locul lui va fi ridicat simbolul Păcii, porumbelul alb. *¡ Se ñamaban !* toate tristele amintiri din perioada cînd în Cuba se spunea „Yes".

Caldă, apropiată şi dragă fantezie latină !

La 19 ianuarie, în Santiago de Cuba, asistam la îngroparea simbolică a lui mr. Eisenhower, la lumina torţelor, într-un hohot de rîs general. Elevii şcolilor secundare, ai Şcolii normale, ai Şcolii de arte şi meserii, studenţii Universităţii alcătuiau un cortegiu vesel, în urma unei harabale care purta sicriul simbolic. Cîntece, tumbe, placarde, coroane cu inscripţii hilare : *A nuestro hermano decrépito. Adios, Ike vieho chocho*, ¡ Patria o Muerte ¡ ¡ Venceremos ! ¡ Adios Ike ! ¡ Te ñamabas !*

Da, omenirea se desparte de trecutul ei, rîzînd.

*

Ca la un semn, mulţimea din Plaza Civica rupe baricadele, se revarsă ca un val imens pînă la picioarele tribunei de marmură albă ; sute de mii de steguleţe cubane flutură ; reflectoarele mătură cu o pulbere de argint imensitatea aceasta unduitoare de capete, de mîini, de arme.

---

* Fratelui nostru ramolit. Adio Ike, bătrîn pisălog...

— *¡ Fidel seguro ! ¡ A los yanquis dales duro !* *
— *¡ Paredón para los teroristas !* **
— *¡ Fidel, no más confusion con los traidores !* ***
— *¡ Ven-ce-re-mos !* ****

Citesc poeme Nicolás Guillén și Pablo Neruda, ascultați de cel mai emoționant auditoriu pe care și-l poate dori un poet, primind cea mai înaltă răsplată pe care o poate dori un poet : mîinile înarmate ale poporului, care se ridică după fiecare vers ; și cît de jalnice, cît de penibil jalnice sînt „tristețurile", „melanholiile", autumnale sau primăvăratice și toate „modernitățile" și toate „experimentele" sterile ! Poezia e în aer, ca un curent de înaltă frecvență, ca o febră, ca o ardere înaltă și poezia e eternă ca popoarele cărora li se adresează, ca fierbintea năzuință spre libertate, spre demnitate umană și versurile cad ca niște lozinci — și acesta e cel mai înalt titlu de glorie al versului — în sonora limbă a lui Cervantes, în virila limbă a lui Machado și Lorca ; și versurilor li se răspunde : *¡ Patria o Muerte ! ¡ Venceremos !* și e cel mai frumos răspuns pe care-l poate aștepta un poem !

Înalt, în uniforma lui simplă de soldat, Fidel se apropie de microfon. Răsună imnul național, imnul de luptă al Cubei, imnul care a însoțit celebrele șarje *mambí* împotriva spaniolilor, imnul care vorbește și astăzi inimilor cubane cu aceeași actualitate :

Al combate corred, bayameses,
Que la patria os contempla orgullosa :
No temáis una muerte gloriosa,
Que morir por la patria es vivir. *****

---

* Fidel ! Sigur ! Fii tare cu yankeii !
** La zid cu teroriștii !
*** Fidel, nu mai sta la îndoială față de teroriști.
**** Vom învinge !
***** Porniți la luptă, bayamezi,
Căci patria vă privește cu mîndrie :
Nu vă fie teamă de o moarte glorioasă.
Căci a muri pentru patrie înseamnă a trăi.

Vorbește Fidel.

E zguduitoare tăcerea mulțimilor; e ca și cum o forță implacabilă se strînge în sine, ca un pumn, într-o așteptare dinamică, într-o încordare liniștită, e tăcerea colcăitoare de viață a nopților tropicale.

Vorbește Fidel.

S-a scris și s-a vorbit mult despre *stilul* personal al acestui mare tribun. În presa imperialistă e „la modă" ironia la adresa „omului care vorbește mult", ceasuri întregi. Bineînțeles, scribii „uită" că timp de ceasuri întregi *sute de mii de oameni* ASCULTĂ; că între tribun și mase se stabilește o comunicare fierbinte, vie, un fel de uimitoare și uriașă transfuzie. L-am auzit pe Fidel vorbind de cîteva ori și de fiecare dată am avut precis sentimentul că aș fi vrut să-l mai ascult multă vreme. Nu e vorba numai de farmecul personal al acestui soldat-poet, de frumusețea frazei care atinge cele mai înalte zone ale poeziei uneori — cred că această comuniune se explică în primul rînd prin absoluta dăruire a oratorului; e o neîntreruptă proiectare înflăcărată și în același timp de o perfectă limpezime, frazele sale căpătînd la un moment dat precizia de efigie a unora din versurile lui Corneille; lozinca revoluționară devine vers, se gravează în memorie pentru totdeauna („Democrația nu e numai acea formă de guvernămînt care-ți acordă un iluzoriu drept de a gîndi liber; democrația te învață să gîndești; *democracia es está que le da fusiles al pueblo.*" *).

Vorbește totdeauna liber. Nici o notiță, nici un plan; din cînd în cînd scoate din vastele buzunare ale uniformei o telegramă, o tăietură de ziar, un document.

La O.N.U. și-a uluit pînă și adversarii, vorbind cinci ore, făcînd istorie, geografie, economie politică, polemică — și ironia lui patetică e nimicitoare; mercenarii făcuți prizonieri în timpul intervenției *l-au aplaudat*, la un moment dat; vorbește slab englezește, dar mi s-a povestit că a ținut o cuvîntare în

* ...democrația este aceea care înarmează poporul.

engleză în fața unui grup de americani, subjugîndu-i cu forța logicii sale implacabile.

Începe greu, cu pauze lungi ; pleacă de la microfon, schimbă o vorbă cu cei care-l înconjoară la tribună ; are o voce aspră, ușor răgușită, care se frînge uneori. La 6 august 1960, cînd a anunțat naționalizarea întreprinderilor nord-americane, după cîteva minute, și-a pierdut vocea ; avusese pneumonie și era foarte slăbit ; în locul său a venit imediat Raúl și mi s-a spus că tremura și avea ochii plini de lacrimi, încercînd să liniștească mulțimea care striga : „Să se odihnească ! Să se îngrijească !" — iar peste cîteva minute, cînd Fidel a luat din nou cuvîntul, a fost un adevărat delir ; a izbucnit imnul național, dirijat de *el comandante* Almeida ; se striga : „Vorbește cît poți mai încet, Fidel, noi o să păstrăm tăcerea !"

Pe urmă își ia zborul ; perioadele sînt vaste, dar de-o perfectă rotunjime, vocea aspră vibrează profund, ca o coardă gravă, întinsă la maximum, și toată lumea simte, aș spune fizic, că omul acesta din fața microfonului *arde* ca o flacără, că fiecare cuvînt pe care-l spune e cuvîntul tuturor celor care-l ascultă, că nu există între ei nimic, nici o barieră, nici un zid, că discursul lui Fidel nu e un discurs, ci — repet singura imagine care cred că se potrivește — o uriașă transfuzie. Pentru un popor care luptă cu îndîrjire să stîrpească plaga analfabetismului, unul din nenumăratele „cadouri" ale dominației imperialiste, cuvîntările lui Fidel sînt lecții de politică, de morală, de patriotism, de calm politic, de încredere.

La un moment dat pornește din senin o ploaie tropicală ; picăturile prelungi și călduțe răpăie monoton.

— Cred că n-o să ne speriem — strigă Fidel — și dacă trebuie să ne înmuiem puțin, o s-o facem împreună, membrii guvernului și dumneavoastră.

Nu, poporul nu e de acord.

— *¡Que se tape ! ¡Que se tape ! ¡Que se cuida ! ¡Que se tape !* *

* Să se acopere !... Să se îngrijească !

Camilo Cienfuegos

O floare pentru Camilo

Leonard Wood spunea mai tîrziu că Statele Unite au fost destul de generoase admiţînd ca Santiago, a cărui garnizoană spaniolă a capitulat în faţa forţelor intervenţioniste şi „ca atare îi aparţinea lui ca trofeu, să continue să facă parte din teritoriul cuban!"

Presimţind consecinţele acestor simptome, Màximo Gómez se adresează Comisiei executive a Adunării reprezentanţilor armatei de eliberare cerîndu-i să analizeze urgent situaţia şi să restabilească constituţia Republicii Cuba. Consideră că nu se poate pierde nici un minut, altfel independenţa e ameninţată. „Dacă motive pe care eu nu pot să le pricep împiedică poporul cuban să-şi instaureze suveranitatea asupra pămîntului cucerit cu atîtea sacrificii, cu preţul sîngelui său, noi nu vom înceta lupta pînă ce nu o vom duce la bun sfîrşit."

Comisia executivă se lasă înşelată de aparenţe, îi atrage lui Máximo Gómez atenţia că o Comisie a apărării se află la Washington pentru tratative şi că de rezultatul acestora depinde atitudinea ei viitoare. (Această comisie a fost condusă de Calixto García pînă la moartea lui. Comisia a fost primită corect, dar nu i s-a recunoscut nici o importanţă politică. Delegaţia n-a izbutit să obţină nici măcar o declaraţie oficială asupra politicii viitoare a Statelor Unite în Cuba).

Scopul Statelor Unite ale Americii devenea din ce în ce mai clar: se opuneau prin toate mijloacele recunoaşterii unei puteri civile, pentru a putea pretinde că este vorba de o *acţiune militaristă* şi a-şi rezerva dreptul de a interveni pentru stabilirea unei „adevărate democraţii".

Mac Kinley trimite pe reprezentantul său personal, Robert S. Porter, să-l cheme pe Máximo Gómez la Havana să aibă o întrevedere cu generalul Brook. Drumul lui Má-

ximo Gómez din Remedios pînă la Havana a fost un adevărat triumf.

În curînd, un afront şi mai grav : la New York moare Calixto García ; cadavrul său e transportat de la New York la Havana şi membrii Adunării vor să defileze în urma sicriului. În momentul cînd cortegiul se pune în mişcare, sediul Adunării este ocupat de forţele militare ale S.U.A. La protestul Adunării, Brook răspunde rece : „A fost ordinul meu". Adunarea şi trupele cubane n-au mai putut însoţi procesiunea, aşa că unul din marii şi intransigenţii luptători pentru libertatea Cubei a fost înmormîntat numai în prezenţa soldaţilor americani. Întreaga Cubă a fost indignată ; ziarele care reprezentau interesele Cubei au cerut demisia guvernului.

Adunarea, condusă de generalul Freyre de Andrade, urmaşul lui García, iniţiază demersuri pentru obţinerea unui împrumut cu ajutorul căruia să rezolve problema demobilizării armatei de eliberare : problema acestui împrumut a dezbinat Adunarea Constituantă. Máximo Gómez era împotriva împrumutului care, de fapt, însemna ipotecarea viitoarei republici.

Demersurile la Washington eşuează, iar Adunarea comite greşeala de a-l destitui pe Máximo Gómez. În realitate au greşit şi Adunarea, şi Gómez. Armata cubană nu trebuia demobilizată, ci păstrată cu orice preţ pînă la recunoaşterea independenţei. Aşa, Cuba a rămas fără apărare în faţa tendinţei anexioniste a Statelor Unite.

Analiza problemei împrumutului ne arată foarte clar politica Statelor Unite în această perioadă : *a* Statele Unite ar fi acordat acest împrumut — l-au şi acordat în realitate în 1904 — dacă el n-ar fi însemnat implicit recunoaşterea Adunării ; *b* Adunarea voia să pri-

mească acest împrumut tocmai pentru că aceasta însemna în mod obiectiv recunoaşterea ei ; *c* Gómez n-a înţeles scopul Adunării, văzînd numai daunele ce le-ar putea provoca împrumutul viitor ; *d* poporul nu înţelegea rolul împrumutului şi n-a putut înţelege de ce marele luptător a fost destituit.

În număr foarte mare, poporul se aduna în faţa casei lui Gómez, pentru a-şi manifesta simpatia ; aceasta a derutat Adunarea şi a obligat-o să se dizolve.

Modul în care s-a făcut demobilizarea a însemnat o altă lovitură pentru Cuba. Statele Unite au pus la dispoziţie 3 000 000 de dolari în următoarele condiţii : fiecare soldat primeşte 75 de pesos, fiind obligat să predea armele şi echipamentul ; dar numai acei soldaţi care au intrat în armata de eliberare *pînă la 17 iulie 1898.*

Birourile de demobilizare vor funcţiona numai în porturi sau locuri accesibile trenurilor. Nu se va putea concentra nicăieri mai mult de un regiment ; armele se vor preda celui mai apropiat detaşament american. Deci, armata victorioasă cubană a fost tratată ca o armată învinsă.

URMĂRILE INTERVENŢIEI

Au fost unele urmări pozitive, cum a fost campania sanitară cu scopul de a distruge epidemiile de variolă, febră galbenă, febră tifoidă, malaria şi altele, care decimau populaţia cubană în această perioadă. Numai febra galbenă a rezistat. Doctorul american Walter Reed acceptă ipoteza prezentată la Congresul medical internaţional de medicul cuban Carlos J. Filnay care susţinuse că ţîn-

țarul numit pe atunci „Culex" este agentul propagator al frigurilor galbene. Experiențele confirmă ipoteza și Reed își asumă descoperirea. Iată ce scrie pe monumentul lui, ridicat în Capitoliul de la Washington: „...președinte al comisiei ofițerilor corpului sanitar al armatei americane, care a descoperit și demonstrat în 1901 transmiterea frigurilor galbene prin intermediul țînțarilor".

Alte aspecte pozitive au fost: dezvoltarea întrucîtva a instrucției publice — deși se simțea o mare lipsă de învățători și de cărți. De exemplu, în loc de o istorie a Cubei, elevii aveau o carte minunat editată: *Noțiuni de istorie a Statelor Unite ale Americii.*

Aspectele negative sînt însă predominante; nu s-a ținut seama de necesitatea dezvoltării ulterioare a Cubei; tendința a fost ca ea să fie menținută în stadiul de colonie economică. Cuba a rămas o țară cu agricultură unilaterală, tutunul și zahărul fiind singurele ei industrii. În 1902, la 4 ani după intervenție, „American Tabacco Company" controlează 90% din tutunul cuban destinat exportului. Situația produselor de zahăr în Cuba nu e mai strălucită. Ultima recoltă dinaintea războiului era de 1 054 000 de tone, în 1900 abia de 300 000 tone. Proprietarilor cubani nu li se acordă nici un fel de credite; în plus, se înființează taxe vamale preferențiale în Statele Unite. Toate acestea obligă pe proprietarii cubani să-și vîndă plantațiile și astfel își fac apariția în Cuba noii proprietari; trusturile producătoare de zahăr „Havemeyer" și „United Trust Company", cumpără mii de pășuni în Oriente și construiesc două mari complexe pentru fabricarea zahărului: „Mac Cann Sugar Refinery" și „Gramercy Sugar Refinery" care fac mari investiții de capital.

F. G. Carpenter, în *Cuba Review*, în 1905 spune : „Între 7 și 10% din suprafața totală a Cubei este stăpînită în întregime de nord-americani și în consecință în 1902 recolta de zahăr a crescut la 850 000 tone".

Mari lovituri pentru proprietarii cubani sînt tarifele preferențiale. Imediat după luarea puterii, Mac Kinley mărește taxele de import în Statele Unite pentru mărfurile cubane, scăzînd în același timp taxele de import în Cuba pentru mărfurile Statelor Unite.

Situația nou-creată permite inundarea pieței cubane de produsele agricole și manufacturate ale Statelor Unite la prețuri mici, împiedicînd astfel dezvoltarea multilaterală a agriculturii și industriei cubane.

Wood l-a înlocuit pe Brook în postul de guvernator. S-a folosit de vistieria Cubei cum a vrut. În timpul guvernării lui a existat un deficit între jumătate și un milion de pesos anual.

Biserica se arătase prospaniolă și antiamericană. Îndată după intervenție, se declară despărțirea bisericii de stat. Wood caută însa sprijinul bisericii și pentru acest scop folosește fără rușine banii Cubei ; biserica reclamă posesiunile primite în Cuba din partea Spaniei prin decretul din 11 octombrie 1835. Wood rezolvă reclamația în favoarea bisericii, stabilind o rentă de 5% la suma calculată ca valoare a fostelor proprietăți. De aci înainte biserica are interes să-i sprijine pe nord-americani și o va face din plin.

Alegerile generale sînt convocate pentru iunie 1900. Trei partide grupează în jurul lor pe cetățenii Cubei ; partidul „uniunea democratică" îi adună pe autonomiști și anexioniști, care erau gata să înlocuiască Spania cu Statele Unite; partidul republican apăra cu mai multă căldură ideea independenței ; partidul național era și el pentru ideea in-

dependenței, dar cu unele concesii. Wood sprijină, firesc, „uniunea democratică".

În 1900 se publică legea electorală. Pot vota numai cei care au trecut de 21 de ani dacă sînt instruiți și au avere în valoare de minimum 250 de dolari. Sînt exceptați de la aceasta cei din armata de eliberare, pentru a nu provoca revolte. Negrii însă nici nu știau carte, nici nu aveau avere. Spaniolii se transformă în cetățeni cubani și au dreptul de alegere, majoritatea lor înscriindu-se în partidul „uniunea democratică".

Se comit mari falsuri electorale. Din 1 572 797 au drept de vot numai 150 648 de cetățeni și votează numai 100 816, deci 7% din populație. În ciuda falsurilor grosolane, puțini au fost aceia aleși după placul lui Wood. Convocarea Constituantei este admisă de Statele Unite din următoarele motive: marile puteri, în pofta lor nesățioasă, își puneau totuși limită apetitului. Germania, care se dezvoltă rapid după 1870, smulge Angliei insula Samos și ziarele germane fac următorul raționament: „dacă dumneavoastră puteți să vă apropiați prin mijlocirea forței Transvaalul, putem și noi să ocupăm insula Samos".

Statele Unite se temeau de un raționament asemănător din partea Germaniei lui Wilhelm, care ar fi sunat: „Dacă dumneavoastră puteți *să vă apropiați* (subl. n.) prin violență Cuba, sîntem și noi autorizați să pătrundem în Brazilia!"

Americanii voiau ca pretențiile lor să fie realizate sub masca acceptării voluntare de către Cuba, de aceea convoacă alegerile pentru Adunarea Constituantă. Adunarea putea sau să acorde Constituția pentru o republică liberă, sau să încline spre anexiune și protectorat. Wood îi susținea, evident, pe cei din urmă.

Alegerile constituante au fost frauduloase. J. G. Gómez a protestat, dar reclamația lui a fost respinsă. Inaugurînd sesiunea Adunării Constituante, Wood își citește discursul în engleză și fixează Convenției următoarele obligații : să redacteze și să adopte o Constituție pentru Cuba ; să formuleze care trebuie să fie relațiile dintre Cuba și Statele Unite. În rest, se susținea că *recent aleșii* nu puteau fi membri în actualul guvern al insulei.

Dezbaterile asupra relațiilor între Cuba și Statele Unite se amînă. Discuții aprinse au loc în problema Constituției. Articolul 3, aliniatul 13, prevedea : „Profesarea tuturor credințelor și exercitarea tuturor cultelor vor fi libere, fără alte limitări decît respectul datorat moralei creștine. Biserica va fi despărțită de stat". Mai important însă este faptul că generalul José Aleman propune introducerea unui articol prevăzînd dreptul la vot universal. Unii se opun. Generalul Sanguily apără cu vervă această ideie.

La 21 februarie 1901 este semnat textul constituțional. Mulți delegați refuză să-l semneze. Curînd, Wood trimite lui Theodore Roosevelt o scrisoare, vorbindu-i de delegații care nu acceptă amendamentul Platt. „Ei sînt agitatorii Convenției, conduși de un negru, pe nume Juan Gualberto Gómez... Acesta crede că poate să forțeze discuția pînă acolo încît noi să fim nevoiți să retractăm, fără a ajunge la nici un rezultat satisfăcător. Scopul său în acest moment este să facă să progreseze rasa lui și să vadă ce avantaj politic poate să obțină pentru el personal".

Ce era amendamentul Platt ?

În ziua de 12 februarie se desemnează o comisie care trebuie să redacteze un proiect de tratat care va preciza relațiile între Cuba

și Statele Unite. Comisia e chemată la o ședință particulară de către Wood, la care participă și președintele Adunării Constituante, Domingo Mendes Capote. Li se aduce la cunoștință conținutul unei scrisori pe care Wood o primise din partea lui Hood, ministrul de război în cabinetul Mac Kinley. În scrisoare erau expuse cele cinci condiții pe care Statele Unite voiau să le impună. Cu cîteva adăugiri, aceste cinci condiții urmau să devină peste puțin timp legea pe care a aprobat-o Senatul american sub numele de „amendamentul Platt".

Prevederile amendamentului : a *Se interzice guvernului Cubei să semneze cu state străine tratate care ar dăuna independenței Cubei, ca de pildă concesionarea unei părți a teritoriului său.*

Acest articol este contradictoriu și ipocrit pentru că dacă Cuba aprobă „amendamentul Platt", contravine Constituției, realizînd o convenție cu un guvern străin, care îi mineză sau îi răpește suveranitatea.

Cealaltă interpretare posibilă ar fi să considerăm că guvernul Statelor Unite nu se include în „guvernele străine", și atunci ar însemna că guvernul Statelor Unite este un supraguvern, peste acela al Cubei, ceea ce înseamnă de asemenea pierderea suveranității.

b Se interzice Cubei să facă datorii peste posibilitățile sale de a le amortiza.

c Statele Unite își arogă dreptul de a interveni militaricește în Cuba cînd vor crede necesar.

d Acest articol validează toate acțiunile realizate de guvernul militar nord-american.

Deoarece atît spaniolii cît și *mambisii* considerară Cuba o insulă și nu un arhipelag :

e Statutul politic al insulei Pinos urmează să fie stabilit printr-un tratat ulterior.

„Naval General Board" a Statelor Unite, condusă de amiralul Dewey, care îşi cîştigase o tristă faimă de măcelar în Filipine, în timpul războiului cu Spania, recomandă Departamentului de Stat ca orice convenţie care reglementa relaţiile dintre Cuba şi Statele Unite să prevadă posesia *în permanenţă* de către Statele Unite a golfurilor Guantánamo şi Cienfuegos şi 10 mile împrejurul lor, avînd ca centru prim portul El Toro, şi al doilea, Catedrala. Acestea le considera el necesare pentru apărarea Cubei, a canalului în proiect şi a doctrinei Monroe.

f Toate acestea sînt exprimate ascuns şi lapidar în articolul 7, care prevede că : „Vor fi integrate porţiuni din teritoriul cuban în Statele Unite, pentru depozite de cărbuni şi staţii navale".

Acest „amendament" care în fond anula independenţa Cubei, provoacă o teribilă reacţie populară. La 2 martie, populaţia Havanei manifestează în faţa clădirii în care se ţineau lucrările Adunării. Sanguily pronunţă un discurs fulminant împotriva amendamentului şi manifestanţii se îndreaptă spre *el palacio de los Capitanes generales,* unde o delegaţie de 15 oameni îi cere lui Wood să transmită protestul lor lui Mac Kinley. Wood îi amăgeşte cu speranţa că Mac Kinley ar putea convoca o sesiune extraordinară a Congresului pentru a modifica conţinutul amendamentului.

De asemenea, se opun acestui amendament, dar evident din considerente egoiste, consulul englez şi consulul german. Alte voci, din clasele dominante cubane, sprijină amendamentul. Îşi schimbă poziţia chiar şi Sanguily, paladin al Revoluţiei Cubane. care declară ziarului *La Discución* că, după părerea lui, „dacă se respinge amendamentul nu va

exista republică și că, între o intervenție nord-americană care ar duce la anexarea Cubei la S.U.A. și o republică cu amendament, el o preferă pe cea din urmă".

„Dacă Statele Unite — scrie Juan Gualberto Gómez — care apără neabătut principiul independenței, au dreptul să aprecieze care este guvernul cuban ce merită calificativul de adecvat și care este acela care nu-l merită, dacă Statele Unite ale Americii au facultatea de a interveni pentru a menține guvernul cuban care le-ar părea adecvat și, în consecință, să-l combată pe acela care nu li s-ar părea adecvat, chiar dacă acesta din urmă ar fi produsul voinței poporului nostru, atunci vor trăi numai acele guverne care vor putea conta pe sprijinul și bunăvoința absolută a Statelor Unite."

Adunarea emite o rezoluție care acceptă amendamentul cu mici modificări, cu 16 voturi pentru și 15 contra. Dar Statele Unite răspund că acceptarea amendamentului fără modificări este indispensabilă pentru retragerea armatei de ocupație. În fața acestei amenințări, amendamentul a fost aprobat în forma impusă, cu 15 voturi pentru, 11 contra și 5 abțineri.

PRIMII 25 DE ANI AI REPUBLICII

„Amendamentul Platt" a fost impus cu forța și republica se naște la 20 mai 1902 cu un guvern lipsit de idealurile patriotice care au condus timp de un secol lupta pentru independență.

Martí și Maceo căzuseră în luptă. Calixto García a murit în timp ce steagul nord-american flutura deasupra insulei ; Máximo Gó-

mez a încetat din viață atunci cînd republica nu se născuse încă. Pe Bartolomé Masó „marele mambí", ocupantul îl respinge pentru a „alege" pe Estrada Palma, marionetă docilă, om care trăise aproape 30 de ani în S.U.A.

În 1905, după 4 ani, noi alegeri. Liberalii se ridică împotriva lui Estrada Palma, acesta cere intervenția Statelor Unite și Cuba suferă din 1906 pînă în 1909 o nouă ocupație militară a Statelor Unite. Ocupanții aleg un nou președinte, pe „liberalul" José Miguel Gómez, care funcționează din 1909 pînă în 1913.

Generalul José Miguel Gómez moștenise de la antecesorul său la putere, guvernatorul nord-american mr. Magoon, corupția administrativă. Sub guvernul său se dezlănțuie și o violentă represiune împotriva negrilor.

Din 1913 la 1917 îi vine rîndul unui conservator, Mario García Menocal. Această perioadă coincide cu primul război mondial. Prețul zahărului crește uluitor. Cuba produce 6 000 000 de tone anual. Acum în Cuba se trăiește epoca așa-zisă : „Danza de los millones", milioane pe care le bagă în buzunar moșierii creoli, sau pe care le primesc companiile de zahăr străine.

Statele Unite inundă insula cu capitalurile lor ; latifundiul zahărului se extinde, consolidînd principiul nefast al monoculturii. În 1917 generalul Menocal candidează spre a fi reales. Liberalii protestează, se produc mișcări de masă, Statele Unite îl ajută pe Menocal să înăbușe rebeliunea. La sfîrșitul primului război mondial, prețul zahărului înregistrează o scădere catastrofală ; băncile dau faliment în serie și scurtei iluzii a „dansului milioanelor" îi urmează dura realitate a dansului foamei.

Între 1921 și 1925 guvernează Zayas, sprijinit de „conservatori" și de „populari". Co-

rupția administrativă este scandaloasă și nu mai puțin scandaloasă este intervenția permanentă a ambasadei nord-americane.

În timpul guvernului Zayas apar în Cuba primele mișcări revoluționare, străine jocului liberal-conservator. Sindicatele muncitorești se înmulțesc și încep să se manifeste pe arena politică. Se constituie *Federacion Estudiantil Universitaria,* sub conducerea lui Julio Antonio Mella, fondatorul Partidului Comunist Cuban.

Noi forțe erup în panorama politică a insulei, forțe care sub tirania lui Machado vor impulsiona revoluția jefuită din 1933. Despre această perioadă a istoriei, Fidel Castro spune :

„Această ocupație străină a fost cauza tuturor relelor noastre. Da, au venit aci și au implantat o igienă brutală, au ucis țînțarii, au dezinfectat bălțile, au făcut o serie de lucruri bune, dar ce au mai făcut în realitate ? I-au răpit poporului prerogativele sale de a se guverna, i-au răpit poporului suveranitatea, l-au tratat ca pe un copilaș căruia îi spui : «Îți dăm voie să faci asta, pînă aici, dar dacă te întinzi prea mult, o să te pedepsim !» și s-a implantat aci amendamentul Platt, conform căruia ori ne purtăm bine — în sensul și în concepția care interesa pe respectiva țară străină — ori ne-am fi pierdut suveranitatea, deoarece Statele Unite aveau dreptul să intervină în Cuba. Cuba nu era liberă, pentru că atunci cînd un străin își arogă dreptul de a interveni în treburile unei țări, această țară nu e liberă, această țară este cu ceva mai puțin sclavă decît era înainte, dar liberă nu este. Libertatea nu admite limite. Libertatea nu admite compromisuri. Și care a fost urmarea ? Guvernul fura, trebuia să suportăm ; guvernul asasina, trebuia să su-

portăm. Înflorea mita, privilegiile, nepotismul, trebuia să suportăm.

Dacă luptai şi protestai împotriva tuturor acestora, te puteau acuza că nu eşti patriot şi spuneau : «Dumneata trebuie să alegi între un guvern rău sau pierderea suveranităţii». Dacă noi, în acea vreme, ne-am fi ridicat şi am fi pus mîna pe arme, ne-ar fi acuzat, şi cu oarecare aparenţe de adevăr, că sîntem inamici ai suveranităţii şi ai patriei, pentru că ne-ar fi spus : «Vor interveni, vor interveni, şi dumneavoastră, aceşti exaltaţi, veţi sacrifica suveranitatea». Aşa au apărut la noi conformismul, resemnarea în faţa tuturor relelor publice.

Era de neconceput ca un popor care ştiuse să se guverneze în timpul războiului civil, un popor care ştiuse să facă ordine juridică, care îşi avusese preşedinte, legile sale, parlamente în plin război, să ajungă la instaurarea republicii şi să fie călcat în picioare ; ca aventurierul, hoţul, arivistul, oportunistul, tîlharul, nerușinatul, viciosul să fie acela care guvernează republica. Şi atunci, luptătorului *mambí,* fără pămînt, fără nimic, i-au dat o pensie. De ce ? Ca să-l mituiască şi aşa ori de cîte ori venea un nou preşedinte, îi putea spune : «Eu îţi măresc cu 5 pesos pensia !» Aşa au încercat să corupă pe veteranii independenţei, acesta este marele adevăr al problemei pensiilor.

În republica noastră s-au întîmplat următoarele : mituire, decepţie şi jefuire ; şi poporul nostru a trebuit să lupte, pentru că dintre toate popoarele Americii acela care a trebuit să lupte singur a fost poporul cuban. Celelalte ţări au dus război, ajutîndu-se unele pe altele. Spania era invadată de Napoleon Bonaparte, avea un război cu Europa, nu putea să-şi rezolve toate interesele sale în America. Şi atunci toate celelalte popoare

unite au ajuns să-şi cucerească independenţa. Dar întreaga putere spaniolă era neatinsă în Cuba şi noi, cubanii, am fost nevoiţi să luptăm singuri, fără să ne ajute nimeni ; cînd reuşeam să adunăm ceva arme în Statele Unite, ni se confiscau, aşa cum fac acum. Şi la sfîrşitul luptei, ne-au împiedicat să culegem fructele victoriei noastre. Lui Calixo García nici măcar nu i-au permis să intre în Santiago de Cuba !

Dar eu spuneam că lucrul cel mai rău au fost consecinţele morale, pentru că guvernatorii militari au semănat sămînţa corupţiei în ţară şi acesta este un adevăr : poporul nostru a trebuit să trăiască în letargie primele trei decenii, sub biciul, sub ameninţarea constantă a unei intervenţii străine."

REVOLUŢIA DIN 1933

În mijlocul acestei letargii, sub sabia lui Damocles a intervenţiei americane, ajunge preşedinte al republicii candidatul liberal Gerardo Machado.

Machado unea într-un singur individ toate defectele guvernelor „republicane" care l-au precedat : corupţia administrativă, supunerea oarbă faţă de companiile străine, despotism şi un caracter tipic de provocator. Dar doi factori particulari îi caracterizează domnia : dezlănţuirea unei acute crize economice ; lupta crescîndă şi organizată a poporului împotriva regimului său, în afara tradiţionalei „opoziţii" liberal-conservatoare.

Pentru a zdrobi protestele populare şi a impune poporului puterea sa, lipsa de libertăţi, foamea şi mizeria, Machado apelează la o teroare fără precedent pînă atunci în

istoria republicii, teroare care a născut mai multă ură şi mai multă luptă a poporului împotriva tiraniei.

E adevărat că, venind la putere la 20 mai 1925, Machado arborează un program de lucrări publice, canalizare, drumuri şi şosele, promite să lichideze cu corupţia administrativă, cu anarhia şi cu „la politiqueria", care, sub antecesorul său Zayas, ajunseseră la proporţii impresionante. Lozinca sa este : „Regeneración".

Forţele populare însă nu s-au lăsat înşelate. Julio Antonio Mella, în paginile revistei *Juventud,* îl califică încă înainte de a ajunge la putere ca „Mussolini tropical". Foarte curînd, faptele încep să confirme prevederile revistei.

Era de la Regeneración însemna în realitate persecuţii şi teroare împotriva muncitorilor ale căror organizaţii sindicale şi lupte revendicative se multiplică ; împotriva studenţilor ale căror prime asociaţii apăruseră cu o forţă înnoitoare ; împotriva tuturor acelora care, pentru o cauză sau alta, se opuneau guvernului.

Împotriva opozanţilor săi politici, Machado utilizează asasinatul. În primul an al guvernării sale sînt asasinaţi : Armando André şi Blas Masó.

Din momentul în care ajunge la putere, Machado începe să pregătească condiţiile pentru a se permanentiza la preşedinţia republicii.

Sub pretextul de a termina cu „politiqueria" ajunge să controleze prin bani şi prin mită, directivele celor trei partide „tradiţionale" : liberal, conservator şi popular. Face să se aleagă o Adunare Constituantă care aprobă în 1928 schimbări în textul fundamental din 1901 :

a Perioada prezidențială este fixată la 6 ani ;

b Se interzice realegerea, dar numai din momentul în care va intra în vigoare perioada de 6 ani.

Planul este perfid : Machado va guverna 4 ani pentru care a fost ales (1925—1929), se va prezenta la alegeri pentru o perioadă de 6 ani, în 1929—1935. În esență, urma să uzurpe puterea timp de 10 ani !

Machado face să fie aprobat acest plan de către cele trei partide tradiționale. Dar răspunsul la această siluire a Constituției vine din toate sectoarele naționale și în special din cel studențesc și cel muncitoresc.

El Directorio Estudiantil începe atacul împotriva planului „continuitist". Machado decretează exmatricularea multor studenți ai Universității din Havana și dezlănțuie persecuții împotriva conducătorilor studenților.

Sindicatele își exprimă opoziția față de regimul machadist. O fracțiune a partidului liberal, care se opune acestui plan, se desprinde din partidul liberal și formează Uniunea Națională, care se opune și ea regimului lui Machado.

Pe măsură ce situația se complică, Machado cade tot mai mult în brațele bancherilor și companiilor străine. În 1929 agenții săi îl asasinează pe Mella, care se refugiase în Mexic. Și imediat după această crimă, Machado concurează ca unic candidat al celor trei partide tradiționale, aceasta după ce interzisese fo marea altor partide și reorganizarea celor vechi.

Un alt factor agravează situația politică : crahul băncilor din Statele Unite și începutul unei crize cu urmări catastrofale pentru Cuba.

Producția de zahăr scade de la 5 la 2 milioane de tone în 1930 ; prețul per livră

ajunge mai puțin de un centavo. Cresc tarifele prohibitive pentru zahăr în Statele Unite. Salariile muncitorilor de pe plantații scad, ceea ce face ca un val de șomaj și mizerie să se reverse asupra clasei muncitoare.

La opoziția muncitorească și studențească se adaugă acum și aceea a țăranilor, și chiar a unor industriași, comercianți și funcționari înăbușiți de criză.

În martie 1930 izbucnește o grevă generală de 24 de ore. Lozincile politice sînt : libertate pentru deținuții politici, redeschiderea sediilor muncitorești închise, demisia lui Machado.

La 30 septembrie al aceluiași an, are loc o mare manifestație studențească, care este dizolvată în mod sălbatic de poliția lui Machado. Studentul Rafael Trejo cade rănit de moarte. Asasinatul său are o enormă repercusiune în toată țara, care se încorporează decisă în lupta antimachadistă.

Versiunea oficială a morții, dată de șeful poliției judiciare, Alfonso Fors, este că Trejo aparținea „unui mic grup reprezentat de 1,2 sau 3% din studenți, dedicat propagandei revoluționare sub direcția unor elemente comuniste !"

Cum se poate vedea, Machado de asemenea a uzat de pretextul anticomunismului pentru a justifica asasinatele și teroarea împotriva întregului popor.

Acest pretext era folosit în aceeași măsură împotriva comunistului Mella ca și împotriva lui Trejo, care nu era comunist.

În aceeași zi, directoriul studențesc lansează următorul manifest :

„În consecință, unica soluție a problemei cubane este să înceteze actualul regim și să fie imediat gonit Machado de la președinția republicii. Aceasta nu este aspirația unei minorități nemulțumite, ci este strigătul una-

nim al țării întregi, țara fiind dispusă să ajungă la acest rezultat prin toate mijloacele și prin toate sacrificiile, chiar cu prețul propriei vieți, pentru că — așa cum spunea Martí — drepturile nu se cerșesc, ele se smulg ! Jos tirania ! Jos Machado !"

Din această zi se intensifică și se extinde lupta sîngeroasă și definitivă între poporul cuban și dictatura lui Machado. Această luptă împotriva regimului machadist ia formele cele mai variate, în care participă cele mai diverse sectoare ale vieții publice.

Studenții, sub conducerea directoriului, fac frecvente demonstrații, fac să circule propaganda antimachadistă, apelează chiar la anarhie, îndemnînd la asasinarea principalelor persoane ale regimului și la punerea bombelor.

Muncitorii, conduși de partidul comunist, desfășoară greve, marșuri ale foamei, marșuri ale șomerilor. Uniunea naționalistă și alte fracțiuni desprinse din partidele tradiționale încearcă să realizeze expediții și răscoale care eșuează. Din sectoarele cele mai reacționare ale păturii medii se formează o organizație secretă, „A.B.C.", care utilizează terorismul ca metodă de luptă împotriva guvernului.

Multe nuclee de răsculați activează în toată țara.

În fața tuturor acestor aspecte ale luptei și ale rezistenței naționale, Machado apelează la o teroare din ce în ce mai neînfrînată, umplînd insula cu cadavre.

Așa se ajunge la anul 1933, anul căderii lui Machado.

Pînă în acest moment, politica oficială a Statelor Unite sub președinția republicanului Hoover, a fost susținerea — împotriva vîntului — a tiranului Machado. La venirea lui

Franklin Delano Roosvelt la președinția Statelor Unite, acesta trimite în Cuba pe ambasadorul Benjamin Summer Welles, cu depline puteri pentru a interveni în viața cubană, ascultînd opinia fiecăruia dintre factorii opoziționiști și căutînd soluția cea mai favorabilă, evident, intereselor nord-americane.

Politica pe care o aplică Summer Welles este aceea de a evita prin toate mijloacele ca revoluția să se dezlănțuie. Iată ce indică secretarul de stat al Statelor Unite, Cordel Hull, ambasadorului său din Havana :

„Veți considera ca principalul dv. obiectiv negocierea unui acord definitiv detaliat și obligatoriu între actualul guvern cuban și liderii responsabili care i se opun, negocieri care să ducă la un armistițiu în actuala agitație politică periculoasă, pînă în momentul în care se vor putea efectua alegeri naționale în Cuba."

Dar Welles nu avea numai propuneri politice, ci folosindu-se de dificila situație a lui Machado, ambasadorul încerca proiectul unui nou tratat comercial, încă mai dezavantajos pentru Cuba decît cel care exista în momentul respectiv. Welles mărturisește în corespondența sa secretă că „viitorul tratat va asigura monopolul practic al produselor nord-americane pe piața Cubei".

Partidele liberal și conservator, care îl sprijineau pe tiran, sînt de acord cu politica mediaționistă.

Numai două sectoare luptă pentru demnitatea națională respingînd mediația : cel studențesc și clasa muncitoare. Directoriul studențesc, din 1933, după o pasionantă discuție, își fixase poziția într-un important document.

În încheiere, manifestul spunea : „Guvernanții actuali sînt condamnați de către tineret

și dacă împrejurările sau presiunea străină vor ajuta sustragerea acestor guvernanți sancțiunilor legii și ale justiției, prin aceasta ei nu vor fi absolviți de crime și nu vor primi mai puțin sancțiunea morală a persoanelor cinstite și demne. Nu putem să discutăm cu asasinii și călăii noștri și nici să recunoaștem condiția impusă de dl. Welles sectoarelor mediaționiste, un statut juridic pe care-l considerăm în continuare ilegitim pentru că încalcă principiile constituționale pînă acum socotite drept inviolabile".

De asemenea au respins politica mediaționistă partidului comunist, sindicatele muncitorești, ale căror formații clandestine se extindeau în întreaga țară și un mic sector dezident al mișcării „A.B.C.".

În timp ce în clădirea ambasadei se duc negocieri mediaționiste, pe străzi agitația antimachadistă persistă și crește. Welles, în timp ce discută cu sectoarele opoziționiste mediaționiste, manevrează în mod secret împreună cu Machado în spatele așa-zisei opoziții.

Dar nimeni nu mai era capabil să rețină fluxul luptei populare împotriva dictatorului.

În primele zile ale lui august se pregătește greva generală. La 7 august Welles telegrafiază Departamentului de Stat :

„Greva generală s-a extins în toată republica, toate mijloacele de transport sînt paralizate ; funcționarii guvernului din Departamentele Sănătății, al Comunicațiilor și al Alimentației Publice au declarat grevă și, în consecință, nu funcționează nici telegraful, iar necesitățile sanitare ale populației nu pot fi satisfăcute. Toți comercianții, toate restaurantele și chiar hotelurile sînt închise și în 24 de ore va izbucni foamea."

Summer Welles văzînd situația, schimbă planul și propune lui Machado să renunțe și să predea puterea unui secretar de stat „imparțial".

Machado acceptă. În ziua de 9 august, prevăzînd noi tulburări, Welles cere să se trimită două vase de război în apele teritoriale ale Cubei.

La 11 august Welles îi propune următoarea soluție : președintele și cabinetul să demisioneze, lăsînd ca unic membru pe generalul Alberto Herrera, șeful armatei, care va ține locul președintelui pînă cînd se vor efectua reformele constituționale și se va numi, în 1934. un vicepreședinte care îl va substitui pe Herrera.

Welles, într-o scrisoare către guvernul american, enumeră avantajele planului său :

1 Salvează obrazul, adică amorul propriu al lui Machado dînd senzația că acesta a refuzat mediația și a acționat pe cont propriu ;

2 Îi garantează lui Machado viața și securitatea proprietăților ;

3 Le dă garanție liberalilor, care se tem de represalii opoziționiste ;

4. Asigură fidelitatea armatei, care este devotată lui Herrera ;

5 Este satisfăcător pentru opoziție ;

6 Herrera este unicul membru al actualului guvern care a sprijinit în permanență eforturile mele pentru a ajunge la soluționarea pacifică a problemei politice și mi-a rămas credincios."

Herrera este extrem de maleabil sugestiilor care exprimă interesele Statelor Unite. Șefii își dau însă seama că Herrera, generalul machadist, nu va fi acceptat, și vor să-l pună în locul său pe Carlos Mánuel de Céspedes, cu un cabinet din care să facă

parte şi Herrera. Welles îl impune pe Céspedes.

Machado fuge în străinătate, poporul se revarsă pe străzi. E 12 august 1933.

JEFUIREA REVOLUŢIEI

Tiranului căzut îi urmează Carlos Mànuel de Cespedes, marionetă impusă în cele din urmă de Summer Welles. Aceasta reiese foarte clar din următoarea declaraţie a lui Welles : „Îmi cere zilnic sfatul asupra tuturor hotărîrilor, care îmbrăţişează de la problemele politicii interne şi cele relative la disciplina armatei, pînă la numirea de personal în toate ramurile guvernului".

Dar în ţară există o situaţie pe care nici conducătorii politici ai vechii opoziţii nu îndrăznesc să încerce s-o potolească. Grevele, manifestaţiile, demonstraţiile masive, ocuparea pămînturilor de către ţărani — iată cîteva fapte care se întîmplă în fiecare zi. Poporul, cu propriile sale mîini, pedepseşte pe călăi şi distruge proprietăţile foştilor funcţionari machadişti.

La 4 septembrie guvernul Céspedes-Welles cade, ca un rezultat al mişcării care a avut loc în *Cuartelul Columbia,* mişcare condusă de un sergent numit *Batista* şi sprijinită de directoriul studenţesc.

Se formează un nou guvern, aşa-zis „La Pentarquia", care la 10 septembrie îl desemnează pe doctorul Grau San Martin ca preşedinte.

Guvernul Statelor Unite nu recunoaşte acest guvern. Între timp, ambasadorul Summer Welles şi succesorul său Caffery încearcă să unească pe toţi factorii contrarevoluţionari

pentru a zdrobi guvernul și a frusta revoluția. Ambasada se sprijină pe foștii funcționari machadiști, foștii ofițeri ai armatei lui Machado, pe organizația teroristă „A.B.C.", pe „uniunea naționalistă" și pe alte forme conservatoare și încearcă să cîștige sprijinul lui Batista pentru a face să cadă guvernul lui Grau-Guiteras. Iată cum descrie Welles întrevederea sa cu Batista :

„La 4 octombrie i-am spus că, după părerea mea, el este singurul om care reprezintă autoritatea în Cuba. Am adăugat că aceasta se datorează în mare parte faptului că pare să se bucure de sprijinul real al trupei, în parte acțiunii sigure și hotărîte a trupelor împotriva comuniștilor și ale elementelor de extremă radicală. Astfel, i-am spus, s-au grupat în jurul său majoritatea intereselor comerciale și financiare ale Cubei, care caută ocrotire, ocrotire pe care nu o pot găsi decît în persoana lui."

Sub presiunea Departamentului de Stat și a armatei conduse de Batista, guvernul cade, după patru luni de existență. Se formează un nou guvern Mendieta-Batista cu sprijinul deplin al Statelor Unite.

Noul guvern Mendieta-Batista dezlănțuie teroarea ca să rupă valul revoluționar. Poporul însă rezistă.

În martie 1935 o grevă generală împotriva guvernului este înecată în sînge.

Chiar dacă în cursul zilelor furtunoase din 1933—1934 s-au obținut unele cuceriri și în anii următori s-au obținut și altele (abolirea amendamentului Platt, constituția burghezo-democratică din 1940), se poate afirma însă că obiectivele fundamentale ale revoluției din 1933 n-au fost atinse. A fost această re-

voluție, ca și cea din 1895, o revoluție jefuită de către intervenția străină, nord-americană.

Poporul cuban va trebui să aștepte, să sufere și să lupte un sfert de secol, ca să trăiască la 2 ianuarie 1959 momentul în care armata revoluționară victorioasă a proclamat deplina suveranitate națională a țării.

„AY, CUBANOS ! EL AMOR AL SEMEJANTE"... *

Uneori prozatorul, obişnuit cu „recea" înfăţişare a întîmplărilor şi pasiunilor, a bucuriilor şi durerilor, a victoriilor şi înfrîngerilor, regretă că nu e poet, că nu poate să-şi transmită emoţiile în largi cadenţe legănătoare, să sugereze inefabila melancolie a serii sau explozia de bucurie a răsăriturilor...

Am simţit acest regret în tot timpul călătoriei de-a lungul Cubei, *tierra màs hermosa que ojos humanos nunca viéron,* pentru că numai poemul ar putea reda virila graţie a orgoliosului zbor al vulturilor, *las auras tiñosas,* tot atît de numeroşi ca la noi ciorile, fulgerul zvelt al palmierilor, *las palmas reales,* mîndria cubanilor şi termenul de comparaţie al demnităţii *(Hemos de poner la justicia tan alta como las palmas"* ** a spus Martí ; am auzit acest aforism ori de cîte ori un cuban mă vedea privind cu admiraţie flacăra verde a palmierilor), *las palmas reales,* sugerînd o lamă de Toledo smulsă din teacă şi îndreptată spre cerul pur...

Am trecut ore întregi pe sub răcorosul umbrar al crengilor de *céiba, el àrbol de la paz,* uriaşul arbore ale cărui ramuri se unesc deasupra *Careterrei Central ;* am privit, cu un ascuţit sentiment al întoarcerii în urmă, în timp, imensele turme de *sebú* pe nesfîrşitele întinderi plane din Camagüey. *(Sebú* e

* „Iubirea de aproapele tău"...

** „Trebuie să punem dreptatea tot atît de sus cît se înalţă palmierii".

boul indian, cu cocoașă în spinare, rezistent, mulțumindu-se cu puțin.)

— Guvernul are mult de furcă cu *los guajiros,* care nu vor să crească *sebú,* ci vaci de Olanda, care, din păcate, nu rezistă la clima noastră — îmi spune Armando.

— Și de ce nu vor *sebú* ?

— Pentru că e urît. Vacile olandeze sînt mult mai frumoase, *mucho mas hermosas.* Cubanii au un profund simț al frumosului, *un sentido muy alto de la hermosura* — îmi spune cu mîndrie Armando, apăsînd pe accelerator.

În jurul turmelor călăresc pe cai acoperiți de spumă *los guajiros ; sombrero de yarey,* cizme cu toc foarte înalt și uriași pinteni de argint, Colt-ul inevitabil și un aer de *grande de España.*

Am admirat, neîndrăznind să le ating, pentru a nu distruge armonia policromă, piramide de fructe cubane : *la Piña,* ananasul ca un arici de aur, acidulat și rece ; *el mamey,* ca o grenadă de marmură vineție și atît de dulce, încît după ce l-ai mîncat ți se pare că te prefaci într-un borcan de dulceață ; *la Fruta bomba,* pepenele care crește pe pomi și are miezul de chihlimbar vechi ; *el mango* savurosul și perfidul *mango ; los platanos,* nenumăratele sorturi de banane, dintre care unele se prăjesc în unt și se servesc alături de la *langosta grillé,* care pare un cardinal opărit ; *la caña de azucar,* ciomagul acesta gros și verde care-l rontăie copiii mînjindu-și tot obrazul cu sucul aromat și atrăgînd roiuri de muște în jurul lor ; *el coco,* nuca de cocos verde, frigider natural, în care se taie un cep printr-o precisă și fulgerătoare lovitură de *macheta,* și mai ales portocalele, *las naranjas,* aurii, mari și fără sîmburi, rotunde ca un sîn de fată mare... (La o stație de benzină, alături de noi se aprovizionează un camion încărcat cu portocale uriașe ; le privim lacomi și șoferul, cu bocancii împodobiți de pinteni uriași, mirat că dăm atîta atenție lacomă unor fructe atît de banale, ne umple mașina, rîzînd ; trecătorii se adună și ne învață cum să le

descojim cu briceagul ; sînt încîntaţi că ne plac, ne bat pe umeri : ¡ *A, que buena gente ! Como le gustan las naranjas !* *

Cînd am primit primul *tabaco* şi am tras în piept fumul albastru, de o savoare unică, mi s-a făcut negru înaintea ochilor ; pe urmă m-am obişnuit. Ţigara cubană, tare şi parfumată, îţi lasă pe buze un uşor iz dulce, de zahăr, predispune la reverie...

Am admirat la fabrica „Regalias el Cuño" dexteritatea şi măiestria unică pe care le posedă *los tabacaleros ;* aşezaţi la măsuţele lor, muncitorii sortează după culoare, după pipăit, după miros, după gust foile mari şi late de tutun. Operaţia decurge cu o viteză uluitoare ; tutunul, *el torcido,* e răsucit cu o mişcare care ţine de prestidigitaţie, învelit într-o foaie specială, subţire şi rezistentă, lipit, tăiat şi *el tabaco* e gata, zvelt, semănînd cu un mic zepelin, sau cu un *tiburón* cafeniu ; bineînţeles, toată lumea fumează fără încetare, dar fumul şi praful sînt aspirate ; aici lucrează 750 de muncitori, se fabrică 40 000 000 ţigarete pe săptămînă.

Cea mai interesantă instituţie din fabricile de tutun e fără îndoială „Institución de la Lectúra" ; pentru a lupta împotriva abrutizării muncitorilor care fac o muncă manuală destul de stereotipă era angajat un lector ; acesta citea romane, povestiri, poezii şi mai tîrziu material revoluţionar. Spaniolii au simţit de la început că această instituţie e „subversivă" şi au luptat împotriva ei cu toate mijloacele ; dar lectorul şi ascultătorii reuşeau de cele mai multe ori să dejoace cenzura şi supravegherea poliţienească ; în paginile unor romane siropoase, sau ale unor interminabile povestiri istorice de *capa y espada* erau ascunse manifeste, articole ale lui Martí, mai tîrziu comunicatele armatei revoluţionare.

Aşezat în faţa unui microfon, un om în vîrstă citeşte cu o voce înflăcărată şi însoţindu-se de gesturi impresionante un articol din ziarul *Revolución ;* cînd

* Ce oameni buni ! Ce mult le plac portocalele !

ne-am apropiat de el, s-a oprit din lectură şi cu aceeaşi voce, să fim sinceri, cam profesional avîntată, ne-a invitat să spunem cîteva cuvinte ; la sfîrşit, muncitorii îşi manifestă aprobarea bătînd în mesele lor cu cuţitele de tăiat tutunul.

Plecăm din fabrica „Regalias el Cuño" încărcaţi de pachete de ţigări, cutii cu *tabacos* (aşa se numesc aici ţigările de foi cunoscute sub numele de havane) ; din păcate, mai tîrziu, acasă, ţigările nu mai au savoarea de la început, e de vină iarna, probabil...

*

* *

Şi romul, *el rón Bacardi*, băutura piraţilor, spirtul cu abur dulce al trestiei de zahăr a cărui preparare se face după legile nescrise, dar cu atît mai riguroase, de pe vremea cînd *Los Hermanos de la Costa* goleau balercile pline cu licoarea dătătoare de puteri ; *el rón añiz*, sau *carta blanca*, un fel de vodcă, sau *añejo*, romul auriu, uleios, care dă picioarelor o „independenţă" absolută ; şi *el Daiquirí*, rom şi gheaţă pisată, zahăr, lămîie, băutura „răcoritoare" care te încălzeşte. Am încercat toate astea, invitaţi de Nicolás Guillén în „La Bodeguita", cea mai vestită cîrciumioară din Havana, cîteva mese doar, dar pereţii acoperiţi cu fotografiile şi semnăturile tuturor scriitorilor din lume care au trecut pe aici : un nume scris cu litere mari, lăbărţate, apăsate : Ernest Hemmingway, *don Ernesto*, bătrînul care umbla pe mare, şi Carlos Puebla, care le cîntă consumatorilor : *Se acabó la diversión*, s-a terminat cu distracţiile. La cîţiva paşi, catedrala din Havana, construită în 1788 în stil neoclasic ; aici s-au odihnit rămăşiţele pămînteşti ale lui Cristofor Columb (Cristóbal Colón, cum îi spun spaniolii) pînă în 1898, cînd au fost duse în Spania. Exteriorul în stil baroc spaniol, greoi, pompos, de o silnică solemnitate : în interior, multe cutii ale milei cu inscripţii *în engleză*. În *el patio*, curtea liniştită şi plină de flori, călugăriţele predau lecţii unor copii plictisiţi ; alături, muzeul Arhidiecezan

care posedă pînze de Murillo, ale pictorilor cubani Romanach, Escobar şi... muniţii şi arme.

„Problema religioasă", calul de bătaie al presei imperialiste, de fapt nu există. Ca pretutindeni în lume, biserica catolică a fost şi în Cuba, şi întotdeauna, alături de tot ce era reacţionar, negativ, exploatator. În timpul războiului de independenţă biserica catolică a binecuvîntat execuţiile în masă ale patrioţilor, lagărele de concentrare cu care Valentino Weyler, sîngerosul general spaniol, împînzise Cuba. Atunci *El Diario de la Marina* agita furibund steagul rasist al „pericolului negru". Preoţii catolici, marea lor majoritate aparţinînd arhireacţionarului ordin al iezuiţilor din Madrid, l-au binecuvîntat pe Batista; pe „listele secrete" ale tuturor marilor întreprinderi americane din Cuba figurau sume importante care se acordau ca *prebenda* preoţilor. Iar ei se achitau conştiincios de misiunile încredinţate : micile cuşti de lemn unde se face spovedania la catolici erau de fapt urechile siguranţei lui Ventura ; predicile propovăduiau supunerea, umilinţa, eternitatea exploatării ; după asaltul Moncadei, cîţiva supravieţuitori, încrezîndu-se în cuvîntul monseniorului Pérez Seranto, arhiepiscopul din Santiago de Cuba, s-au pus sub oblăduirea lui, iar slujitorul Domnului i-a predat călăului Chaviano, care i-a torturat şi i-a asasinat. La o lună sau două după victoria revoluţiei, atunci cînd a devenit clar că aceasta este o revoluţie adevărată, că ea nu va aluneca pe panta anticomunismului şi nu-şi va trăda promisiunile, biserica catolică a trecut la atac, a dezlănţuit o furibundă campanie împotriva lui Fidel Castro, împotriva tuturor reformelor revoluţionare. Prelaţii franchişti au primit însă riposta cea mai dură tocmai de unde nu se aşteptau : din partea credincioşilor catolici cinstiţi. La „predicile" şi „pastoralele" contrarevoluţionare, catolicii cinstiţi au răspuns ridicîndu-se în picioare şi înecînd cuvintele de ură şi aţîţare în notele imnului naţional şi imnului Mişcării 26 Iulie. În unele locuri credincioşii au gonit din biserici pe provocato-

rii în sutană, strigîndu-le: „Nu sînteți preoți, nu sînteți cubani!"

Guvernul revoluționar a dat dovadă de cea mai mare răbdare. Credincios principiului modern al despărțirii bisericii de stat, al neintervenției statului în afacerile bisericii, n-a ripostat provocărilor deșănțate, nici chiar manifestațiilor contrarevoluționare (organizate după tipul american: cîteva babe isterice, tobe, trompete, popi dezlănțuiți anunțînd apocalipsul), manifestații reduse la neant de formidabila ironie corosivă a cubanilor.

La întrebarea insolentă: „De ce nu se introduce studiul religiei în noile școli create de guvern?" — Fidel a răspuns calm: „În Sierra Maestra n-a existat niciodată biserică; preoții veneau într-un soi de turneu la doi sau trei ani o dată, botezau nou-născuții, sfințeau mormintele, legiferau căsătoriile. N-au stat alături de țăran, prefereau rolul de confesori particulari ai criminalilor și familiilor lor. Ar fi ilogic ca noi să facem, pentru religie, ceea ce n-au făcut ei, timp de sute de ani".

În celebra sa scrisoare *Al hombre del campo* *, José Martí spunea:

„Nu arăta preotului această scrisoare. Pe el îl interesează să te țină în întuneric.

Și cum el îți ia bani ca să stropească cu apă creștetul fiului tău, ca să-ți spună că ești bărbatul femeii tale, lucru pe care-l știi de cînd o iubești și ea te iubește pe tine; cum el îți ia bani și pentru botez, pentru mir, pentru căsătorie, ca să se roage pentru sufletul tău, îți ia bani cînd mori; cum el îți refuză dreptul la cimitir, dacă nu-i dai bani, popa nu vrea niciodată ca tu să știi că toate acestea n-au nici un rost, pentru că în ziua cînd vei ști, nu-ți va mai putea cere nici un ban.

...Eu, care nu-ți cer nimic pentru scrisoarea mea, aș dori, omule de la țară, să vorbesc cu tine și să-ți spun adevărul. Nu-ți cer să crezi așa cum cred eu. Citește cele ce-ți spun și crede, dacă ți se par adevă-

* Omului de la țară.

rate. Prima datorie a unui om este să gîndească el însuşi. Şi pe urmă, bunule ţăran, adună în jurul tău soţia, copiii, citeşte-le limpede şi rar şi de mai multe ori tot ceea ce-ţi scriu.

De ce să-ţi duci fiul la botez ?...

Spune-mi, prietene : poate fiul tău deveni bun, numai pentru că un popă îi stropeşte creştetul cu puţină apă rece ? Dacă ar fi aşa, toţi cei botezaţi ar fi oameni buni. Şi vezi prea bine că nu este aşa.

Şi în afară de asta, chiar dacă apa ar avea virtutea de-a face pe oameni mai buni, de ce să încredinţezi unor mîini străine creştetul copilului tău ? De ce să n-o faci tu însuţi ? Este oare mai rea apa cu care o să stropească creştetul copilului tău un om cinstit, decît aceea cu care-l va stropi un preot, om de obicei vicios, care te obligă să te căsătoreşti în timp ce el are ţiitoare, care vrea ca fiii tăi să fie legitimi în timp ce ai lui sînt nelegitimi, care-ţi spune să dai copiilor numele tău şi el nu dă copiilor numele lui ? Nu faci bine crezînd că un asemenea om este mai presus decît tine.

Cel care munceşte mai mult, cel care nu e vicios, cel care trăieşte iubindu-şi soţia şi copiii, acela este omul cel mai cinstit, cel mai demn.

Chiar dacă ai fi un ucigaş, atunci cînd ai un copil te faci mai bun. Pentru el începi să simţi remuşcări, pentru el regreţi că ai făcut rău, pentru el îţi făgăduieşti ţie însuţi să încerci să devii un om cinstit : nu-ţi aminteşti ce s-a întîmplat în sufletul tău cînd ai avut primul copil ? Erai fericit, intrai şi ieşeai fără rost în casă, tremurai pentru viaţa soţiei şi a copilului. Şi cînd vedeai că totul merge bine, ţi se umpleau ochii de lacrimi, îţi sărutai soţia şi te simţeai pentru cîteva minute curat ca soarele şi puternic ca lumea întreagă.

Spune, prietene, un preot poate să-ţi iubească mai mult copilul tău decît tu însuţi ?...

Popa îţi spune de asemenea că trebuie să-ţi botezi copilul ca să intre în împărăţia cerurilor. Dar el nu-l botează pe nou-născut decît dacă îi dai bani, sau grîne, sau ouă, sau păsări ; dacă nu-l plăteşti, nu-ţi

botează copilul. Iată că această împărăție a cerurilor valorează cîțiva *pesos*, o măsură de grîne, cîteva ouă sau porumbei.

La ce-ți trebuie, ce nevoie ai tu ca fiul tău să intre într-o asemenea împărăție a cerurilor ?... Ce părere ai tu de un om care spune că-ți va face un mare bine, care ține în mîna lui posibilitatea de a-ți face acest mare bine, de care depinde mîntuirea ta și nu ți-l face, dacă n-ai cîțiva *pesos* ? Ce părere ai tu de un Dumnezeu care are asemenea slujitori ? Acest Dumnezeu, care se tîrguiește, care vinde mîntuirea, care face totul numai în schimbul banilor, care trimite pe oameni în iad dacă nu-i plătesc și dacă-i plătesc îi trimite în cer, acest Dumnezeu este un soi de cămătar.

Nu, prietene drag, nu există asemenea Dumnezeu !

José Martí"

Am transcris această scrisoare nu numai pentru frumusețea ei, ci în primul rînd pentru că ea e o oglindă foarte clară a atitudinii intelectualului cuban pentru care problemele oamenilor simpli, asupriți și umiliți au fost întotdeauna problemele lui, și pentru rezolvarea acestor probleme n-a pregetat să-și dea viața. Fidel Castro nu este o apariție extraordinară, de neexplicat ; el continuă marea tradiție a intelectualilor care au înfruntat moartea pentru ca adevărul să biruie ; intelectuali a căror principală mîndrie, al căror principal titlu de glorie a fost lupta pentru fericirea, libertatea și demnitatea poporului.

Cimitirul *Colón* din Havana... alei largi, pe care circulă mașini, criptele în marmură, adevărate opere de artă, ale marilor familii. Ici și colo steagul roșu-negru al Mișcării 26 Iulie, aici își dorm somnul de veci martirii luptei pentru libertate...

Dar majoritatea criptelor poartă nume sonore, se înalță orgolioase, prelungind sfidarea și dincolo de moarte.

Un tînăr milițian ne conduce ; ne spune că în zilele acestea cimitirul a devenit un fel de loc de

adunare al contrarevoluționarilor ; sînt îngropați cu pompă teroriștii executați ; preoții țin cuvîntări în care imploră blestemul cerului asupra guvernului sub privirea ironică a muncitorilor înarmați. (Toate acestea nu împiedică bineînțeles propaganda imperialistă să acuze guvernul revoluționar de intoleranță religioasă !)

Străbatem aleile liniștite, pustii ; cimitirul e într-adevăr impresionant. Dar iată în poarta unei cripte, împodobite cu un blazon nobiliar, un milițian stă tolănit comod, ca într-un fotoliu, și citește *Cartilla del Alfabetizador* *.

*

* *

La 4 martie 1961 poporul l-a silit, literalmente l-a silit pe Fidel să abordeze deschis problema bisericii. Iată cum s-au petrecut lucrurile.

Era aniversarea unui an de la atentatul împotriva vasului belgian „La Coubre", care aducea arme în Cuba. Vasul a sărit în aer în portul Havana ; au fost foarte multe victime ; s-a stabilit că era încă una din nenumăratele provocări ale F.B.I. Fidel a ținut o cuvîntare în care a spus deschis tuturor acestor lucruri pe nume ; a făcut un bilanț al anului care a trecut de la această crimă a imperialiștilor.

Spre sfîrșitul cuvîntării, cineva strigă :

— Fidel, vorbește despre popi !

— Să-i lăsăm pentru altă dată — răspunde Fidel — m-am ferit să pronunț aici cuvîntul „popă", pentru că altfel nu mă lăsați să termin pînă la noapte.

Zadarnic. Încep lozincile. O sută de mii de oameni strigă :

— Fidel ! *¡ Seguro ! ¡ A los curas dales duro !*

— FIDEL ! *¡ QUE LOS CURAS CORTEN CAÑA, Y SI NO QUIEREN CORTARLA QUE SE VAYAN PARA ESPAÑA !* **

---

* *Broșură de alfabetizare.*

** ...Și popii să taie trestie de zahăr, iar dacă nu vor s-o taie, să se ducă în Spania !

— Da, domnilor, trebuie să tăiem trestie. E un lucru minunat, duminica, să tăiem trestie. E minunat ! Un exerciţiu foarte bun, sănătos... cunoaştem viaţa de la ţară. Aici trebuie să implantăm principiul leninist „cine nu munceşte, nu mănîncă". (APLAUZE) Noi trebuie să stabilim principiul că fiecare bărbat sau femeie are dreptul să muncească şi că, în acelaşi timp, fiecare bărbat şi femeie are datoria să muncească ! (APLAUZE ; Strigăte : *„Da' ce e cu popii ?")*

— Acuma o să se spună că dumneavoastră „aţîţaţi pasiunile guvernului", că dumneavoastră „radicalizaţi guvernul", că dumneavoastră „treziţi instinctele noastre josnice", că dumneavoastră sînteţi nişte demagogi (RÎSETE), mai ales că nici prin gînd nu mi-a trecut să atac astăzi această problemă...

— FIDEL ! ¡SEGURO! A LOS CURAS DALES DURO !

— Tovarăşi, riscăm să ne excomunice pe toţi ! Dumneavoastră vedeţi cîte lucruri absurde inventează duşmanii, ne acuză că trimitem toţi copiii în China, în Rusia... vor să zugrăvească revoluţia ca pe o duşmană de moarte a religiei. Revoluţia i-a lăsat în pace pe aceşti domni ; ei nu ne lasă în pace pe noi. Acum vor zice că ne-am lăsat antrenaţi de un grup de sălbatici, care s-au adunat aici să strige, de plebea beată de sînge şi alte lucruri în acelaşi stil. Sper că vor recunoaşte cel puţin că aici s-a adunat o masă de muncitori. Ia să vedem, să ridice mîna cine are vreo moşie ! (RÎSETE) Să ridice mîna cel care a petrecut cîteva vacanţe pe Riviera franceză ! (RÎSETE)

De ce sînt dumnealor indignaţi ? Ne-a văzut poporul amestecîndu-ne în treburile vreunei biserici ? (NU !) Ne-a văzut poporul arestînd un singur popă ? (NU !) Şi credeţi oare că nici un popă n-a conspirat ? (RÎSETE) Se găseşte aici un singur om care crede că popii nu conspiră ? (RÎSETE) Scurt : i-am lăsat în pace. Uite, chiar în problema cimitirelor... şi e o cerere a poporului naţionalizarea cimitirelor. (APLAUZE) Şi n-avem ce face altceva, pentru că nu se mai poate tolera acest grosolan tîrg cu cadavrele, acest

privilegiu imoral, această chirie a mormintelor ! Cimitirul trebuie să fie locul unde se odihnesc rămășițele pămîntești ale celor dragi nouă și nu un iarmaroc al morții.

...De ce ne atacă pe noi ? Diferențe ideologice, spun ei. Dar n-aveau nici un diferend ideologic cu asasinii ? Cu tîlharii ? Cu exploatatorii ? Cu vicioșii ?

...Probleme filozofice ? Foarte bine, să le discute în seminariile lor, să le dezbată pînă la sațiu. Spuneți, a atacat aici cineva religia în numele unor idealuri politice ? (NIMENI !) De ce atacă ei ideile politice în numele religiei, dacă domnia lor nu e pe această lume ? Noi îi atacăm și-i combatem, tovarăși, pentru că pun bombe ! Și asta n-o să le-o permitem, sub nici o formă... Iar dacă vor bătaie, atunci o să le dăm bătaie. Să nu-și facă iluzii !

*

* *

Mi-a povestit cineva că intrînd într-un *bohío* al unui *guajiro* negru în Sierra Maestra, a văzut pe un perete o splendidă mască neagră, de lemn, și alături, una din banalele litografii catolice reprezentînd pe Isus Cristos.

— Cine e acela ? a întrebat, arătînd spre masca idolului negru.

— Cum cine ? s-a mirat omul. Cristo. *Nuestro Cristo.*

— Și ăstalalt ?

— *Usted no esté claro, compay* *... Cum ? Nu-l cunoști pe Fidel ? Ay, ay, ay... Mai uită-te și dumneata prin ziare, ce naiba !

Ay, cubanos... ce cîntec nemuritor creați voi, în fiecare zi, de multe ori poate fără să vă dați seama, așa cum respirați, așa cum iubiți și urîți... Cum aș putea să uit și cum ar putea să uite cineva care v-a văzut cu armele în mîini, cu cărticica de alfabetizare

* Dumneata nu ești lămurit, nene...

în buzunarul de la spate al pantalonului, cu ochii negri, adînci, cu inima voastră uriașă !

...În fața unui centru de înscriere a voluntarilor plînge un puști ; are cel mult 12 ani și plînge amarnic, furios, se zbate, strigă, amenință cu pumnii, dă din picioare, îmbrînceşte un milițian care încearcă zadarnic să-l potolească, îl loveşte în piept, vrea să-i pună piedică, se zbate, ia martor universul întreg, amenință că va vorbi cu Fidel și plînge chinuit, cu hohote...

— Ce s-a întîmplat ?

— Nimic... Vrea să se înscrie în miliție. Și-a falsificat cu un creion actele, zice că are 17 ani... uitați-vă și dumneavoastră, se vede de la o milă...

— Minți, contrarevoluționarule !

— Lasă, că o să ai tot timpul să lupți... avem mulți dușmani...

— Eu vreau să lupt acum... Las' că vă aranjez eu pe toți care m-ați jignit...

...Sîntem opriți pentru... exces de viteză ; numai Dumnezeu ar putea stabili granița între viteza legală și cea excesivă ; fapt este că sîntem opriți și un milițian ne ține o lecție ; la urmă, scoate un formular și-l întinde șoferului, spunîndu-i maiestuos :

— Scrie-ți tu singur amenda, că dacă ți-o scriu eu... ai să vezi tu !

Armando completează formularul. Plecăm. Deodată-l văd că are ochii umezi de lacrimi.

— Ce e, Armando ?

— Nu știa să scrie. Înțelegi ? Era analfabet... N-a vrut să spună, din *orgullo*.

...Undeva, în Cuba, orășelul Jatibonico : străzi drepte, palmieri, case de lemn, soare. Un bătrîn *guajiro* se apropie, se prezintă :

— Severo Luna Echemenda, *yo soy muy amante de la Paz**... E veteran al războiului de indepen-

* ...iubesc foarte mult Pacea...

denţă, are cinci copii, *para servir la patria ;* odată *el general* Maceo, *el Titàn,* i-a spus : „Trebuie să atacăm, Severo", şi el a fost de acord... pe urmă s-a văzut că amîndoi avuseseră dreptate...

— *Adios amigos, adios compañeros !*

Şi la altă oprire, Tereza, 17 ani, subţire, cu minunaţi ochi mari, în uniforma verde-olivo, surîde frumos, cu dinţi orbitor de albi :

— *Lucharemos con los dientes, con las uñas...* *

Şi o femeie în vîrstă, cu umbreluţă, o agită ca pe o armă :

— *Hasta el ultimo hombre, hasta vencer o morir....* **

El Morro de Santiago de Cuba... Trecem pontlevis-ul coborît, pătrundem în măruntaiele uriaşului fort ; creneluri puternice, vechi tunuri de bronz şi alături, mitralierele epocii noastre, celulele întunecate în care-şi ţineau spaniolii prizonierii, sălile imense, goale în care ecoul tună ameninţător, întinderea strălucitoare a Mării Caraibilor. Strîngem mîna unui soldat. Se prezintă :

— *Fausto Jiménez, presto a dar su vida por la patria* ***...

Simplu de tot ; în clipa aceasta uit frumuseţea de paradis a peisajului, malul mării, şi, mai departe, colinele acoperite cu flori roşii violente, imense, ca nişte guri însîngerate...

— *Adios compañero Jiménez, muchas gracias...*

— *¡ Patria o Muerte, venceremos !*

(Şi aici trebuie amintit domnul acela din bar, nu l-am întrebat cum îl cheamă, elegant, sumbru şi beat, care se legăna pe taburet şi încercînd să fie ironic, spunea un mare adevăr despre clasa lui : *¡ Patria o Muerte, moriremos !)*

---

* Vom lupta cu dinţii, cu unghiile...

** Pînă la ultimul om, pînă învingem sau murim...

*** ...gata să-şi dea viaţa pentru patrie.

...În marele magazin „El Encanto“ * cumpărăm „amintiri“... Un vînzător în vîrstă ne întreabă de unde sîntem ; aflînd, ne strînge mîna și ne oferă un cadou ; e într-adevăr un *regalo*, un număr al ziarului *Revolucion* ilegal, din decembrie 1958.

Lozincile momentului : *Fii creștin ! NU sărbători Crăciunul !*

Automobiliști ! Benzina „Shell“ e plină de sînge !

Știri de pe front :

„Forțele revoluționare comandate de Camilo Cienfuegos au capturat 10 camioane încărcate cu soldați ai tiranului...

Cuartelul Alto Songo ocupat de trupele Frontului 2, *Frank País*.

Au fost capturați : 50 de prizonieri, 79 de arme grele, 9 mitraliere, 16 automate San Cristobal...

Blocadă la Santiago de Cuba...

Frontul din Sierra Maestra...

Fotografii șterse, prost reproduse, dar cîtă forță aveau în acel moment !... Soldați inamici îngrijiți de medici *rebeldes*, capturarea unui tanc batistian, un avion doborît...

Listă de piloți asasini, majoritatea *señoritos* din Havana, care mitraliază și bombardează satele lipsite de apărare...

Știri muncitorești, știri universitare...

Litere mici, aproape microscopice, hîrtie proastă de ambalaj, dar fiecare rînd anunță mersul implacabil al revoluției...

Cît aș fi dorit să te cunosc, *compañero*, care păstrezi undeva, în casa ta, desigur la loc vizibil, desigur în locul icoanelor, cel mai prețios document al revoluției : *El Titulo de Propriedad no. 1 !*

Se le entregra al SEÑOR **... da, așa e scris pe titlurile de proprietate, al senor, DOMNULUI și

---

* În aprilie 1961, marele magazin din centrul Havanei a fost aruncat în aer de teroriști.

** Se încredințează Domnului...

niciodată acest cuvînt n-a fost mai la locul lui decît aici; bucata aceasta de hîrtie e una din filele cele mai prețioase din istoria Americii Latine.

A face istoricul luptei pentru pămînt în Cuba înseamnă de fapt a face istoria revoluțiilor cubane; rezolvarea acestei probleme seculare a însemnat primul pas spre viața nouă, spre fericire, spre demnitate, spre această extraordinară trezire a conștiinței patriotice.

Începînd din perioada în care Columb punea bazele cetății *La Española*, Cuba este decretată *Tierra Realengo*, adică proprietate a regelui; dar cum pe spanioli îi interesau aproape exclusiv metalele prețioase, multă vreme situația a rămas ca înainte de descoperire. Pînă în 1536 concesiile de pămînt erau foarte rare, în ciuda faptului că exista o *Real Cédula* * a lui Ferdinand Catolicul, datînd din 1513, prin care Diégo Velásquez, primul guvernator spaniol al insulei și cuceritorul Cubei, era învestit cu dreptul de-a repartiza „*casas, solares, tierres, caballerias y peonias*". Primele latifundii au fost întrebuințate mai mult pentru creșterea vitelor, decît pentru cultivarea pămîntului.

Pentru a delimita proprietățile coloniștilor, exista o metodă destul de simplă: se fixa în pămînt un stîlp, un jalon, sau era însemnat un arbore mai deosebit și începînd de la aceste semne se întindeau, în formă de cerc, una sau două moșii. Și astăzi se mai pot vedea primele semne prin care își marcau coloniștii proprietățile circulare. Ele au început să fie lucrate cu negri, a căror forță de muncă era evaluată, ca durată, la zece ani, după care negrul putea să crape. Foarte mulți latifundiari absenteiști trăiau și huzureau în Europa și mulți nici nu-și cunoșteau întinderea averii.

O dată cu începutul secolului al XVIII-lea încep primele manifestări ale protestului, răscoale împotriva sistemului sclavagist.

---

* Decret regal.

Existau fenomene de revoltă individuală ; sclavul fugea de pe moşie şi se ascundea în munţi ; i se spunea *Cimarrón* (de la *cima* — munte, înălţime). Termenul a intrat în viaţa curentă, *cimarronul* fiind un tip veşnic nemulţumit, visător, curajos, optimist, practicînd aventura de dragul aventurii.

El apaleucade (săpătura) era un fenomen de revoltă colectivă, o manifestaţie în grup. Negrii se refugiau în munţi şi îşi organizau apărarea prin întărituri de lemn, stîlpi, trunchiuri ; se apărau cu săgeţi şi lănci cu vîrf de fier. În Sierra de los Organos există văi complet închise, invizibile din exterior ; accesul la aceste văi se făcea prin peşteri şi rîuri subterane. S-au descoperit resturi de ceramică africană, tobe, felurite arme defensive.

Spre 1850, o dată cu creşterea producţiei de zahăr, apare un nou tip de producător : colonul liber. Acesta îşi prelucra recolta de trestie la fabrica cea mai apropiată şi reţinea o parte din zahăr pentru a-l vinde pe cont propriu. Spre sfîrşitul secolului, 30% din suprafaţa Cubei era împărţită în 60 000 de ferme *(fincas)* cultivatoare de trestie, aparţinînd colonilor.

Războiul de 10 ani a distrus, aşa cum am arătat mai înainte, foarte multe fabrici ; devine dominantă tendinţa fabricilor de a-l distruge pe cultivatorul independent şi de a pune mîna pe pămînturile lui. Procesul a devenit şi mai ascuţit în momentul în care companiile nord-americane au pătruns în Cuba.

Un articol al legii interzice proprietarilor de complexe zaharifere, funcţionarilor şi acţionarilor lor să posede pămînturi pe care să se poată cultiva trestia de zahăr ; această măsură descentralizează bogăţiile strînse în puţine mîini. 200 000 de cetăţeni intră în posesiunea colectivă, sub formă de cooperativă, ca stăpîni absoluţi ai culturilor de trestie.

Cultivarea tutunului începe în secolul al XVII-lea, pe rîurile Almendares şi Animoso, în apropiere de Trinidad. În timp ce cultura trestiei de zahăr a determinat o dispersare a populaţiei, cultivarea tutunului duce la o concentrare a ei. Cînd latifundiarii

şi-au dat seama că tutunul are o valoare comercială, au început şi primele lupte între *vegueros* şi *hacenderos* prin 1754, lupte despre care, de asemenea, a mai fost vorba.

Prezenţa în rîndurile armatei de eliberare, *El Ejercitor Libertador,* a unui foarte mare număr de ţărani, *guajiros,* dovedeşte caracterul profund popular al războiului. Că ţăranii constituiau forţa cea mai de temut o dovedeşte acţiunea călăului spaniol Weyler, aşa-numita „concentrare a ţăranilor" în lagăre de exterminare.

În 1905, ca să nu dăm decît un exemplu, „Nipe Bay Company" cumpără pe un preţ de nimic 3 713 *caballerias;* lupta ţăranilor împotriva latifundiarilor străini şi autohtoni a culminat în 1933 în momentul răsturnării lui Machado, pe moşia *Realengo 18,* cînd cu arma în mînă ţăranii au ocupat pămînturile pe care le cultivau; lupta din *Realengo 18,* deşi zdrobită de trădarea lui Batista, a fost preludiul răscoalelor ţărăneşti, al revoluţiei agrare. În 1934 răsculaţii din *Realengo 18* îşi terminau un manifest cu cuvintele : „Pentru stăpînirea liberă a pămîntului de către cei ce-l muncesc !"

În 1939 s-a putut celebra primul Congres ţărănesc, avînd ca deviză reforma agrară ; în 1940 lupta mereu crescîndă a ţăranilor forţează înscrierea în Constituţie (faimosul articol 90) proscrierea solemnă a latifundiilor şi ideea cedării lor ţăranilor. Dar Constituţia a fost uitată şi abia la 10 octombrie 1958, în Sierra Maestra, Fidel Castro proclamă *La Ley no. 3 del Ejercito Rebelde,* legea reformei agrare.

Această lege îi împroprietăreşte cu suprafeţe de *2 caballerias* pe toţi cei lipsiţi de pămînt (care lucrează însă pămîntul) şi declară că îndată ce guvernul revoluţionar va veni la putere, va lichida latifundiile. Şi îndată după victoria revoluţiei, chiar aici, în Sierra Maestra, e promulgată şi aprobată legea, documentul agrar cel mai însemnat din istoria Americii, prin care se fixează o clauză care exclude toate celelalte proiecte de legi, limitînd extinderea latifundiilor. În Cuba au existat latifundii aparţinînd monopolurilor

nord-americane, pînă la 18 000 de *caballerias ;* legea reformei agrare le limitează la 30, prevăzînd însă confiscarea moşiilor celor care au sprijinit în mod activ guvernul Batista, au comis acte de teroare, sau cei care au emigrat în străinătate, ca duşmani ai Patriei. În plus, se prevede că nici un cetăţean străin nu poate fi proprietar de pămînt cuban.

Pe ferme de mii de *caballerias* latifundiarul întrebuinţează 8 pînă la 10 lucrători ; astăzi, în cooperative specializate în cultivarea moşiilor, a orezului, a bumbacului lucrează mii de bărbaţi şi femei, cei care formau înainte masa amorfă şi desperată a şomerilor. Pe pămînturile stăpînite înainte de 4 magnaţi, funcţionează astăzi 1 390 de cooperative. În trecut, ca şi la noi, prăvăliile erau un mijloc cumplit de speculare şi jefuire a ţăranului ; aici se vindea „pe datorie", dar cu dobîndă de 20% (! ! !), aici îşi ipotecau oamenii puţinul lor avut, ca să-şi poată hrăni şi îmbrăca sumar copiii ; acum, în toată Cuba, locul lor a fost luat de 2 000 de magazine *(tiendas del pueblo)* care vînd ieftin ţăranilor lucrurile de care au nevoie.

Ştiind că nu lucrează pentru el, ţăranului nu-i păsa înainte de nici o calamitate ; orice s-ar fi întîmplat, lui mai rău nu-i putea fi ; acum funcţionează brigăzi care plantează pomi fructiferi, se ocupă de *înfrumuseţarea* pămîntului.

În procesul luptei revoluţionare, ţăranii şi-au dat seama de necesitatea unirii forţelor şi astfel au luat naştere organizaţiile ţărăneşti ; ele au reuşit să obţină în provincia Oriente ca ţăranii să dea armatei revoluţionare 10% din produsele lor ; şi *los guajiros,* deşi trăiau în mizerie, au urmat acest consemn revoluţionar. Interesant este că, în clipa aceea, moşierii au început să se agite, să acuze armata revoluţionară că jefuieşte ţărănimea.

După victoria revoluţiei, *Las Milicias. Nacionales Campesinas* au asigurat şi asigură paza plantaţiilor, a cooperativelor, împotriva teroriştilor incendiatori ; M.N.C.-urile au avut un rol hotărîtor în nimicirea grupului contrarevoluţionar din Escambray ; ele lă-

muresc oamenii de avantajele colectivizării şi cooperativizării ; organizaţiile ţărăneşti dezbat problemele lor specifice în ziarul *Surco (Ogorul).*

Aplicarea legii a trezit furia imperialiştilor şi a agenţilor lor, care au început să agite sloganurile cunoscute cu „colhozul", cu gamela, toate aceste aberaţii şi multe altele, care au alimentat presa reacţionară din momentul în care U.R.S.S. a început grandiosul proces de colectivizare a agriculturii. Nefericirea lor a fost că, în decurs de un singur an, practica simplă, cotidiană a anulat şi a umplut de ridicol în conştiinţa oamenilor toate balivernele (şi în presa reacţionară sud-americană, balivernele ating nişte proporţii nebănuite, colosale). Ţăranul s-a mutat din *bohío*-ul imund în locuinţe noi, a căror amortizare este minimă, a început să ducă o viaţă civilizată, iar fioroasa „colectivizare" s-a dovedit, pe plan moral, un mijloc puternic de a strînge legăturile între oameni, de a-i culturaliza, de a-i face să descopere igiena, curăţenia şi în primul rînd, *fraternitatea.*

Am colindat cîteva cooperative şi cîteva *granjas del pueblo* (gospodării agricole colective) ; ai sentimentul că te găseşti pe mari ferme model, unde oamenii descopăr pur şi simplu bucuria de a trăi, în unităţile puternic sudate ale unei mari familii. Şi am avut bucuria de-a vedea tractoare pe care erau scrise cele trei litere dragi : R.P.R.

Mi-a părut şi-mi pare rău doar că n-am avut ocazia să-i strîng mina omului care are undeva, probabil în cel mai vizibil loc al casei, *El Titulo de Propriedad No. 1.*

E foarte tîrziu sau foarte devreme : ora 2 noaptea, dar oraşul e încă viu, doar ceva mai puţin zgomotos ; în faţa clădirilor, dincolo de baricadele de saci cu nisip, miliţienii studiază *Manual de Capacitación Cívica ;* prin geamurile violent luminate ale redacţiilor se proiectează în stradă agitaţia reporterilor şi a redactorilor.

Numai Plaza Civica e pustie şi, ca şi cum m-aş afla într-o scoică uriaşă, încerc să surprind undeva vuietul mulţimilor ; la stînga marele bloc I.N.R.A. : la toate geamurile lumină.

În faţa mea, marea tribună de granit şi fruntea imensă a celui căruia toţi cubanii îi spun *El Apostól : José Martí,* gînditorul, luptătorul şi martirul Cubei, a cărui amintire e vie în mintea tuturor, a cărui moarte prematură, sub focul colonialiştilor spanioli, îndurerează încă, parcă s-ar fi petrecut ieri, ca şi cum poporul ar vrea să-l vadă, alături de Fidel, în uniforma verde-olivo. Ar fi foarte multe de spus despre bărbatul scund, slab, cu fruntea uriaşă, cu ochii negri mari, arzînd parcă de un nesecat foc interior. despre copilul care a cunoscut lanţurile şi sinistrele celule spaniole, despre tînărul care vedea foarte departe destinul nu numai al Patriei lui, dar al întregii Americi Latine, despre bărbatul care a unit totdeauna gîndul cu fapta, despre *intelectualul* cu arma în mînă, deşi ura armele, despre revoluţionarul neobosit, credincios pînă în ultima clipă poporului său şi lucrul acesta va trebui făcut odată, deoarece adevăraţii lup-

tători trăiesc etern în memoria popoarelor şi nu e departe ziua cînd nume ca José Martí sau Bălcescu al nostru vor intra în patrimoniul omenirii, care e una singură şi are un singur drum înainte.

Revoluţia a îndeplinit credincioasă, punct cu punct, visul nerealizat al lui Martí şi în esenţa lui, *en sus entrañas,* * cum spun plastic spaniolii, se găsea şi noua lozincă *Somos socialistas, pa'lante, pa'lante.* — Sîntem socialişti, înainte, înainte — care răsună astăzi la 90 de mile de jandarmul american.

În cele ce urmează am ales cîteva din cugetările lui Martí ; ele au frumuseţea şi plasticitatea poemului adevărat, deoarece fiecare rînd a fost scris pentru prezentul şi pentru viitorul oamenilor :

„Cum nimeni n-are dreptul să fie criminal, nimeni n-are dreptul să fie leneş."

„Progresul nu e adevărat decît atunci cînd pătrunde în mase şi cînd porneşte de la ele."

„Se sinucide un popor în ziua în care îşi leagă existenţa de un singur produs."

„Porţile fiecărei naţiuni trebuie să fie deschise activităţii legitime şi fecunde a celorlalte popoare."

„Un popor instruit va fi totdeauna puternic şi liber."

„Cine iubeşte poporul, trebuie să-i înveţe pe oameni să creeze."

„Atîta timp cît există munci de dus la capăt, un om adevărat n-are dreptul să se odihnească."

„Războiul nostru îl ducem ca să evităm alte războaie."

„Atîta timp cît există o cocioabă, n-avem dreptul la soare."

---

* ...în măruntaiele ei,

„Numai în puterea de sacrificiu constă adevărata forță."

„Ca să cunoști un popor, trebuie să-l studiezi în toate aspectele și expresiile sale : să-i cunoști elementele, tendințele, apostolii, poeții și haiducii."

„Nici mila și nici mănușile albe nu sînt produse naturale ale Statelor Unite."

„Revoluțiile sînt sterile cînd nu sînt iscălite cu penița în școli și cu plugurile pe cîmp."

„De la gîndirea liberă în materie de religie se ajunge la gîndirea liberă în politică."

„Un popor nu se întemeiază ca o tabără militară."

„Nu oamenii fac popoarele, ci dimpotrivă, popoarele cu geneza lor îl creează, vibrînd triumfătoare, pe om."

„Dacă educarea bărbaților e forma viitoare a popoarelor, educarea femeii garantează și anunță bărbații care se vor naște."

„A educa înseamnă să depozitezi în fiecare om, întreaga operă umană care l-a precedat, înseamnă să faci din fiecare om un rezumat viu al lumii pînă în ziua în care trăiește el ; înseamnă să-l ridici la nivelul timpului, să-l pregătești pentru viață."

„A transmite știința în limbajul zilnic : iată o mare binefacere pe care foarte puțini o fac."

„Cum viața orășenească există pe socoteala vieții sătești, prin traficul produselor acesteia, cu actualul sistem de învățămînt se creează o mare armată de șomeri : se pune un cap de gigant pe un trup de furnică."

„Învățămîntul — cine nu știe ? — este înainte de toate o operă de dragoste fără margini."

„Împotriva teologiei, fizică ; împotriva retoricii, mecanică ; împotriva preceptelor de logică — pe care rigoarea, consistența și efortul artelor le predau mai bine decît textele degenerate și confuze din școli — precepte agricole."

„Cel care seamănă școli va culege oameni."

„Fiecare casă curată și aerisită este o școală."

„La toate popoarele superstiția și ignoranța îi transformă pe oameni în barbari."

„Toate eforturile de-a instrui sînt zadarnice cînd învățămîntul nu se acomodează necesităților, naturii și viitorului celui care îl primește."

„Fraternitatea nu e o concesie — e o datorie."

„Vînătoarea de faimă înjosește."

„Există un fel de-a umbla, cu fruntea sus, care-ți înalță statura."

„Cînd toți oamenii vor ști să citească, toți oamenii vor ști să voteze."

„Acela care nu consideră drepturile altuia egale cu ale lui merită să și le piardă."

„Revoluțiile, oricît de individuale ar părea uneori, sînt opera mai multor voințe și trebuie s-o înclini des pe a ta."

„E o mare știință în politică să lași să moară lucrurile și ideile care sînt goale. A surîde și a aștepta e uneori o manieră excelentă de-a lupta."

„Într-o republică, un om care nu votează e ca un soldat dezertor."

„Popoarele trebuie să aibă o țeapă pentru cei care le ațiță la uri inutile și o altă țeapă pentru cei care nu le spun adevărul la timp."

„Ca lege istorică iertarea poate fi o greșeală ; răzbunarea e totdeauna o nenorocire."

„E mai bine să fii uitat de oameni, decît să te vezi obligat să le faci curte ca să-și aducă aminte de tine."

„Înainte războiul era prima resursă, azi e ultima, mîine va fi o crimă."

„Adevăratul talent e o cinste, nu-l folosi ca să dezonorezi pe ceilalți."

„A cădea învins într-o bătălie justă, e o victorie."

„Abilitatea e calitatea oamenilor mărunți."

„A face, e cea mai bună manieră de-a spune."

„Cea mai bună măsură a superiorității este furia adversarilor."

„Cine caută munți, nu se oprește în drum să adune pietre."

„Între visele omului există unul frumos : suprimarea nopții."

„A pierde o bătălie înseamnă că ești obligat să cîștigi alta."

„Uneori popoarele, ca și copiii, își iubesc părinții numai după ce au murit."

„Nu merită să scrie pentru oameni acela care nu-i știe iubi."

„Nu ajunge să fii nefericit ca să ai dreptate."

„Eroismul în timp de pace e mai prețios, pentru că e mai puțin glorios decît în timp de război."

„Cărțile închid rănile deschise de arme."

„Un ziarist cinstit e mai puternic decît un monarh."

„Toți regii își pierd armatele ; niciodată libertatea nu și-o va pierde pe a ei."

„Libertatea costă foarte mult ; e necesar ori să te resemnezi a trăi fără ea, ori să te decizi s-o cumperi la prețul ei."

„Nu există spectacol mai odios decît cel pe care-l oferă talentul slugarnic."

„CRED CĂ AM DAT PATRIEI MELE, DIN CLIPA ÎN CARE AM CUNOSCUT DRAGOSTEA EI, TOT CEEA CE UN OM POATE DA, CRED CĂ AM DEPUS LA PICIOARELE EI, DE MULTE ORI, AVERE ȘI ONORURI. CRED CĂ NU-MI LIPSEȘTE VALOAREA NECESARĂ PENTRU A MURI APĂRÎND-O."

Imensa *Plaza Civica* e pustie ; în clădirea I.N.R.A. luminile vor arde pînă în zori, apoi se vor stinge și oamenii vor lucra mai departe.

Ochii de marmură ai lui José Martí vor mai vedea multe, fruntea lui înaltă și netedă va fi bătută de vuietul mulțimilor.

*

* *

Undeva, departe, în Sierra Maestra, pe cel mai înalt vîrf *el Pico Turquino*, armata revoluționară a înălțat, în timpul celor mai crîncene lupte, un bust al lui Martí ; în fața zdrențăroșilor ostași *rebeldes* a vorbit atunci Fidel și mai tîrziu, Nicolás Guillén va spune cu îndreptățire, într-unul dintre frumoasele sale poeme :

Lo que te prometió Martí
Vino Fidel y te lo cumplió.

„CIUDAD ESCOLAR"

„... dreptul popoarelor de-a transforma cazărmile în școli..."

(Declarația de la Havana)

Ciudad escolar 26 de Julio, Santiago de Cuba : o clădire mare, luminoasă, cu un vast teren de sport în față ; scări largi, coridoare împodobite cu material didactic, clase luminoase, vaste *patios* cu vegetație luxuriantă. Deși spre seară, e foarte cald, liniște, copiii au „vacanță de iarnă". Ici și colo găuri în perete, balustradele din tuburi de metal sînt ciuruite.

Pe aici a atacat Fidel. Dincolo în față e Spitalul Militar, pe care-l ocupase Raúl...

Vocea ghidului benevol trezește ecouri prelungi ; pașii noștri de asemenea. Ne aflăm în fostul *Cuartel Moncada.* Privim planșele geografice, istorice, tablele negre, băncile în care se înghesuie trupurile neastîmpărate ale copiilor ; dar ghidul vorbește despre atacul de la Moncada, semnalul deșteptării Cubei ; străbatem *el refectorio* * și vocea ghidului, scăzută, spune : *Aqui estuvieron los talleres de tortúra* ** ; așa se numeau : ATELIERE de tortură ; podeaua de piatră e curată, strălucitoare, patinată de picioarele neastîmpărate ale copiilor ; spre margine se înclină ușor, imperceptibil : acolo e un jgheab îngust ; *para correr la sangre* ***, spune foarte încet ghidul nostru benevol ; pe urmă mai tare : „Acum aici e *el refectorio*" ; ieșim într-un *patio* interior, căldura umedă ne îmbracă asemenea unei mănuși ; pe o creangă de

* ...sala de mese.
** Aici au fost atelierele de tortură.
*** ...ca să se scurgă sîngele.

seiba, un leagăn gol, imobil ; în acest *patio* au fost asasinați răniții, spune foarte încet ghidul benevol ; dalele de piatră au fost lustruite de picioarele neastîmpărate ale copiilor, iarba a crescut din nou, alta. „Acolo locuia *el chacal* *, colonelul Río Chaviano ; acum e locuința profesorilor... acolo era... acum este; *Moncada... Ciudad escolar 26 de Julio...*"

Pămîntul e roșu ; în urma mașinii se răsucește ca o coadă de vulpe un nor de praf roșu, parcă am spulbera un strat de sînge uscat ; sîntem în Sierra Maestra, înaintăm pe drumuri noi, netede, tăiate de revoluție și uneori pe drumuri foarte vechi de pe vremea spaniolilor ; departe, deasupra crestetelor palmierilor, cerul dansează, tremură ; ascult cu o ureche distrată cele ce-mi spune însoțitoarea noastră despre niște americani care niciodată nu scoteau o vorbă ; nu le plăcea să vorbească, *carecían de espíritu poético ;* e o lumină orbitoare, ascuțită ca o lamă de platină ; mă gîndesc la luptele care s-au dat aici, la coloanele de *rebeldes* care mărșăluiau zile întregi fără să mănînce, umblau tot timpul atenți poate vor găsi ceva gloanțe uitate sau pierdute de mercenarii lui Batista. „Era cea mai mare bucurie pentru noi, mi-a spus un ostaș veteran, ei aveau destule, nu se uitau ; odată am găsit un încărcător întreg atîrnat într-un boschet; mi-au ținut și de foame, și de sete"; mă gîndesc la raidurile de groază ale lui Sosa Blanco, la uriașa epopee care s-a scris aici cu sînge și cu sudoare și mi-e niței milă de americanii cărora „le lipsea spiritul poetic".

Deodată, în fața noastră, după un cot larg, apare un vast șantier, clădirile par cuburi de zahăr alb, în jur pămîntul e roșu-violent, semănat ici-colo de verdele odihnitor al palmierilor familiari.

Ciudad Escolar Camilo Cienfuegos. O mare experiență pedagogică, socială și revoluționară.

Sîntem îndată înconjurați de cîțiva copii : Miguel Dominguez, care are 12 ani, dar pare de șase, și stă

* ...șacalul.

aici de cînd s-a terminat războiul, în timpul căruia i-au murit părinții ; Eliserio Lima Fonseca de 10 ani, Ramón Santiesteban de 11 ; sînt copii de *guajiros* și se consideră veteranii școlii.

Aici era înainte un latifundio de 485 de *caballerías*, pe care creșteau în stare de semisălbăticie 1 200 de cai și cîteva vaci ; în septembrie 1959, după ce *el amo* * a șters-o la Miami, au început lucrările pentru ridicarea acestei școli speciale care va adăposti 20 000 de elevi. E un număr simbolic : fiecare elev va reprezenta pe unul din cei 20 000 de eroi ai luptei de eliberare ; e o mare cinste, dar în același timp este o responsabilitate în plus. Școala va fi compusă din 40 de unități ; deocamdată funcționează numai una, cu 576 de copii.

Directorul școlii, Roberto Noy, și cîțiva profesori, toți atît de tineri încît ar putea fi crezuți elevi, ne dau toate lămuririle ; aici vor studia numai copii din Sierra Maestra unde pînă la revoluție nu exista *nici o singură școală ;* acum funcționează 3 000 de școli rurale și se vor ridica în doi ani pînă la 7 000. *Ciudad Escolar Camilo Cienfuengos* va primi pe cei mai buni elevi din școlile Sierrei ; pînă acum lucrările au fost efectuate de ostași ai armatei revoluționare și de milițieni voluntari și ea va fi complet terminată în 1965, *sea lo que sea* **. Copiii vor sta aici 9 ani, dar după 4 ani, cei care vor să intre în producție o pot părăsi...

Se apropie un tînăr, în uniformă de căpitan, e adjunctul *Operației Sierra, el capitan Pena ;* C.E.C.C. e numai un aspect al vastei campanii pentru ridicarea Sierrei ; ea cuprinde toate celelalte școli din Sierra, construirea drumurilor, a spitalelor, justiția și administrația...

Școala nu va costa nimic, ea nu va avea funcționari : profesorii și elevii și-au asumat deservirea ei în întregime ; iar mai tîrziu, cînd școala „se va îmbogăți", ea va ajuta și celelalte școli din Sierra.

---

* ...stăpînul.
** ...fie ce-o fi.

Ne înconjoară copii, unii sînt asudați amarnic în urma unei disputate partide de *pelota,* gîfîie și surîd, dar ochii lor mari, negri strălucesc de inteligență, de seriozitate ; sînt gravi pentru că toți au conștiința responsabilității lor : le-a transmis-o suferința părinților. Ei curăță școala, servesc cu rîndul la masă, se „inspectează" unii pe alții dacă și-au pregătit lecțiile. Dimineața, la ridicarea pavilionului, unul dintre ei ține o scurtă cuvîntare ; fericitul orator a fost ales cu o zi înainte prin majoritate de voturi, după ce a expus ideile pe care vrea să le dezvolte în fața colegilor săi.

— De multe ori, de cele mai multe ori — spune Roberto Noy — copiii găsesc lucruri minunate care ne uimesc pe noi, cei mari. Copiii au geniul de-a spune adevărul într-o formă splendidă.

Alături de orele de cursuri, fiecare muncește la cîmp trei ore, alții îngrijesc crescătoriile școlii ; ambiția lor e să crească iepuri care au o „întrebuințare multiplă" : carne, păr, îngrășăminte, ne enumeră un tînăr negricios, zvelt, în uniforma verde-olivo ; îl cheamă Herminio Enamorado Rey, are 13 ani ; tatăl său era ghidul unei coloane revoluționare în Sierra ; prins și torturat pînă la moarte, n-a scos o vorbă. Întrebat cum e cu problema disciplinei, Herminio dă acest răspuns superb :

— *Los hombres violan las leyes que hacen otros hombres, pero nadie viola la ley que el mismo ha hecho.* *

E greu doar... cu odihna : în școală e o asemenea fierbere, o asemenea căutare, apar atîtea „inspirații", atîtea inițiative, fiecare se simte responsabil pentru atîtea lucruri, încît ca elevii să se resemneze la odihnă a fost nevoie de multă muncă de lămurire.

Cei mari tipăresc cărți pentru cei mici ; aceștia scriu compoziții care pe urmă sînt ilustrate cu gravuri de lemn și tipărite într-o tiparniță cam gutenbergiană. După fiecare eveniment mai important, co-

* Oamenii violează legile pe care le fac alți oameni, dar nimeni nu violează legea pe care el însuși a făcut-o.

piii discută cu profesorul, își spun impresiile, pe urmă unul sau altul e însărcinat cu „compunerea". Din nou discuții pătimașe — se pare că ele sînt implicite meseriei de scriitor, pe toate meleagurile — și apoi opera „vede lumina tiparului".

Iată cîteva din aceste lecții :

Scrisoarea mea

Eu am trimis o scrisoare tatălui meu. În ea îi spuneam : „Tată, nu fi îngrijorat, căci eu învăț foarte mult, pentru ca mîine cînd tu vei fi bătrînel, să-ți pot spune : Tată, acuma așază-te și nu mai lucra."

Circul

În Yara a venit circul Montalvo. M-au dus și pe mine aseară. Cît am fost de fericit ! I-am spus învățătorului care ne conducea : *Maestro*, ce minunat e circul ! Am văzut artiști umblînd pe sîrmă cu bicicleta și am mai văzut atîtea lucruri, foarte multe lucruri am văzut !

Eroul zilei

Azi, cînd s-a ridicat drapelul, a venit un băiat ca e cu adevărat vrea să învețe. Tatăl acestui băiat este infirm. Dar el nu e un băiat nefericit, pentru că băiatul care muncește ca să-și ajute părinții nu poate fi nefericit. Acest băiat — nu știu cum îl cheamă — va fi tovarășul nostru de azi încolo.

Tatăl meu trăiește încă

Cînd eu trăiam în Sierra Maestra, pe dealul San Germán, sufeream mult. Casa mea era un *bohío* tare sărac. Eu trebuia să-l ajut pe tata să semene porumb și să facă cărbuni. Dar cel mai mult am suferit în timpul războiului, pentru că soldații tiraniei persecutau pe țărani. Într-o zi lucram pe cîmp, tata

ara, iar eu semănam. Atunci au venit niște soldați. L-au chemat pe tata și l-au dus. Eu am rămas singur pe cîmp, plîngînd. Cam zece zile a lipsit tata de acasă. S-a înapoiat bătut și jignit, că-ți făcea milă, dar tatăl meu trăiește încă. Pe alții i-au dus și n-au mai venit.

Războiul

Cînd era război, acolo în Santo Domingo, în casa mătușii mele, se stabiliseră *los casquitos.* * Prindeau toate găinile ca să le mănînce. Locotenentul Senén din Armata *rebelde* a împușcat pe unul tocmai cînd zicea : „Ăla care nu prinde nici o găină nu mănîncă". Alt *casquito* se așezase pe un bolovan și a căzut un obuz pe el. A început lupta. Noi a trebuit să adunăm ce-a mai rămas din el.

Apărarea poporului

Niciodată în Cuba nu s-a văzut ce se vede astăzi : în fiecare casă o armă. Și, la ce această armă ? Pentru a ne apăra Patria de agresorii care vor ca foamea să se întoarcă în căminele noastre.

Copiii scriu despre temele care le sînt apropiate, cotidiene, învață în același timp să citească, să scrie și să gîndească ; unele din gravurile care împodobesc textele sînt, fără exagerare, opere de artă, pline de prospețime, de ritm și de adevăr.

Curiozitatea acestor copii e impresionantă : doreau să știe de unde venim, ce regim social e în țara noastră („Asta ca să știu cum să vă spun, *señor* sau *compañero* — mi-a precizat Herminio Enamorado Rey),

* *Casquito* — diminutiv disprețuitor de la cască ; așa li se spunea în bătaie de joc soldaților lui Batista, care umblau tot timpul cu castronul de oțel în cap.

cum stăm în general cu producția și dacă sîntem destul de bine pregătiți în cazul cînd imperialiștii... *

În fața șantierului, un fel de baracă imensă, unde se vînd răcoritoare și țigări; la mese, ostași ai armatei revoluționare care lucrează aici 24 de zile pe lună; toate atelierele necesare sînt deservite numai de militari. La casă, un *barbudo* cu pistolul automat agățat de gît, altul în aceeași ținută, servește paharele reci de coca-cola. La 6 seara toți se adună, învață, își desăvîrșesc pregătirea militară și politică.

Îi rog să-mi povestească începuturile acestui șantier, și cu greu, mărturisesc, ajung să se hotărască să vorbească numai unul; ceilalți îl vor completa. E un băiat înalt, cu mustăcioară subțire, negricios, cu ochii foarte veseli, la șold un uriaș Colt cu plăsele de fildeș, în pătrățele albastre și roșii; se prezintă ceremonios:

— *Soldado del Ejército Rebelde Juan Antonio Suárez, primera compañía de la Columna 8...*

Au sosit aici la 29 septembrie 1959, cu un *guagua* vechi și prăpădit, care nici n-a putut pătrunde pînă

* In noiembrie 1961 am stat de vorbă la Palatul Pionierilor cu o delegație a copiilor cubani care vizitează țările de democrație populară; un elev al C.E.C.C., Buenadventura Bosi Rodriguez, eroul documentarului lui Roman Karmen „Insula în flăcări"; 4 membri ai gospodăriei agricole pentru copii din Sierra Cojimar (au 43 de membri care cultivă 15 ha); Pedro Hernandez Diaz, Luiz Memendez, Rolando Vega Soto, Jorje Gutierrez; și un pionier, elev al școlii secundare de bază, Fidel Castro Diaz, fiul primului ministru. Mîinile „colectiviștilor" aveau asprimea cinstită a mîinilor muncitoare; *Fidelito* voia să știe cu orice preț care sînt cele 7 minuni ale lumii, de ce le spune așa, cîte au mai rămas, de unde se știe că sînt „minuni" dacă nu s-au păstrat, cînd au fost construite și de cine, cam cum arătau *los jardines colgantes* (grădinile suspendate). Nota conștiincios, cu mîna stîngă; acum un an a suferit un foarte grav accident de mașină. Mi s-a povestit că știrea accidentului a sosit în momentul unui important miting. Lumea a început să strige: „Du-te, Fidel! Du-te la fiul tău, lasă că venim și mîine!" Palid ca varul, Fidel Castro a rugat să se facă liniște: „În Cuba sînt foarte mulți copii și noi sîntem răspunzători de soarta lor. O să vă rog să mă lăsați să termin... dar, dacă se poate în liniște... pentru că sînt emoționat și mi-e greu să-mi adun gîndurile".

la ţinta finală ; terenul găurit. era acoperit de sălbatica şi încăpăţînata buruiană tropicală *marabú*. Au pus bazele unui campament...

— Din ce ?

— Din nimic. Am tăiat arbori, am făcut scînduri, am ridicat barăci... Fiecare metru de pămînt trebuia curăţat cu *macheta*...

Prima masă a fost alcătuită din multiplele produse ale unui palmier. N-aveau nici farfurii. Peste trei zile a venit *Che* Guevara cu cîteva tractoare. Nici unul nu ştia să conducă un tractor. Au învăţat, cum se spune, „din mers". Povestitorul era un simplu tăietor de trestie, *cortador de caña*, adică nimíc, un şomer care lucra cînd avea unde, două luni pe an, *la zafra*, tăierea trestiei de zahăr. Acum spune cu mîndrie, sînt zidar calificat, *albanillero*.

— Şi pe urmă ?

— Şi pe urmă... ridică din umeri. Am construit. Uite-o, ea e cea mai vitează dintre noi — spune foarte serios, şi-mi arată o mulatră splendidă, subţire şi mlădioasă, care se apropie. E Aleida Cala Gómez, a luptat în coloana 16 a lui Raúl... Lucrează aici şi adjunctul lui Raúl. Acum are 17 ani, atunci avea 15. Un glonte de mitralieră de mare calibru i-a zdrobit tot umărul drept. Nu-şi mai poate mişca mîna. Face totul cu stînga, e *un hombre de hierro*... *

Totul spus simplu, firesc ; mă gîndesc ce ciudat a renăscut pe aceste meleaguri Cavalerul Tristei Figuri, ca un fluture din crisalidă, şi mă gîndesc cît de goale de sens sînt toate încercările de-a explica „misterul hispanic" ; aici în faţa mea e un om cu cămaşă verde-olivo descheiată pînă la brîu, cu braţele subţiri pe care se încolăcesc muşchi ca nişte frînghii de oţel, cu vechiul Colt *(una fúmina,* spune rîzînd, în argou havanez), atîrnînd la şold.

Sîntem poftiţi la masă în refectoriul şcolii ; ne servesc copiii ; aduc la fiecare masă o sticlă de vin.

* ...un om de fier.

Vreau să-i torn lui Juan Antonio ; el mă opreşte, întreabă pe elevul care ne-a adus sticla :

— E ceva alcoolic ?

— Vin.

— Atunci, *muchas gracias, no.* Soldatul *rebelde* nu bea ; trebuie să apărăm onoarea uniformei. (Privesc vechea uniformă pătată de var, de pămînt roşu, bocancii scîlciaţi şi vizibil reparaţi de purtătorul lor.) Îl rog să-mi povestească viaţa lui şi se miră. De ce ? Pot întreba pe alţii, uite ... acolo *el compañero Angel Alvárez,* îmi arată un ostaş care pare foarte bătrîn (aflu că are doar 32 de ani, dar a trecut prin multe), acum e casierul grupului militar de la C.E.C.C...

— Nu, povesteşte-mi viaţa dumitale, te rog !

— *Como lo quiere. Y gracias por el gran honor que me hace...**

Deci :

O VIAŢĂ BANALĂ

— Eu doream mult să învăţ. Mi-ar fi plăcut să ştiu carte, să pot citi tatălui meu ziarele. Noi duceam o viaţă foarte grea *uña vida de perros.*** Eu trăiam la ţară, aici, în Sierra. Cînd am auzit că a debarcat Fidel, ne-am răsculat. Cu *machetele,* cu pietrele, cu mîinile goale. A venit *la guardia rural* şi ne-a nimicit, *y nos aplastaron.* Eu am fugit la Havana. N-am găsit de lucru, am răbdat de foame cîteva luni şi cînd n-am mai putut, că muream, cădeam din picioare, m-am întors acasă. Satul nostru se cheamă *Abreus.* M-au arestat şi m-au dus în Santa Clara. M-au ţinut 15 zile. M-au jignit de moarte...

---

* Cum doreşti. Şi mulţumesc pentru marea cinste pe care mi-o faci.

** ...o viaţă de cîine.

Tace. Privește cu încăpățînare vîrful bocancilor scîlciați ; sub pielea tăbăcită de soare a feței îi joacă oasele maxilarelor.

— Spune, te rog, Juan Antonio...

— Nu pot. Se ridică, face cîțiva pași, aprinde un *tabaco*, se așază din nou ; are ochii strălucitori de lacrimi. M-au bătut. Nu mă lăsau să dorm, aruncau găleți de apă rece peste mine...

Pauză lungă, tăcerea aceea furioasă, concentrată, primejdioasă ; apoi încet, înecat :

— ...au înjurat-o pe mama... *Con permiso*, nu mai pot povesti...

Întinde mîna spre pahar ; apoi își aduce aminte, surîde, ridică din umeri.

— M-au acuzat că am pus bombe. M-au judecat. Tata n-avea bani să plătească nici avocat și nici pe judecători. M-am apărat singur, cum am putut, credeam în puterea adevărului... Sincer să fiu, îmi părea rău că n-au dreptate, eram bucuros să fi pus bombe. M-au condamnat la domiciliu forțat în sat. N-avem voie să părăsesc satul ; dacă o făceam, *la guardia rural* avea dreptul să mă împuște. Ofițerul de poliție care comanda satul... nu vreau să-i spun numele, că mă enervez... a spus că, dacă nu dăm 500 de pesos, mă dă afară din sat. Mi-a promis că-mi face rost de un serviciu într-o *central azucarero* dacă-i dau lui tot salariul meu. L-am întrebat : „Din ce voi trăi eu atunci ?" „Îți dau 3 pesos pe zi, dacă devii informator al poliției. Ăștia 3 pesos îi împărțim pe din două". Am refuzat. Și în noaptea aceea am plecat în munți. După două zile de drum, nu mîncasem nimic, m-am întîlnit cu ai noștri ; după ce m-au interogat și s-au informat despre mine, mi-au dat o *escopeta* care fusese a unui *compañero* căzut în luptă. Am făcut instrucție 10 zile, apoi am fost trimis pe front.

— Prima luptă ?

— O întîlnire cu o patrulă a tiraniei. Mi-a fost foarte frică, nici nu puteam ochi de frică și mai tare mă temeam să nu vadă ceilalți că mă tem. Pe urmă m-am obișnuit. Mai greu era cu foamea, cu foamea nu te prea poți obișnui. Luptam mestecînd trestie de

zahăr. Am luptat pînă la sfîrşitul războiului în coloana 8 „ Ciro Redondo“ a lui *Che* Guevara.

— De ce i se spune *el Che ?*

— Nu ştii ? *El comandante* Guevara e argentinian şi în Argentina, cînd vrei să strigi pe cineva, spui : *Che !* Noi ne prăpădeam de rîs cînd ne striga aşa şi pînă ne-am obişnuit, l-am poreclit *Che. E un hombre muy valiente, un gran organizador.** Asta e toată viaţa mea, ţi-am spus că e banală... Hei, Angel, vino încoace, tovarăşul e scriitor şi vrea să-ţi cunoască viaţa... Şi mie : *una vida muy interesante, llena de heroismo.***

INCĂ O VIAŢĂ BANALĂ

„Mă cheamă Angel Alvarez Lope şi nu ştiu de ce m-ai chemat, José Antonio, pentru că viaţa mea n-are nimic interesant *para un escritor...* Înainte am fost zidar şi un timp *carnicero...* *** În 1954 am luat contact cu Mişcarea 26 Iulie şi am început să lucrez într-o tipografie ilegală. Proclamaţii, demascări ale călăilor... tipăream şi bonuri revoluţionare... Am adunat 36 000 de pesos. Pe urmă, în 1958, am primit sarcina să organizăm brigăzi revoluţionare de tineret, să le facem antrenamentul de luptă. Eu răspundeam de 53 de oameni. Îi scoteam din Havana şi-i duceam într-un loc anume... (Rîde deodată şi pare mai tînăr : Uite ce e obişnuinţa de conspirator : un loc anume!) N-aveam arme de loc. Eu ştiam de o *señora* bătrînă al cărei soţ luptase în armata lui Maceo şi avea trei puşti Winchester, dar erau *recuerdos de familia.*** I-am spus : *„Señora,* şi soţul dumneavoastră ar fi fost

* Este un om foarte viteaz, un bun organizator.
** ...o viaţă foarte interesantă, plină de eroism.
*** ...măcelar...
**** ...amintiri de familie.

de acord. *Con ellos van a combatir sus hijos"* * Ni le-a dat. Pe urmă am primit alte însărcinări... şi la un moment dat, am făcut o greşeală... Am pus o bombă într-o staţie de poliţie. Am fost sancţionat de Mişcare, *Fidel éra muy contrario a estos métodos...* ** Pe urmă m-am dus în munţi, asta e tot. Dar sînt alţii care... De exemplu..."

Ieşim din *refectorio*. E lumină fierbinte, orbitoare, mă rătăcesc intenţionat, aş vrea să rămîn singur ; de undeva vin strigătele copiilor care joacă *pelota ;* în timpul mesei un om mai în vîrstă, cu părul alb, cu faţa acoperită de riduri, a ascultat ce vorbeam cu Juan Antonio ; se apropie, îmi zîmbeşte ; ochii sînt însă foarte trişti şi în acelaşi timp străluceşte în ei o mare hotărîre. E un comunist din Paraguay, tovarăşul N... Pornim alături.

— Aici se făureşte viitorul Americii Latine — îmi spune, gînditor. Fidel are dreptate: America e una singură, cîmp de luptă pentru libertate şi justiţie... Export de revoluţie? Ce tîmpenie ! Parcă e nevoie în America noastră de export de revoluţie... Uite, numai destinul ţării mele... Paraguayul a urmat un drum relativ deosebit de al celorlalte ţări ale Americii Latine... Încă de la mijlocul secolului al XVI-lea *los criollos* au obţinut dreptul de-a alege propriul lor guvernator... La începutul secolului al XVIII-lea, înainte de revoluţia americană, şi vreo 60 de ani înainte de cea franceză, „comunarzii" au răsturnat guvernul tiranic al lui Diego de las Reyes, l-au numit guvernator pe don José de Antequerra y Castro, care într-un *pronunciamento* istoric a proclamat superioritatea drepturilor poporului asupra drepturilor regelui... În 1811 Paraguayul şi-a cîştigat independenţa şi, caz unic, n-a căzut sub dominaţia colonialismului englez.

În 1826, sub guvernul democratic al doctorului Francia, s-au împărţit pămînturile ţăranilor, s-au creat cooperative de stat, unde se plătea un bun sa-

* Cu ele vor lupta fiii dumitale...
** Fidel era împotriva acestor metode.

lariu țăranilor. Nu existau în țară întreprinderi străine, nici latifundii. Paraguayul era țara cea mai înaintată din America Latină ; a avut prima cale ferată, primele linii telegrafice, topitorii de fier... flota comercială a statului, comerț cu toate țările lumii. Și atîtea școli și învățători încît nu exista analfabet în țară. Societățile colonialiste engleze și oligarhiile din Argentina, Brazilia și Uruguay au declanșat atunci războiul Triplei Alianțe, început în 1864 și terminat în 1870, cînd la Cerro Corá au căzut ultimii ostași. A fost un război de exterminare, poporul în întregime a luat armele în mînă. Din 1 300 000 de oameni au supraviețuit 400 000, din care numai 28 000 erau bărbați, bătrîni, copii și invalizi. Au existat colonei de 14 ani, care au murit în luptă, refuzînd să-și predea spada. Au fost cazuri cînd cu cîteva bărci au capturat canoniere... Poporul a căzut sub dominația imperialistă... oligarhia națională s-a aliat cu invadatorii, a luptat în rîndurile lor ; noul „guvern" a răpit pămînturile și le-a împărțit englezilor, sau capitalului anglo-argentinian și anglo-brazilian... Industria națională a fost distrusă...

Și de atunci, răscoale înecate în sînge în 1912, în 1928... În 1932 *la Guerra del Chaco*, rezultat al rivalității între Royal Dutch și Standard Oil, cînd sîngele a curs în Paraguay și Bolivia... în '36 răscoala militară, trădată, și de atunci dictatura sinistră de azi, Alfredo Stroessner, sprijinit de S.U.A... Asasinate, jafuri, anarhie, mizerie...

Privim sălile de clasă, cu pereții strălucind în soare, ascultăm de departe strigătele copiilor. *America e una sola, campo de lucha por la dignidad y por la justicia.* *

De departe, Juan Antonio îmi face semne, mă strigă. Tovarășul N... îmi strînge mîna :

— Și o luptă lungă, grea, dar vom învinge.

Rămîne între clădirile noii școli, privind lacom în toate părțile, cu mîinile încrucișate pe piept.

---

* America este una singură, un cîmp de luptă pentru demnitate și pentru dreptate.

Cartierul *Miramar* din Havana, elegantului, aristocraticului cartier *Miramar,* cu vile somptuoase (multimilionarul Hornedo avea, de pildă, vreo opt ; într-una își făcuse closet de aur ; dar locuia mai mult în străinătate, deoarece se plictisea), înecate în grădini luxuriante, cu cluburile cele mai ermetice, poporul îi spunea, cu un exact simț al realităților sociale și politice : *Ciudad Trujillo.*

Cartierului celui mai mizerabil din Santiago de Cuba, o imundă adunătură de *solares,* un fel de fundătură a murdăriei, deznădejdei și promiscuității, același popor îi spunea *Manzana de Gómez,* care e centrul cel mai important și mai bogat din Havana. I se mai spunea, cu același umor tragic, *Vista Alegre.*

După un popas în zona catedralei din Santiago de Cuba, înconjurată de magazine, de baruri, de cafenele, de tripouri care aparțin sfintei biserici catolice și apostolice romane și unde se puteau cumpăra poze pornografice, „opera" unui oarecare Adolf Hitler numită pe spaniolește *Mí lucha* și apărută la Madrid, pornim spre *Vista Alegre.*

Vizitînd în 1958, în Egipt, cartierul portului din Alexandria, mi-am închipuit că mizeria umană nu poate atinge un nivel mai scăzut, că mai jos de acest nivel nu poate exista decît moartea. Mă înșelam. Cartierul *Manzana de Gómez* sau, dacă vreți. *Vista Alegre,* e mult mai jos. poate mai rău decît Auschwitzul. Un noroi veșnic, negru-roșcat, puturos, maldăre de fiare ruginite, ciini buboși și famelici, „case"

din tablă, din scînduri putrede, case pe care un copil le-ar putea răsturna cu umărul, „camere" de doi metri pătraţi unde trăiau pînă la zece copii, fără canalizare, imperiul bolilor necruţătoare, al inaniţiei, al mortalităţii infantile înfiorătoare, al delicvenţei, dar, în acelaşi timp, al unui neîmblînzit spirit de *rebeldía:* aici jandarmii lui Batista nu îndrăzneau să se aventureze, aici au fost adăpostiţi în nenumărate rînduri revoluţionari urmăriţi de poliţie.

Prin gunoaie, prin labirintul inextricabil al străduţelor, copiii se joacă de-a *rebeldes* şi de-a *batistianos ;* drama e că nimeni nu vrea să fie *batistiano;* atunci problema se rezolvă simplu : cei mai mici sînt *batistianos* din oficiu, altfel nu sînt primiţi în joc şi *los esbirros* îşi fac „datoria", plîngînd de ciudă, ei luptă foarte prost, fără elan... exact ca adevăraţii *bastistianos,* aşa că jocul e cît se poate de veridic.

Stăm în *Vista Alegre* stînjeniţi ; ne e jenă să privim, deşi oamenii sînt prietenoşi, deschid larg uşile. ne invită să vedem cum *trăiau ei ;* toţi spun „aşa trăiam noi", deşi locuiesc încă aici, dar alături sînt marile şantiere de construcţii ale cartierului *Nuevo Vista Alegre* şi fiecare ştie că în curînd va veni ziua cînd vor ieşi din infernul acesta, pentru totdeauna ; unele case sînt dărîmate ; le-au distrus „proprietarii" la plecare ; pur şi simplu s-au opintit cu umărul şi le-au culcat la pămînt.

După cîteva minute de zbor cu automobilul, intrăm în *Nuevo Vista Alegre.* Şi respirăm. Dacă în doi ani guvernul revoluţionar n-ar fi pus în aplicare decît legea reformei urbane, încă ar fi fost o realizare extraordinară, unică pe întreaga Americă Latină : străzi largi, asfaltate, case mici viu colorate, grădiniţe cu flori, echilibru şi armonie, un tablou tonic şi optimist. Un vechi obicei spaniol făcea ca deasupra porţii caselor să fie atîrnată o plăcuţă de bronz, care-i spunea vizitatorului : *Este casa es de Usted.** În *Nuevo Vista Alegre,* deasupra porţilor, e însă o altă tăbliţă :

* Această casă este a dumitale.

Este casa es de Fidel ; li se mai spune noilor locuințe *las casas de Pastorita* (Pastorita Nuñez e directoarea I.N.A.V.-ului) *Instituto Nacional de Ahorro y Viviendo,** care a emis bonuri de loterie ; cu 25 de *centavos* se poate cîștiga pînă la 1 000 de pesos, iar fondurile sînt consacrate construcției de noi cartiere; contribuie de asemenea *Las Obras Publicas,* care e Ministerul Construcției, condus de arhitectul Osmani Cienfuegos, fratele eroului : O. P. dă ingineri constructori, meșteri, de asemenea și *El Ministerio de Asistencia Social,* condus de *la doctora* Raquel.

Majoritatea noilor locatari nu plătesc chirie ; celor care lucrează la ridicarea propriei lor case guvernul revoluționar le plătește 2 pesos pe zi ; mobila este de asemenea gratis.

Intrăm în locuința lui Luis Palacio, care înainte a fost vînzător ambulant, acum s-a calificat și e electrician : are trei camere luminoase, mobilate simplu și modern, bucătărie cu aragaz, baie cu faianță. Omul e atît de emoționat (s-a mutat doar de cîteva zile) încît, spre deosebire de compatrioții lui, și-a pierdut elocința. Ridică din umeri, ne ia de mînă, repetă doar : „priviți, priviți !" — vrea să ne arate totul și lui în primul rînd nu-i vine să creadă. Are cinci copii și e uluit că *trebuie* să facă planuri pentru viitorul lor : e un lucru cu totul nou pentru el, mărturisește că nu-și poate aduna gîndurile ; *trebuie să învețe să facă planuri pentru viitorul copiilor.*

În *Nuevo Vista Alegre* de două ori pe săptămînă se dă film gratuit ; s-a ridicat o școală nouă, un club, *salon de recréo,* o bibliotecă, un salon pentru televiziune. Locuitorii au o singură obligație : de-a se îngriji de curățenia cartierului, a imobilelor și într-adevăr, totul strălucește. În fața casei lui Palacio o femeie foarte bătrînă se leagănă într-un balansoar ; lăcrimează mereu și rîde din gura fără dinți ; ne face semn să ne apropiem și deslușesc că spune mereu : *El paraiso, eso es el paraiso, el paraiso no puede ser*

* Institutul național de economii și locuințe.

más lindo. * Şi pe un perete al noii locuinţe a electricianului Palacio, o armă automată :

— *Para defender mi casa* ** — spune el simplu.

Ceva mai încolo vizităm un şantier : se pregătesc 620 de case noi, se aduc mobile, răsună cîntecul ferăstraielor, muncitori stropiţi cu var ne fac semne cu mîna, ne invită să intrăm în case, ne explică viitoarea lor înfăţişare. Unul îmi spune că fostul proprietar al terenului vine în fiecare zi să „inspecteze" ; declară fără ocol că e recunoscător lui Fidel : cînd se vor întoarce „ai lui", va fi un om bogat ; calculează chiria pe care o va primi, face planuri ce va face cu banii, se vede un om bogat.

— Şi dumneavoastră ce faceţi ? întreb.

— Ce să facem ? Rîdem cu lacrimi. Ce poţi face cu un asemenea dobitoc ?

*

* *

Ay, Cubanos... ce cîntec nasc în fiecare zi mîinile şi inimile voastre... Pornim spre centrul oraşului, mai străbatem o dată *Nuevo Vista Alegre ;* un miliţian cu arma automată pe umăr ne face semn : e electricianul Luis Palacio, care merge la cîmpul de instrucţie, *para cumplir con su deber.* ***

...„Miramar Yacht Club"... „Biltmore"... „Habana Yacht Club"... — „Vedado Tennis Club"... „Casino Español"... Ziduri înalte de trei metri, poliţişti gata să azvîrle afară pe nepoftiţi ; baruri, saloane exclusive, smochinguri albe, parfumuri franţuzeşti, ţigări americane, mult aur, diamante, terenuri de golf, conspiraţii, planuri de fugă şi de întoarcere „victorioasă", confesori spirituali iezuiţi, cocote de lux, cotizaţii fabuloase, stil, şi o ură neîmpăcată, o ură sălbatică şi neputincioasă...

---

* Raiul, ăsta e raiul, raiul nu poate fi mai frumos.

** Ca să-mi apăr casa.

*** Ca să-şi îndeplinească datoria.

Tovarășii de luptă ai lui Conrado Benítez, învățătorii voluntari, învingătorii analfabetismului

Tinerii căsătoriți...

¡SE ÑAMABAN!

Astăzi sînt „Circulos Sociales Obreros" ; e acelaşi lux, aceeaşi curăţenie, doar noii clubmeni sînt mult mai curaţi ; *El Casino Español,* cel mai aristocratic şi mai „fermé" dintre cluburi, se numeşte azi *C.S.O. Antonio Mella* în amintirea fondatorului Partidului Comunist Cuban, asasinat în Mexic de agenţii dictatorului Machado.

O scenă, imediat după naţionalizare : un fotograf grupează cîţiva copii de muncitori care se întorc de la piscină ; între ei, glumind şi jucîndu-se, copilul unui fost membru al clubului.

În clipa aceea o doamnă planturoasă, elegantă, inelată, se repede :

— Fotografiaţi numai pe „noii membri" ! O să spuneţi pe urmă că băieţii *gusanitos* se amestecă cu copiii poporului.

Şi un copîl de muncitor răspunde demn şi simplu :

— Doamnă, dumneavoastră greşiţi. Nu există copii *gusanitos !*

În *Miramar* locuiesc astăzi vizitatorii străini, prieteni ai revoluţiei ; în vilele luxoase funcţionează foarte multe şcoli : fostul *limpiabotas* * se pregăteşte să devină diplomat ; şcoli de artă dramatică, de pictură, de contabilitate. Tăcerea „distinsă" s-a spart ; răsună rîsetele vesele ale copiilor şi din cînd în cînd zăngănitul unui geam făcut ţăndări de o minge neiscusit trimisă.

Ay, Cubanos, s-a întîmplat ceea ce trebuie să se întîmple în secolul nostru : Frumosul aparţine celor care-l făuresc cu mîinile lor, celor care au luptat cu arma în mînă pentru ca lucrurile să devină fireşti, pentru ca popoarele să înveţe cîteva cuvinte : Libertate, Fericire, Demnitate...

---

* ...lustragiu.

Lo mataron por pobre, negro, maestro, obrero.*

Fidel

Cuba a declarat război analfabetismului. „Dacă va fi nevoie, vom pune un învățător voluntar lîngă fiecare analfabet" — aceasta a fost lozinca anului 1961.

În noaptea Anului nou 11 000 de învățători voluntari și-au afirmat hotărîrea de-a cîștiga această bătălie : vor merge la țară, în regiunile cele mai îndepărtate din Sierra Maestra, și vor face în așa fel încît la sfîrșitul anului toată lumea în Cuba să știe să scrie și să citească. Pentru a se căli, tinerii învățători voluntari — și ce frumos și adevărat sună în spaniolă cuvîntul învățător — *maestro !* — au pornit la asaltul vîrfului *Turquino,* cel mai înalt pisc al Sierrei, au străbătut locurile unde Revoluția a zdrobit tirania, au trăit în condițiile grele, aspre, ale viitorilor lor elevi cărunți.

La 24 ianuarie sîntem invitați în clădirea C.T.C. ; Fidel va primi cel de-al doilea grup care se întoarce din expediția pe piscul Turquino.

Uriașa sală vuiește ; nu pot să nu-mi aduc aminte de brigăzile noastre de voluntari, de Bumbești-Livezeni, de Salva-Vișeu : e același freamăt, aceeași energie cu greu stăpînită, aceiași ochi aprinși de mîndrie și de hotărîre : cîntece, lozinci, steguleț care se agită, portretul lui José Martí și consemnul : *¡ Alfabeticemos ! ***

* L-au ucis pentru că era sărac, negru, învățător, muncitor.

** ...Să alfabetizăm !

Fidel e primit cu strigăte, cu urale, cu aplauze ; se așază la tribună ; pare foarte obosit, plin de praf ; începe să lucreze : îi sosesc neîncetat telegrame ; îl aud spunînd lui Calixto García, comandantul militar al regiunii Oriente, că tocmai se întoarce din Escambray, unde s-au luat măsuri pentru zdrobirea grupului de contrarevoluționari. Puțini țărani nelămuriți, îngroziți de zvonurile cu „colhozul", cu „gamela", cu „femeile la colectiv", cu „copiii trimiși în Rusia și China" s-au agitat, au ieșit „să-și apere pămîntul".

— Erau și doi moșnegi — spuse rîzînd Fidel — se înarmaseră cu o *escopeta* ancestrală și stăteau pe *„moșie"*. Moșia are vreo două hectare. Le-am ținut un discurs de vreo două ore, tot se spune că vorbesc mult...

— Și ?

— S-au înscris în milițiile naționale revoluționare.

Sala e o mare de capete ; osteniți, cu fețele nițel subțiate, tinerii învățători voluntari își strigă în gura mare bucuria de-a trăi.

Unul se urcă pe estradă, face mari semne cu brațele.

— Fidel, pot să spun ceva ?

— *Como no.*

Și tînărul anunță că în această perioadă de cucerire a vîrfului Turquino „s-au constatat niște îndrăgostiri fulgerătoare", că sînt cîteva perechi care vor să se căsătorească.

— De ce să-i facem să aștepte ? spune Fidel. Să-i căsătorim pe loc !

Se aduc registrele de stare civilă. Clătinîndu-se pe picioare, urcă la tribună cele cinci perechi ; o logodnică în uniformă s-a agățat femeiește de centura viitorului soț și nu se hotărăște să înainteze.

Martori : Fidel Castro și Calixto García ; se anunță că guvernul revoluționar le acordă cîte un apartament, pentru „luna de miere" la hotelul „Habana Libre". Aplauze, strigăte, glume, miresele coboară treptele estradei șovăind ; mirii sînt cît se poate de bățoși și de demni.

Fidel își desface centura de care atîrnă un revolver greu, o pune pe un scaun, vine în fața microfonului. Vorbește ca de obicei, întîi dibuindu-și cuvintele — se simte oboseala, apoi tot ca de obicei, se înflăcărează ; vorbește îndelung de perspectivele pe care revoluția le deschide în fața învățătorilor, de sarcinile lor imense, anunță înființarea unor noi burse, face un tablou al școlilor noi care se vor înființa în toată insula : școli tehnice, de artă, școli pentru inspectori școlari, școli pentru specialiști agricoli ; cu memoria lui uluitoare citează date, cifre, localități ; arată deschis lipsurile și greutățile etapei actuale.

Și deodată o pauză. Vocea a scăzut din nou, e ușor obosită, îndurerată.

„Am văzut astăzi scene minunate ; am ascultat cîntece ; am ascultat rîsete ; am auzit rumoarea fericirii. Dar și lucruri triste ne-au umplut inima și cînd am văzut căsătorindu-se aceste cinci perechi, cînd am auzit imnul învățătorilor voluntari care spunea „școlile din munți nu se vor închide niciodată", mi-am adus aminte de ceva foarte trist, de care vreau să vă vorbesc astăzi. E vorba despre învățători voluntari asasinați în mod laș și mizerabil. (Strigăte : *; PAREDON !*) Acest sfîrșit greu și eroic i-a fost dat unui învățător voluntar din grupul anterior, un tinerel care învăța aproape de Sancti Spiritus un număr de 44 de copii și un număr egal de adulți, un învățător care, ca dumneavoastră, a trecut prin taberele din munți, a suferit de frig, a fost udat de ploi, un învățător umil de 18 ani. Fost văcsuitor de ghete, a învățat în timpul nopții, un tînăr ca dumneavoastră care-și pregătea bacalaureatul, a trăit ca dumneavoastră momente de bucurie și de optimism. A fost trimis în zona Las Villas. Era în ianuarie, n-a vrut să-și ia un concediu. Nu purta arme. Învățătorii voluntari ne-au cerut arme, dar noi le-am spus : „Tu ești singur, singur nu vei putea să te aperi, în timp ce predai lecțiile, în timp ce dormi, nimeni nu te va veghea ; în clasă trebuie să intri fără armă, astfel

nici un ticălos nu va avea tentația să te ucidă ca să-ți ia arma, nici un ticălos nu va avea o justificare ca să te atace."

Dar ticăloșii n-au respectat nici măcar asta și un grup de bandiți contrarevoluționari l-au prins și l-au spînzurat.

Iată hîrtia pe care milițiile au găsit-o le ei, cînd au fost capturați. (Strigăte : *¡ Paredón ! ¡ Paredón ! ¡ Paredón para los teroristas !*)

„Într-un loc din Escambray, la 5 ianuarie 1961, am arestat pe individul Conrado Benítez García, metis de 18 ani, din provincia Matanzas, de profesiune învățător comunist, la care am găsit următoarele efecte :

1 Un portofel de plastic albastru conținînd suma de 4 pesos.

2 Un carnet de învățător comunist.

3 O fotografie a unei fete pe care deținutul n-a vrut s-o numească.

4 O carte de aritmetică comunistă.

5 O carte de gramatică comunistă.

6 Două ziare comuniste.

Drept care l-am condamnat la moarte și executat la 5.I.1961.

Căpitan Merejo Ramirez
Soldați : Jesús Hernandez
Leonel Martin".

N-au avut nici măcar rușinea de a-și ascunde numele ! Și acest fapt monstruos ne arată ce sînt în esență dușmanii revoluției ! Ne arată de asemenea esența pastoralelor pe care le predică zbirii cu sutană ! (Strigăte : *¡ Fuera ! **)

Întîi ajung la concluzia că trebuie asasinați comuniștii : acesta este fructul campaniilor deșănțate anticomuniste ale imperialiștilor și ale clericilor fasciști și franchiști ; au convertit crima în virtute, au convertit asasinatul în dogmă.

Cine era acest tînăr ? Era, pur și simplu, un om al acestui popor, nu era fiul unui latifundiar, acest

* Afară !

tînăr nu călătorea la Miami, nu călătorea la Paris, nu avea Cadillac ; era un tînăr de 18 ani, care cunoştea doar sudoarea cinstită a muncii, care cunoştea sărăcia, care cunoştea numai sacrificiul ; era un tînăr simplu, un tînăr negru şi a cunoscut şi discriminarea crudă şi nedreaptă. Era sărac, era negru, era muncitor. Iată trei cauze pentru care l-au ucis. Era tînăr, era învăţător, iată încă două argumente. N-avea arme. Avea un carnet de învăţător, o carte de aritmetică, o carte de gramatică, două ziare, pentru asta l-au asasinat.

Acesta este imperialismul, aceasta este contrarevoluţia. Şi astfel dumneavoastră toţi sînteţi condamnaţi să muriţi în streang, ori pentru că sînteţi învăţători, ori pentru că sînteţi săraci, ori pentru că sînteţi muncitori, ori pentru că sînteţi negri.

Acesta e imperialismul, aceasta e contrarevoluţia : ura lor faţă de cultură, faţă de omul sărac, faţă de învăţător, ura lor faţă de negru, ura lor faţă de carte, ura lor, în sfîrşit, faţă de cinste şi de curaj.

În faţa unui asemenea fapt, care vorbeşte de la sine, răspundem : revoluţia trebuie să fie şi va fi severă cu duşmanii ei ; revoluţia trebuie să fie şi va fi foarte aspră cu ei !

E Anul educaţiei, se tipăresc milioane de abecedare, se fabrică milioane de creioane, e anul în care vom stîrpi analfabetismul, cel mai bun aliat al contrarevoluţiei. Ei au iniţiat anul asasinării învăţătorilor. Dar cum triumful raţiunii e inevitabil, noi vom vedea triumful celor care vor să înveţe şi distrugerea celor care ucid învăţători : vom vedea cum nu vor mai asasina învăţători, vom vedea cum noi vom învăţa pînă şi pe ultimul analfabet şi cum vom lichida ultimul contrarevoluţionar !

E greu să vorbeşti astăzi despre această crimă, dar acest învăţător ucis va rămîne veşnic învăţător, nu va fi o lumină care se stinge, ci o flacără care arde şi se propagă ! Acest tînăr ucis va rămîne veşnic tînăr, acest om din popor, dintre aceia care au suferit foamea şi discriminarea şi care a reacţionat la foame şi discriminare dorind să devină învăţător, acest în-

vățător va fi un simbol, un erou pe care poporul nu-l va uita, erou anonim al poporului nostru ! Și pe locul unde a predat, vom ridica o școală, și pe locul unde a murit, vom ridica un monument care ni-l va aminti în veci, un monument care va fi și un teribil act de acuzare : el va arăta imperialismului și slugilor sale ignominia eternă de-a fi ucis un tînăr de 18 ani, care avea sub braț o carte de aritmetică, o carte de gramatică și două ziare.

Glorie eternă învățătorului martir ! *¡ Patria o Muerte ! ¡ Venceremos !*"

Își încinge din mers centura și pleacă grăbit : e ultima imagine cu care am rămas, un ostaș bărbos, cu spatele cămășii ud de sudoare, încingîndu-și din mers centura și plecînd cu pași mari spre ieșire, la ora 3 dimineața, plecînd să lucreze mai departe.

Brigăzile de învățători voluntari poartă numele lui Conrado Benitez. Acum cîtva timp, în cadrul unei manifestații, o femeie foarte bătrînă, o femeie de o sută de ani, s-a urcat la tribună și a primit diploma de absolvire a cursului de alfabetizare. Pe urmă s-a îndreptat spre o tablă și cu litere foarte mari și nițel tremurate a scris : *Querido Fidel.* *

* Dragă Fidel.

P A R E D Ó N !

El que no oye consejo
*No llega viejo, ay, no llega viejo**.

(Cîntec popular)

Citesc în ziar : *Hoy se juzgan a los contrarevolucionarios* **.

Un telefon la *Instituto Cubano de Amistad con los Pueblos*, şi peste 15 minute răspunsul : putem asista la procese, ele sînt de altfel publice. Pornim spre *La Cabaña*, un platou care domină golful Havanei şi de unde se vede o statuie gigantică a lui Cristos, de un suprem prost gust, încă una din nenumăratele afaceri veroase ale regimului Batista ; o statuie asemănătoare există la Buenos Ayres ; cea ridicată de Batista e cu doi sau trei metri mai înaltă. *La Cabaña* a fost şi un fel de maidan uriaş al capitalei, depozit de gunoaie şi de fier vechi ; imediat după victoria revoluţiei, aici au avut loc procesele criminalilor de război ale călăilor şi diverşilor delatori, *chivatos ;* aici se află *el paredón.*

La intrare, în faţa unui vechi bastion spaniol, sîntem opriţi ; şoferul spune că sîntem *compañeros*, că venim din *países socialistas ;* ostaşii se apropie şi ne strîng mîinile. Oprim maşina în faţa unei clădiri vechi şi intrăm.

E o sală imensă, cu pereţii scorojiţi de timp şi de intemperii ; pe peretele din fund, un mare drapel cuban şi tot aici masa juriului : un căpitan bărbos şi masiv, un muncitor, un ţăran, un student, un ostaş.

---

* Cel ce nu ascultă vorba bună
N-ajunge la bătrîneţe, ay, n-ajunge la bătrîneţe...

** Astăzi sînt judecaţi contrarevoluţionarii.

Sala e plină pînă la refuz : bărbaţi, femei, copii, cîteva doamne plîng ; sînt probabil rude ale acuzaţilor.

Tresar : în faţă, pe două rînduri de scaune, încadraţi de ostaşi ai armatei revoluţionare, *un grup de militari americani,* în uniformă bej.

Agitat, întreb pe vecinul meu, un *sargento* în vîrstă, mic, îndesat, cu o clădăraie de păr creţ şi cenuşiu :

— Cum ? Au atacat direct ?

— Nu — îmi răspunde el ; aceasta este ţinuta deţinuţilor teroriştii în Cuba : uniforma americană *amarillo* pe care o purtau şi trupele lui Batista. Poporul urăşte atît de tare această uniformă încît... înţelegi, e o formă de agitaţie vizuală. Şi pe urmă... bandiţii ăştia nu merită să poarte haina cu dungi pe care au purtat-o atîţia revoluţionari cinstiţi...

Observ publicul pătimaş care ascultă cu o atenţie încordată şi, nu ştiu de ce, am impresia că asist la o scenă din timpul Revoluţiei Franceze, la Comitetul Mîntuirii Publice ; e aceeaşi vivacitate, acelaşi interes revoluţionar, aceeaşi lipsă de protocol.

— Procesul grupului Yebra — spune căpitanul preşedinte cu o voce de bas.

Se ridică un tînăr înalt, foarte frumos, cu ochelari şi trăsături fine de intelectual. Înghite mereu pastile tranchilizante şi-şi roade unghiile pînă la sînge ; mă ridic, mă apropii şi-i văd ochii mari, negri, ascuţiţi, tăioşi. Are 28 de ani, a studiat medicina în Spania, a fost recrutat de F.B.I. şi de *los gusanos* din exil ; a organizat un grup special cu misiunea de a-l asasina pe Fidel Castro ; la locuinţa lui s-au găsit cantităţi impresionante de arme, bombe speciale, teleghidate, pe care voiau să le pună în tribuna oficială ; puşti cu amortizor. Doctorul Yebra recunoaşte totul, cu un fel de exaltare : voia să-l împuşte pe Fidel în timpul unei manifestaţii, cînd zgomotul mulţimii ar fi acoperit plesnitura înfundată a armei de mare calibru. Se mişcă tot timpul de pe un picior pe altul, îşi rupe unghiile pînă la rădăcină, alteori duce mîinile la spate şi-şi crispează degetele. Încearcă vechea şi ră-

suflata diversiune : anticomunismul şi antisovietismul. El declară că e revoluţionar, e de acord cu toate măsurile luate de revoluţie, ba mai mult, i se pare că revoluţia merge prea încet, dar... e împotriva ruşilor şi a comuniştilor.

Are cuvîntul procurorul ; se ridică un tînăr înalt, slab, în uniformă de locotenent ; are 19 ani.

— Să ne spună acuzatul cîte întreprinderi monopoliste, cîte latifundii au ruşii aici, în Cuba, sau cîte au avut vreodată în istoria patriei noastre.

Tăcere. Yebra îşi roteşte ochii isteric.

— Să ne citeze acuzatul un singur fapt ticălos comis de comunişti în Cuba.

Nici un cuvînt. Yebra îşi rupe unghiile cu dinţii. („A fost prins în largul mării, în timp ce făcea semnale luminoase unui elicopter. Credea că e american, era însă al poliţiei noastre revoluţionare" — îmi şopteşte *el sargento* cu părul vîlvoi.)

Procurorul vorbeşte rar, aproape cu durere : enumeră crimele făptuite de teroriştii ; ceilalţi din grup au pus bombe în magazine ; unul a reuşit să se strecoare în aviaţie : la Miami primea ordinele F.B.I.-ului.

Se dă cuvîntul apărării şi deodată, în atmosfera aceasta, întinsă ca o coardă de oţel, apare comedia. Un domn rotofei, cu o vastă lavalieră şi părul artistic pieptănat peste chelie, scoate un urlet :

— Bravi soldaţi ai armatei revoluţionare ! Domnilor şi doamnelor ! Se întoarce spre geamul deschis şi clamează : Popor cuban ! Kant ne învaţă că omenirea se împarte în două categorii : *los degenerados superiores y los degenerados inferiores !*

— Nu vă supăraţi, eu din care categorie fac parte ? întreabă încet căpitanul-preşedinte.

— *Su Señoría hace excepción* — spune, fără să se tulbure, avocatul ; şi urmează pe un ton înalt, demonstrînd printr-un „silogism elementar, pe înţelesul poporului", că clientul său nu este în deplinătatea facultăţilor sale mintale, deci el nu poate fi condamnat. „Noi toţi îl iubim atît de mult pe scumpul şi adoratul nostru Fidel, încît ideea de a-i lua viaţa sa

nepreţuită nu se poate naşte decît în capul unui nebun. Quod erat demonstrandum !"

Şi se aşază, cu conştiinţa datoriei împlinite. Nimeni nu ride ; cîţiva zîmbesc doar, dar şi zîmbetul acesta se şterge, deoarece din sală se ridică o femeie în vîrstă, îmbrăcată în doliu, cu faţa udă de lacrimi. Vine în faţa tribunalului, îngenunchează şi repetă monoton, cu mîinile împreunate a rugăciune :

— E copilul meu, nu-mi omorîţi copilul, e copilul meu, fie-vă milă de copilul meu, e copilul meu...

E o tăcere glacială ; observ lacrimi în ochii multora. Numai spionul strigă : „Daţi-o afară ! Terminaţi !"

Se aude fiecare respiraţie.

— *Las madres pagan siempre* * — îmi şopteşte *el sargento* şi văd că şi el are ochii umezi.

— E copilul meu, nu-mi omorîţi copilul...

Încet, parcă cu o mare oboseală în membrele puternice, căpitanul-preşedinte se ridică în picioare şi, în faţa durerii mamei îngenuncheate, îşi scoate şapca.

— Doamnă, dumneavoastră n-o să credeţi ce-o să vă spun eu acum. Mie îmi vine mai greu decît dumneavoastră să condamn la moarte pe acest tînăr. Eu sînt revoluţionar şi ştiu cîtă nevoie avem de medici, de fiecare om, de fiecare energie. Dar daţi-mi voie să vă pun o întrebare şi vă rog să-mi răspundeţi, nu mie, ci sălii. Dumneavoastră n-aveţi nici o vină că fiul dumneavoastră se găseşte aici ? Că n-aţi ştiut sădi în sufletul lui nici o fibră care să vibreze la dragostea de patrie, la mîndria de-a fi cuban, la demnitatea şi onoarea patriei ? Că a ajuns să se vîndă pentru cîţiva dolari duşmanului de moarte al patriei noastre ?

Julio Antonio Yebra îşi pleacă privirile. Fără un cuvînt, mama se ridică în picioare şi iese din sală.

---

* Mamele plătesc întotdeauna.

Spionul a fost condamnat la moarte prin împuşcare şi executat.

*
* *

— N-avem ce face — îmi spune *el sargento Rodovaldo Diaz,* ori ei pe noi, ori noi pe ei, acesta e adevărul oricărei revoluţii... M-a impresionat mamă-sa, *me ha conmovido mucho,* dar şi revoluţionarii au mame şi lor trebuie să le cruţăm durerea de a-şi vedea fiii asasinaţi.

Mă duce încet spre nişte barăci de unde vine un miros dulce-acrişor de fructe macerate.

— E fabrica noastră de conserve, „La Cabaña Libre" — îmi spune cu mîndrie. Eu sînt administratorul... E o întreagă istorie, s-ar putea numi „soldaţii şi fructele"... Imediat după eliberarea Havanei, *el Che* a fost numit şef peste La Cabaña. Ne-a chemat pe noi, garda lui, şi ne-a spus : „Uite ce-i, vă trasez sarcina să-mi ridicaţi aici o fabrică. Vă dau şi capital. Poftim 50 de pesos"... Noi holbam ochii, dar *Che* vorbeşte totdeauna serios. Pe urmă am stat şi ne-am spart capul : ce fabrică se poate face cu 50 de pesos ?

Trecem prin barăci : ostaşi bărboşi curăţă fructe, dincolo se fierbe marmelada.

— Ce se poate face cu 50 de pesos ? urmează Rodovaldo. Şi atunci ne-am dus în piaţă şi am cumpărat fructe. Să fiu sincer, am primit multe pe gratis, asta se poate numi cooperaţie prin simpatie... Ne-am apucat să le curăţăm cu baionetele şi cu pumnalele de *comando*... Am făcut marmeladă. Am băgat-o în borcane vechi. Etichetele le-am făcut tot noi, cu creionul. Am scris : *Cetăţeni, această marmeladă e foarte rea, dar a fost făcută de mîinile cinstite ale luptătorilor din Sierra ! Consumaţi marmeladă revoluţionară !*

Am reparat nişte camioane vechi, e drept că mai mult se opreau decît mergeau... Poftiţi, aici e biroul meu...

O cămăruță curată, pe masă un Dicționar industrial. „Învăț" — spune, devenind sfios, Rodovaldo. Într-o colivie, trei canari.

— Singurii străini aici sînt acești canari din Spania. Dumneavoastră sînteți de-ai noștri...¿ *Verdad?*

— *Verdad, compañero.*

Pufăind îngrozitor, se oprește în fața geamului un camion cîrpit, legat cu sîrme, gata să se desfacă în bucăți ; pe parbriz, o lozincă :

Me siento 9 cito.

Adică : *„Me siento nuevecito, mă simt nou-nouț".*

— Noi sîntem aici o mare familie... Poftiți, uitați-vă ce-am realizat. Acestea sînt rezultatele pe anul 1960.

Sînt un dușman al statisticilor, dar trebuie să transcriu aceste date, pentru *el sargento* Rodovaldo Diaz :

August 1960 . .	venit . .	13 581	pesos	
Sept. „ . .	„ . .	18 706,94	„	
Oct. „ . .	„ . .	15 970,56	„	(ne-a mers mai rău)
Nov. „	„ . .	24 747,68		(Ei ?)
Dec. „	„ . .	30 605,69	„	*(Es una cosa, no ?)* *

— Avem baie cu apă caldă, și o sufragerie elegantă, și o școală de alfabetizare, club, bibliotecă... *Che* spune că ne puteam descurca și cu 25 de pesos, și probabil are dreptate, *es un gran economista...*

Ne îndreptăm spre mașină. De undeva se aude o salvă.

— Nu avem altă cale — îmi spune Rodovaldo. Trebuie să zdrobim contrarevoluția... Sînt și niște lași pe deasupra... Toți se declară nevinovați... Alaltăieri, un terorist surprins asupra faptului a spus, făcînd o mutră de copil nevinovat :

— *Señor presidente, yo puso solamente dos bombitas...* **

---

* E ceva, nu ?

** Domnule președinte, eu am pus doar două bombițe...

— *Bueno, por eso yo le doy 20 añitos.*" *

Mașina noastră e plină de fructe : portocale, ananas, nuci de cocos verzi, *fruta bomba*...

— Rodovaldo...

— Din toată inima, din toată inima...

Ciocnim un pahar mare de *guarape*, sucul dulce și răcoritor al trestiei de zahăr.

— *Adios amigos, hasta la vista !* **

— *Hasta luego, Rodovaldo !* ***

Pornim. În mașină e răcoare, și un miros dulce de fructe tropicale, care ni se impregnează în haine, în păr, încît multă vreme vom avea senzația că trecem pe sub crengi verzi, grele de rod.

---

* Bine, pentru asta îți dau 20 de anișori...

** Adio, prieteni, la revedere !

*** Pe curînd, Rodovaldo !

Străbatem pista de beton strălucind în soare şi ne îndreptăm spre avion. O orchestră cubană — bluze albastre, pantaloni negri strîmţi, feţe surîzătoare şi ostenite, ne cîntă un *son* din care deslușesc doar *Hasta luego, hasta la vista.*

Avionul e cuban, ni se spune să stăm unde avem chef, nu sînt clase, toţi sîntem *compañeros.*

Mă întorc : cu faţa lipită de geam, subţirel, ca un adolescent, prietenul meu, şoferul Armando Cisneros, îmi face semne.

Scara se depărtează. Pornim. O clipă, ca o mare cartă poştală, apare Havana, acum atît de cunoscută, iată Malecónul, Universitatea, Capitoliul unde am asistat la plecarea celui de-al treilea grup de învăţători voluntari, la Plaza Civica, Catedrala, la margine şantierele, *las casas de Pastorita,* apoi marginea de spumă albă pe plăji şi oceanul.

Peste patru ore trebuie să aterizăm în Bermude. Cele patru ore trec, se fac cinci, şeful securităţii avionului, căpitanul Miguel Angelo Duque de Estrada e chemat în cabina pilotului ; se întoarce curînd, cu faţa gravă, şi spune serios :

— *Compañeros,* o nouă provocare a imperialiştilor. Aeroportul din Bermude e american, ne interzic aterizarea, aşa că ne întoarcem la Havana. În principiu, avem benzină de rezervă. *Eso es todo.*

Întoarcerea a durat şapte ore, pilotul făcea economie de benzină. Revenim noaptea, şi deasupra Ha-

vanei ni se termină și benzina ; piloții reușesc capodopera să pună pe pistă uriașul avion cvadrimotor fără combustibil.

Petrecem noaptea în elegantul hotel al aerogării și ne dregem emoțiile cu o serioasă provizie de *rón* pe care o destinasem prietenilor de acasă.

Pornim în zori și, fie emoțiile, fie oboseala, fie — ceea ce e mai verosimil — romul, dormim 12 ore pînă aterizăm în insula portugheză Santa Maria.

Aerogară imensă în Azore, foarte mulți domni eleganți care ne dau tîrcoale ținînd, nu se știe de ce, mîna dreaptă în buzunarul mult umflat al hainei, ca și cum ar fi avut un obiect greu acolo. Unul mai cu inițiativă îi spune căpitanului Duque că „știe el, în Cuba nu e libertate".

— Ei, dacă la voi e atît de multă, strigă dumneata : „Jos Salazar" ! îi răspunde căpitanul cu o voce tunătoare, ceea ce face ca interesul domnilor eleganți față de grupul nostru să crească în mod vizibil. Ne amuzăm cu ziare portugheze care ne lămuresc cum e cu democrația, cu Angola, ne informează că eroul recentei aventuri de pe vasul „Santa Maria", căpitanul Galvao, este agentul... nu mai spun al cui. Că Portugalia este un bastion al... că „Europa e amenințată, dar brava armată portugheză, care dacă ar avea măcar o bombă atomică..." Aflăm și multe noutăți interesante despre Revoluția Cubană, dar nu le mai reproduc...

Zburăm peste Europa, venind în calea nopții, mai repede ca noaptea, deoarece o dată cu zorile apare, într-un veșmînt alb-cenușiu, Praga.

Tot timpul formalităților îmi lipesc obrazul de un ananas rece și țepos, ca un arici de aur.

P L A Y A G I R Ó N

La 12 aprilie 1961, zborul lui Iuri Gagarin a entuziasmat lumea întreagă. Imperialiștii au socotit, pesemne, că e cazul să se vorbească și de ei.

Și s-a vorbit.

S-a vorbit cu dispreț și cu mînie, de la un capăt la altul al pămîntului, de la Paris la Moscova, de la Montevideo la București, de la Pekin la Roma și chiar la Washington și New York a răsunat un glas puternic și covîrșitor : JOS MÎINILE DE PE CUBA ! *CUBA NO ESTA SOLA !*

La 17 aprilie 1961, imperialiștii au atacat Cuba.

Mercenari înarmați, antrenați, finanțați de guvernul S.U.A. au debarcat în zona mlăștinoasă *Ciénaga de Zapata.*

Mica insulă, crocodilul verde, teritoriul liber al Americii, s-a confundat timp de cîteva zile cu inimile noastre ; știam că undeva, la mii de kilometri depărtare, oameni pe care-i cunoscusem și-i îndrăgisem, despre care am scris în cartea aceasta, și alții la fel cu ei, *el pueblo uniformado,* își apără cu arma în mînă destinul lor de oameni liberi, prezentul și viitorul.

Din nou telegrame, citite furios, cu iritare. „United Press Information", „France Presse". Știu că mint, ca întotdeauna ; seamănă pînă la identificare cu „știrile victorioase" cu care Fulgencio Batista a umplut lumea pînă în clipa cînd s-a urcat în avionul care urma să-l ducă la prietenul său Leonidas Tru-

jillo ; dar deocamdată sînt singurele ştiri pe care le avem.

„Declaraţiile lui José Miró Cardona, noul prim-ministru".

„Piloţii aviaţiei lui Castro s-au răsculat, au bombardat obiectivele militare din Havana ! În *Ciudad Columbia,* botezată de comunişti *Ciudad Libertad,* au fost observaţi nori groşi de fum negru, ceea ce arată că aici nu e o şcoală, ci tot o cazarmă şi un depozit de muniţii !"

„Maiorul Raúl Castro a fost făcut prizonier !

Populaţia primeşte cu aclamaţii pe eliberatori !"

„Unităţi masive ale trupelor lui Castro trec de partea noastră !"

Toate acestea şi multe altele, de acelaşi calibru, în primele ore ; apoi declaraţiile lui Faure Chomón la Moscova : „unităţile mercenare au fost încercuite, s-a trecut la lichidarea lor" şi apoi scîncelile. Scîncesc la unison şi U.P.I., şi F.P., şi A.P.I., şi solo, solito scînceşte cu amar señor Miró Cardona ; ultimele „comunicate" seamănă cu nişte zdrenţe murdare :

„...în faţa superiorităţii zdrobitoare...
cu toate dovezile de
eroism transcedental...
pînă la ultima picătură de sînge, dar...
plan dinainte stabilit...
trupele lui Castro posedînd avioane de ultimul tip...
în fond noi
am vrut doar să tatonăm...
în viitor vom... acum n-am..."

După care urmează urletele : „Săriţi, oameni buni ! 10 000 de chinezi specialişti în torturi asiatice au venit în Cuba să ancheteze pe prizonierii noştri !" „Li se spală creierul ca să declare că guvernul S.U.A. ar avea vreun amestec ! Declarăm solemn : guvernul S.U.A. n-are nici un fel de amestec !"

Preşedintele Kennedy a declarat cu totul altceva, dar asta n-are nici o importanţă.

Gata. S-a terminat.

În fața ochilor îmi răsare imaginea care-mi devenise atît de familiară în Cuba : un miliţian în cămaşă *azul,* leoarcă de sudoare, ştergîndu-şi fruntea cu braţul, punînd alături de el *la ametralladora* a cărei ţeavă frige şi dezvelindu-şi dinţii orbitor de albi, într-un surîs larg, surîsul muncitorului, surîsul luptătorului victorios :

*¿ Venieron ¿ ¡ Quedaron ! **

*

* *

Mi se pare necesar, înainte de-a trece la descrierea luptelor, să fac aici un scurt tablou recapitulativ al agresiunii Statelor Unite împotriva Cubei, din momentul în care a fost clar pentru toată lumea că Revoluţia Cubană îşi va duce pînă la capăt programul ei, făurit în focul războiului civil; agresiunea armată a bandelor imperialiste nu este decît o verigă într-un şir neîntrerupt de agresiuni; ele oferă portretul „moral" al „democraţiei reprezentative americane", al mult trîmbiţatei „lumi libere".

Prima formă a agresiunii imperialiste a constat în încercarea de-a supune prin foame poporul cuban : atacul a început pe frontul economic ; au suprimat cota de zahăr cuban. Economia cubană era bazată pe exportarea unui *singur produs,* a unui singur articol fundamental, care era zahărul, economie bazată pe mono-cultură şi pe exportarea zahărului pe o singură piaţă, cea nord-americană.

În plus, economia ţării era în mîna monopolurilor americane : băncile, principalele ramuri ale industriei, minele, combustibilul, electricitatea, telefoanele, o mare parte a pămîntului cel mai roditor, principalele centrale de zahăr.

Primele legi revoluţionare au iniţiat o serie de reforme care tindeau să varieze structura economică a ţării. Aceste legi au produs imediat reacţiunea

* Au venit ? Au rămas !

cercurilor monopoliste — ceea ce înseamnă reacțiunea guvernului S.U.A.

În Cuba apăruse însă o situație nouă : armata de mercenari, baza unei posibile intervenții indirecte împotriva independenței proaspăt cucerite (așa cum s-a întîmplat în Guatemala, unde „United Fruit" a trimis pe Castillo de Armas să răstoarne guvernul legitim al lui Jacobo Arbenz) — armata lui Batista fusese zdrobită și desființată, iar instructorii ei americani invitați să părăsească țara. *

Au început cu amenințările și au trecut foarte repede la fapte ; au suprimat cota de zahăr. Această agresiune a fost realizată împotriva unei țări mici, slab dezvoltate, a cărei burghezie cheltuia sume imense cumpărînd articole de lux ; în ultimii ani importul depășea cu mult exportul. Guvernul revoluționar inițiază o politică de economii, care de data asta nu prejudiciau nici pe muncitori, nici pe țărani, care nu cumpărau Cadillac-uri, nu călătoreau la Paris sau în S.U.A. E semnificativ că în Cuba se importau automobile de lux în valoare de 30 000 000 de dolari, iar mașini agricole doar în valoare de 4 000 000.

Pe de altă parte, existau enorme întinderi de pămînt necultivate, abandonate cu desăvîrșire, pline de *marabú,* îndărătnica iarbă tropicală ; sute de mii de

* Fidel Castro descrie acest moment astfel :

„Curios a fost că în momentul în care trupele noastre au intrat în Ciudad Columbia, azi Ciudad Libertad, s-au prezentat dimineața, la ora obișnuită, cu rutina obișnuită, membrii Misiunii militare diplomatice nord-americane. Probabil așteptau să le spunem : «Perfect, începeți să ne dați lecții ! Pînă ieri ați instruit armata lui Batista care ne omora pe noi, acum învățați armata revoluționară». Noi le-am spus : «Poftiți la casele voastre, cît mai repede cu putință». Îmi aduc bine aminte că m-am întîlnit acolo, într-un salonaș, cu ofițerii aceia și le-am spus : «Bine, dumneavoastră ați instruit armata lui Batista și armata lui Batista a pierdut. Noi, pe care nu ne-ați instruit dumneavoastră, am bătut armata lui Batista. În realitate ostașii pe care-i instruiți dumneavoastră pierd. Nu dorim să ne instruiți și pe noi. O să încercăm să ne descurcăm fără dumneavoastră. Puteți să vă retrageți»."

familii suferind de foame cronică depindeau în întregime de cele trei luni de *zafra*, în care cîştigau abia atît cu cît să-şi plătească în parte datoriile contractate în restul anului. Revoluţia duce o politică populară de scădere a chiriilor, ieftineşte taxele pentru serviciile publice, dă cooperativelor terenurile necultivate, face mari investiţii în maşini agricole pentru a putea da de lucru tuturor. Politica de economii face să se obţină o creştere simţitoare a devizelor. E drept că după venirea lui *Che* Guevara ca director al Băncii Naţionale, domnii care voiau să-şi transfere devizele în străinătate folosind pretextul „necesităţii de a-şi căuta sănătatea la Paris sau în Elveţia" au întîmpinat „unele" greutăţi. Pentru prima oară în istoria Americii Latine politica de economii nu se făcea pe spatele maselor muncitoare.

Atunci S.U.A. au încercat să lase Cuba fără petrol. Lovitura aceasta a fost parată cu ajutorul Uniunii Sovietice ; petrolul cumpărat din U.R.S.S. a fost plătit cu zahăr, ceea ce elibera o importantă cantitate de devize, permiţînd guvernului revoluţionar să le investească în industrie.

Atunci companiile nord-americane hotărăsc că ele nu vor rafina petrolul venit din U.R.S.S. ; credeau că lăsînd Cuba fără petrol va urma o criză generală a industriei, care va sili guvernul revoluţionar să capituleze. Realitatea a fost însă alta : rafinăriile au fost naţionalizate. Fidel spune : „Uniunea Sovietică a făcut un mare efort ca să ne poată furniza tot petrolul pe care-l necesitam ; efort care şi-a dat roadele şi efectiv am învins această agresiune, care ar fi lăsat ţara fără petrol, graţie Uniunii Sovietice, care a reuşit să stabilească o linie permanentă de aprovizionare a noastră cu petrol ; petrol pe care-l cumpăram mult mai ieftin şi pe care, mai ales, îl plăteam cu zahăr."

Atunci a fost suprimată integral cota de zahăr cuban pe piaţa nord-americană. Această agresiune însemna pierderea a sute de milioane de dolari. Uniunea Sovietică şi celelalte ţări socialiste au hotărît să cumpere din Cuba 4 000 000 de tone de zahăr anual.

În statutul O.E.A. *(Organización de los Estados Americanos)*, această nouă Sfîntă Alianță, în „sistemul emisferic" de care vorbește atîta guvernul S.U.A., există o clauză care interzice agresiunea economică ; ea stabilește că nici o țară n-are dreptul să recurgă la agresiuni economice cu scopul de-a modifica politica internă a vreunei țări membre.

O.E.A. se reunește în Costa Rica și nu condamnă pe agresor, ci condamnă victima, condamnă Cuba ca... agresoare.

„Țara puternică a violat legea internațională, a declanșat o agresiune economică cu scopul de-a influența politica noastră internă și, cînd a sosit momentul să fie condamnat rechinul, *el tiburón*, s-au reunit sardelele și au condamnat o altă sardea. O sardea care nu mai era sardea ; se transformase într-un arici, pe care *tiburónul* nu-l mai putea digera."

Răspunsul a fost istorica *Declarație de la Havana*, lege și poem, cîntecul de libertate al Americii Latine. La 2 septembrie 1960 peste un milion de oameni adunați în *Plaza Civica* au consfințit *alegerea* pe care poporul o făcuse de mult, din clipa cînd în Sierra Maestra un grup de doisprezece oameni au pornit lupta de eliberare.

„Adunarea Generală Națională a Poporului Cuban condamnă :

regimul moșieresc, izvor de mizerie pentru țărani, sistem de producție agricolă retrograd și inuman ;

salariile de foamete și exploatare sălbatică a muncii oamenilor în interesul nelegitim al privilegiaților ;

analfabetismul, lipsa de învățători, de școli, de medici și de spitale, lipsa de ocrotire a bătrîneții, care domnesc în țările Americii ;

discriminarea față de negri și indieni ;

inegalitatea și exploatarea femeii ;

oligarhiile militare și politice, care mențin popoarele noastre în mizerie, împiedică dezvoltarea lor democratică și deplina exercitare a suveranității lor ;

concesionarea resurselor naturale ale țărilor noastre către monopolurile străine, ca fiind o politică care trădează interesele popoarelor ;

guvernele care, ignorînd sentimentele popoarelor lor, se supun ordinelor Washingtonului ;

înşelarea sistematică a popoarelor de către organele de propagandă care se află în slujba oligarhiilor şi a politicii imperialismului asupritor ;

monopolizarea sistemului de răspîndire a informaţiilor de către agenţiile telegrafice nord-americane, instrumente ale trusturilor nord-americane şi agenţi ai Washingtonului ;

legile represive care împiedică pe muncitorii, ţăranii, studenţii şi intelectualii, marea majoritate a populaţiei fiecărei ţări să se organizeze şi să lupte pentru revendicări sociale şi patriotice ;

monopolurile şi întreprinderile imperialiste, care jefuiesc continuu bogăţiile noastre, exploatează pe muncitori şi pe ţărani, secătuiesc şi menţin în stare de înapoiere economia noastră şi subordonează politica Americii Latine obiectivelor şi intereselor lor.

Adunarea Generală Naţională a Poporului condamnă, în sfîrşit : exploatarea omului de către om şi exploatarea de către capitalul financiar imperialist a ţărilor slab dezvoltate.

În consecinţă, Adunarea Generală Naţională a Poporului Cuban proclamă în faţa Americii :

dreptul ţăranilor la pămînt ;

dreptul muncitorilor la produsul muncii lor ;

dreptul copiilor la învăţătură ;

dreptul bolnavilor la asistenţă medicală şi spitalizare ;

dreptul tinerilor la muncă :

dreptul celor care studiază la învăţămîntul liber, experimental şi ştiinţific :

dreptul negrilor şi al indienilor la „demnitate umană deplină" ;

dreptul femeilor la egalitate civilă, socială şi politică ;

dreptul bătrînilor la o bătrineţe asigurată ;

dreptul intelectualilor, al artiştilor şi al oamenilor de ştiinţă de a lupta prin operele lor pentru o lume mai bună ;

dreptul statelor de a naționaliza monopolurile imperialiste, redobîndind în felul acesta bogățiile și resursele naționale ;

dreptul țărilor de a face comerț liber cu toate popoarele lumii ;

dreptul națiunilor la suveranitate deplină ;

dreptul popoarelor de a-și transforma cazărmile în școli, de a înarma pe muncitori, pe țărani și pe studenți, pe intelectuali, pe negri, pe indieni, pe femei, pe tineri, pe bătrîni, pe toți asupriții și exploatații ; pentru a-și putea apăra ei înșiși drepturile și soarta lor.

Adunarea Generală a Poporului Cuban afirmă : datoria muncitorilor, țăranilor, studenților, intelectualilor, negrilor, indienilor, tinerilor, femeilor, bătrînilor de a lupta pentru revendicările lor economice, politice și sociale ; datoria națiunilor asuprite și exploatate de a lupta pentru eliberarea lor ; datoria fiecărui popor de a fi solidar cu toate popoarele asuprite, colonizate, exploatate sau victime ale agresiunii, oricare ar fi așezarea lor pe glob, oricare ar fi distanța geografică care le desparte. Toate popoarele lumii sînt frați !" *

Și la această declarație imperialiștii au „răspuns". Interzic exportul de materii prime și de piese de schimb în Cuba. Asta însemna pur și simplu că toate fabricile din Cuba, aproape întregul sistem de transporturi, aproape tot materialul în rodaj, de construcție, agricultură, industrie, 95% din fondul industrial proveneau din S.U.A. și urmau să rămînă paralizate.

Că nu s-a întîmplat așa n-a fost „vina" guvernului S.U.A. Poporul a rezistat eroic ajutat în mod dezinteresat de Uniunea Sovietică, de țările lagărului socialist.

Atunci a început acțiunea de sabotaj ; s-a dat semnalul bandelor de teroriști, au fost înarmați și finanțați de ambasada S.U.A. de la Havana, au început să dinamiteze mari magazine, să aprindă plantațiile de zahăr.

* Fidel Castro, *Discursuri*, ed. cit., pp. 212 și urm.

„Atunci, pesemne pentru imperialism e just, e just pentru toată banda aceasta de farisei, de mincinoşi şi de ipocriţi, ca un *señor* să aibă zeci de mii de *caballerias* şi douăzeci de mii de familii să crape de foame ; în schimb, pentru ei e injust ca acest *señor* să rămînă fără o bucăţică de pămînt şi să existe douăzeci de mii de familii care să aibă casă, de lucru, alimente şi şcoală, tot timpul anului. Şi atunci organizează sabotajul, incendierea plantaţiilor de trestie de zahăr. Au început cu avioane care veneau din S.U.A. ; pe urmă în faţa scandalului au schimbat tactica ; au început să organizeze grupuri contrarevoluţionare, adresîndu-se exmilitarilor, dezertorilor, lumpenilor, adresîndu-se elementelor celor mai declasate, cu care au format acel aşa-zis Front din Escambray. Dumneavoastră aţi văzut în Plaza Civica fabuloasa cantitate de arme pe care au paraşutat-o. Gîndiţi-vă că noi, după 17 luni de luptă, aveam 120 de puşti. Da, crescusem. De la 12 puşti la început, ajunsesem la 120. Acestor *gusanos* într-o singură săptămînă le-au trimis mii de arme şi mai paraşutează încă.

În virtutea cărui drept ? Apoi, în virtutea nici unui drept. Ce drept au S.U.A. să se amestece în treburile noastre interne ? Ce drept au S.U.A. să conducă ţara noastră ? Sîntem un popor care nu vorbim englezeşte, nici mult, nici puţin, sîntem un popor care nu mestecă gumă, nici mult, nici puţin !

Avem o tradiţie distinctă, avem o cultură distinctă, avem un fel distinct de-a gîndi ; ei rîd de una, noi rîdem de alta şi mai ales sîntem un popor care nu avem frontiere cu nimeni, avem graniţe cu marea. Sîntem o insulă şi profilul frontierelor noastre e foarte precis ; profilul naţiunii noastre este tot atît de precis. Ce drept au S.U.A., ca o ţară mare şi puternică, să comită această serie de brutalităţi împotriva poporului cuban ? Cu ce drept vor să ne pună pe cap criminalii de război, tîlharii, vicioşii, contrabandiştii, toată acea faună imorală care a jefuit cu ferocitate această ţară ? Ce drept au S.U.A să introducă aici din nou corupţia, furtul, jaful, politicăria murdară ? Ce drept au ? În numele căror drepturi

vor să ne atace ? În virtutea cărui principiu moral ? Cum pot avea mai multă cinste bandiții decît oamenii muncii ? Cum poate fi mai moral exploatatorul ? Ce moral poate avea o castă de milionari, un cerc de monopoliști ca să-și impună voința lor orgolioasă și arogantă poporului nostru ?"

În decembrie-ianuarie 1960—61, pericolul agresiunii directe era iminent ; hotărîrea poporului cuban de-a lupta pînă la capăt, solidaritatea hotărîtă a lumii întregi a oprit atunci mîna agresorului. Nu s-a mai petrecut fenomenul curent în anii 1920—30, cînd infanteria marină americană debarca, schimba guverne, numea dictatori, cum a fost sinistrul Trujillo, *„Ilustre Benefactor de la Patria dominicana"*.

Blocadă, embargo, sabotaj și terorism, ca să nu mai vorbim de neîncetata campanie de aberații care plouă în fiecare zi în presa imperialistă ; comploturi, provocări permanente în jurul bazei de la *Caimanéra*, amenințarea nedeghizată la începutul anului... Și a urmat ceea ce era logic în mentalitatea imperialistă.

Quien piense en invasión
Que sigue también pensando,
Que si no muere peleando,
*Morirá en el paredón !**

(Cîntec popular)

După cum știe toată lumea, S.U.A. este „patria adevăratei libertăți" ; acolo orice cetățean poate intra într-un magazin, într-un *drug-store* și să cumpere. bineînțeles plătind *cash*, orice : de pildă, tancuri „Sherman", bazooka, mortiere grele, vase de război, avioane de luptă B-26, sau Jets, sau Sea-Furry, ca să nu vorbim de mărunțișuri ca mitraliere grele, brandt-uri, arme automate de ultimul tip, aflate în dotarea forțelor S.U.A.

* Cine se gîndește la invazie
Să se gîndească mai departe,
Că dacă nu moare luptînd,
Va muri la zid !

Aşa că nu vom insista întrebîndu-ne de unde şi-a procurat armamentul banda de mercenari condusă de aşa-zisul Front Naţional Democratic, sau — mult mai precis, aşa cum îl numeşte poporul cuban : Consiliul general al viermilor, *Consejo General de los Gusanos.*

Piraţii care au spumegat Marea Caraibilor erau loiali ; pe catargul lor fîlfîia un steag negru, cu tigva de mort şi ciolanele încrucişate. Piraţii *gusanos* şi-au vopsit avioanele în *verde-olivo,* au scris pe ampenaj şi pe coadă F.A.R. *(Fuerza Aerea Revolucionaria)* şi au zburat astfel deasupra Cubei : erau salutaţi de ţărani, de femei, de copii ; piloţii au răspuns şi ei, au fluturat mîinile, apoi s-au întors şi au început să mitralieze ; cele mai multe victime au fost rezultatul acestui procedeu fascist. Au atacat Ciudad Libertad în Havana incendiind cîteva camioane, au atacat aeroporturile San Antonio şi Santiago de Cuba. Intenţia lor era să distrugă aviaţia revoluţionară care numără foarte puţine avioane, majoritatea învechite, avioane americane rămase din timpul lui Batista. Reacţiunea promptă a artileriei a derutat pe agresori ; nu credeau că muncitorii şi ţăranii înscrişi în miliţiile populare au învăţat într-un răstimp atît de scurt mînuirea armelor complicate. Piloţii F.A.R. au reacţionat aşa cum trebuie. Mulţi treziţi din somn s-au urcat în avioane în pijamale, fără paraşută, fără echipament ; au respins atacul pirateresc doborînd un număr de avioane, gonind restul atacatorilor, care au fugit spre Miami, unde nu mai puteau fi urmăriţi. În tot timpul acestor atacuri, *avioane militare* ale S.U.A. zburau deasupra teritoriului cuban ; flota S.U.A. circula în lungul coastelor ; la baza de la *Guantánamo* concentrarea de vase era atît de mare, încît două s-au ciocnit şi s-au scufundat.

La ora trei şi jumătate dimineaţa se anunţă debarcarea bandelor de mercenari pe *Playa Girón,* în *Ciénaga de Zapata.*

Planul lor era clar şi fusese de mult prevăzut de statul major al armatei revoluţionare ; scopul lor era

să fixeze un cap de pod undeva, într-o zonă greu accesibilă, unde să stabilească un clasic „cap de pod", să proclame un „guvern democratic", să bombardeze fără încetare teritoriul cuban, ori, așa cum se va vedea, să ceară ajutorul S.U.A.

Ciénaga de Zapata părea pentru acest scop regiunea ideală. O vastă întindere mlăștinoasă, parcă de la începutul lumii, paradisul viermilor (la propriu de data asta), al insectelor, al crocodililor, regiunea cea mai înapoiată din Cuba, unde, pînă la revoluție, timpul părea să se fi oprit într-o imobilitate colcăitoare. O singură cale ferată îngustă străbătea uriașa mlaștină făcînd legătura *Centralei Australia* cu golful *Cochinos*.

Ciénaga de Zapata este însă una din regiunile unde revoluția a adus cele mai profunde transformări. Aici trăiau cam o mie de *carboneros*, ocupîndu-se cu extragerea turbei, care li se plătea doi sau trei pesos sacul și era revîndută de 10 și 15 ori mai scump. Revoluția a dezvoltat aici centre turistice, mai ales în *Laguna del Tesoro* (închipuiți-vă Delta noastră, dar în climă tropicală), *Playa Larga* și *Playa Girón ;* s-au construit peste două sute de kilometri de șosele și drumuri, *El Criadero Nacional de Cocodrilos*. În momentul invaziei, în toiul campaniei de alfabetizare, existau în această zonă două sute de învățători. Fidel Castro povestește undeva că un muncitor din *Ciénaga* i-a spus, imediat după victoria revoluției, în zona Santo Tomas : „Uite, *comandante*, omul rezistă mai mult decît cîinele. Aici au murit cîinii de foame și noi trăim. Omul rezistă mai mult decît un cîine."

În momentul invaziei, 300 de copii din *Ciénaga* studiau la Havana în școli tehnice : vor deveni maeștri în ceramică, în dulgherie, în vopsitorie — deoarece e plănuită dezvoltarea acestor ramuri industriale în Ciénaga ; 500 de copii urmează cursurile altor școli, 50 de medici și trei spitale funcționează în *Ciénaga de Zapata*.

Din punct de vedere tactic, specialiștii militari americani au ajuns deci la concluzia că *Ciénaga de Zapata* e locul cel mai potrivit pentru debarcare.

O ambarcaţie de debarcare se apropie încet de *Playa Girón* ; luni 17 aprilie 1961, ora 2,45 dimineaţa. Miliţianul care era santinelă îşi închipuie că e vorba de o barcă de pescari ; îi strigă să se oprească şi se apropie s-o identifice. În clipa aceea începe din larg tirul de artilerie de pe două vase de război de tonaj mediu, care se apropie şi ele de plajă. Unitatea de radişti, formată din cinci ostaşi, raportează comandamentului din *Centrala Australia* : „Sîntem atacaţi. Vom rezista pînă la unul ! *¡ Patria o Muerte !*"

Sprijinite de focul artileriei, al mitralierelor grele şi al aruncătoarelor, acostează una după alta bărcile de asalt ; au nume „eroice" : *Barracuda, Marsopa, Aguja, Sardina, Tiburón, Ballena* (nume într-un fel predestinate, deoarece la ora aceasta ele sînt într-adevăr „sardele", şi „rechini", şi „balene") ; se debarcă materialul de luptă : tancuri „Sherman" de ultimul tip, mortiere grele, tunuri fără recul, aruncătoare de flăcări, rachete terestre, mitraliere grele, echipament de radio, explozive, o cantitate enormă de muniţie. Cei 1 500 de mercenari, îmbrăcaţi în uniforme de camuflaj „leopard", pun piciorul pe plajă, lîngă *Buenadventura*. Un grup de miliţieni îi sileşte să se culce la pămînt şi să înceapă săpatul tranşeelor. Miliţienii au o singură mitralieră, cu care luptă pînă la ultimul cartuş.

Forţa invadatoare reuşeşte să domine cîteva ore fîşia de coastă între *Buenadventura* şi *Girón* ; dezlănţuie un intens foc de artilerie grea asupra şoselei ; avioane americane B-26, B-29, F-86 şi C-46 atacă, bombardează şi mitraliază, lansează paraşutişti.

Miliţienii răspund cu puştile şi pistoalele automate. O companie din Batalionul 339 al M.N.R., formată din muncitori şi ţărani din regiunea Ciénfuegos, care operaseră în Escambray în perioada de curăţire a viermilor, luptă cu armele ei de infanterie împotriva inamicului superior numericeşte. Compania nu numai că rezistă, dar trece la atac, dispreţuind moartea şi ajunge pînă în faţa gurilor de tun.

Curînd soseşte pe front artileria revoluţionară ; artileria care zdrobeşte aviaţia mercenară. (Printre alte

acte de „eroism", piloții-*gusanos* au mitraliat ambulanțele Crucii Roșii, spitalele de campanie. În clipa aceea pe întregul front răsună strigătul :

— *¡ Ahora, durro con ellos !* *

Sosesc unitățile armatei revoluționare, tancurile, poliția revoluționară ; coloanele trec scandînd lozinci : Să zdrobim viermăraia ! *¡ Duro en la cabeza hasta que no quede uno !* **

Țăranilor care înconjurau îngrijorați sediul comandamentului, Fidel le spune :

— Tovarăși, începe revanșa.

În timpul nopții au fost amplasate bateriile de artilerie, iar coloanele de tancuri au încercuit inamicul.

— *¡ Fuego !* ***

F.A.R. dezlănțuie în același timp atacul împotriva ambarcațiilor inamice. Și mercenarii, care nu reușiseră să străbată liniile primilor apărători ai plajei, încep să se retragă în debandadă ; își leapădă uniformele — mulți au fost prinși în cămașă și izmene și au explicat această costumație sumară zicînd că „sînt țărani săraci și n-au cu ce să se îmbrace" ; foarte mulți se înecă ; voiau probabil să ajungă înot la bazele de plecare din Guatemala ; avioanele lor sînt doborîte unul după altul (în clipa aceasta în „comunicatele" pe care le dădea din Miami senor Miró Cardona, bătrînele și veteranele avioane cubane se transformă, ca prin miracol, în M.I.G.-17, în noi tipuri de avioane sovietice nemaivăzute pînă în prezent) ; luptătorii pentru „democrația reprezentativă" ridică mîinile, se predau cu sutele unui singur milițian ; avioane militare S.U.A. de tipul „Sabre" zboară la mare înălțime, bombardează o coloană de miliționeni ; pămîntul Cubei frige ; tancurile „Sherman" sînt scoase din luptă unul după altul ; tunarii-*gusanos* își părăsesc piesele și fug spre mare unde ard ambarcațiile lor ; la 17,30 batalionul poliției naționale

* Acuma să fim duri cu ei !
** Să le dăm la cap pînă nu rămîne unul !
*** Foc !

revoluționare atacă Girón și-n timpul atacului oamenii se întreabă :

— Vor fi suferit mult construcțiile centrului turistic ?

Și bravii *gusanos* se predau în masă :

— Am fost îmbarcați cu sila... Ne pare rău... am greșit... Iertați-ne ! *Nos engañaron* *, iertați-ne !

Principalul vas de debarcare „Houston" a eșuat în recif. Fidel trimite o barcă și propune mercenarilor să se predea. Răspunsul : focuri de armă, muncitorul Oriente este ucis.

Un tanc deschide focul asupra vasului și în curînd un fum gros și negru își tîrăște ca un șarpe umflat umbra, peste întinsul albastru și pur al mării.

Au trecut 72 de ore ; intervenția a fost zdrobită. Cantități uriașe de armament sînt împrăștiate pe cîmpul de luptă. În tot timpul celui de-al doilea război, nici o brigadă a armatei regulate a S.U.A. n-a fost atît de bine și complet înarmată ca *brigada de gusanos ;* mai tîrziu, a avut loc în Havana, în Plaza Civica, o interesantă și instructivă expoziție de armament capturat. Piața e imensă ; a adăpostit de nenumărate ori peste un milion de oameni ; era neagră de arme.

Rînduri-rînduri mercenarii, în ținută de „șerpi tropicali", se îndreaptă spre Havana, cu capetele plecate, unii sînt surprinși de atitudinea umană a trupelor revoluționare : li se spusese doar că aici sînt comuniști care mănîncă oameni cu orez și cu *platanos ;* răniții sînt îngrijiți în spitale. Consemnul la Havana e sever : nici o manifestație de ostilitate. Dar cît sînt de apăsătoare privirile de dispreț, privirile Cubei întregi care alcătuiesc un fel de lespede nimicitoare. Pînă și zglobiii *negritos* nu fac dovadă astăzi de umorul lor obișnuit : ei, cei de 7—8 ani, sînt *hombres,* iar șirurile acestea în uniformă de camuflaj sînt numai niște *gusanos ;* și în tăcerea aceasta de piatră, cîte un mercenar găsește de cuviință să strige populației :

* Ne-au înșelat.

— M-au îmbarcat cu sila ! Am fost înşelat !

Şi nici măcar nu se rîde. *Los gusanos* trec printr-un coridor de tăcere şi dispreţ. Tăcerea, dispreţul fără margini al unui popor liber.

Care este fizionomia grupului de viermi „luptătorii lumii libere" ? Vom încerca s-o stabilim în cele ce urmează.

— Sînt unii care s-au înrolat pentru simple motive economice : erau şomeri şi voiau să facă rost de bani chiar în calitate de mercenari ai unei puteri străine. Şi-au trădat patria pentru un salariu mizerabil ;

— sînt unii care s-au înrolat pentru că fuseseră militari de carieră în timpul tiraniei ; voiau să răstoarne republica pentru a restabili vechea armată, pentru a-şi răzbuna ranchiunele ;

— sînt unii care s-au înrolat pentru că sînt exprivilegiaţi, sau fii de exprivilegiaţi, care şi-au pierdut moşiile, sinecurile. Aceştia au intrat în serviciul imperialismului cu scopul de a-şi recîştiga averea. La fel s-au comportat totdeauna în istorie toate clasele exploatatoare. Astăzi, deci, moşierii şi burghezii cubani sînt trădătorii naţiunii şi se vînd imperialismului ;

— sînt unii care s-au înrolat pentru că au fost înveninaţi şi înşelaţi ideologic cu basmele cunoscute despre comunism, religie, cu afirmaţia ridicolă că „poporul ar fi contra revoluţiei". Aceştia sînt trădătorii „din convingere" ;

— sînt, în sfîrşit, aventurierii care s-au înrolat ca piraţi, ca să jefuiască, să se îmbogăţească ; sînt trădători pentru că sînt degeneraţi, corupţi şi canalii.

Zbirii, călăi batistieni, aventurieri, exprivilegiaţi, ambiţioşi tîlhari, criminali, speculanţi, morfinomani, aceştia sînt indivizii care au trădat patria intrînd în serviciul imperialismului yankeu. Şi, în sfîrşit, s-au înrolat şi cîţiva popi catolici, majoritatea spanioli franchişti, ca să aducă în Cuba „cuvîntul Domnului".

Foarte mulţi dintre ei au fost anchetaţi în faţa poporului, anchetele au fost transmise la posturile de radio şi televiziune ; reproducerea unor aseme-

Rănit mortal, un miliţian a scris cu sîngele lui numele lui Fidel pe o bucată de pînză

Un „eliberator“ plin de siguranță în fața celor care-l așteptau „cu brațele deschise“ (José Miró Torres, fiul lui José Miró Cardona, conducătorul contrarevoluției)

Los gusanos

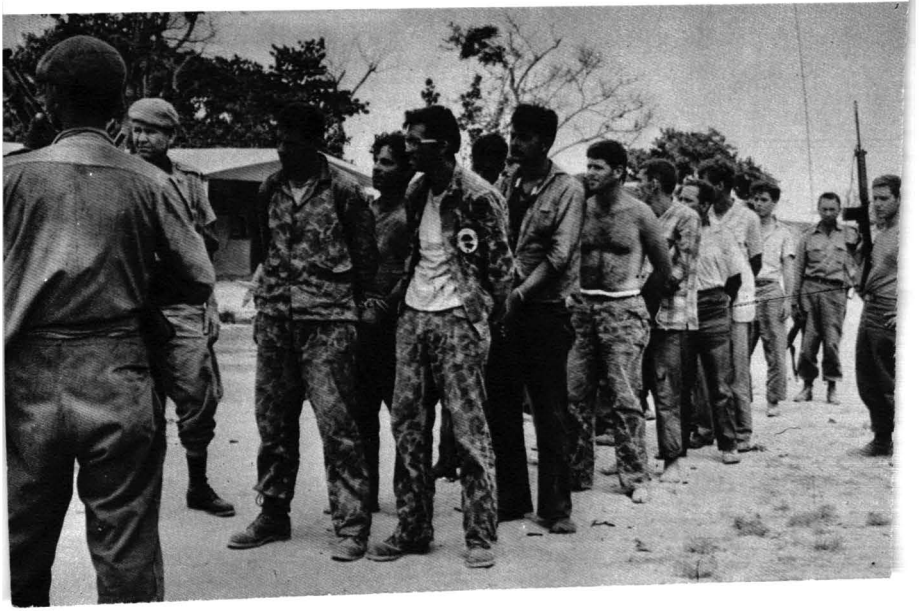

nea anchete va exemplifica plastic profilul acestor lepădături ale istoriei.

Intîi un asasin

Ramón Calviño, adjunctul ministrului Esteban Ventura. N-a reuşit să-şi dezbrace de tot uniforma, aşa că e în maiou alb-murdar şi în pantaloni „leopard" ; are o figură lugubră de şobolan. Înainte de a i se începe interogatoriul, se dă citire unei telegrame pe care au trimis-o membrii gospodăriei colective „Elcire Pérez Gonzáles", care cer pedeapsa cu moartea pentru cel care a asasinat pe luptătorul revoluţionar al cărui nume îl poartă gospodăria.

ÎNTREBARE : Îţi aminteşti ziua de 14 mai 1951 ?

CALVIÑO : Nu, *señor*.

ÎNTREBARE : Nu-ţi aminteşti asasinarea lui Mario Carillo ?

CALVIÑO : Nu, *señor*.

ÎNTREBARE : Îţi aduci aminte de ziua de 9 aprilie 1958 ?

CALVIÑO : Parcă da. Parcă era o grevă... şi-mi aduc aminte de nişte împuşcături în cartierul Vedado, în urma cărora parcă a murit Marcelo Salado. Da', n-am tras eu, a tras un locotenent.

ÎNTREBARE : Martorii spun că dumneata ai tras.

CALVIÑO : Nu, *señor*, eu n-am tras. Eu nici n-aveam revolver.

ÎNTREBARE : Şi nu-ţi aduci aminte de negrul Abreu Fontán şi de Julio Alvarez şi de Manuel Aguiar pe care i-ai asasinat ?

CALVIÑO : Nu eu, alţii, un ofiţer, nu mai ţin minte cum îl cheamă.

Şi asasinul, leoarcă de sudoare, minte. Soseşte o telegramă din Bejucal, în care locuitorii cer pedeapsa cu moartea ; asasinase aici cîteva zeci de tineri.

CALVIÑO : În viaţa mea n-am fost la Bejucal.

Din sală se ridică muncitorul Octavio Luit, care vine în faţa lui Calviño :

— Îţi aduci aminte de mine ? Cum mă loveai cu biciul, cum mi-ai smuls unghiile ?

CALVIÑO : Nu-mi aduc aminte.

Se ridică femei, îi aruncă în față asasinului fapte, miliţiana Maria Elena cere să facă parte din plutonul de execuţie. Indignat, președintele îi spune :

— O singură dată în viață, Calviño, ai demnitatea de-a răspunde, recunoaște-ţi crimele !

CALVIÑO : N-am participat în mod direct la nici o crimă.

Un siquitrillado *

Juan Montalvo Iniguez, fercheşul moşier de odinioară, e abătut, neras, poartă o cămașă americană cu tot felul de figuri geometrice, femei goale ; mai lipsesc : un bici, harta fostei sale moşii, ca să se poată spune că Montalvo e îmbrăcat în stema idealurilor sale.

Montalvo „e de acord" cu toate legile revoluţionare, absolut cu toate, chiar cu reforma agrară ; el „ştia" cît de bun e guvernul revoluţionar, „ştia" că poporul îl susţine ; „ştia" absolut totul, mai ales că fugise din Cuba abia în februarie 1961... Declaraţiile mercenarului-moşier, din care voi reproduce cîteva fragmente, sînt unul dintre cele mai elocvente documente ale turpitudinii umane ; seamănă cu ceva inform, lipicios, cleios, murdar, greţos...

PRIZONIERUL : Păi, eu am venit cu ideea de-a elibera Cuba. O idee greşită, dar am venit cu această idee.

ÎNTREBARE : Şi ce aveai dumneata în Cuba înainte de-a fugi în S.U.A. ? Din ce trăiai ?

PRIZONIERUL : Păi, familia mea avea moşii. Cîteva mici şi una mare.

ÎNTREBARE : Deci voiai să lupţi împotriva reformei agrare ?

PRIZONIERUL : Ar putea părea că e aşa, dar nu e ; eu pun patria înaintea intereselor economice.

ÎNTREBARE : Atunci de cine voiai dumneata să eliberezi Cuba ?

---

* Expropriat.

RĂSPUNS : Acum văd că de nimeni, dar după cîte ne-au spus acolo, aici era haos, lumea aştepta să venim...
ÎNTREBARE : Cînd ai fugit din Cuba ?
RĂSPUNS : În februarie 1961.
ÎNTREBARE : Şi, înainte de februarie '61, ce părere aveai dumneata de cele ce realizase în Cuba guvernul revoluţionar ?
RĂSPUNS : Că erau multe lucruri constructive.
ÎNTREBARE : Şi din februarie pînă în aprilie ţi-ai schimbat părerile ? Ţi s-a făcut vreo „spălătură de creier" ?
RĂSPUNS : Acela care nu se înscrie e considerat un laş.
ÎNTREBARE : A, deci, e o problemă de valoare morală ?
RĂSPUNS : Şi de mentalitate.
ÎNTREBARE : Deci, ţi-a fost schimbată mentalitatea din februarie pînă în martie. Dumneata ai lucrat înainte ?
RĂSPUNS : Păi, vă spusei că familia mea avea nişte moşioare şi restul...
ÎNTREBARE : Cît de mare era moşia ?
RĂSPUNS : 900 de *caballerías.*
ÎNTREBARE : Ţi-ar fi plăcut o revoluţie care să nu fi împărţit moşiile de 900 de *caballerías ?*
RĂSPUNS : *No,* mi-ar plăcea o reformă agrară care să împartă moşiile, dar să aibă grijă şi de moşieri.
ÎNTREBARE : Îţi place că revoluţia a isprăvit cu discriminarea rasială ?
RĂSPUNS : E o idee magnifică.
ÎNTREBARE : Îţi place că revoluţia a pus capăt domniei monopolurilor nord-americane ?
RĂSPUNS : Cred că e un lucru minunat.
ÎNTREBARE : Dumitale îţi place că revoluţia a pus capăt analfabetismului ?
RĂSPUNS : E una dintre cele mai minunate măsuri ale revoluţiei.
ÎNTREBARE : Îţi place că revoluţia a înfiinţat gospodării colective şi cooperative agricole ?
RĂSPUNS : Văd cu ochi buni toate astea.

ÎNTREBARE : Îţi pare bine că revoluţia a dat Cubei o politică independentă, care răspunde intereselor naţionale ale poporului nostru ?
RĂSPUNS : E o măsură minunată şi curajoasă.
ÎNTREBARE : Îţi pare bine că Revoluţia Cubană a devenit un exemplu pentru toate popoarele din America Latină ?
RĂSPUNS : Văd cu ochi foarte buni acest lucru.
ÎNTREBARE : Vezi cu ochi buni acest lucru ! În cazul, cu totul ipotetic, în care dumneavoastră aţi fi pus mîna pe putere, ce-aţi fi făcut ? Ce-aţi fi făcut cu pămînturile care azi sînt în gospodării colective, în cooperative sau aparţin micilor producători ?
RĂSPUNS : În Miami mi-au spus că se vor lua măsuri.
ÎNTREBARE : Ce fel de măsuri ?
RĂSPUNS : Nu mi s-au precizat ce fel de măsuri.

Din întrebări şi răspunsuri mai reiese că Montalvo mai demult, la un chef, a împuşcat un chelner ; familia lui, „care poseda nişte moşioare", a plătit judecătorii şi criminalul de drept comun a scăpat, după doi ani de detenţiune uşoară.

Pînă la urmă, Montalvo a intonat melodia banală : „Am fost înşelat, am fost îmbarcat cu sila" etc., etc.

Lamentabilele zdrenţe umane n-au nici măcar curajul să-şi apere deschis concepţiile ; cei care înainte de zdrobirea intervenţiei spumegau la radio Swan împotriva „comunismului", a femeilor puse în comun, a copiilor duşi în Rusia şi China, „s-au transformat", după 72 de ore de contact direct cu poporul cuban, în nişte înflăcăraţi adepţi ai revoluţiei, nişte victime care au fost prinse cu lasso-ul, îmbrăcate în uniforme *serpiente tropical* ca într-o cămaşă de forţă, şi azvîrliţi pe *Playa Girón.*

Laşitatea asasinului e universală ; hitleriştii cu mucii îngheţaţi sub nas şi labele înfăşurate în covoare, care ridicau mîinile la Stalingrad, scînceau şi ei cu multă convingere : „Hitler Kaputt !"

Un „păstor al sufletelor"

El padre Las Heras, a fost prins purtînd „glorioasa" uniformă pătată, luptînd cu arma în mînă.

ÎNTREBARE : Cu ce te ocupi dumneata ?

LAS HERAS : Sînt un om al religiei, preot catolic.

ÎNTREBARE : Aș dori să știu dacă profesiunea dumitale e compatibilă cu invadarea patriei noastre?

LAS HERAS : M-au înhățat cu sila în Guatemala, am vrut să fug, dar pe alții care au fugit i-au prins și i-au băgat în închisoare și de alții nu se știe nimic. Eu am fost înșelat...

ÎNTREBARE : Nu-ți fac nici o impresie femeile și copiii care au fost uciși ?

LAS HERAS : Eu n-am mitraliat pe nimeni și mă căiesc sincer și declar poporului cuban că sînt gata să-mi răscumpăr...

ÎNTREBARE : Dumneata crezi că Revoluția Cubană este de acord cu doctrina creștină ?

LAS HERAS : Da, desigur, complet de acord. Fidel Castro a spus că era o revoluție a celor umili, pentru cei umili... eu mi-am dat totdeauna seama de asta. Dar m-au înhățat și mi-au oferit 500 de dolari pe lună, dar preoții catolici yankei nu m-au invitat niciodată la masă... Eu am vizitat mai multe centre de instrucție, dar eu nu știam că *los muchachos,* care se antrenau acolo, vor lupta.

ÎNTREBARE : Bine, dar dumneata ai fost parașutat. Cine te-a instruit ?

LAS HERAS : Nu știu cum îl cheamă... Și eu aveam un pistol mitralieră, dar numai din curiozitate. Calibrul 45.

Cîțiva „gusanitos"

Carlos de Varona : tinerel, slab, limfatic, ochelari cu ramă groasă și mustăcioară cuceritoare. Fiul lui Tony de Varona, „ministru" în guvernul organizat de Agenția Centrală de Investigații (condusă pînă nu de mult de faimosul Allan Dulles), fost ministru în guvernul Prio, autorul moral al devastării sindicatelor și al asasinării muncitorilor.

Carlito a venit în Cuba să-l „reprezinte" pe taicăsău ; el a cîntat cunoscuta melodie : „am fost înșelat, credeam că milițiile și armata revoluționară se vor uni cu noi" ; presat cu întrebările, a recunoscut că singura lor speranță era o intervenție directă a Statelor Unite.

Carlos Rivero Collado, fiul lui Andrés Rivero, prim-ministru al lui Batista, a venit „ca să nu rămînă pe de lături" : „Am fost înșelat de propaganda mincinoasă care se face la Miami."

Cam așa arată profilul „moral", social și intelectual al mercenarilor.

În virtutea tuturor legilor în vigoare în lumea civilizată a secolului al XX-lea, mercenarii și spionii, agenții unei puteri străine, instruiți și înarmați de o putere străină, urmărind reîntronarea domniei unei puteri străine în Cuba, urmau să-și ispășească vina la zidul de execuție. În timpul interogatoriilor publice, cîțiva, cu nervii mai slabi, au zbierat : „Nu mai lungiți, împușcați-ne ! Cerem lui Fidel să fim împușcați !" Aveau conștiința vinovăției, sau dacă nu, știau în mod sigur ce-ar fi făcut ei într-un caz asemănător.

Guvernul revoluționar a propus însă S.U.A. să-i predea pe toți mercenarii (în afară de criminalii de război batistieni, care au fost executați), în schimbul a 500 de tractoare, răscumpărare minimă pentru uriașele daune materiale cauzate de intervenție.

Un grup de 10 mercenari de vază, cu posturi de răspundere în consiliul viermilor în exil, au fost eliberați „pe cuvînt de onoare", deși nimeni nu-și făcea iluzii în ceea ce privește onoarea lor, și au plecat să ducă tratative cu stăpînul, cu *el amo.*

Și atunci a început spectacolul : babele isterice din Legiunea Americană, diversele Fiice ale lui Jehova, Surorile lui Cristos, imaculatele persoane înscrise în cunoscuta asociație de ajutor mutual numită Ku-klux-klan, senatori americani și pînă la urmă domnul John Kennedy, au izbucnit într-un

unanim urlet de oroare : OOOOMUUUUL ! THE MAN ! Finalitatea ultimă a creației divine să fie prețuită în tractoare !

S-au găsit indivizi, care ocupă posturi importante, să vorbească de cinism, să-și permită să amintească că, la sfîrșitul războiului naziștii propuseseră un schimb : evrei contra camioane. Răspunsul aspru și plin de demnitate nu s-a lăsat așteptat.

Fidel Castro declară :

„Departamentul de Stat al S.U.A. a declarat că : S.U.A. vor acorda cea mai mare considerație expedierii permiselor necesare pentru exportarea de buldozere în Cuba... În același timp, Departamentul de Stat afirmă, în declarația sa oficială, că guvernul S.U.A. este pe deplin conștient de cinismul acestui troc, care egalează tractoare cu vieți omenești și acționează în acest caz *din motive pur umanitare*.

...Guvernul S.U.A. nu are dreptul moral de-a vorbi de cinism și de-a invoca motive umanitare.

Cinice și criminale sînt actele guvernului S.U.A. care violează toate normele dreptului și moralei internaționale, organizînd, finanțînd, înarmînd și conducînd expediția mercenarilor invadatori împotriva micului și pașnicului popor cuban.

Cinic a fost guvernul S.U.A. pictînd avioane americane cu insignele forței aeriene revoluționare, lansînd fără avertisment asupra aeroporturilor noastre civile și militare un atac brutal care a costat vieți omenești și suferințe nenumărate.

Cinic a fost guvernul S.U.A. cînd, după toate aceste negări publice, și-a asumat public responsabilitatea pentru invazie.

Cinici sînt purtătorii de cuvînt ai S.U.A. cînd fac imposibile comparații între evreii nevinovați și lipsiți de apărare, persecutați de naziști și între mercenarii trădători, care, în serviciul unei puteri străine, au invadat Cuba, vărsînd sîngele eroic al poporului nostru, ca și cum ar vrea să facă lumea întreagă să uite că nazismul, cu toate pericolele și ororile sale, a fost ajutat să renască în Germania Federală, chiar de către S.U.A., sau rușinea fără margini că un ofițer

nazist este azi șeful soldaților nord-americani în N.A.T.O.

...Declarația președintelui Kennedy ar fi cel mai bun document pentru a acuza de înaltă trădare pe invadatori, înaintea oricărui tribunal din lume. Și crima de înaltă trădare e universal pedepsită cu moartea. Cu falsa acuzație de înaltă trădare guvernul S.U.A. a executat pe soții Rozenberg.

Pentru a nu trimite la zidul de execuție pe cei 1 200 de mercenari trădători, guvernul revoluționar a trebuit să utilizeze cu poporul cuban toată autoritatea sa, explicînd — în discuții publice cu viermii care se așteptau la pedeapsa cea mai aspră — criteriul guvernului de a fi generos cu cei care au fost servitorii agresorului străin.

Guvernul revoluționar nu concepe negocierile inițiate ca un schimb, ci ca pe o indemnizație. Această indemnizație de 500 de tractoare ar compensa națiunii cubane pagubele materiale pe care le-au cauzat invadatorii și aviația yankee, și nu viețile luptătorilor noștri căzuți, femeile și copiii asasinați, pe care n-ar putea să-i plătească tot aurul tezaurului din S.U.A. Aceasta va rămîne o datorie permanentă a imperialismului față de poporul cuban.

Dacă însă se încăpățînează să considere un schimb ceea ce este în realitate o indemnizație pentru pagube materiale, guvernul revoluționar va opri imediat negocierile.

Dacă guvernul Kennedy dorește să realizeze un adevărat schimb, noi sîntem gata să-l efectuăm. Guvernul revoluționar este dispus să schimbe pe cei 1 200 de viermi invadatori cu un număr egal de deținuți politici portoricani, nicaragueni, guatemalezi, nord-americani și spanioli antifasciști, condamnați la mai mult de 5 ani închisoare, incluzînd pe cubanul Francisco Molina * și începînd cu don Pedro Albiza

* Francisco Molina a fost acuzat în mod provocator de a fi ucis o fetiță în momentul în care delegația cubană a sosit la New York, la Adunarea Generală a O.N.U.

Fidel servește o lecție de politețe unui polițist american, care încearcă să-l împiedice de-a saluta publicul new-york-ez ieșit în întîmpinarea sa. Ca de obicei „democrația yankee" e foarte sigură de sine!

„Venceremos!“ miting la Havana

Campos *, condamnat la ocnă pe viață și închis de mulți ani.

Este cazul să le aducem aminte imperialiștilor yankei că în lumea lor «liberă» sînt zeci de mii de deținuți politici, patrioți adevărați, bărbați și femei azvîrlite în ocne pentru că apără independența națională, pacea, libertatea și democrația : nord-americani închiși pentru ideile lor de pace și progres, portoricani care doresc independența unui popor mic, guatemalezi care luptă împotriva vulgarilor agenți și spioni pe care S.U.A. i-a impus ca dictatori, nicaragueni și spanioli care luptă împotriva lui Somoza și Franco care oprimă popoarele lor de peste 20 de ani, fără ca S.U.A. să încerce nici cel mai mărunt scrupul sprijinind asasinii.

Nu i-ar fi dificil lui mister Kennedy să obțină de la aliații și slugile sale din aceste țări cedarea acestui număr de prizonieri politici, sancționați pentru fapte mult mai puțin grave din punct de vedere penal, ca să nu mai vorbim de aspectul moral, decît crima comisă de viermii care au atacat Cuba.

Acesta da, ar fi un gest umanitar din partea guvernului S.U.A. În acest caz, Cuba este dispusă să renunțe la orice indemnizații materiale.

Domnul Kennedy are cuvîntul !" **

---

* Mare luptător democrat din Puerto Rico.

** Statele Unite n-au făcut, așa cum se spune în spaniolă, *uso de la palabra ;* manevra lor de-a apărea ca „binefăcători", siliți să accepte un „troc", a fost dejucată. Mercenarii au fost dați în judecată : li s-a retras cetățenia cubană și au fost obligați să compenseze pagubele prilejuite de intervenția lor tîlhărească. Fiecare participant la invazie va trebui să verse o sumă — proporțional cu gradul vinei sale — de la 25 000 la 500 000 dolari, pînă la acoperirea sumei de 62 000 000 dolari. Cine nu va vărsa suma fixată de tribunal va fi condamnat la muncă silnică pe 30 de ani. Dacă vor vărsa sumele corespunzătoare, acuzații vor fi eliberați.

Que se acuerden de la Sierra
Y traigan sus testamentos!
No queremos guerra, no señor!
Pero si vienen, ya verrán! *

(Cîntec popular)

Am încercat să arăt, în cuprinsul acestei cărți, *cine* sînt apărătorii Revoluției Cubane, care este profilul lor moral, care le sînt idealurile: ele sînt profund omenești, pentru că totdeauna în focul crîncen al revoluțiilor se naște un nou umanism, toate resursele nelimitate ale popoarelor ies la iveală, cu o strălucire orbitoare; eroismul devine fapt cotidian, obișnuit și simplu; omul capătă o uimitoare frumusețe spirituală și acesta e un fenomen de masă; tot ceea ce secole de exploatare și de umilință, de alienare a personalității umane lasă în om, se izolează sau este izolat. Istoria are un mers implacabil înainte și din momentul în care popoarele își făuresc conștient propria lor istorie, nu există pe lume forță capabilă s-o întoarcă înapoi: acesta este marele adevăr al secolului nostru, el își face drum în toate conștiințele, însuflețește și îmbărbătează, el este chezășia făuririi unei lumi noi a bunăstării, fericirii, libertății și demnității.

Nu voi descrie faptele epice ale biruitorilor de la *Playa Girón*; ele își vor găsi fără îndoială cîntărețul care va putea spune cu mîndrie și cu tot dreptul: *ARMA VIRUMQUE CANO.* **

Voi reproduce doar două scrisori.

Cu cîteva ore înainte de bătălia decisivă, miliția-nul Gil Augusto Gonzáles Morera, căzut pe cîmpul de onoare, a scris soției sale:

---

* Să-și amintească de Sierra
Și să-și aducă și testamentul!
Nu vrem război, nu, domnule!
Dar dacă vin, vor vedea!

** Cînt armele și pe bărbații..., *Virgiliu* (Eneida).

Dragă Esther,

Pornim spre *Playa Girón*. Nu fi îngrijorată : avem arme bune, moralul şi disciplina sînt excelente, n-o să ne poată înfrînge. În ceea ce te priveşte, învaţă şi tu mînuirea armelor ; datoria ta, de asemenea, e să-ţi aperi Patria. Pentru că Patria eşti tu, Mary, Nelson, Elena, Patricio şi eu. Părinţii trebuie să vegheze asupra fericirii copiilor lor ; cred că mi-am făcut această datorie şi tu, orice s-ar întîmpla, trebuie s-o continui. Îţi trimit cartea *Oamenii lui Panfilov*, citeşte de la pagina 34 la 44 şi pe urmă toată cartea.

Nu trebuie să-ţi spun cît te iubesc.

Gil

Şi, în sfîrşit, scrisoarea miliţienei Josefa García, mama miliţianului Benjamín Moreno García, care a căzut la *Playa Girón*, în vîrstă de 16 ani neîmpliniţi :

Eu, subsemnata Josefa García, mama luptătorului căzut la *Playa Girón*, miliţianul 262 din Batalionul 116, Benjamín Moreno García — ceea ce pot să spun despre Benjamín sînt următoarele : s-a născut la 17 iunie 1945. a învăţat să scrie şi să citească şi cînd a împlinit 15 ani, s-a înscris în miliţie. Visul său era ca în cazul cînd Cuba ar fi atacată, să lupte cu arma în mînă. Îmi spunea : „Mamă, dacă Patria mea e atacată şi mi s-ar întîmpla ceva, să nu plîngi ; aş vrea să-mi ocupi locul, să iei mitraliera mea şi să lupţi pentru mine."

Benjamín a participat la operaţia de curăţire a viermilor din *Escambray* (2 luni), în 18 aprilie a plecat cu compania sa pînă la *Yagüey Grande ;* i-am auzit ultima dată vocea la telefon, îmi spunea : „Mamă, sîntem mobilizaţi, nu ştiu unde mergem, dar îţi spun că vom învinge ; să nu plîngi, urmează-mă întotdeauna, ceea ce am cîştigat noi nu se poate pierde."

Ca să închei, vă voi spune că nu știu exact unde a căzut fiul meu, lupta a durat multe ore, nu am văzut cum l-au îngropat, am ajuns la *Yagüey Grande* abia după șase zile. M-am întors la Havana și m-am înscris în miliția națională revoluționară. Îmi pare rău numai că nu am arma lui, așa cum o dorea. Mulțumesc tuturor tovarășilor care m-au ajutat în clipele de amară deznădejde. Voi sprijini Revoluția Socialistă pînă la moarte.

Știu că sîngele copilului meu și cel al tovarășilor săi n-a curs în zadar, pentru că astăzi, mîine și totdeauna

¡ VENCEREMOS !

¡ CUBA NO ESTÁ SOLA ! *

De la cea mai înaltă tribună a lumii au răsunat cuvintele lui Nikita Sergheevici Hrușciov la Congresul al XXII-lea al P.C.U.S.

„Ridicînd steagul revoluției populare antiimperialiste, poporul cuban, iubitor de libertate, și-a curățat pămîntul de jefuitorii străini și de acoliții lor. Sub steagul revoluției s-au unit muncitorii, țăranii, intelectualii, precum și păturile mijlocii de la orașe. În aceasta rezidă unul din cele mai importante izvoare ale forței Revoluției Cubane și chezășia dezvoltării ei continue pe drumul progresului social.

Mica insulă pierdută în largul mării a devenit acum un far nestins al libertății, luminînd tuturor popoarelor din America Latină calea spre progres.

Cuba se află departe de Uniunea Sovietică. Dar popoarele noastre sînt apropiate unul de celălalt. Inimile noastre sînt alături de voi, eroi ai Cubei, care vă apărați independența și libertatea împotriva imperialismului american, care ați înscris pe steagul vostru de luptă țeluri socialiste ! Poporul nostru a ajutat și va ajuta poporul frate cuban în lupta lui sfîntă pentru cauza sa dreaptă." **

---

* Cuba nu este singură.

** N. S. Hrușciov, *Cu privire la Programul Partidului Comunist al Uniunii Sovietice*, Editura politică, București, 1961, p. 127.

Și, ca încheiere, iată cuvintele eroului național al Cubei, Fidel Castro, rostite cu ocazia încheierii primului Congres al tineretului latino-american :

„Zbirii imperialismului nu vă vor ierta că ați venit în Cuba, trecînd cortina de lumină, *la cortina de luz*, ca să descoperiți adevărul, peste cortina de infamie și calomnii pe care au înălțat-o în jurul insulei noastre. Vă vor persecuta, vor încerca să se răzbune și poate veți cunoaște ghearele crude, sîngeroase și sălbatice ale imperialismului. Dar nu importă : imperialismul e pe moarte, imperialismul se apropie de judecata din urmă. Trebuie să știți cînd vă veți vedea persecutați, că aici, în Cuba, sînt milioane de brațe frățești care vă așteaptă ; că aici, în Cuba, căminele fiilor patriei noastre sînt și căminele dumneavoastră. Cînd înăuntrul frontierelor Patriei, zbirii în serviciul imperialismului exploatator vor voi să vă lipsească de Patrie, aici aveți o Patrie, cu toate că datoria tuturor este să lupte, acolo sau aici. America e una singură : cîmp de bătălie pentru libertate, cîmp de luptă pentru demnitate și adevăr. Aici sau acolo, toți trebuie să spunem : *¡ Patria o Muerte !* ; aici sau acolo toți vom spune pînă la urmă : *¡ Venceremos !* și vom învinge !"

CUPRINS

In loc de prefață 5
Drumul 9
„¡ Feliz Año de la Educación !" 17
Juan ? Antonio ? Pablo ? Esteban ? 21
Dreptul popoarelor de-a transforma cazărmile în școli 25
„Democrația în acțiune 33
Dansul grotesc 38
Moncada 45
„Istoria îmi va da dreptate !" 62
Închisoarea și exilul 78
Poporul înarmat 83
Cum devine cineva artilerist al poporului 83
„La Fiesta" 87
Granma 95
Epopeea din Sierra Maestra 112
...„Territorrio libre de Cuba" 121
„La Columna invasora" 130
„La Fiesta (continuare) 155
Cum a ajuns Cuba, colonie americană 166
Cavalerii „regelui foarte catolic" 168
Apariția națiunii cubane, contradicțiile cu metropola 177
Expansiunea teritorială a Statelor Unite 181
Lupta pentru abolirea sclaviei 185
„La Guerra Grande" 190
Pătrunderea capitalului nord-american 197
Grupări muncitorești și societăți negre 198
Expediția Fernandina 200
Războiul din 1895 202
„Ajutorul" american 213
Jefuirea independenței 220
Urmările intervenției 225
Primii 25 de ani ai republicii 232
Revoluția din 1933 236
Jefuirea revoluției 244
„Ay, cubanos ! El Amor al semejante" 247
José Martí 260
„Ciudad escolar" 276
O viață banală 280
Încă o viață banală 282
Simțul frumosului 285
Conrado Benítez 290
¡ Paredón ! 296
Plecarea 303
Playa Girón 305
¡ Cuba no está sola ! 332

Redactor responsabil : GH. BUZATU
Tehnoredactor : C. VULCANESCU

Dat la cules 3.03.1962. Bun de tipar 5.05.1962. Apărut 1962 Comanda nr. 5767. Tiraj 20200. Broşate 19.100 Legate 1100. Hîrtie semivelină de 65 g/m², 840×1080/32. Coli editoriale 16,5. Coli de tipar 21. Planşe 7 A. 0115 C. Z. pentru bibliotecile mici 8 (R).

Întreprinderea Poligrafică „13 Decembrie 1918"
Str. Grigore Alexandrescu, 93-95 Bucureşti
R P.R. (Comanda 815)

Lei 9,05

EDITURA TINERETULUI

EDITURA TINERETULUI

Lei 9,05